

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta

Disertační práce

2014

Mgr. Lenka Picková

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Španělský jazyk

Mgr. Lenka Picková

Vitalita současné galicijštiny

Vitality of the current Galician language

Disertační práce

Vedoucí práce - doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.

2014

Poděkování

Tato práce by nevznikla bez podpory, přispění, cenných rad a nesmírné trpělivosti mého školitele, doc. PhDr. Petra Čermáka, Ph.D., jemuž tímto opravdu srdečně děkuji. Mé poděkování patří i lidem, kteří byli ochotní bez nároku na odměnu dát k dispozici svůj čas a názory při provádění výzkumu. A v neposlední řadě děkuji svému manželovi, mamince a dětem, že mi dodávali sil a poskytli čas a prostor pro vytvoření této práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Jablonci nad Nisou

dne 16.02.2014

podpis.....Picková.....

Vitalita současné galicijštiny

Abstrakt: Nikdy v historii nedocházelo k tak rychlému vymírání jazyků, jako v současné době. Tato práce si klade za cíl posoudit životaschopnost jednoho z oficiálních jazyků Španělského království, galicijštiny. Po nezbytném vymezení společensko-historického kontextu byl pomocí kvantitativních i kvalitativních by dat proveden detailní rozbor devíti faktorů, mezi které patří především mezigenerační jazykový přenos, absolutní a relativní počty mluvčích, trendy v užívání v současných komunikačních situacích a médiích, vládní a institucionální podpora, vzdělávací systém a individuální postoje obyvatel Galicie k oběma oficiálním jazykům. V závěru bylo provedeno shrnutí těchto jednotlivých faktorů a posouzení jejich vlivu na vitalitu galicijštiny.

Klíčová slova: ohrožené jazyky, posouzení vitality jazyka, galicijština, jazyková politika, menšinové jazyky, diglosie, jazyky v kontaktu, národní identita, postoje mluvčích.

Vitality of the current Galician language

Abstract: Never in the field of human history has the dying out of languages been as intense as it is in the present day. The goal of this paper is to assess the vitality of the one of the co-official languages in Spain, the Galician language. After an indispensable definition of the social-historical context, a deep, qualitative and quantitative analysis of nine factors is performed: inter-generational language transmission, education, the absolute and relative number of speakers, trends in existing language domains and media, governmental and institutional language attitudes, and, above all, the attitudes of Galician citizens toward their languages. In the final chapter, a summary of the results of these individual factors, as well as an assessment of their influence on the vitality of the Galician language, is provided.

Key words: endangered languages, assessment of language vitality, Galician, language attitudes, minority languages, diglossia, languages in contact, national identity, speaker's attitudes.

Obsah

1. Teoretický rámec a východiska	10
1.1. Všeobecný úvod.....	10
1.2. Teorie jazykové vitality	11
1.3. Formální uspořádání práce.....	20
1.4. Pojmový aparát a definice.....	21
1.5. Získání, zpracování a analýza dat.....	25
1.6. Vlastní výzkum	29
1.6.1. Volba vhodné techniky výzkumu	29
1.6.2. Výběr respondentů	31
1.6.3. Analýza a interpretace dat.....	33
2. Jazyky a společnost v Galicii – historický vývoj	35
2.1. Prerománská doba a romanizace.....	35
2.2. Středověk	36
2.3. Období „temna“	39
2.4. 19. století.....	46
2.5. Počátek 20. století.....	50
2.5.1. První fáze – do roku 1936.....	51
2.5.2. 2. fáze - frankismus.....	53
3. Proces jazykové normalizace po pádu Frankova režimu.....	59
3.1. Institucionální podpora	59
3.2. Legislativní rámec jazykové politiky.....	60
3.2.1. Španělská a galicijská ústava.....	60
3.2.2. Zákon o jazykové normalizaci	62
3.2.3. Vládní plán pro normalizaci galicijského jazyka.....	65
3.3. Legislativní normy mimo území Galicie	68
3.4. Reakce veřejnosti na proces normalizace	69
3.5. Hodnocení vlivu institucionální podpory na vitalitu galicijštiny.....	74
4. Spisovná galicijština a proces kodifikace.....	75
4.1. Názorové směry a proudy	75
4.2. Historický vývoj	77
4.2.1. Vývoj v období do 70. let 20. století.....	77
4.2.2. Vývoj od počátku 80. let	79
4.3. Reakce veřejnosti na nový kodifikovaný standard	82
4.4. Hodnocení vlivu současného kodifikovaného standardu na vitalitu galicijštiny.....	89
5. Média.....	91
5.1. Všeobecný úvod.....	91

5.2.	Televize.....	92
5.2.1.	Obsah televizního vysílání.....	93
5.2.2.	Jazyk v televizním vysílání.....	96
5.2.3.	Další formy vlivu televize na jazykovou problematiku.....	103
5.3.	Rozhlas.....	105
5.4.	Tisk	107
5.4.1.	Periodika	107
5.4.2.	Knihy	110
5.5.	Nová média - Internet	111
5.6.	Zhodnocení vlivu médií na vitalitu galicijštiny	115
6.	Absolutní a relativní počet mluvčích.....	117
6.1.	Všeobecný úvod.....	117
6.2.	Základní demografické faktory ovlivňující změny v počtu uživatelů galicijštiny.....	119
6.2.1.	Místo bydliště	119
6.2.2.	Věková struktura obyvatel	120
6.2.3.	Vzdělanostní struktura	121
6.2.4.	Změny v počtu a struktuře obyvatel - migrace a natalita.....	123
6.3.	Počet uživatelů galicijštiny	126
6.3.1.	Obecné jazykové preference	126
6.3.2.	Dle věku	127
6.3.3.	Dle vzdělání	129
6.3.4.	Dle místa bydliště	131
6.4.	Hodnocení vitality galicijštiny z hlediska absolutního a relativního množství mluvčích.....	134
7.	Mezigenerační přenos.....	135
7.1.	Všeobecný úvod.....	135
7.1.1.	Kontinuita mezigeneračního přenosu	139
7.1.2.	Mezigenerační změny v jazykových kompetencích	140
7.2.	Hodnocení vlivu mezigeneračního přenosu na vitalitu galicijštiny.....	142
8.	Individuální jazykové kompetence, postoje a chování	143
8.1.	Všeobecný úvod.....	143
8.2.	Jazykové kompetence	143
8.3.	Subjektivní vnímání jazykových kompetencí.....	148
8.4.	Individuální jazykové chování v závislosti na prostředí.....	151
8.5.	Volba jazyka z hlediska subjektivních faktorů	154
8.6.	Národní identita, jazyk a jazykové chování.....	160
8.7.	Inkoherentnost postojů a chování	165
8.8.	Hodnocení vitality galicijštiny z hlediska individuálních kompetencí, postojů a jazykového chování uživatelů	169
9.	Trendy v současných jazykových komunikačních oblastech.....	170
9.1.	Rodina.....	170
9.2.	Sociální kontakty	175

9.3.	Práce.....	180
9.4.	Školství	192
9.4.1.	Stát	193
9.4.2.	Základní a střední školy	196
9.4.3.	Rodiče a děti	199
9.4.4.	Vysoké školy.....	203
9.4.5.	Předškolní výchova.....	205
9.5.	Úřady a instituce	205
9.6.	Mezinárodní prostředí.....	206
9.7.	Posouzení vitality galicijštiny z hlediska trendů jejího užívání v jednotlivých komunikačních oblastech.....	207
10.	Závěrečné shrnutí	210
	Bibliografie	215
	Seznam tabulek	220
	Seznam obrázků	222
	Přílohy.....	223
	Rozhovory s respondenty a informovaný souhlas	223

Seznam zkratek

RAG - Real Academia Galega

ILG - Instituto da Língua Galega

AS-PG - Asociación Sócio-Pedagóxica Galega

AGAL - Associação Galega da Língua

CILGAOLB - Comissão para a integração da língua de Galiza no Acordo
Ortográfico Luso-Brasileiro

GP - Galego-portugalština

PSOE - Partido socialista obrero Español

PP - Partido Popular

IGE - Instituto Galego de Estadística

XUNTA - Xunta de Galicia

SEVQ - Subjective Ethnolinguistic Vitality Questionnaire

GID – Graded Intergenerational Disruption Scale

KS – Komunikační situace

JP – Jazykové prostředí

JCH – Jazykové chování

MP – Mezigenerační přenos

1. Teoretický rámec a východiska

1.1. Všeobecný úvod

„Language diversity is essential to the human heritage. Each and every language embodies the unique cultural wisdom of a people. The loss of any language is thus a loss for all humanity.“¹
(UNESCO 2003)

Fenomén vymírání jazyků je jev přirozený, provázející celou kulturní historii lidstva. Dle Calveta² (1998, s.103) mohou jazyky zanikat třemi způsoby:

- a) transformací: např. románské jazyky, kdy z latiny vznikly regionální varianty, které se staly nezávislými jazyky;
- b) vymřením mluvčích: poslední mluvčí zemře a nezanechá potomky mluvící dotýčným jazykem; zánik je výsledkem vyhynutí celé etnické skupiny;
- c) nahrazením: jazyk je vytlačen dominantním jazykem; příkladem jsou současné indiánské jazyky, které jsou vytlačovány bývalými koloniálními jazyky.

Ovšem stejně jako nemá v předchozí historii lidstva srovnání současná intenzita globalizačního tlaku, nikdy v minulosti nebylo ani ubývání jazyků tak rychlé jako v tomto století: 97 % lidské populace hovoří 4 % světových jazyků a naopak, 96 % světových jazyků je užíváno pouze 3 % světové populace (BERNARD 1996, s.142). Dle názoru odborníků (UNESCO 2003) je vysoce pravděpodobné, že na konci 21. století nahradí současné dominantní jazyky 90 % všech stávajících jazyků.³ Vzhledem k současné rychlosti ubývání jazyků se tomuto problému od 2.

¹ Jazyková diverzita má pro odkaz lidstva zásadní důležitost. Každý jeden jazyk ztělesňuje jedinečnou kulturní moudrost lidstva. Ztráta jakéhokoliv jazyka znamená ztrátu pro lidstvo.

³ Problém současného stavu není ovšem pouze ve ztrátě jazyků samotných: s nimi se ztrácí i kulturní zvláštnosti jednotlivých etnik a jejich vidění světa a lidstvo tím nenahraditelně ztrácí po mnoho generací kumulovanou specifickou zkušenost určité

poloviny 20. století věnuje soustředěná vědecká pozornost. Mnozí jazykovědci zažívají situaci, kdy se během jejich profesní kariéry stane jazyk, který dříve studovali, z jazyka ohroženého jazykem mrtvým:

*„Like most people who have done linguistic field work for thirty years or so, I have worked on languages which are now extinct, eight of them in my case, and I have studied, and continue to study, many languages which are seriously imperiled.“*⁴ (HALE 1992, s.1)

Mohlo by se zdát, že ohrožené jsou především jazyky malých mimoevropských etnik⁵, ale tento proces se bezprostředně týká i 155 jazyků evropských. Z jazyků nacházejících se na území Španělska byla na seznam ohrožených jazyků zařazena asturština-leonština, baskičtina, aragonština a také gaskonština, která je ovšem rozšířená spíše na území Francie a ve Španělsku se vyskytuje jen sporadicky v příhraničních oblastech (Moseley 2010). Cílem této práce je na základě faktických kritérií posoudit vitalitu dalšího menšinového jazyka, vyskytujícího se na území Španělska, galicijštiny.

1.2. Teorie jazykové vitality

Problému vymírání jazyků a možnosti jejich záchrany se při své práci věnovali i jazykovědci, kteří se původně zaměřili na jiná témata. Joshua FISHMAN, který se v prvních dekádách své kariéry zabýval výzkumem jazyků v kontaktu, bilingvismem a sociologií jazyka, publikoval v roce 1991 svou teorii o možnosti revitalizace ohrožených jazyků (reversible language shift), kterou později dále rozpracoval (FISHMAN 2000); William LABOV tuto otázku řešil v rámci analýzy změn, kterými jazyky prochází (2001). Další významné studie v této

části lidstva vtělenou do pojmů a slov. Tento proces je ovšem nutné vnímat i opačným směrem – tím, jak se mění a globalizuje životní a kulturní prostředí, mění se i skutečnosti, které je třeba pojmenovávat.

⁴ Stejně jako většina lidí, kteří pracovali na terénním výzkumu jazyků kolem třiceti let, i já jsem pracoval s jazyky, které jsou nyní zaniklé, v mém případě jich bylo osm. A studoval jsem a studuji mnoho jazyků, které jsou vážně ohrožené.

⁵ V Prvním vydání UNESCO Red Book of Languages in Danger of Disappearing (1993) byly zahrnuty především jazyky z jihozápadního Pacifiku, Sibiře, Austrálie, Indonésie a Thajska.

oblasti zpracovali také TSUNODA (2005), GRENOBLE- WHALEY (1998), HINTON-KEN (2001).

Snaze o záchranu ohrožených jazyků však musí logicky předcházet fáze, ve které se analyzuje, zda a do jaké míry je ten který jazyk ohrožený, tzn. jeho vitalita. Základní teoretická východiska postulovali GILES, BOURHIS, and TAYLOR (1977), podle kterých je vitalita jazyka určena jeho statusem, demografickými faktory a mírou institucionální podpory.

Status	Demografická fakta	Institucionální podpora
Ekonomický	Distribuce a velikost národního teritoria	Formální komunik. situace
Sociální	Koncentrace obyvatel	Média
Společensko-historický	Relativní počet obyvatel	Školství
V rámci komunity	Absolutní počet obyvatel/porodnost	Státní úřady
Mimo komunitu	Exogamie	Neformální komunik. situace
	Imigrace	Hospodářství
	Emigrace	Náboženství
		Kultura

Tabulka 1: Faktory ovlivňující vitalitu jazyka zpracováno dle GILESE, BOURHISE, and TAYLORA (1977, str. 307-348)

U každého faktoru jsou pak posuzovány jeho silné a slabé stránky a podle výsledného hodnocení je jazyk následně zařazen do skupiny s vysokou, střední či nízkou vitalitou. Předpokládá se, že jazyky ve skupině s nízkou vitalitou procházejí asimilačním procesem a časem splynou s jazykem dominantním. Na druhé straně etnika s vysokým stupněm etnolingvistické vitality si s nejvyšší pravděpodobností zachovají svá kulturní specifika i jazyk.

GILES et al (1977) předkládají v tomto svém modelu především analýzu relativně snadno popsatečných objektivních faktorů. Protože se však toto hodnocení jevílo jako nedostatečné, v roce 1981 BOURHIS, GILES, AND ROSENTHAL tuto teorii rozšiřují i o faktory individuální. Za tímto účelem vytvořili subjektivní etnolingvistický dotazník (SEVQ), s jehož pomocí lze určit, jak jednotliví členové daného etnolingvistického společenství vnímají svůj jazyk. Ačkoliv tento model

po svém rozšíření bral v úvahu relativně široké spektrum faktorů pro posouzení vitality jazyka a míru jeho ohrožení a zároveň také přinášel podněty pro jeho revitalizaci, byl již od 80. let kritizován pro svou nepřesnost (např. HUSBAND – SAIFULAH KHAN 1982) či přílišné zdůrazňování objektivních faktorů (KARAN 2001). Přesto tato teorie zůstává na tomto výzkumném poli jednou z nejvýznamnějších.

Další zásadní teorii pro určení míry ohrožení jazyka zpracoval v rámci již zmiňovaného modelu revitalizace ohrožených jazyků (Reversible Language Shift) FISHMAN (1991, 2001). Míru ohrožení jazyka vystihuje pomocí osmistupňové škály, která je inspirována Richterovou stupnicí určující intenzitu zemětřesení. Zásadním kritériem je pro FISHMANA míra přerušení mezigeneračního přenosu (Graded Intergenerational Disruption scale - GID). Jeho stupnice vypadá (zjednodušeně - LP) takto:

Stupeň ohrožení	Popis
1.	Ohrožený jazyk se (stále ještě) užívá v oblasti vzdělání, v pracovní sféře, masmédiích, a to na úrovních vyšších, ba i na úrovni státu
2.	Ohrožený jazyk se užívá na úrovních nižších (lokální média a vládní úřady)
3.	Ohrožený jazyk se užívá v lokální pracovní sféře, v níž dochází k interakci mezi mluvčími minoritního a majoritního jazyka
4.	Ohrožený jazyk se užívá jako vyučovací jazyk ve škole, ve volnější nebo těsnější závislosti na vyučování v jazyce majority
5.	Ohrožený jazyk se využívá k vyučování, ale ne v oficiálním školství
6.	Ohrožený jazyk se užívá v rodinném prostředí jako prostředek mezigeneračního předávání tradic a sám je takto předáván.
7.	Ohrožený jazyk užívá stará generace, která už je za věkovou hranicí biologické reprodukce
8.	Ohrožený jazyk zčásti užívá (zná, pamatuje) několik jeho starých mluvčích

Tabulka 2: Fishmanova hodnotící škála ohrožení jazyka

Stupnice GID tedy analyzuje použití jazyka v různých funkčních oblastech (stupeň 1-3), ve vzdělání (stupeň 4-5) a hodnotí kvalitu mezigeneračního přenosu (stupeň 6-8). Ačkoliv Fishmanova teorie dosáhla velkého rozšíření, její praktická aplikace na konkrétní jazyky naráží na problémy, neboť opomíjí některé důležité objektivní i subjektivní faktory (např. DWYER 2011). LEWIS a SIMONS (2010)

proto navrhli rozšíření Fishmanovy stupnice GID o další dva faktory, týkající se etnické identity).

V roce 2003 svolalo UNESCO konferenci na téma zachování kulturního dědictví zaměřenou na problematiku jazyků. Skupina expertů, sestavená při příležitosti této konference „AD HOC EXPERT GROUP ON ENDANGERED LANGUAGES“,⁶ byla pověřena vytvořením metodiky, která by byla - ať už pro jazykovědce nebo přímo pro příslušníky minoritních národů - vhodným nástrojem pro posouzení vitality daného jazyka.

V rámci této teorie je hodnoceno celkem devět faktorů ovlivňujících vitalitu jazyka. Osm z nich má škálové hodnocení od 0 do 5, přičemž 0 znamená kompletní přechod k jinému jazyku („extinct“) a 5 znamená nejvyšší stupeň vitality („safe“). Stejně jako u Fishmana, i zde je velký důraz kladen na mezigenerační přenos, ale jsou doplněny některé další faktory, které výrazně ovlivňují vitalitu jazyka.

Faktor 1: Mezigenerační jazykový přenos

Jazyk je v rámci tohoto faktoru ohodnocen stupněm 5 „safe“ pokud je používán všemi věkovými kategoriemi a je předáván z jedné generace na druhou. Čím intenzivnější je mezigenerační přenos, tím silnější je jazyk.

Stupeň ohrožení	Popis
5 – mimo ohrožení (safe)	Jazyk je používán všemi věkovými skupinami, včetně dětí
4 mírně ohrožený (unsafe)	Jazyk je používán některými dětmi ve všech doménách a všemi dětmi v některých doménách.
3 ohrožený (endangered)	Jazyk je používán především generací rodičů a staršími generacemi.
2 vážně ohrožený (severely endangered)	Jazyk je používán především generací prarodičů a staršími generacemi.

⁶ Členy této pracovní skupiny byli: Brenzinger, Dwyer, de Graaf, Grinevald, Colette, Krauss, Miyaoka, Ostler, Sakiyama, Villalón, Yamamoto, Zepeda

1 kriticky ohrožený (critically endangered)	Jazyk používá pouze několik ojedinělých mluvčích generace prarodičů a starších.
0 vymřelý (extinct)	Neexistují žádní mluvčí.

Tabulka 3: Hodnotící škála pro faktor mezigeneračního přenosu

Faktor 2: Absolutní počet mluvčích

Jazyk s nízkým absolutním počtem mluvčích je samozřejmě kriticky ohrožený. Ovšem údaj o absolutním počtu uživatelů jazyka může být zavádějící – ne všichni příslušníci daného národa obvykle používají minoritní jazyk. I v případech, kdy má jazyk více než milion mluvčích, a zároveň jeho zachování nepodporují ostatní faktory (mezigenerační přenos, média, vzdělávání ad.) se může jednat o jazyk ohrožený. Proto je třeba tento faktor vnímat v kontextu faktoru 1 (mezigenerační přenos) a faktoru 3 (relativní počet mluvčích v rámci celé populace).

Tento faktor se jako jediný vyjadřuje absolutní hodnotou. Velmi důležité je v tomto případě dbát na kvalitní zdrojová statistická data.

Faktor 3: Relativní počet mluvčích v rámci populace

Relativní počet mluvčích v rámci celé populace má větší vypovídající hodnotu než počet absolutní (UNESCO 2003)

Stupeň ohrožení	Popis
5 – mimo ohrožení (safe)	Všichni mluví daným jazykem
4 - mírně ohrožený (unsafe)	Téměř všichni mluví daným jazykem
3 ohrožený (endangered)	Většina mluví daným jazykem
2 vážně ohrožený (severely endangered)	Menšina mluví daným jazykem.
1 kriticky ohrožený (critically endangered)	Velmi málo jedinců mluví daným jazykem
0 vymřelý (extinct)	Nikdo nemluví daným jazykem

Tabulka 4: Hodnotící škála pro relativní počet mluvčích v rámci populace

Faktor 4: Trendy užívání v současných komunikačních situacích (KS)

U tohoto faktoru se posuzuje, kdo a při jakých příležitostech jazyk používá a pro jaká témata. Je samozřejmé, že čím širší je škála komunikačních situací, ve kterých se jazyk intenzivně používá, tím je silnější.

Užívání v současných KS	Popis
5 – univerzální použití (universal use)	Jazyk je používán ve všech KS a funkcích.
4 - rovnoprávnost jazyků (multilingual parity)	Dva či více jazyků jsou užívány ve většině KS a pro většinu funkcí.
3 – slábnoucí (dwindling domains)	Jazyk je používán při komunikaci v rodině a při dalších KS, ale dominantní jazyk začíná pronikat i do rodinné komunikace.
2 - omezené / formální KS (limited or formal)	Jazyk je používán v několika společenských KS a v několika funkcích.
1 - velmi omezené KS (highly limited domains)	Jazyk je používán ve velmi omezeném počtu KS a pro několik málo funkcí.
0 - vymřelý (extinct)	Jazyk není používán v žádné KS ani pro žádnou funkci.

Tabulka 5: Hodnotící škála pro trendy užívání v současných komunikačních situacích

Faktor 5: Zastoupení v nových komunikačních situacích a v médiích

Tento faktor hodnotí přítomnost jazyka např. v nových typech pracovního prostředí, v médiích a na internetu. Čím více je jazyk zastoupen v nových KS a v médiích, tím je silnější.

Zastoupení v nových KS a médiích	Popis
5 – dynamické (dynamic)	Jazyk je užíván ve všech nových KS situacích a médiích
4 – Silný / aktivní (robust/active)	Jazyk je užíván ve většině nových KS a médií

3 - receptivní (receptive)	Jazyk je užíván v mnoha nových KS a médiích
2 - omezené / formální KS (coping)	Jazyk je užíván v několika KS a médiích
1 velmi omezené KS (minimal)	Jazyk je užíván v ojedinělých KS a médiích
0 vymřelý (inactive)	Jazyk není užíván v žádné z nových KS ani v médiích

Tabulka 6: Hodnotící škála pro trendy užívání v nových komunikačních situacích a médiích

Faktor 6: Vzdělávání a vzdělávací materiály

Pokud existuje vzdělávání přímo v minoritním jazyce a existuje široká škála podkladů pro výuku mluvené i písemné formy, jazyk je ohodnocen stupněm 5. Čím intenzivnější je míra vyučování v daném jazyce a čím různorodější jsou materiály, tím silnější je jazyk.

Vzdělávání a vzdělávací materiály	Popis
5	Existují stabilní podklady a výukové materiály pro výuku pravopisu a dalších kompetencí včetně gramatik, slovníků, textů, literatury a běžných audiovizuálních pomůcek. Písaná forma jazyka je používána ve státní správě a vzdělávání.
4	Existují písemné materiály a děti se ve škole vzdělávají v daném jazyce. Písemná forma jazyka se neuvžívá ve státní správě.
3	Písemné materiály existují a děti jsou vzdělávány v písemné formě ve škole. Gramotnost není podporována tištěnými sdělovacími prostředky.
2	Písemné materiály existují, ale jsou používány pouze některými členy komunity, pro ostatní mohou mít symbolický význam. Vzdělávání v daném jazyce není součástí běžného vzdělávání.
1	Daná komunita má pravopis a existují písemné materiály.
0	Daná komunita nemá stanovený pravopis.

Tabulka 7: Hodnotící škála pro faktor vzdělávání a vzdělávacích materiálů

Faktor 7: Vládní a institucionální podpora a legislativní rámec, včetně oficiálního statusu a užívání

Tento faktor se vztahuje na postoj oficiálních vládních představitelů daného území ve vztahu k menšinovému jazyku. Regiony, ve kterých je užívání jazyka podporováno ve všech veřejných komunikačních situacích (médiá, vzdělávání, ekonomika a vláda), by byly hodnoceny faktorem 5. Čím pozitivnější je přístup oficiální reprezentace ve směru k jazyku, tím silnější je jazyk.

Míra podpory	Popis
5 - rovnocenná podpora (equal support)	Všechny jazyky jsou chráněny stejně.
4 - odlišná podpora (differentiated Support)	Minoritní jazyky jsou chráněny především jako jazyk individuálních komunikačních situací. Užívání jazyka je přijímané pozitivně.
3 – pasivní asimilace (passive assimilation)	Pro menšinový jazyk neexistuje žádná oficiální strategie, ve veřejných komunikačních situacích převládá dominantní jazyk.
2 – aktivní asimilace (active assimilation)	Vláda podporuje asimilaci s dominantním jazykem.
1 – násilná asimilace (forced assimilation)	Dominantní jazyk je jediným uznávaným jazykem, zatímco menšinový není ani uznávaný, ani chráněný.
0 - zákaz (prohibition)	Menšinové jazyky jsou zakázané.

Tabulka 7: Hodnotící škála pro faktor vládní a institucionální podpora

Faktor 8: Postoj členů společnosti k jejich vlastním jazykům

Tento faktor hodnotí postoj členů jazykové komunity k jednotlivým přítomným jazykům – sami mluvčí posuzují, nakolik je jejich jazyk důležitý pro jejich komunitu a identitu a chtějí-li ho chránit a rozvíjet. Čím pozitivnější je jejich postoj a větší jejich národní hrdost, tím vitálnější je jazyk.

Stupeň podpory	Popis
5	Všichni členové společnosti si svého jazyka váží a chtějí ho chránit
4	Většina členů společnosti podporuje zachování jazyka
3	Mnoho členů společnosti podporuje zachování jazyka, jiným na něm nezáleží či dokonce podporují jeho zánik.
2	Někteří členové společnosti podporují zachování jazyka, jiní jsou lhostejní, nebo dokonce podporují jeho zánik.
1	Pouze několik jedinců podporuje zachování jazyka, ostatní jsou lhostejní, nebo dokonce podporují jeho zánik.
0	Nikomu na existenci jazyka nezáleží, všichni raději užívají dominantní jazyk.

Tabulka 8: Hodnotící škála pro postoj členů společnosti ke svému jazyku

Faktor 9: Množství a kvalita jazykových dokumentů

Jazyk je v dané komunitě v ideálním případě velmi dobře zdokumentovaný, existují srozumitelné gramatické příručky, slovníky a další lingvistický materiál.

Dokumentace	Popis
5 - vynikající (superlative)	Existují srozumitelné gramatiky a slovníky, obsáhlé texty a vznikají aktuální jazykové materiály. Existuje mnoho kvalitních video a audio nahrávek.
4 - dobrá (good)	Existuje jedna dobrá gramatika a celá řada použitelných gramatik, slovníků, textů, literatury a příležitostně aktualizovaných video a audio nahrávek.
3 - přiměřený (fair)	Existuje jedna gramatika v dostatečné kvalitě a dostatečné množství jiných gramatik, slovníků a textů, ale jazyk se nevyskytuje v běžných médiích a kvalita audio a videonahrávek s písemným poznámkovým aparátem je kolísavá.
2 - neúplná (fragmentary)	Existují dílčí části gramatik, seznamy slov a texty použitelné pro dílčí jazykovědné výzkumy, které ale nepokrývají celé jazykové spektrum. Mohou existovat audio a video nahrávky v rozdílné kvalitě popřípadě bez písemného poznámkového aparátu.
1 - nedostatečná (inadequate)	Existuje pouze několik fragmentů gramatik, krátké seznamy slov a zlomky textů.
0 - undocumented	Neexistuje žádná dokumentace.

Tabulka 8: Množství a kvalita jazykové dokumentace

Metodika UNESCO (2003) dále při posuzování jednotlivých faktorů a celkovém hodnocení upozorňuje na další důležité zásady:

- žádný z faktorů nesmí být posuzován samostatně, ale vždy v kontextu se všemi ostatními
- v každém individuálním jazyce má větší důležitost jiný faktor, proto by bylo zavádějící porovnávat jazyky pouze na základě číselného zhodnocení jednotlivých faktorů. V případě potřeby porovnání výsledků více jazyků je třeba ke každému faktoru navíc přiřadit jeho váhu pro vitalitu daného jazyka vzhledem ke specifickému sociokulturnímu kontextu.
- u některých faktorů nemusí být v silách a možnostech týmu zkoumajícího vitalitu daného jazyka provést výzkum na dostatečně velkém vzorku respondentů (např. poměr mluvčích daného jazyka ve společnosti). V těchto případech lze použít data z národních statistik, a pokud nejsou k dispozici ani ty, je možné provést fundovaný odhad na základě informací z místních zdrojů.

Porovnáváme-li metodiku UNESCO s Fishmanovou a Gilesovou, vidíme, že nabízí nejen širší škálu faktorů, ale navíc zahrnuje i nové jazykové situace a média, relativní i absolutní počet mluvčích a subjektivní i objektivní prestiž daného jazyka. Pětistupňová hodnotící škála u každého z faktorů navíc umožňuje velmi jemně odstíněné hodnocení vitality, které u Fishmanova ani Gilesova modelu není možné. Tento model se proto jeví pro potřeby této práce jako optimální.

1.3. Formální uspořádání práce

Protože jazyk je nedílnou součástí společnosti, nelze jej vnímat jako nezávislou entitu, ale naopak vždy v celkovém společenském kontextu. Z tohoto důvodu v úvodu této práce krátce shrneme vývoj galicijštiny na pozadí historických

souvislostí, neboť současná situace tohoto jazyka – ať už z hlediska objektivních či subjektivních faktorů - je jejich přímým důsledkem.

Jako výchozí byla pro tuto práci z výše uvedených důvodů zvolena metodika UNESCO (2003). Byla provedena pečlivá analýza všech 9 faktorů a ohodnocení jejich vlivu na vitalitu galicijštiny, včetně závěrečného shrnutí. Ovšem řazení kapitol bylo zvoleno tak, aby lépe odráželo kauzalitu a umožnilo lepší porozumění příčin současného stavu jazyka – na shrnutí historického vývoje galicijštiny navazují kapitoly týkající se současných objektivních faktorů (státní a institucionální podpora, dokumentace - proces kodifikace a média). Pokračujeme popisem faktorů subjektivních (individuální postoje a chování mluvčích v komunikačních situacích) a navazujeme kapitolami, které odráží důsledek předešlých faktorů (mezigenerační přenos a absolutní a relativní počet mluvčích). Své specifikum má pak téma vzdělávání, protože škola je jednak komunikačním prostředím a je tedy zařazená do analýzy užívání jazyka v různých komunikačních situacích, a zároveň je v rámci metodiky UNESCO (2003) i samostatným faktorem pro hodnocení.

1.4. Pojmový aparát a definice

Kromě situace, kdy jazyk zmizí zároveň s vymřením daného etnika, se u žijící populace většina menšinových jazyků ztrácí v důsledku jejich nahrazení jazyky dominantními. Většina živých jazyků je v kontaktu s jinými jazyky, a čím je kontakt v rámci populace bližší, tím intenzivnější je i vliv v jazykové oblasti. Často se na jedné území vyskytuje více jazyků ve vzájemném kontaktu, což je i situace galicijštiny a kastilštiny. Při popisu situace těchto dvou jazyků v kontaktu a jejich užívání v rámci jednoho společenství užíváme termíny bilingvismus a diglosie. Bilingvismus je termín původně psychologický (FISHMAN 2003) a označoval především kompetenci jedince pro užívání dvou různých jazyků a jejich užívání. Pokud se tato kompetence a praktické užívání dvou jazyků týká většiny členů jazykového společenství, mluvíme o bilingvní společnosti. Termín diglosie uvedl poprvé FERGUSON (1959 s. 325-340)

“DIGLOSSIA is a relatively stable language situation in which, in addition to the primary dialects of the language (which may include a standard or regional standards), there is a very divergent, highly codified (often grammatically more complex) superposed variety, the vehicle of a large and respected body of written literature, either of an earlier period or in another speech community, which is learned largely by formal education and is used for most written and formal spoken purposes but is not used by any section of the community for ordinary conversation”⁷

Původně byl tedy tento termín využíván pro společnosti, kde se užívalo paralelně několik oddělených jazykových kódů s výrazně odlišnými funkcemi. Nejčastěji se jednalo o kombinaci vysokého jazyka (formální příležitosti, vysoká kultura) a jazyka nízkého, který sloužil pro běžnou, neformální komunikaci. Posun ve vnímání tohoto termínu ovlivnil především GUMPRESZ (1961, str. 976–988), který upozornil na fakt, že diglosie není pouze fenoménem multilingvních společností, ale že se vyskytuje i v rámci monolingvní společnosti, jež využívá při své komunikaci různé registry či funkčně odlišené variety. FISHMAN (2003) možné vztahy mezi bilingvismem a diglosií dále konkretizoval:

	Diglosie	
	+	–
	Bilingvismus	+ 1. Jak diglosie, tak bilingvismus (exodiglosie) – 3. Diglosie bez bilingvismu (endodiglosie)

Tabulka 9: Varianty vztahů bilingvismu a diglosie v rámci jazykového společenství

⁷ Diglosie je relativně stabilní jazyková situace, ve které vedle primárního jazykového dialektu (který může zahrnovat standard či regionální standard) existuje vysoce kodifikovaná (většinou gramaticky složitější) nadřazená varianta, užívaná ve významné části respektované literatury, buď pocházející z dřívějšího období nebo z jiné jazykové komunity; je vyučovaná v rámci formální výuky a je užívaná především v písemném projevu a u ústního projevu pak pro formální účely, ale v žádné části společnosti se neužívá v běžné komunikaci.

Galicie je příkladem jazykového společenství prvního a zároveň i třetího typu, neboť je bilingvní (koexistence kastilštiny a galicijštiny) s tím, že vzhledem k dynamickým změnám ve společnosti a posunu ve vnímání prestiže každého z jazyků se mění i funkce, ke kterým jsou využívány. Diglosivní situace v Galicii je poměrně komplexní i vzhledem k velkým rozdílům v užívání obou jazyků mezi venkovskými a městskými oblastmi a také komplikované koexistenci nového kodifikovaného standardu a obecné (tradiční) galicijštiny, takže se u těchto variant vyskytuje i výrazná endodiglosie. V této studii je termín bilingvismus, bilingvní používán jednak v případech, kdy hovoříme o jazykových kompetencích, a dále v případech, kdy z kontextu nejsou přesně určena funkční či situační specifika užívání každého z jazyků. Pokud se text k různému funkčnímu kontextu vyjadřuje, používáme termín diglosie.

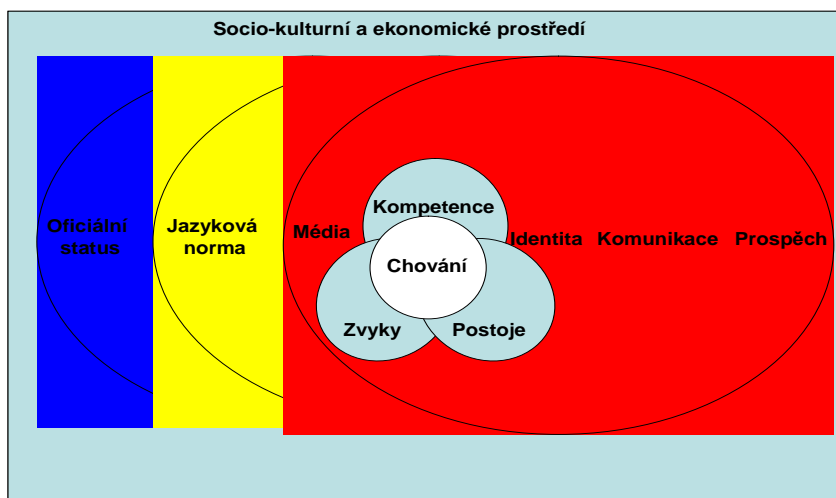
Galicijština byla jazyk tradičně používaný především v neformální komunikaci a až do 80. let 20. století neměla žádnou obecně uznávanou gramatickou normu. Ta se rodila v rámci kodifikačního procesu až po pádu Frankova režimu a její tvorbu provázely poměrně intenzivní diskuse mezi jednotlivými názorovými proudy. S konečnou, kodifikovanou verzí galicijštiny se však většina galicijsky hovořící populace neidentifikuje. Vzhledem k funkčnímu určení této jazykové varianty a v souladu s českou tradicí a současnými pracemi zabývajícími se jazyky v podobné situaci (např. baskická euskara batua - Zavadil 2010) budeme v této práci hovořit o spisovné galicijštině. Sami respondenti a výchozí literatura (IGLESIAS 2002) používají v kastilštině a galicijštině nejčastěji výraz „gallego normativo“, pro který v překladech používáme ekvivalent „normativní galicijština“. V kontextu této práce se tento pojem vždy vztahuje ke kodifikovanému standardu. Spisovnou galicijštinu klade řada respondentů i odborníků do kontrastu s galicijštinou obecnou. Ve španělštině jsou pro ni nejčastěji voleny výrazy „gallego tradicional“ či „de familia“ nebo „de andar por casa“. U překladů a výkladu jsme pro tuto jazykovou variantu volili v českém jazyce termín „tradiční galicijština“.

Důležitou součástí práce je posouzení postojů mluvčích ke galicijštině a odrazu těchto postojů na jejich chování. Studium postojů a chování se věnuje především psychologie a ve společenském měřítku sociologie - obecný model vztahu postojů a chování vypracovali např. FISHBEIN a AJZEN (1975). V oblasti

sociolingvistiky se na toto téma v současnosti zaměřil např. KARAN (2001). Z jeho pohledu má právě motivovanost (postoj) mluvčích na vitalitu jazyka rozhodující vliv. Mluvčí volí v komunikačních situacích takový jazyk, jehož užívání mu přinese největší prospěch. Karanovo základní rozdělení motivačních faktorů je následující:

- Komunikativní – jazyk je především nástrojem komunikace a spolupráce, lidé si budou přirozeně volit ten jazyk, který obě tyto funkce splňuje nejlépe. Přirozenou tendencí je volit ten jazyk, kterým hovoří i další účastník/ účastníci komunikace.
- Ekonomická – tato motivace je spojena s finančním prospěchem, reprezentovaným např. snazším získáním práce nebo lepším obchodním úspěchem.
- Společenská identita - zjednodušeně určuje, zda dotyčný mluvčí chce být identifikován s určitou skupinou či nikoliv.
- Moc a prestiž
- Národní a politická identita
- Náboženství

Karan (2001) ovšem ve svých studiích opomíjí další významné faktory, ovlivňující postoje a chování mluvčích a to především jejich kompetence (LISKA 1994), zvyky (TRIANDIS 1980) a vnější rámcové podmínky (WILLIAMS 2009). Proto se jako optimální jeví použití integračního modelu, který v sobě zahrnuje všechny zmiňované faktory, které se navíc vzájemně ovlivňují a prolínají:

Obrázek 1: Integrační model faktorů ovlivňujících jazykové chování

Při analýze vývoje jazykové situace v Galicii od pádu diktatury operujeme s termínem „jazyková normalizace“. Tu definuje PORTAS (1997 s. 34-37) jako:

*„O proceso tendente a converter unha lingua no vehículo normal de comunicación dunha comunidade... Cada lingua debe cumprir no seu territorio propio e orixinario a totalidade das funcións posibles... sen o intrusismo doutras linguas que xa teñen de por si o seu territorio e a súa comunidade natural propios“.*⁸

Proces normalizace jazyka – tedy vytvoření podmínek, kdy vlastní jazyk daného etnika bude plnit všechny jazykové funkce - je podle PORTASE (1997) ovlivňován třemi faktory:

- oficiální a institucionální podporou (podpora státu, legislativa, atd.)
- neoficiální institucionální podpora (sdružování jednotlivců do zájmových skupin a sdružení)
- individuální aktivitou.

Individuální aktivita je přitom hodnocena jako nejzásadnější a je ve svém významu stavěna nad ostatní dva, protože se jedná v podstatě o konkrétní jazykové chování a užívání jazyka, které definuje úspěšnost procesu normalizace.

„Que pode facer un individuo pola lingua propia da súa comunidade? A resposta é evidente: USÁ-LA.“ (PORTAS 1997, str. 37)

1.5. Získání, zpracování a analýza dat.

Posuzované faktory jazykové vitality se dle metodiky UNESCO (2003) dělí na kvantitativní a kvalitativní a stejnou povahu mají i výchozí data.

Při výběru technik pro sběr výchozích dat jsme vycházeli z faktu, že v Galicii provádí pravidelně u velkého počtu respondentů metodicky velmi propracované průzkumy Instituto Galego de Estatística⁹. V této práci vycházíme především

⁸ Proces, jehož cílem je změnit určitý jazyk na běžný nástroj komunikace určitého společenství... Každý jazyk má v rámci svého vlastního a původního teritoria plnit co nejvíce funkcí... bez přítomnosti jiných jazyků, které již mají své vlastní původní území a komunitu.

⁹ [online] Dostupné z <http://www.ige.eu>

z údajů výzkumu „Encuesta de condiciones de vida de las familias“¹⁰, který je pravidelně prováděn od roku 1999. Tento průzkum se skládá ze dvou modulů – ten první je všeobecný a opakuje se každý rok, zatímco druhý je vždy s odstupem několika let věnován nějaké konkrétní oblasti. V roce 2003 a 2008 proběhl podrobný průzkum týkající se kompetencí a užívání galicijštiny. Průzkum byl proveden na celém území Galicie, v každé provincii proporčně k počtu obyvatel, a získaný vzorek poskytl informace o celkem 9.216 domácností. Vzhledem k propracované metodice a šíři pokrytí považujeme tento zdroj za optimální. Velkým přínosem je jeho pravidelné opakování: poskytuje informaci o vývoji dat v čase a pomáhá tak při určení důležitých vývojových trendů z hlediska vitality galicijštiny.

Při analýze dat jsme brali v úvahu a prezentovali i relevantní demografické faktory, jako je místo bydliště (viz dále popsany rozdíl mezi jazykovým chováním ve venkovských regionech a ve městě), věk uživatelů a jejich vzdělání, neboť změny v těchto demografických faktorech (stárnutí obyvatel, zvyšování vzdělání a urbanizace) mají přímý dopad na jazykovou oblast.

Při volbě vhodných technik pro provedení průzkumu subjektivních faktorů (postojů a jejich vliv na chování) existuje celá řada možností. Jednou z nich je využití standardizovaného dotazníku, např. již zmíněného SEVQ (BOURHIS, GILES, AND ROSENTHAL 1981). Nevýhodou dotazníkové metody je ovšem fakt, že respondentům poskytuje možnost výběru pouze z několika připravených odpovědí, které navíc nejsou zapojené do kontextu. Tento druh výzkumu neumožňuje získat informaci o skutečném celistvém individuálním názoru jednotlivce na dané téma (IGLESIAS 2002). Účelem standardizovaného dotazníku je navíc kvantifikovat výskyt předem definovaného jevu v rámci zvoleného tématu, ale vzhledem ke své povaze neposkytuje informace o celém existujícím spektru jevů. S cílem zachytit co nejlépe obraz studovaného tématu se v poslední době v oblasti sociologie jazyka stále častěji používají nové kvalitativní metody, např. technika otevřeného rozhovoru (např. KABATEK 2000, BIERBACH 1983), analýza veřejných projevů (CACCAMO 1993), či zúčastněné pozorování (DOMÍNGUEZ SECO a HERRERO VALEIRO 2001).

¹⁰ Průzkum životních podmínek rodin [online] Dostupné z http://www.ige.eu/estatico/pdfs/s3/metodoloxias/met_ecv_2009_es.pdf

Jednou z uznávaných technik (např. SILVA-CORVALÁN 2002) je i otevřený rozhovor v diskusní skupině. Tato metoda má tu výhodu, že osoba provádějící výzkum je zde v roli moderátora, který pouze zahajuje konverzaci; její ostatní účastníci se vyjadřují k danému tématu bez další intervence moderátora, sami určují dynamiku rozhovoru a přinášejí dílčí témata, která se jim zdají vzhledem k danému diskusnímu okruhu relevantní. Jeho další výhodou oproti tradičnímu otevřenému rozhovoru je fakt, že účastníci těchto diskusních skupin v rámci své interakce s ostatními diskutujícími nepodléhají tendenci k racionalizaci svých odpovědí a jejich reakce jsou autentičtější (KABATEK 2000).

Moderátor stanoví společné diskusní téma, určí časový rámec, ve kterém bude diskuse probíhat, zahájí jí a po uplynutí stanoveného časového limitu ji ukončí, ovšem jinak do diskuse účastníků žádným způsobem nezasahuje. Respondenti si jsou samozřejmě vědomi, že jsou součástí výzkumu, a jsou předem informováni o všech jeho aspektech, včetně faktu, že jejich diskuse je nahrávána.

Galicijská sociolingvistka ANA IGLESIAS provedla v roce 2002 rozsáhlý kvalitativní průzkum pro svou studii o postojích místních obyvatel v jazykové oblasti, ve které použila právě techniku otevřené diskusní skupiny. Za účelem tohoto výzkumu sestavila 9 diskusních skupin s 5-8 účastníky, které jsou reprezentativní pro možnou kombinaci všech relevantních demografických profilů:

Galicie	Vzdělání	Mladí lidé (18-28)	Dospělí (27-42)	Dospělí- střední věk (40-51)
Městské prostředí	Vyšší vzdělání	GD 1	GD 5	
	Základní a střední vzdělání	GD2	GD 3	GD 4
Venkovské prostředí	Vyšší vzdělání	GD 6		
	Základní a střední vzdělání	GD 7	GD 8	GD 9

Tabulka 10: Profil diskusních skupin kvalitativní studie IGLESIAS (2002)

Jak z tohoto přehledu vyplývá, v městském i venkovském prostředí jsou zastoupeny všechny věkové skupiny. Zastoupení vzdělanostních skupin pak kopíruje vzdělanostní profil celé galicijské společnosti v obou druzích prostředí. Zastoupení osob s vyšším vzděláním je větší ve městech než na venkově, kde převládá především u mladších věkových skupin. Diskuse se odehrávaly v místních prostředích, moderátor vždy volil pro své úvodní slovo jazyk převažující pro dané prostředí. V úvodu účastníky diskuse pozdravil, vyjádřil poděkování za účast a přátelským, neformálním způsobem požádal o vyjádření jejich názoru k jazykové situaci v Galicii z hlediska soužití dvou jazyků. Odpovědi respondentů byly zaznamenávány na nahrávací zařízení, o kterém byli účastníci samozřejmě informováni, a ve výsledné studii byl použit jejich přepis s komentáři autorky¹¹.

Nevýhodou otevřené diskuse je fakt, že bez zásahu moderátora mohou existovat konkrétní tematické okruhy, ke kterým v rámci volné rozpravy skupina nedostane. Proto je technika otevřené skupinové diskuse vhodná pro širěji formulované tematické okruhy (zde např. postoje v jazykové oblasti), ale pokud je cílem výzkumu získat vyjádření respondentů ke konkrétním dílčím tématům je třeba zvolit techniku jinou, jako např. individuální polootevřený rozhovor.

Individuální otevřený či polootevřený rozhovor slouží v rámci sociologického výzkumu k získání dat od vybraných jedinců, kdy respondent představuje zástupný model a ideálního reprezentanta určité skupiny (ALONSO 1998). Zásadní důležitost mají u této techniky vzájemná důvěra mezi respondentem a osobou provádějící výzkum a vytvoření neformální atmosféry, neboť respondent se pak nebojí detailně k daným tématům vyjádřit a nemá tendenci dávat „politicky korektní“ odpovědi (IGLESIAS 2002).

Osoba provádějící výzkum má předem připravený seznam tematických okruhů nebo otevřených otázek, ke kterým se dotazovaný vyjadřuje (WENGRAF 2001). Tato technika klade vysoké nároky na kompetence a přípravu osoby provádějící průzkum SILVA-CORALÁN (2002, str. 62), neboť výzkumník se musí snažit

¹¹ Vzhledem ke kvalitně zpracované metodice tohoto výzkumu a vysoké relevanci pro faktor individuálních postojů v jazykové oblasti tento zdroj hojně citujeme.

zachovat iluzi nenuceného rozhovoru a předkládat jednotlivé tematické okruhy respondentovi tak, aby měl pocit přirozeně plynoucí konverzace. Rozhodně je třeba se vyhnout kladení otázek v dotazníkovém stylu, neboť se tím naruší atmosféra důvěry a autentičnost odpovědí. Výzkumník může buď používat nahrávací zařízení, nebo si psát poznámky, každá z variant má své klady a zápory. U použití záznamového zařízení se někdy respondent může cítit ohroženější, a proto více kontroluje své odpovědi, při psaní poznámek je narušena přirozená plynulost rozhovoru. Ideální je použití záznamového zařízení, ale v úvodu začít otázkou / otázkami pro respondenta zajímavými, které s předmětem výzkumu souvisí třeba jen okrajově a jejichž obsah nemá žádný rizikový potenciál - tím se podpoří plynulý začátek rozhovoru. Iluzi přirozeného rozhovoru také podporují doplňující otázky.¹² Nevýhodou této techniky je její velká časová náročnost a relativně nízká reliabilita, což je ovšem společný handicap pro většinu kvalitativních metod. Její výhodou je vysoká validita, neboť při dobře vedeném rozhovoru jsou respondenti ochotní se k danému tématu vyjádřit velmi podrobně.

1.6. Vlastní výzkum

1.6.1. Volba vhodné techniky výzkumu

Statistická data získaná ze studií galicijského statistického úřadu a údaje z výzkumu ANY IGLESIAS (2002) poskytují kvalitní a rozsáhlý zdroj dat pro kvantitativní i kvalitativní analýzu většiny faktorů. Jak ovšem zdůrazňuje metodika UNESCO (2003 str. 17):

„Languages cannot be assessed simply by adding the numbers; we therefore suggest such simple addition not be done. Instead, the language vitality factors given above may be examined according to the purpose of the assessment...The Factor descriptions given above are offered as guidelines. Each user should adapt these guidelines to the local context and to the specific purpose sought.“¹³

¹² Rizikem jsou návodné otázky, kterým se osoba provádějící výzkum musí vyhnout.

¹³ „Jazyky nemohou být posuzovány pouze přiřazením čísel a proto doporučujeme, aby se prosté přiřazení čísel neprovádělo. Správně by jednotlivé faktory vitality měly být zkoumány v souladu

Hlavním cílem této práce je posouzení životaschopnosti současné Galicijštiny prostřednictvím správného posouzení všech relevantních faktorů. Ovšem jak zdůrazňují tvůrci metodiky UNESCO (2003), vitalitu jazyka nelze posuzovat prostým přiřazením numerických hodnot k jednotlivým zkoumaným oblastem, ale je nezbytně nutné je vnímat v celkovém místním kontextu. Proto byl proveden vlastní výzkum, s cílem získat celistvý obraz o kontextuální propojenosti a vzájemné závislosti jednotlivých faktorů, jazykových postojů a chování mluvčích, a to včetně jazykové výchovy příštích generací. Získané údaje byly použity v rámci popisu a hodnocení jednotlivých dílčích faktorů, ale především umožnily v závěrečném shrnutí zasadit jednotlivé faktory do správného vzájemného kontextu a posoudit míru jejich vlivu na současnou i budoucí situaci galicijštiny.

Při volbě vhodné techniky jsme vycházeli z faktu, že potřebujeme komplexní, podrobné a autentické vyjádření respondentů k jazykové situaci v Galicii, tzn. že bylo vhodné zvolit některou z kvalitativních výzkumných technik. Zároveň ovšem bylo nutné, aby se respondenti vyjádřili konkrétně ke všem třem tematickým okruhům s vysokou relevancí pro posouzení vitality galicijštiny:

- postoje v jazykové oblasti a faktory, které je ovlivňují (např. prostředí, identita) (JP)
- jazykové chování (aktivní užívání jazyka) (JCH)
- mezigenerační přenos (dále MP)

Z tohoto důvodu se pro získání informací jevila jako ideální výše popsaná technika individuálního polootevřeného rozhovoru. Ke každému z tematických okruhů byly zformulovány konkrétní otázky, řazené následujícím způsobem. V závorce uvádíme tematický okruh, ke kterému se vztahují:

- Jak byla galicijština přítomná v tvém životě během tvého dětství a mládí (MP)
- Jak je galicijština přítomná v tvém životě v současnosti (JCH)

s cílem studie... Výše uvedený popis faktorů předkládáme jako základní návod, každý uživatel by měl přizpůsobit tento návod místnímu kontextu a specifickému účelu své práce.“

- Co se podle tvého názoru změnilo v jazykové oblasti za posledních dvacet let (JP)
- Co si myslíš o současném stavu jazyka (JP)
- Co znamená galicijština pro tebe osobně (JP)
- Co si myslíš o budoucnosti jazyka (JP)
- Jak budeš vychovávat své děti v jazykové oblasti (MP)
- Co si myslíš o důležitosti galicijštiny pro galicijskou identitu (JP)

Jednotlivé konkrétní otázky byly kladeny chronologicky a formulovány ad hoc tak, aby co nejlépe podpořily přirozený spád rozhovoru. Za stejným účelem byly do rozhovoru vkládány i otevřené doplňující otázky k dílčím tématům, které se vztahovaly k jazykové oblasti a respondenti je zmínili jako relevantní.

Otázky k postojům jsou formulovány velmi široce a dávají dotazovaným prostor, aby sami uváděli faktory, které podle jejich názoru měly, mají a budou mít na jazykovou situaci v Galicii vliv a zároveň k nim vyjádřili svůj osobní postoj. Respondenti spontánně uváděli a komentovali faktory, které jsou apriori předmětem posouzení této práce (např. vliv médií, vzdělávacího systému, státu), ale uváděli i další, které jsme následně zařadili do souvisejících kapitol.

1.6.2. Výběr respondentů

Vzhledem k vysoké relevanci faktoru mezigeneračního přenosu pro určení vitality menšinových jazyků byli pro výzkum zvoleni jedinci stejné věkové skupiny, a to dospělí mezi 35 - 40 lety plánujícími bezprostředně rodinu či s dětmi ve velmi raném věku. Takto zvolená věková skupina měla umožnit sledovat detailně trend v mezigeneračním přenosu v období od počátku jazykové normalizace a v současnosti, tzn. jazykovou výchovu, kterou poskytli respondentům jejich rodiče, a jazykovou výchovu, kterou oni poskytnou svým dětem.

Protože u techniky polootevřeného rozhovoru je zásadní důvěra respondenta a jeho ochota spolupracovat, byli dotazovaní voleni na základě doporučení společných známých. Rozhovory probíhaly na místě navrženém respondenty s tím, že místo pro ně mělo být příjemné a neformální (domácí prostředí

respondenta, klidná kavárna apod.). Vzhledem k požadavku na důvěru a neformálnost bylo zvoleno i neformální oslovení a formulace otázek.

Kromě věku jsme při výběru respondentů jako faktor s dominantním významem (IGLESIAS 2002) zohlednili jejich místo bydliště a to i s ohledem na současnou demografickou dynamiku. Jak bude detailně vysvětleno v kapitole věnující se současnému demografickému vývoji a jeho vlivu na jazykovou oblast, Galicie nyní prochází obdobím velmi intenzivních změn:

Dle údajů Instituto Galego de Estadística v roce 2010¹⁴:

- emigrace zaznamenala od roku 1990 150 % nárůst, celkem odešlo 95.388 osob
- imigrace zaznamenala od roku 1990 100 % nárůst, celkem se do Galicie přistěhovalo 102.035 osob - 8% narozených dětí se narodilo matce s jinou národností)
- v obcích do 2000 obyvatel žilo pouze 17% obyvatel, ve městech nad 50.000 35%.

Protože technika polootevřených rozhovorů pracuje s archetypálním jedincem reprezentujícím určitý soubor předem stanovených vlastností, zvolili jsme s ohledem na výše uvedené změny ve společnosti následující profil, do závorky uvádíme jméno respondenta:

- Převaha obyvatel ve velkých městech a přilehlých obcích (JORGE)
- Imigrace (ROCÍO)
- Emigrace do zahraničí (IVÁM)
- Odchod obyvatel z malých osad do větších střediskových obcí (MIGUEL)
- Odchod obyvatel z venkova do velkých měst (ÁLEX)

Primárním cílem výzkumu bylo sledovat postoje, chování a mezigenerační přenos z hlediska vlivu prostředí, proto nebyl pro výběr respondentů relevantním

¹⁴ Viz kapitola o současné demografické situaci a jejím vlivu na jazykovou oblast.

faktorem jejich vzdělání. To bylo ale samozřejmě v rámci teorie posouzení jazykové vitality jedním ze sledovaných jevů během rozhovorů.

U těchto typů výzkumů je také zásadně důležité dbát na etický přístup (Valeš 2010), proto byli i naši respondenti před zahájením práce přesně informováni o tom, k jakému účelu je rozhovor určen, byl dán prostor pro jejich dotazy a vyjádřili svůj písemný souhlas s použitím nahrávacího zařízení i se zveřejněním obsahu rozhovoru. Respondenti si sami zvolili křestní jméno, pod kterým jsou jejich údaje prezentovány.

Před zahájením rozhovoru každý z respondentů vyplnil spolu s písemným souhlasem i stručný dotazník s následujícími údaji:

- Obvyklý jazyk prarodičů
- Obvyklý jazyk rodičů
- Tvůj rodný jazyk
- Tvůj současný obvyklý jazyk
- Velikost obce, kde jsi prožíval rané dětství
- Velikost obce, kde žiješ nyní

Přepis rozhovorů včetně krycího listu se souhlasem respondentů je k této práci přiložen.

1.6.3. Analýza a interpretace dat.

Celkem tedy máme pro provedení kvantitativní analýzy v jazykové oblasti (především faktor kompetence a chování) k dispozici údaje Galicijského statistického úřadu od celkového počtu 9218 domácností (odpovídá ca. 30.000 respondentů), pro kvalitativní analýzu postojů a chování pak výpovědi od 58 respondentů z otevřených diskusních skupin a pro hlubší analýzu zaměřenou výhradně na propojenost postojů a chování a závěrečné zhodnocení z vlastních detailních polootevřených rozhovorů jedinců reprezentujících skupinu s konkrétním profilem z hlediska místa bydliště.

V rámci této studie se snažíme o zachování co nejvyšší míry objektivity. U kvantitativních dat statistického úřadu přímo citujeme údaje ze zdrojových tabulek¹⁵ Instituto Galego de estatística v českém překladu. Výjimečně pro srovnání dvou faktorů provádíme kompilaci dat.

Přímá citace s autorským komentářem se jeví jako optimální také při interpretaci výpovědi respondentů. Pro maximální zachování věrnosti komentářů citujeme v originálním jazyce s co nejvyšší mírou autenticity (tzn. se zachováním původní formy vyjádření a to včetně pomlk, zaváhání, přeřeknutí). Překlad pod čarou se snaží co nejlépe zachovat formu citované výpovědi, tzn. že pokud respondent používá hovorový jazyk, překlad je v obecné češtině. V závorce pak odkazujeme na zdroj - u respondentů diskusních skupin uvádíme za citací zdroj a stranu, u respondentů polootevřených rozhovorů pak křestní jméno dle krycího listu rozhovoru).

V jednotlivých kapitolách této práce jsme se snažili zachytit a komentovat komplexní škálu a popis jevů, ovlivňujících jednotlivé faktory relevantní pro posouzení vitality galicijštiny, tak jak je uváděli respondenti. Pokud o určitém jevu hovořilo více respondentů shodně, byla zvolena a citována jedna konkrétní reprezentativní výpověď. Pokud se vyskytly odlišné názory, byly citovány všechny a ve vhodném kontextu jsme doplnili informaci o četnosti výskytu.

¹⁵ [online] Dostupné z http://www.ige.eu/web/mostrar_actividade_estadistica.jsp?idioma=es&codigo=0206004&num_pag=4

2. Jazyky a společnost v Galicii – historický vývoj

2.1. Prerománská doba a romanizace

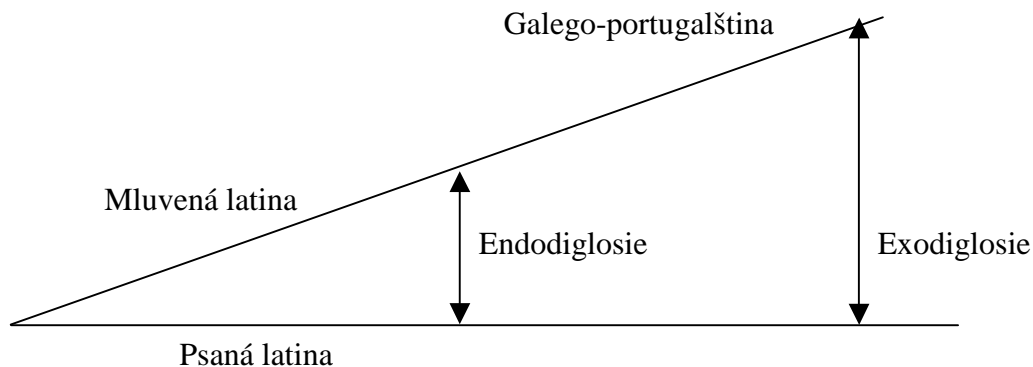
Před příchodem latiny se na území dnešní Galicie vyskytovala celá řada jazyků (předindoevropských a keltských). Tyto jazyky plnily především lokální funkci, sloužily jako dorozumívací prostředek uvnitř malých komunit kultury kastro, které mezi sebou nebyly v příliš intenzivním kontaktu. Tato kultura byla na nesrovnatelně nižší úrovni než kultura příchozích románských kolonizátorů a lokální jazyky svým uživatelům plně dostačovaly k plnění všech požadovaných funkcí.

Romanizace tohoto území byla velmi pomalá a až do nástupu křesťanství neúplná (PORTAS 1993). Původní kmeny na celém území Gallaecie byly zcela podrobeny až roku 19 p.n.l, což je výrazně později, než tomu bylo u ostatních území dnešního Španělska. Proto se dá předpokládat, že především v odlehlejších oblastech tohoto území souběžně s latinou i nadále plnily všechny své funkce také původní jazyky. Ovšem vůdci místních kmenů a obyvatelé větších center si osvojili velmi rychle latinu, což jim přinášelo politický, společenský a ekonomický prospěch, ale zároveň kvůli kontaktu s obyvateli venkovských oblastí hovořili i původními jazyky. Stav diglosie přetrvává relativně dlouhou dobu, původní jazyky ovšem během staletí postupně vymizely a celá oblast je až do vzniku románských jazyků monolingvní. Křesťanství s sebou přineslo nejen dokončení latinizace, ale i celkovou transformaci původních kultur.

V době stěhování národů v 5. a 6. století přišly do Galicie germánské kmeny, ovšem vzhledem k jejich malému počtu i nižší kulturní i celkové úrovni postupně asimilovaly s původním obyvatelstvem a v jazyce zanechaly pouze ojedinělé stopy.

V latině postupně dochází k odlišování dvou variant, jejichž rozdíly se postupem času více a více prohlubují. Písemná latina se pevně drží vzoru klasické literatury a je používána především při formálních příležitostech (např. náboženství, kultura, vzdělávání, právo a administrativa), kdežto latina používaná v ústní neformální komunikaci podléhala temporálně-lokálním změnám. Postupně tedy

dohází k endodiglosii, přičemž kolem roku 800 našeho letopočtu se obě jazykové formy vzájemně odcizují natolik, že můžeme hovořit o vzniku nového neolatinšského jazyka, galego-portugalštiny.¹⁶ Endodiglosivní situace se mění v situaci exodiglosivní. Galego-portugalština, coby přirozený pokračovatel orální latiny, plnila ve společnosti stejné funkce jako její předchůdce, tzn. že byla jazykem neformálním a mluveným.

Obrázek 2: Vývoj diglosivní situace od latiny do gallego-portugalštiny

2.2. Středověk

Diglosie, spočívající výhradně v rozdílu mezi písemným a ústním užíváním jazyka, nebyla dlouhodobě udržitelná. Pouze velmi malá část společnosti, která měla přístup ke vzdělání, byla schopna rozumět textu v latině a vytvořit ho. Narůstal tlak hovorového jazyka, takže ho písaři postupně začleňovali do písemných dokumentů, nejprve jako ojedinělé glosy či větné struktury. Na přelomu XII. a XIII. století se GP - stejně jako ostatní románské jazyky - začíná stále častěji objevovat i v písemné formě. V tomto období vznikají první písemné notářské dokumenty¹⁷ i první literární díla¹⁸. Galicijština, v té době už několik století jediný mluvený jazyk obyvatel Galicie, zastává postupně různé funkce v oblasti písemného projevu, do té doby vyhrazené latině.

¹⁶ Přitom je třeba brát v úvahu, že římská provincie Gallaecie zaujímala mnohem větší území, než je tomu u dnešní Galicie – na jihu sahala až k řece Douro (Portugalsko) a na východě zaujímala část dnešní Kastilie-León, Asturie a Cantabrie. Galicijština (galego-portugalština) byla společným jazykem tohoto celého území.

¹⁷ Noticia de Torto (1211) a Testamento de Afonso II de Portugal (1214)

¹⁸ Kantiga „Ora faz ost'o senhor de Navarra“ Joana Soareze de Paiva (kolem 1200)

První dokumenty psané v GP, většinou soukromé doklady – kupní smlouvy, závěti, dary apod. - se začaly objevovat v první polovině XIII. století. V rámci této jazykové funkce nabývá GP na významu a v polovině XV. století už je hlavním nástrojem pro tvorbu těchto dokumentů. Stejný proces nastal i u veřejných civilních dokumentů. Městské rady sepisují v GP svá usnesení, soudy svá rozhodnutí, cechy své cechovní knihy. Částečně se GP používá i v justici.

Od začátku XIV. st. používá ve svých civilních dokumentech a pro účely své interní administrativy galego-portugalštinu i církev. V náboženské oblasti ovšem udržuje latina i nadále své výrazně dominantní postavení.

Souběžně s rozvojem užití GP v administrativních funkcích se rodí a rozvíjí literatura a především lyrická poezie psaná v galego-portugalštině. Nově vzniká literární forma *cantigas* dosáhla takové popularity, že se rozšířila po celém pyrenejském poloostrově a galego-portugalštinu pozdvihla na nástroj tvorby lyrické poezie v sousedních oblastech i za hranicemi.¹⁹

V oblasti narativní či epické literatury nedosáhla galego-portugalština zdaleka takového rozšíření. I v této době jsou totiž centrem vzdělanosti kláštery, ve kterých i nadále přetrvává tvorba písemností v latině. I přesto se však převážně ve XIV. a XV. století objevují prozaická díla v galego-portugalštině, tematicky shodná s celoevropskými náměty, popřípadě doplněné překlady významných děl.²⁰

V období středověku se tedy v oblasti mluveného jazyka používala výhradně GP, a to ve všech kontextech a napříč celým sociálním spektrem, to znamená včetně těch nejprestižnějších vrstev a vládnoucí šlechty.

Postupně získávala GP na významu i v oblasti psaného jazyka a docházelo k postupné normalizaci jazykové situace a vytlačení latiny z jejího výhradního postavení ve funkci psaného jazyka.

Galego-portugalština v té době zastává veškeré jazykové funkce, kromě funkce mezinárodního dorozumívacího prostředku. Je jazykem určujícím identitu jejich

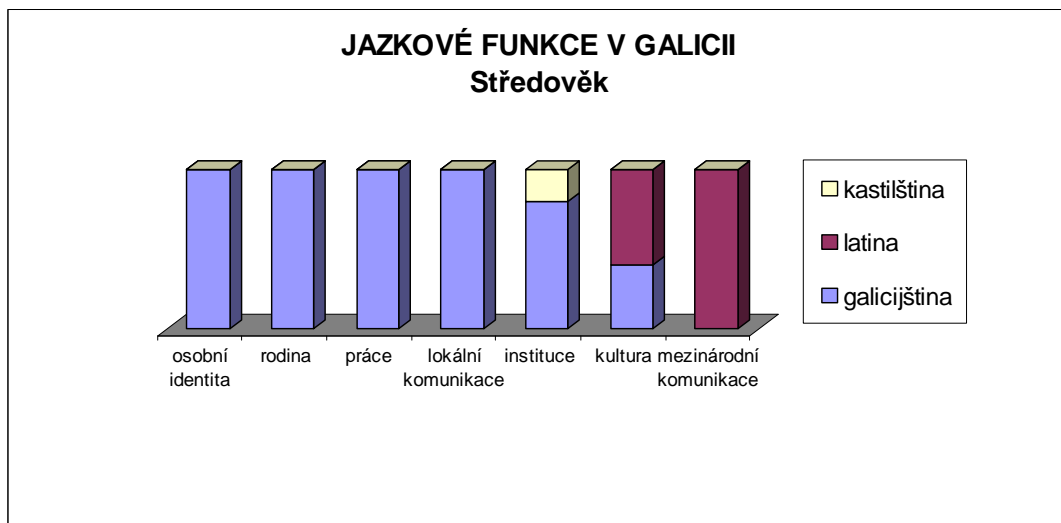
¹⁹ Vedle sebe dlouhodobě koexistovaly světská a náboženská poezie - *cantigas*. U světské poezie rozlišujeme tři základní druhy – mužskou a ženskou milostnou poezii a urážlivou poezii. Předpokládá se, že všechny tři druhy vycházejí z lidové poezie. (PORTAS, 1993)

²⁰ Povídky o legendárním králi Artušovi, texty o zničení Troje “*Crónica Troyana*”, povídkové texty o zničení Jeruzaléma a putování svatého Jakuba do Santiaga “*Miragres de Santiago*” a doplněné překlady “*Cronica Xeral Galega*”, “*General Estoria*”, “*Crónica Galega de 1404*” a “*Crónica de Santa María de Iria*.”

uživatelů, užívá se v rodinách, v rámci lokálních vztahů a v naprosté většině profesí.

V oblasti institucionální se GP využívá především při individuálním kontaktu obyvatel s institucemi (obecní rady, cechy, církve apod.). Výjimkou je královský dvůr, který ve svých oficiálních dokumentech komunikuje se svými poddanými (většinou prostřednictvím královské kanceláře) buď v latině, nebo méně často v kastilštině.

Nástrojem komunikace v oblasti kultury je ve středověké Galicii latina, která je i nadále jazykem vzdělanců a vysoké kultury, ale stále více se užívá i galego-portugalština, především v oblasti lyrické poezie (viz výše). Ačkoliv se GP používala jako lyrický jazyk i v jiných zemích, nelze hovořit o její mezinárodní funkci. Pro mezinárodní komunikaci byla využívána téměř bezvýhradně latina, k čemuž výrazně přispíval i fakt, že byla univerzálním jazykem „univerzální“ (katolické) církve.

Obrázek 3: Použití galicijštiny v jednotlivých jazykových funkčních oblastech v období středověku (zpracováno dle PORTAS 1993, s. 54)

2.3. Období „temna“

Na konci středověku pokračoval trend intenzifikace užívání románských jazyků a posilování jejich pozice vůči latině. V období vlády Alfonse X vznikají významná překladatelská centra.²¹

a postupují práce na tvorbě gramatik jednotlivých jazyků, ve kterých se fixují standardní varianty jazyka a zároveň vzniká žánrově různorodá literární tvorba. Tento vývoj je ovšem podmíněn historickými souvislostmi, kdy každý z rozvíjejících se jazyků funguje coby „národní“ jazyk v rámci svrchovaného teritoria, jako je tomu u kastilštiny nebo portugalštiny.

Historický vývoj na území dnešní Galicie byl odlišný než např. v sousedním Portugalsku či Kastilii-Leónu a zásadním způsobem ovlivnil jazykový vývoj včetně významných důsledků pro naši současnost.

Od dob existence římské provincie Gallaecia samozřejmě docházelo v důsledku válek, dělení dědictví i sňatkové politiky k různým teritoriálním změnám.

Galicie byla v této době součástí kastilsko-leónského království, ale až do 13. století si zachovávala velkou míru autonomie. Politická a ekonomická moc byla v rukou svrchované, původní galicijské šlechty, která navíc v této době ještě nebyla vystavena centralistickým tlakům ze strany kastilského královského dvora. Po smrti Alfonse XI. Kastilského se galicijská šlechta ve válce o dědictví přiklonila na stranu Pedra de Borgoňy, ten byl ovšem poražen a velká část galicijské aristokracie byla nahrazena šlechtou, která přišla spolu se svými dvory a úředníky z jiných částí království. Na vrchol sociální pyramidy se tedy dostává skupina lidí, kteří nehovoří galicijsky. Poprvé od dob římského impéria hovoří vládnoucí skupina jinak než zbytek obyvatelstva. Ze statistického hlediska nahradila kastilština galicijštinu pouze u velmi malého počtu obyvatel, ale zásadní je, že se jedná o skupinu s nejvyšší sociální prestiží a ekonomickou a politickou mocí.

V XV. století probíhaly války mezi Isabelou Katolickou a její sestrou Xoanou Beptranexou, které jednak výrazně oslabil ekonomické a sociální struktury v Galicii (zvláště obchodníky a drobnou buržoasií) a zároveň rozdělily zbytek

²¹ Estudos Gerais v Lisabonu a Escola de Tradutores v Toledu

galicijské šlechty na dva tábory. Přívrženci Xoany byly poraženi a došlo k dalšímu nahrazení místní aristokracie cizí šlechtou.

Vítězná Isabela navíc zahájila proces výrazné centralizace moci ve všech částech svého království. Stejně jako ostatní monarchové v Evropě budovala i Katolická veličenstva národní impérium s pevnou centrální vládou, jejímž nástrojem měl být i společný národní jazyk, v tomto případě kastilština. V této době je zakotvena jeho standardní podoba v gramatice Antonia Nebriji, který v jejím prologu píše:

“... que siempre la lengua fue compañera del imperio: y de tal manera lo siguió: que juntamente començaron. crecieron. y florecieron. y después junta fue la caída de entrambos. (...) después que vuestra Alteza metiesse debaxo de su iugo muchos pueblos bárbaros y naciones de peregrinas lenguas: y con el vencimiento aquellos ternían necesidad de recibir las leies: quel vencedor pone al vencido y con ellas nuestra lengua: entonces por esta mi Arte podrían venir en el conocimiento della como agora nos otros dependemos el Arte de la Gramática latina para depender el latín.” (NEBRIJA 1492)

Na území Galicie tedy v tomto období dochází k dalšímu rozštěpení užívání jazyků v různých funkcích a různých sociálních skupinách. Zároveň dochází k definitivnímu odpojení od portugalštiny, která na sousedním území úspěšně plní veškeré funkce plnohodnotného jazyka.

Kastilsky mluví přirozeně šlechta, coby skupina s největší ekonomickou a politickou mocí a největší sociální prestiží, ale od konce XV. století zároveň neustále narůstá tlak na užívání kastilštiny i v ostatních oblastech veřejného života, především v těch, které souvisejí s výkonem státní správy a s administrativou, církví, kulturou a vzděláním.

Velkou vypovídací schopnost o využívání jazyků v oblasti oficiálních písemností má následující přehled (MONTEAGUDO 1999, str.133). Při analýze soukromých písemných dokumentů uložených v archivu katedrály v Orense byl během středověku zjištěn následující posun ve volbě jazyků:

Rok	Latina	GP	Kastilština
Do 1300	335 (100%)	21 (10%)	4 (2%)
1300-1400	174 (88%)	434 (91%)	3 (1%)
1400-1500	37 (8%)	561 (99%)	1
1500-1554	4 (1%)	70 (65%)	38 (35%)

Tabulka 11: Změny v použití galicjského jazyka u soukromých dokumentů od 9. do 16. století

Zatímco v době od 14. století po dvě následující staletí naprosto převládala galicijština, za prvních padesát let století 16. poklesl počet dokumentů vytvořených v tomto jazyce o více než třetinu.

Velký vliv měly také změny v církvi (MONTEAGUDO 1999, str.97-98), která v té době velmi výrazně formovala smýšlení a chování místních obyvatel.²² Volba jazyka závisela i v rámci církve na jednotlivých osobách, které zastávaly vysoké církevní úřady. Během určité fáze, ve které alternovalo použití galicijštiny a kastilštiny, převládá od poloviny 15. století v rámci arcibiskupství kastilština. Galicijština se udržuje až do poloviny 16. století jako nástroj pro tvorbu dokumentů v kláštrech a katedrálách. Aby církev přiblížila křesťanské poselství obyčejným lidem rozhodla v roce 1562 na tridentském koncilu, že při mších se budou používat místní jazyky. Zatímco například v Baskicku bylo toto rozhodnutí respektováno a katechismy představují jedny z prvních literárních památek psaných v euskera, galicijská církev toto rozhodnutí nerespektovala a rozhodla se pro kontakt s lidmi i jako interní jazyk používat kastilštinu. Velký vliv na jazykovou i ekonomickou situaci v Galicii měla i existence poutní Svatojakubské cesty, po které přicházeli poutníci z celé Evropy.

Kastilštině uvolňuje postupně své místo i latina, která se v tomto období používá pouze v rámci církevní liturgie, univerzitního vzdělávání a v některých oblastech vysoké kultury.

Období rozkvětu lyrické poesie psané v galego-portugalštině skončilo v polovině 14. století a paralelně s degenerativním procesem užití galicijštiny, coby jazyka administrativního, došlo i k úpadku jejího významu v oblasti literární. Změny

²² V souvislosti se Svatojakubskou cestou je Galicie regionem s velmi silně zakořeněnou katolickou tradicí. Vliv církve na jazykovou oblast byl vždy velmi silný, a to až do druhé poloviny dvacátého století.

v sociální struktuře společnosti zapříčinily vyschnutí finančních zdrojů pro podporu básníků tvořících v galicijštině - i v této oblasti se stále více používá kastilština.

V prozaických dílech se během středověku galicijština objevuje sporadicky, a po vzniku *Cronica de Santa Maria de Iria* v polovině XV. se vytrácí zcela. Během následujících tří staletí je jazykem literární prózy tvořené na území Galicie kastilština. Několik vzácných výjimek představují literární texty, kdy je galicijština použita pro doslovnou reprodukci hovorového jazyka, často pro zdůraznění kontrastu s momentálním jediným literárním jazykem té doby – kastilštinou. Galicijština přežívá pouze jako jazyk lidové, ústně předávané kultury. V době, kdy v Galicii začíná fungovat první knihtisk, galicijština paradoxně mizí z psané literatury. Tento fakt má ovšem mnohem větší význam pro současné uživatele galicijštiny, než měla pro tehdejší. PORTAS (1993, str. 61) uvádí:

„Para a gran maioría da poboación galega, que era analfabeta, o feito de que o galego deixara de se escribir non supuxo un gran cambio. Seguiron falando a súa lingua, de costas ao mundo oficial, que iñoraban ata onde podían...”²³

Naprostá většina obyvatel Galicie tehdy používala jako jediný jazyk galicijštinu. Na špičce sociální pyramidy ovšem stála malá skupina vysoké šlechty, která byla monolingvní v kastilštině. U nižší šlechty docházelo k postupnému přechodu od bilingvismu s diglosivním užitím obou jazyků k progresivnímu monolingvnímu s užíváním kastilštiny. Zaměstnanci administrativy nové šlechty a státní úředníci byli většinou bilingvní, protože fungovali jako prostředníci mezi šlechtou a zbytkem obyvatel. Znalost a používání kastilštiny se stává výrazným znakem pro sociální rozlišení obyvatel. Kastilštinou hovoří pánové, majitelé půdy, kněží, písaři, učitelé, notáři atd., zatímco galicijština je vyhrazena bezzemkům, námezdným pracovníkům, rolníkům, rybářům a řemeslníkům, tzn. sociálním skupinám bez vzdělání a bez ekonomické a politické moci. Během tohoto období

²³ „Pro velkou většinu obyvatel Galicie, která byla analfabetní, nepředstavoval fakt, že galicijština přestala být psaným jazykem, žádnou změnu. I nadále hovořili svým jazykem, vzdálení od úřadů a jejich světa, který se snažili ignorovat jak jen to bylo možné...”

galicijština dokonce ztrácí status jazyka a je považována za pouhý (někdy dokonce degenerující) dialekt kastilštiny.

Nadále se používá jako jazyk vyjadřující identitu jedince a v rámci rodinných vztahů. Zároveň funguje jako nástroj v některých profesích (nevyžadujících vzdělání) a jako lokální dorozumívací prostředek. V oblasti institucionální je používána výhradně kastilština, v oblasti kulturní a mezinárodní se ještě dělí o svůj post s latinou, jejíž význam ovšem stále klesá.

Centralistické tendence se snahou o nastolení systému dokonalé kontroly nad celým územím, zahájené Katolickými veličenstvy, získávají na intenzitě v následujících staletích za vlády asturské dynastie a Bourbonů. Kromě institucí, které byly založeny z vůle krále (nejdůležitější z nich byla Real Audiencia) vzniká v roce 1528 „Xunta do Reino de Galiza“. Tento poradní orgán královského dvora, tvořený prokurátory zastupujícími jednotlivé galicijské provincie, dosáhne teprve v roce 1662 obnovení hlasovacího práva v kortesech, které galicijské království ztratilo před mnoha staletími. Galicijština je i nadále opovrhovaným jazykem, který vyšší společenské vrstvy (až na několik osvícených jedinců, jako byl např. hrabě Gondomar) zcela ignorují.

Na počátku XIII. století vstupují v platnost nová legislativní opatření známá jako Decretos de Nueva Planta, která zavádějí pevnou centralistickou politickou strukturu založenou na kastilském modelu. I když ani jeden z těchto dekretů výslovně nezmiňuje otázku jazyka, přesto měly některé z nich na jazykovou situaci na Pyrenejském poloostrově výrazný dopad. Prvním dokumentem týkajícím se výslovně jazyka byla Real Cédula de Aranjuez z roku 1768, která spolu s následujícími dekry ustanovuje kastilštinu jako jediný vyučovací jazyk (a tím definitivně vytlačuje latinu) a zároveň nepřímo předepisuje používání kastilštiny i v ostatních sférách veřejného života (PORTAS 1993, str. 62):

„...mando, que la enseñanza de Primeras Letras, Latinidad, y Retórica se hagan en lengua castellana generalmente, dondequiera

que no se practique, cuidando de su cumplimiento las Audiencias...“²⁴

V tomto období také vznikají symboly „národní jednoty“ španělského národa, jako je španělská hymna a vlajka. V XVIII. století je založena Real Academia Española, která má za úkol kultivovat a rozvíjet „španělský“ jazyk. Všechny tyto snahy měly za důsledek, že počátkem 19. století zná a používá kastilštinu 80 % obyvatel království.

Zatímco většina území španělského království v době od středověku až do 18. století zažívá období relativní prosperity a rozvoje, Galicie v důsledku politického a ekonomického vývoje živoří. Nové plodiny (kukuřice a později brambory) přivezené z Ameriky sice vedou ke zvýšení počtu obyvatel a kláštery zažívají období nejvyššího rozvoje, ovšem v ostatních oblastech k žádnému pozitivnímu vývoji nedochází. Uzavření galicijských přístavů pro lodě připlouvající se zbožím z Ameriky, zničení přístavů ve Vigu a La Coruně anglickým loďstvem a malá vůle k jejich obnově na dlouhou dobu zbrzdilo obchod se zbytkem Evropy. Španělská monarchie vedla války se sousedním portugalským královstvím až do doby jeho úplného osamostatnění. Negativní dopad měla i celní a poplatková politika, původně zamýšlená pro omezení dovozu zboží ze zahraničí, ale v konečném důsledku omezující prodej místních kvalitních zemědělských produktů. Všechny tyto jednotlivé nešťastné okolnosti měly přes kvalitní a bohaté přírodní zdroje, relativní blízkost Nového světa a snahu místních za důsledek velmi zpomalený vývoj tohoto regionu a především stagnaci v sociální oblasti. Zatímco v některých jiných regionech Španělska vzniká silná střední třída obchodníků a buržoasie, Galicie zůstává po staletí zaostalou rurální oblastí.

Tato skutečnost měla dopad i na způsob, jakým zbytek Španělska vnímal její obyvatelé. Svědčí o tom mnoho přísloví, které vznikají právě v tomto období, stejně jako reference o Galicijcích v próze či v divadelních hrách. Všude převládá výsměch a pohrdání. Galicijci jsou představováni jako hlupáci, zaostalí a nevzdělaní lidé. Tento jejich obraz přetrvává svým způsobem dodnes a velkou měrou ovlivňuje i vnímání vlastní identity a jazyka, coby jejího vnějšího projevu.

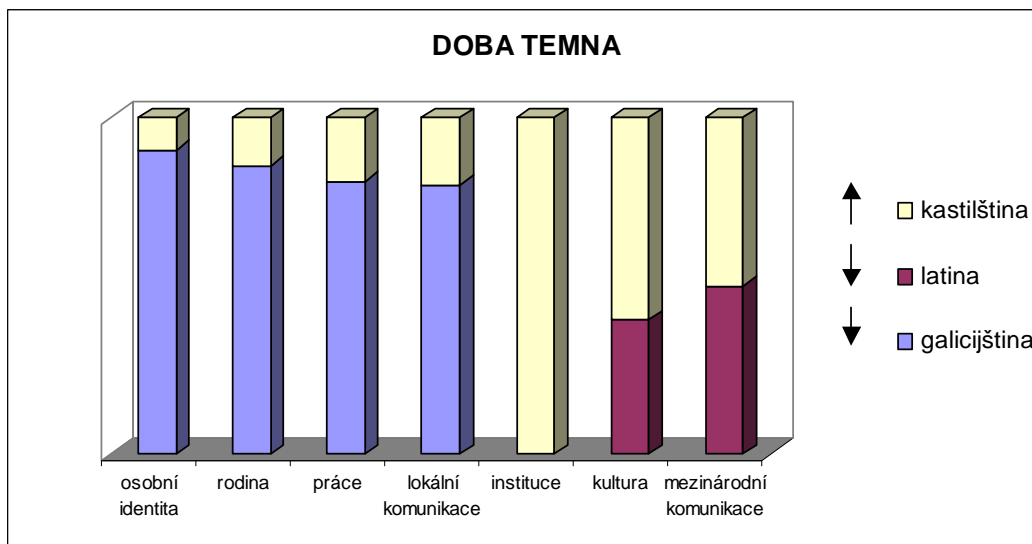
²⁴ Prikazujeme, aby se dodržovalo nařízení Audienci a vyučování čtení a psaní, gramatiky a rétoriky probíhalo zásadně v kastilském jazyce, kdekoliv tam, kde se (*dosud*) nepoužívá.

Fakt, že bylo nutné čekat celá čtyři staletí na vznik nové společenské vrstvy, která by byla motorem změn v jazykové oblasti, ukazuje na to, jak hluboká a vleklá byla krize v této části říše. Jak říká José Luis PENSADO (1985 str. 253):

„Antes de loitar pola lingua é preciso facé-lo pola sobrevivéncia; e o estado de miséria no que sempre se achou a maioría da populacion galega, fixo que a simples promocion social fose o seu principal obxectivo, deixando as reivindicacións linguísticas para moito mais tarde.”²⁵

Nicméně právě v tomto období utužování národní jednoty španělského království se začínají po staletích úpadku ozývat hlasy upozorňující na kritickou situaci, ve které se nachází galicijský jazyk.

Výraznými osobnostmi této první vlny osvícenství byli například duchovní Feixo nebo Martin Sarmiento, největší vzdělanec a obránce galicijštiny v 18. století. Hájil především použití národního jazyka ve výuce dětí a požadoval vypracování učebnic. Zároveň propaguje znalost galicijštiny mezi písaři a zaměstnanci státní správy. Tyto první hlasy na obranu galicijštiny předznamenaly vývoj v následujícím století.

Obrázek 4 : Použití galicijštiny v jednotlivých jazykových funkčních oblastech v období středověku (zpracováno dle PORTAS 1993, s. 60-65)

²⁵ Dříve než bojovat za jazyk je třeba bojovat za přežití. Stupeň mizérie, ve které živořila většina galicijské populace byl takový, že jejím hlavním cílem zůstávalo zlepšení jejich životní situace a jazykové témata nechávala na mnohem pozdější dobu.

2.4. 19. století

Demografický vývoj nešel ani v 19. století ruku v ruce s vývojem ekonomickým. Na rozdíl od některých jiných periferních regionů, jako je Baskicko a Katalánsko, chybí v Galicii místní ekonomické zdroje pro industrializaci a tato oblast dokonce zůstává bez napojení na důležité tahy železniční sítě. Země není schopna uživit své obyvatele, a proto dochází k masivní emigraci do Ameriky, která přetrvává až do 20. století.

V roce 1833 regentka Marie Kristina ruší Galicijské království a Galicie se stává španělskou provincií s centrální ústavou.

Na počátku 19. století jsou zakládány instituce jako *Sociedades Económicas de Amigos del Pais* nebo *Academia de Agricultura del Reino de Galicia*, které se snažily o překonání ekonomické, sociální i kulturní zaostalosti tohoto regionu. Vznikají intelektuální hnutí upozorňující na zvláštnosti a jedinečnost Galicie – „provincialismo“²⁶ a „regionalismo“²⁷. V první fázi těchto hnutí nebyl jazyk v centru pozornosti, ale později se stává jedním z hlavních znaků národního sebeuvědomování. S postupem času dochází během 19. století k zajímavému jevu: na jedné straně je galicijština místními intelektuály a ojedinělými zástupci nově vznikající drobné buržoasie propagována, na straně druhé dochází především ve městech a větších obcích, kde byla administrativní a politická centra, k jejímu neustálému hanobení a vytlačování kastilštinou. Kastilština se ve všeobecném povědomí spojovala s pokrokem, ekonomickou prosperitou, městským prostředím a vzděláním, zatímco galicijština byla přes snahy jednotlivých intelektuálů i nadále všeobecně považována za jazyk zaostalých, venkovských a chudých oblastí.

Přesto se galicijština opět – ačkoliv z počátku pouze ojediněle - začíná používat pro literární torbu, především poesii. První literární památky z této doby jsou

²⁶ Provincialismo gallego – politické hnutí, jehož cílem bylo obnovení Galicie jako jedné administrativně, sociálně, kulturně a ekonomicky jednotné provincie. Interpretace dle [online] http://es.wikipedia.org/wiki/Provincialismo_gallego 12.09.2013

²⁷ Regionalismo gallego – politické hnutí navazující na provincialismo, které označuje Galicii jako jeden z regionů Španělska, ale tvořený samostatným národem. Interpretace dle [online] Dostupné z http://es.wikipedia.org/wiki/Provincialismo_gallego 12.09.2013

anonymní romance „*Un labrador que foi sarxento aos soldados do novo alistamento*“ z roku 1808, která má pozvednout náladu národa při vpádu napoleonských vojsk. Galicijština se také opakovaně využívá v propagandistických textech, které se snaží změnit politické smýšlení venkovských obyvatel a v textech kritizujících chování církve. V roce 1812 vzniká první (a na dlouhou dobu jediná) divadelní hra v galicijštině „*A Casamentiera*“ (publikovaná až v roce 1849).

Zatímco v první polovině 19. století byla v centru pozornosti regionálních hnutí především politika, v jeho druhé polovině se zájem přenesl na oblast kultury. Prvním „metajazykovým“ galicijským literárním dílem, je *A Gaita Gallega* (1853)²⁸. Ovšem první kniha, psaná celá v galicijštině, vychází až v roce 1863. Jedná se o sbírku poesie „*Cantares Gallegos*“ od Rosalía de Castro, které

“Supón no só o comenzo do chamado Rexurdimento literario pleno, senón tamén un salto cualitativo moi importante na funcionalidade que até o momento se lle concedera á lingua galea no mundo da literatura.” (PORTAS 93, str.83)²⁹.

Toto obnovení funkce galicijštiny, coby literárního jazyka, se ovšem netýkalo všech žánrů. První próza vychází až v roce 1880 a první divadelní hra (po *A Casamenteira*) v rámci tohoto hnutí až v roce 1880. Rosalía de Castro například používá galicijštinu pouze při psaní poesie, zatímco svá prozaická díla píše i nadále v kastilštině.

K rozkvětu původní galicijské tvorby přispělo i organizování kulturních setkání s literární soutěží pojmenovaných *Xogos Florais*, stejně jako vznik prvního periodika – *Tío Marcos* (1876), který už rok po svém vzniku vycházel v nákladu 4000 kusů - a postupného vydávání dalších periodik. Velmi důležitý byl i vznik prvního moderního galicijského nakladatelství - Biblioteca Gallega.

Koncem 19. století vzniká Asociación Regionalista Gallega, které představuje první vlastní galicijskou politickou organizaci. Na rozdíl od předchozích let je

²⁸ Apologetické a pedagogické dílko, ve kterém galicijský dudák představuje svůj jazyk španělsky mluvícímu bubeníkovi, který nakonec objeví jeho krásu.

²⁹ „...toto dílo znamená nejen počátek literárního hnutí známého jako „Rexurdimento“, ale také velmi důležitý kvalitativní skok ve funkci galicijštiny coby literárního jazyka.“

galicijština intenzivně prezentována jako jeden ze zásadních atributů jedinečnosti tohoto regionu.

„El idioma de una nación es, si así podemos decirlo, su alma, su carácter encarnado y exteriorizado en los sonidos“ (SACO Y ARCE 1886, str.1)³⁰.

Regionalisté se intenzivně snažili o zvýšení prestiže galicijštiny. Zatímco během období temna byla galicijština považována za pouhý dialekt, nyní je propagována jako svébytný jazyk. Jedním ze zajímavých argumentů, který měl pomoci zvýšit prestiž galicijštiny, byla její údajná větší blízkost latině ve srovnání s kastilštinou. Její hodnotu měla zvýšit zároveň i přítomnost keltských prvků. Dalším argumentem a ze současného pohledu jediným, který by obstál, byl společný základ galicijštiny s portugalským a důraz na existenci společných středověkých literárních památek.

Jako nezbytné se v této době jeví očistění jazyka od kastilštiny a také fixace jeho standardní varianty. Tento proces ovšem nebyl v tomto období završen, což má výrazný dopad i na současnou jazykovou situaci.

Boj za obranu jazyka byl intenzivní, ale často se odehrával pouze na papíře a na teoretické úrovni. Jazyková praxe – a to i u důležitých představitelů regionalistických politických a intelektuálních hnutí, byla jiná. Je zajímavé, že Rosaria de Castro nebo Curros nikdy nenapsali ani jeden osobní dopis v galicijštině. Stejně tak je i mnoho článků obsahujících vášnivou obhajobu galicijštiny psáno v kastilštině. V této době je tedy praktické využití galicijštiny i nadále naprosto podmíněno sociální funkcí, ve které se užívá, a zaběhlou pragmatikou.

Koncem 19. století získává v Galicii na významu progresismus, který propaguje kapitalismus jako alternativní řešení tehdejších ekonomických problémů a postuluje jazykový uniformismus jako nástroj rozvoje a pokroku. Normalizace galicijštiny a rozšíření jejího používání je vnímáno jako překážka v rozvoji obchodních vztahů mezi Galicií a zbytkem Španělska.

³⁰ Jazyk národa je - můžeme-li to tak říci - jeho duší, ztělesněním jeho charakteru prostřednictvím zvuků.

Zatímco se skupina intelektuálů snaží získat pro galicijštinu podporu a uznání a postupně rozšířit její užívání, ve zbytku společnosti dochází k sociálním změnám, které mají protichůdný efekt. Především se jedná o rychlý rozvoj měst (Ferrol, La Coruña), o který se ale na rozdíl od Katalánska a Baskicka nezasloužila buržoasie místní, ale příchozí. Ta společně s úředníky státní správy vytváří novou – kastilsky hovořící - střední vrstvu . Velký význam měla i emigrace, kdy v důsledku špatných ekonomických podmínek ze země postupně odešlo více než 500.000 osob, především do zámoří. Emigranti, stejně jako vojáci, používali v každodenním životě kastilštinu a pokud se později vrátili do Galicie, už se ke svému rodnému jazyku nevraceli.

Galicijštině nepomáhal ani oficiální vzdělávací systém, který používal výhradně kastilštinu. V královském dekretu z roku 1902 je toto ustanovení:

„Los maestros y maestras de instrucción primaria que enseñasen á sus discípulos la doctrina cristiana ú otra cualquiera materia en un idioma ó dialecto que no sea la lengua castellana, serán castigados por primera vez con amonestación por parte del Inspector Provincial ... y si reincidiesen, después de haber sufrido una amonestación, serán separados del Magisterio oficial, perdiendo cuantos derechos les reconoce la ley. ...“ (REAL DECRETO 1902)³¹

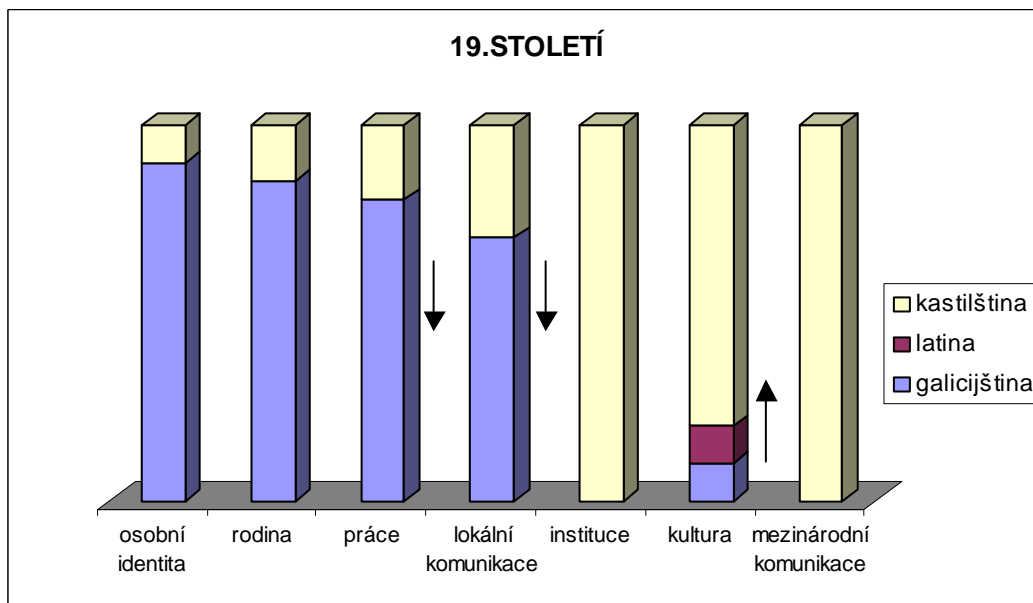
Pokud si ovšem uvědomíme, jaký byl v té době celkový vzdělávací systém, vyznívají podobné dekrety a nařízení spíše ironicky a je zřejmé, že jejich praktický dopad na užívání jazyka není příliš významný: v letech 1860-1890 se totiž dostalo základního školního vzdělání pouze méně než polovině dětí, a většina obyvatel (především z venkovských oblastí) zůstala až do počátku 20. století negramotná.

Jak vyplývá ze všech výše uvedených faktů, jazyková situace v Galicii v 19. století pokračuje v trendu sociální a funkční fragmentace. Galicijština je i nadále majoritytním jazykem (podle počtu uživatelů) a to především ve venkovských

³¹ Učitelé a učitelky na základních školách, jenž vyučují své svěřence křesťanské nauce i jiným předmětům v jiném jazyce či dialektu, než kastilštině, budou nejprve napomenuti provinciálním inspektorem a pokud se bude jejich prohřešek opakovat i přes napomenutí, budou zbaveni své oficiální učitelské funkce a s tím souvisejících veškerých práv, které jim přiznává zákon.

[online] <http://eskup.elpais.com/1376833620-cb86b3c821a053bbe8ca3d93ab2037c2>

oblastech, kde žije 85 % obyvatel. Nově vzniklá buržoazie, stejně jako úředníci a zástupci státní správy a vojska používají kastilštinu. Nastává období diglosivní koexistence dvou jazyků, jejichž užívání je definováno teritoriálně (město/venkov) sociálně (rolníci, dělníci, rybáři/buržoazie, úředníci, šlechta) a funkčně (neformální/formální). Galicijština zůstává jazykem osobní identity a používá se pro komunikaci v rodině, v některých profesích a jako místní dorozumívací prostředek. Velmi pomalu začíná plnit i funkci literárního jazyka.

Obrázek 5: Použití galicijštiny v jednotlivých jazykových funkčních oblastech v 19. století (zpracováno dle PORTAS 1993, str. 71-91)

2.5. Počátek 20. století

Všeobecně lze říci, že až do poslední třetiny dvacátého století pokračují trendy nastolené během posledních dvou staletí. Na jedné straně se vyvíjí jazykové národní uvědomění a galicijština se používá častěji a v širším spektru funkcí, na straně druhé dochází pod vlivem nových médií a zavedení povinné školní docházky k masivnímu rozšíření kastilštiny nejen v městském prostředí, ale nově také i na venkově. Ze sociolingvistického hlediska lze dvacáté století rozdělit na čtyři různé fáze (PORTAS 1993, str. 98).

- do roku 1936 - je charakterizována významným nárůstem užívání galicijštiny v jednotlivých jazykových funkcích.
- 1936 – 195* - dochází k celkové paralyzaci jazykového rozvoje. Podpora národního jazyka byla ztotožňována s podporou separatismu a jeho projevy byly tvrdě pronásledovány.
- 195* – 1975 - pomalá rekuperace kulturních funkcí galicijštiny, ale zároveň i zrychlení procesu všeobecného rozšíření kastilštiny.
- Od 1975 - Detailní analýzou jazykové situace v posledním – současném – období se budeme podrobně zabývat v následujících kapitolách.

2.5.1. První fáze – do roku 1936

Obránci galicijského jazyka byly už od 19. století aktivní v rámci společenského, kulturního a politického dění. Kromě vlastní literární tvorby organizovali kulturní setkání, vydávání překladů literárních děl i politické schůze apod. Vychází dvojjazyčné noviny *A Nosa Terra*, v roce 1907 je galicijština poprvé použita při politickém proslovu. V roce 1906 byla založena Real Academia Gallega se dvěma prioritními úkoly: stanovit standardní jazykovou formu a vytvořit slovník.³²

Již koncem 19. století vznikají polemiky o orientaci standardizované jazykové formy galicijštiny. První varianta, která měla z počátku větší množství příznivců, obhajovala opětovné přiblížení galicijštiny k portugalštině. Tento názor podporovalo i větší rozšíření středověké literatury i intenzivnější kontakty mezi galicijskými a portugalskými intelektuály, existence bohaté literatury psané v portugalštině i podobnost obou jazyků, která by umožnila běžným uživatelům vnímat portugalštinu jako zcela normalizovanou variantu galicijštiny na sousedním území. Druhá varianta znamenala spíše příklon ke kastilštině. Tyto polemiky přetrvávaly ještě i po vzniku standardizované formy na konci 20. století.

V roce 1916 vzniká v prostorech RAG v La Coruně sdružení *Hirmandade de Amigos da Fala Gallega* (později *Irmandade de Fala*) v jejímž čele stojí Anton Vilar Ponte. Cílem této skupiny je propagace praktického používání galicijštiny

³² Fungování RAG svým způsobem odráží celkový vztah společnosti k jazyku: jazyková norma totiž nakonec vzniká až o 80 let později a práce na slovníku jsou ukončeny v roce 1928 na začátku písmene „C“. V následujících obdobích je vědecká aktivita RAG prakticky nulová. Dokonce i zápisy z jednání této instituce byly během jednoho období tvořeny v kastilštině. Její vědecká práce a celkový význam roste až v posledních dvaceti letech 20. století, kdy se jí podařilo (ovšem s mnoha kritickými ohlasy zvenčí) naplnit původní smysl své existence.

ve všech oblastech (kultura, ale i běžná komunikace, vzdělávání, věda, administrativa) a celkové pozvednutí tohoto regionu. Na rozdíl od předchozího období již probíhají veškeré jazykové aktivity této skupiny v galicijštině.³³

Podobné skupiny „Irmandades de Fala“ vznikají brzy i v Santiagu de Compostela, Ourense a dalších větších městech. Jejich členové organizovali přednášky v galicijštině, nabízeli vzdělávací kurzy, podporovali publikace v galicijštině a tvorbu všeobecně nejprístupnějších literárních žánrů - narativní prózy a divadelních her. V této souvislosti vznikají nová nakladatelství, mezi nejdůležitější patří Nós, které rediguje vlastní časopis a kolem kterého se sdružuje stejnojmenná skupina spisovatelů. V roce 1918 se scházejí v Lugu zástupci všech jednotlivých organizací Irmandades a vydávají manifest s čistě jazykovým obsahem: *O manifesto da Asemblea Nazionalista de Lugo*, který je považován za zakládající dokument galicijského nacionalismu.

Ve 30. letech vzniká Partido Galegista, nacionální strana, která má ve svých stanovách i podporu jazyka a dokonce se snaží prosadit jeho uznání jako druhého oficiálního jazyka na území Galicie. Toho bylo dosaženo v roce 1938, kdy republikové Cortes schválili Galicijskou ústavu. Ovšem vzhledem k tomu, že občanská válka již byla v plném proudu a pro nacionalisty dopadla nepříznivě, tato ústava nikdy nebyla naplněna. Partido Galegista sice nebyla jediná nacionální strana, ale jako jediná používala důsledně a cíleně galicijštinu při všech svých aktivitách, zatímco u jiných národních stran a sdružení bylo použití spíše sporadické a individuální.

Přes intenzivní snahy všech kulturních a později i politických skupin se nepodařilo zavést povinné školní vzdělání v galicijštině a děti se i nadále učí číst a psát v kastilštině. Ovšem v tomto období stále ještě není zavedena ani všeobecná povinnost školní docházky, takže např. v roce 1927 je zapsáno k primárnímu vzdělání jen 53 % dětí a zhruba pouze polovina z nich dochází do školy pravidelně. Novým fenoménem s velkým vlivem na jazykovou oblast jsou sdělovací prostředky, v první fázi především noviny a rozhlas. Přes intenzivní snahy galegistů se v naprosté většině obecně rozšířených novin vyskytují články v

³³ Je zajímavé, že duší této nacionálně zaměřené společnosti je právě Vidal Ponte, který žil dlouho v exilu na Kubě a nejvýrazněji ji podporuje skupina galegistů z Madridu. Z toho vyplývá, že emigrace sice na jedné straně měla vliv na šíření kastilštiny, ale na straně druhé pomáhala národnímu sebeuvědomění a sloužila i jako zdroj prostředků na podporu jednotlivých hnutí pro rozvoj tohoto regionu.

galicijštině jen v rubrikách „názory čtenářů“ či v literárních sloupcích. Rozhlasové vysílání (od roku 1932), které bylo vzhledem k přetrvávajícímu analfabetismu velké části populace na rozdíl od novin dostupné opravdu všem, galicijštinu ignoruje. Prostřednictvím rozhlasových vln se kastilština dostává i do velmi odlehlých oblastí, do rodin, mezi lidi, kteří se s ní dosud přímo setkali jen ve výjimečných případech a většinou prostřednictvím dalších osob. Tento vliv později ještě zesílí televize.

2.5.2. 2. fáze - frankismus

Velmi brzy po vypuknutí vojenského frankistického puče v červnu roku 1936 se Galicie zcela ocitla pod kontrolou fašistů, kteří okamžitě zahájili pronásledování politicky „nevhodných“ jedinců i sdružení a prováděli rozsáhlé čistky, které postihly i mnoho pronárodně smýšlejících osob a galegistů. Proti myšlence národní svébytnosti staví frankismus ideu „España, una, grande y libre“ a jedním z nástrojů jejího šíření je - stejně jako v období impéria – jediný společný jazyk. Zároveň dochází k silnému znevažování galicijštiny a k silnému poklesu její sociální prestiže. Frankismus sice používání galicijštiny přímo nezakázal, ale pomocí teroru a antipropagandy dokázal vytvořit takovou všeobecnou atmosféru, že byl postup jazykové normalizace v Galicii zcela ochromen. V roce 1955 koloval v La Coruně následující leták, vydaný místními odbory:

Obrázek 6: Propagační leták proti používání galicijštiny³⁴

³⁴ Dostupné z [online] <http://gokuentou.wordpress.com/2012/05/17/hable-bien-sea-patriota-no-sea-barbaro-e-ti-vai-para-o-carallo-se-ves-que-tal/> (25.6.2013)

Velmi výmluvný je také úryvek z jazykového katechismu (*Catecismo Patriótico Español*) z roku 1939:

„Cuál es la tierra de España? La tierra de España es la mayor parte de la Península Ibérica, colocada providencialmente por Dios en el centro del mundo”

....

"- La lengua castellana será la lengua de la civilización del futuro, porque el inglés y el francés son lenguas tan gastadas que van camino de su completa disolución. - Se hablan en España otras lenguas más que la lengua castellana? - Puede decirse que en España se habla sólo la lengua castellana, pues aparte de ésta sólo se habla el vascuence que, como lengua única, sólo se emplea en algunos caseríos vascos y quedó reducido a funciones de dialecto por su pobreza lingüística y filológica. Y cuáles son los dialectos principales que se hablan en España? Son cuatro: el catalán, el valenciano, el mallorquín y el gallego.." (citováno dle ABELLAN 1987, str. 95) ³⁵

Od počátku frankismu až do padesátých let galicijština v Galicii zcela vymizela z veřejného života. O to více se aktivita na její zachování a normalizaci chopili intelektuálové v emigraci. Skutečným intelektuálním centrem Galicie se stává paradoxně Buenos Aires, kde žilo více než 400.000 galicijských emigrantů. Za podpory různých sdružení vznikají nakladatelství, která vydávají v galicijštině beletrii, ale i periodika, politické eseje a vědecká pojednání, organizují se setkání

³⁵ “Jaká je španělská země? Španělská země tvoří většinu Pyrenejského poloostrova a Bůh ji velmi moudře umístil do středu světa...”

“Kastilský jazyk bude jazykem budoucí civilizace, protože angličtina a francouzština jsou jazyky tak opotřebované, že jsou na cestě ke svému úplnému zániku. Mluví se ve Španělsku jinými jazyky než kastilštinou? Dá se říci, že ve Španělsku se mluví pouze kastilským jazykem, protože dále se používá také baskičtina, které se užívá pouze na několika baskických státcích a pro svou jazykovou a filologickou chudost vykonává pouze funkce místního dialektu. A jaké jsou hlavní dialekty, kterými se mluví ve Španělsku – jsou čtyři – katalánština, valencijština, malorština a galicijština“.

spisovatelů a různé jiné kulturní události. Velký význam mělo i původní rozhlasové vysílání.

Galegisté v exilu se v čele s výraznou osobností Alfonsem Danielem Castelaem snažili o znovuoživení národně smýšlejícího politického hnutí také v Galicii, ovšem marně. Zdejší intelektuálové byli toho názoru, že jedinou možnou cestou pro podporu jazyka v dané době a situaci je jeho aktivní propagace v oblasti kultury.

Po roce 1946 dochází k velmi pomalému návratu k vydávání literatury v galicijštině, z počátku se jedná o dva či tři tituly ročně ve velmi malých nákladech. V roce 1950 je ovšem založeno nakladatelství Galaxia, které kromě několika periodik vydává i tvorbu původních galicijských autorů. Ovšem cenzura neposkytovala téměř žádnou ediční svobodu a často již po prvním vydání knihy zakazovala a stahovala z oběhu. Restrikce se týkaly i překladů z cizích jazyků do galicijštiny.

Proti používání galicijštiny ovšem nebyli zaměřeni pouze političtí činitelé, ale často i místní intelektuálové, kteří s režimem neměli vůbec nic společného. Básník a akademik Dámaso ALONSO ve svém příspěvku do periodika *La noche*, který vycházel v Santiagu de Compostela, v roce 1950 píše:

„El gallego es hoy una lengua por un lado rural, y por otro, poética, y nada más; que para escribir Ciencia o Filosofía los gallegos tendrán que escribir en castellano (que lo hacen espléndidamente)“. (citováno dle ABELLAN 1987, str. 61)³⁶

V šedesátých letech docházelo k postupnému uvolňování režimu a s ním nastala i větší publikační svoboda. V roce 1961 vzniká v Santiagu kulturní seskupení O Galo a o dva roky později v La Coruni O Facho. Tato sdružení již mají ve svých stanovách zakotveno, že budou podporovat a rozšiřovat užívání galicijštiny v kulturní oblasti a snažit se zlepšovat sociální situaci galicijštiny pomocí organizování kurzů, přednášek, kolokvií a diskusí. Po roce 1965 vznikají první nacionálně zaměřené politické strany. Velký – i když v počátku spíše symbolický

³⁶ „Galicijština se dnes používá především na venkově a při tvorbě poezie a to je vše; pro vědu či filosofii musí galicijci používat kastilštinu (což také hojně činí).“

– význam mělo založení Katedry galicijského jazyka a literatury na univerzitě v Santiagu, v jejímž čele stál Ricardo Carvalho Calero, výrazná osobnost podporující rozšíření používání galicijštiny i rozvoj její jazykové kvality.

V sedmdesátých letech se postupně začínají vysílat některé rozhlasové pořady v galicijštině, a v roce 1974 nabízí TVE svým divákům půlhodinový pořad *Panorama de Galicia*.

V roce 1975 umírá Franko. Ještě v témže roce je vydán manifest, ve kterém je pedagogickými pracovníky požadováno zavedení galicijštiny na všech úrovních školního vzdělávání. Král Juan Carlos používá galicijštinu při své veřejné modlitbě k Apoštolovi. O rok později podepisuje 10.000 osob petici za normalizaci galicijštiny, především v oblasti vzdělávání a toponym.

Velký vliv na jazykovou oblast měla kromě politického vývoje i socioekonomická situace.

V prvních desetiletích 20. století došlo k rychlému rozvoji a modernizaci ekonomických struktur tohoto regionu, které s sebou přinesly i změny v oblasti sociální. Ve venkovských oblastech ztrácí na významu agrární šlechta a objevuje se velké množství samostatně hospodařících drobných rolníků. V městských oblastech se rozvíjí a sílí střední třída obchodní a průmyslové buržoasie a také nově vyprofilovaná dělnická třída. Roky válek a diktatury znamenají pro společnost zastavení procesu modernizace. Přichází vleklé období recese, ze kterého se tento region pomalu dostává až v šedesátých letech. Velmi špatná hospodářská situace v Jižní a Střední Americe zároveň znemožňuje předchozí způsob řešení – emigraci. Až po roce 1950 za prací opět odchází téměř 300.000 Galicijců, tentokrát se ovšem do Švýcarska a Německa, kde se účastní poválečné rekonstrukce. Významná je i migrace uvnitř Španělska, kdy především do Madridu, Barcelony a Baskicka odešlo přes 200.000 osob.

Vedle změn v sociální oblasti se postupně mění i prostředí. Proces urbanizace, zahájený na počátku 20. století je s příchodem frankismu zastaven, ale od šedesátých let počet obyvatel v městských oblastech opět výrazně roste na úkor venkova. Města jsou již od počátku svého rozvoje španělsky hovořícím prostředím, a proto urbanizace přispívá ke zvýšení počtu aktivních uživatelů kastilštiny. Přesto ještě v roce 1970 žije 75 % obyvatel Galicie v obcích s počtem obyvatel menším než 2000 osob.

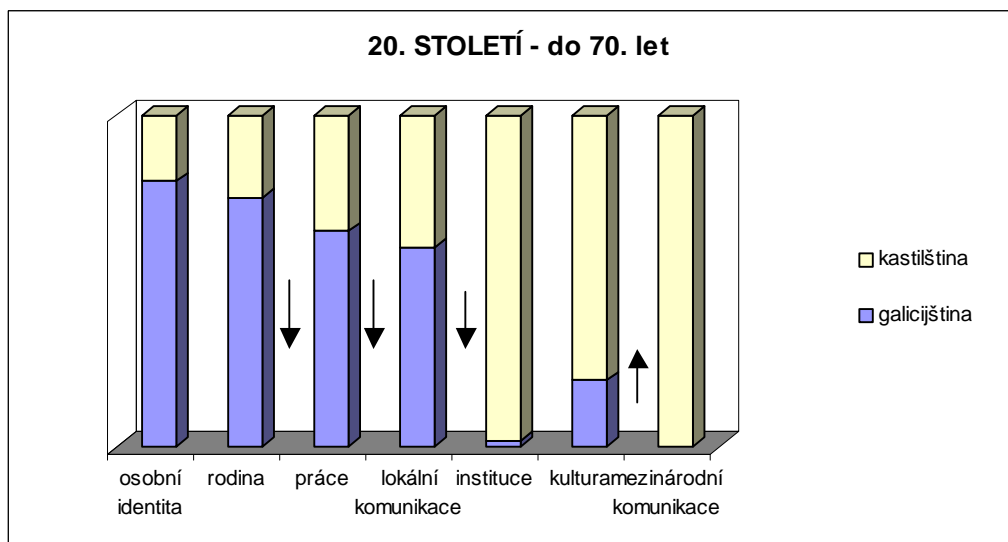
Dalším prvkem přispívajícím k upevnění významu kastilštiny a k jejímu rozšíření byl státní aparát. Na státních, regionálních i místních úřadech se hovoří výhradně kastilštinou, ta se používá i v soudnictví a ve školství. Školství, a zvláště primární, přitom hraje naprosto zásadní roli při formování sociálních návyků a vzorců, mezi nimi i jazykového chování.³⁷ V roce 1972 publikovala katedra sociologie University v Santiagu studii, která ukazovala, že 75 % žáků, kteří nedokončili základní vzdělání, mělo jako rodný jazyk galicijštinu. Pouze 8 % žáků hovořících galicijsky dosáhlo univerzitního vzdělání, zatímco u kastilsky hovořících to bylo 79 % (PORTAS 1993, str.122).

Během frankistické diktatury naprostá většina zástupců církve galicijštinu ignoruje. Změnu přinesl až II. vatikánský koncil, který doporučil progresivní užívání místních jazyků v liturgii, čímž obnovil polemiku o užívání galicijštiny při mších. Ovšem v Oficiálním věstníku arcibiskupství, ve kterém byla vydána prováděcí vyhláška k II. vatikánskému koncilu se uvádí, že za „místní“ jazyk je v Galicii považována kastilština a liturgie je tedy od roku 1965 prováděna v kastilštině. Od roku 1969 se však smí používat i galicijština, v praxi se to však spíše nedoporučuje. Koncem šedesátých let se ovšem objevují i myšlenkový proud sympatizující s nacionálním smýšlením. Postupně jsou do galicijštiny překládány nejdůležitější části Bible a v některých městech jsou s narůstající pravidelností organizovány mše v galicijštině.

Ve dvacátém století až do Frankovy smrti pokračuje globální šíření kastilštiny, která se prostřednictvím médií, rozšíření školního vzdělání a vyšší mobility obyvatel nově etabluje i na venkově. K její obecné prestiži přispívá i obecný negativní náhled na galicijštinu, podporovaný frankistickým režimem. Část obyvatel (především z měst) je monolingvní v kastilštině, zatímco druhá část populace funguje v diglosivním systému, kdy se galicijština používá jako komunikační prostředek v rodině, na lokální úrovni a částečně plní i kulturní funkci. V oblasti profesní se používání kastilštiny a galicijštiny dělí v závislosti na

³⁷ Ve venkovských oblastech poskytovaly jediné dostupné vzdělání církevní školy, ve kterých byl často zaveden velmi důsledný represivní systém. Pokud učitel přistihl žáka, že mluví galicijsky, uložil mu fyzický trest, snížil známku nebo ho trestal tak dlouho, dokud žák „nepřistihl“ při činu někoho jiného a nežaloval na něj. Tímto způsobem bylo používání galicijštiny nejen omezováno, ale zároveň dostávalo stigma morálního prohřešku.

typu profese – v tradičních a manuálních (zemědělská výroba, rybolov, řemesla) se užívala spíše galicijština, v moderních a duševních (průmysl, obchod, intelektuální sféra) se užívala kastilština.

Obrázek 7: Použití galicijštiny v jednotlivých jazykových funkčních oblastech ve 20. století (zpracováno dle PORTAS 1993, str. 132 – 133)

3. Proces jazykové normalizace po pádu Frankova

režimu

3.1. Institucionální podpora

Po pádu Frankova režimu se ve společnosti i v jazykové oblasti hodně změnilo. Péči o ní si vzala za své přímo autonomní vláda, Xunta de Galicia, která zahájila proces „jazykové normalizace“ s cílem

„Garantizar la igualdad del gallego y del castellano como lenguas oficiales de Galicia y asegurar la normalización del gallego como lengua propia de nuestro pueblo.“³⁸ (Ley 3/1983)

Xunta de Galicia vytvořila v rámci vlády speciální úřad vládního sekretariátu pro jazykovou politiku Secretaría Xeral de Política Lingüística, jehož hlavním úkolem se stalo:

“Promover, impulsar e elaborar propostas legislativas e regulamentarias que potencien a normalización lingüística e o fomento do uso da lingua galega.“³⁹”

Kromě samotné Xunty a Sekretariátu pro jazykovou politiku se do procesu normalizace zapojuje celá řada státních i nestátních organizací, jednou z nejdůležitějších je Mesa Pola Normalización Lingüística⁴⁰, která působí v oblasti osvěty a propagace galicijštiny mezi obyvateli, ale např. i v soukromých podnicích a nestátních institucích. Se svými 4000 členy je největší organizací působící v oblasti kultury.

Důležitý vliv v procesu normalizace mají samozřejmě také jazykovědné a vzdělávací instituce, jako je Real Academia Galega⁴¹ nebo Asociación Sócio-Pedagóxica Galega⁴².

³⁸ Zaručit rovnocennost galicijštiny a kastilštiny jako oficiálních jazyků Galicie a zajistit normalizaci galicijštiny jako vlastního jazyka našeho národa.

³⁹ Podporovat, podněcovat a vytvářet legislativní návrhy a úpravy, které by posílili jazykovou normalizaci a podpořili užívání galicijského jazyka. Dostupné z [online] <http://www.xunta.es/linguagalega/funcions> 26.10.2013

⁴⁰ Dostupné z [online] <http://www.amesanl.org/gl/mesa/actividades>

⁴¹ Dostupné z [online] <http://www.realacademiagalega.org/presentacion>

⁴² Dostupné z [online] <http://www.as-pg.com/MainPage.do>

Jazykovou situaci v Galicii a normalizační proces ovlivňují také organizace, které se s vládní politikou a jejími opatřeními neztotožňují a vůči některým nařízením stojí v přímé opozici. Jednou z nejvýznamnějších je v současné době sdružení Galicia Bilingüe (vznik 2007), jehož hlavním cílem je:

„...lograr para los ciudadanos de Galicia los mismos derechos lingüísticos que disfrutaban los ciudadanos de las democracias con más de una lengua oficial, es decir: elección de lengua vehicular en la enseñanza, bilingüismo en la Administración pública, que no se prime el conocimiento de una determinada lengua a la competencia profesional y, poner fin al adoctrinamiento nacionalista en la enseñanza⁴³.“

I když to z této oficiální formulace jejich cílů přímo nevyplývá, tato organizace se staví proti jednostrannému zvýhodňování galicijštiny ve společnosti. Je sice relativně nová, ale pro svůj návrh úpravy vzdělávacího systému s možností svobodné volby vzdělávacího jazyka předložila v roce 2009 více než 100.000 podpisů. Galicia Bilingüe vyzývá galicijsky i kastilsky hovořící jedince, aby upozorňovali na porušování svých jazykových práv. Tyto případy pak prezentuje v médiích a zároveň podniká i právní kroky včetně žalob a soudních procesů.⁴⁴

3.2. Legislativní rámec jazykové politiky

3.2.1. Španělská a galicijská ústava

Španělská ústava z roku 1978 ve svém článku 3 uvádí, že galicijština bude oficiálním jazykem Galicijské autonomní oblasti, a zároveň ve stejném článku potvrzuje, že galicijština – stejně jako ostatní minoritní jazyky - bude předmětem zvláštní ochrany a péče:

⁴³ Dosáhnout pro obyvatele Galicie stejných jazykových práv, jaké mají ostatní demokratické státy s více než jedním oficiálním jazykem, tzn: možnost výběru vyučovacího jazyka, dvojjazyčnost ve veřejné správě, aby znalost určitého jazyka nebyla důležitější než profesionální úroveň a ukončení diktátu nacionalistů ve vzdělávacím procesu.

Dostupné z [online] <http://galiciabilingue.es/gb/quienes-somos/> (30.10.2013)

⁴⁴ Její aktivity ovšem narážejí na silný odpor mezi některými politickými, většinou galicijskými nacionálně extremistickými skupinami, takže došlo dokonce i k opakovanému fyzickému napadení jejích členů.

"1. El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho a usarla.

2. Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos.

*3. La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección."*⁴⁵ (CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA 1978)

Na Španělskou ústavu navazuje Ústava Galicijské autonomní oblasti z roku 1981, která ve svém článku 5 stanoví, že galicijština je oficiálním jazykem Galicie a jejím vlastním jazykem. Zároveň ukládá všem institucím autonomie povinnost podporovat používání galicijštiny na všech úrovních veřejného a kulturního života, aby tak byla překonán negativní vliv minulosti, kdy byla galicijština minoritním a neuznávaným jazykem.

"1. La lengua propia de Galicia es el gallego.

2. Los idiomas gallego y castellano son oficiales en Galicia y todos tienen el derecho de conocerlos y usarlos.

3. Los poderes públicos de Galicia garantizarán el uso normal y oficial de los dos idiomas y potenciarán la utilización del gallego en todos los órdenes de la vida pública, cultural e informativa, y dispondrán los medios necesarios para facilitar su conocimiento.

*4. Nadie podrá ser discriminado por razón de la lengua."*⁴⁶ (ESTATUTO DE AUTONOMÍA DE GALICIA 1981)

⁴⁵ 1. Kastilština je oficiálním španělským jazykem našeho státu. Všichni Španělé mají povinnost ji znát a právo ji používat.

2. V jednotlivých autonomních oblastech budou oficiální také ostatní španělské jazyky v souladu s ustanoveními jejich ústav.

3. Jazykové bohatství Španělska je kulturním dědictvím a je proto předmětem zvláštní úcty a ochrany.

⁴⁶ 1. Vlastním jazykem Galicie je galicijština.

2. Galicijský a kastilský jazyk jsou oficiálními jazyky Galicie a všichni mají právo je znát a užívat.

3.2.2. Zákon o jazykové normalizaci

V roce 1983 byla galicijským parlamentem jednohlasně schválena legislativní norma, která zásadně ovlivnila celou podobu jazykové politiky v Galicii na příštích třicet let - Zákon o jazykové normalizaci (*Ley de Normalización Lingüística*). V jeho ustanoveních je podrobněji rozvinut článek 5 galicijské ústavy s hlavním cílem zajistit „normalizaci“ galicijského jazyka, upravit jazyková práva a status obou oficiálních jazyků na území Galicie.

Předmluva tohoto zákona shrnuje historické a politické pozadí jeho vzniku a definuje hlavní cíle této normy: zaručit rovnocennost galicijštiny a kastilštiny jako oficiálních jazyků Galicie a zajistit normalizaci galicijštiny jako vlastního jazyka galicijského národa

První kapitola upravuje základní jazyková práva v Galicii:

„El gallego es la lengua propia de Galicia.

Todos los gallegos tienen el deber de conocerlo y el derecho de usarlo.“ (LEY DE NORMALIZACIÓN LINGÜÍSTICA 1983)⁴⁷

Ovšem už toto první ustanovení normalizačního zákona vedlo k poměrně intenzivní diskusi, především nad povinností všech obyvatel Galicie tento jazyk znát. Tato formulace narazila na nesouhlas u velkého množství městských obyvatel, kteří galicijštinu neovládají a její znalost nepovažují za nezbytnou. Spor o znění tohoto zákona nakonec vyřešil až galicijský ústavní soud, který shledal, že povinná znalost galicijštiny není v souladu s obsahem španělské ústavy, a svým rozhodnutím 84/1986 ze dne 26. června 1986 stanovil, že znění tohoto článku se musí změnit z „povinnosti znát“ na „právo znát“

3. Orgány státní moci v Galicii zajistí normální a oficiální užívání obou dvou těchto jazyků a budou podporovat používání galicijštiny ve všech sférách veřejného a kulturního života a budou mít k dispozici dostatek prostředků pro usnadnění znalosti těchto jazyků.

4. Nikdo nesmí být diskriminován z jazykových důvodů

⁴⁷ Galicijština je vlastním jazykem Galicie. Všichni Galicijci mají povinnost ji znát a právo ji používat.

Článek 2 první kapitoly tohoto zákona pak stanoví povinnost všech státních orgánů a institucí zajistit normální použití galicijštiny a kastilštiny, a článek 3 stanoví, že nikdo za žádných okolností nesmí být diskriminován z jazykových důvodů. Obyvatelé Galicie mají právo se v případech jazykové diskriminace obrátit na soud.

Druhá kapitola se týká používání galicijštiny ve státní správě autonomní oblasti a ve veřejných institucích. Hned první článek stanoví, že galicijština je oficiálním jazykem všech veřejných institucí a všech orgánů státní správy a samosprávy této autonomní oblasti. Článek 2 pak říká, že kastilština je *také* oficiálním jazykem. Z této formulace nepřímo vyplývá, že pro státní správu a samosprávu má být galicijština jazykem prioritním. Následující články potom stanovují, že oficiální státní dokumenty a publikace budou vydávány v galicijštině i kastilštině, že obyvatelé mají právo se obracet na úřady a instituce v obou jazycích a bude jim odpovězeno ve stejném jazyce. Téměř za každým článkem tohoto zákona se opakuje věta „*La Junta de Galicia reglamentará la normalización del uso de las lenguas oficiales*“⁴⁸, čím přisuzuje Xuntě – v podstatě politickému orgánu – rozhodující roli při určování dalšího směru jazykového vývoje v Galicii. Za tímto účelem se Xunta zavazuje jednak intenzivně podpořit jazykové vzdělání všech zaměstnanců autonomní státní správy a veřejných institucí, ale zároveň použít znalost galicijštiny jako jeden z rozhodujících faktorů při výběrovém řízení na obsazení pracovních ve státním sektoru v Galicii, a to nejen na úřadech, ale i na soudech, finančních úřadech, i v případě advokátů, notářů, živnostenských úřadů, obchodních rejstříků a podobně.

V článku 10. zákon o jazykové normalizaci stanoví, že veškerá toponyma budou v galicijštině a že oficiální názvy obcí a jejich částí budou určeny Xuntou.

Toto ustanovení se setkalo s poměrně širokým nesouhlasem, neboť bylo v případě mnoha obcí v nesouladu s jejich dosavadním tradičním označením. Diskuze se vedla například i u největšího města, La Coruni, která byla vždy tradičně městem s naprostou většinou kastilsky hovořících obyvatel a většina z nich si nepřála změnu na galicijské A Coruña. V tomto případě ale proti sobě nestála pouze

⁴⁸ Galicijská vláda bude upravovat normalizaci použití obou oficiálních jazyků.

galicijština s kastilštinou, ale i reintegracionalistický a autonomní směr se svou verzí pravopisu (A Corunha).

Třetí kapitola pak upravuje používání galicijštiny ve vzdělávacím systému. Galicijština je definována jako jazyk používaný na všech stupních vzdělávacího systému a Xunta je i v této kapitole určena jako orgán, který je zodpovědný za řízení jazykové politiky pro tuto oblast. V prvním článku této kapitoly se uvádí, že děti mají právo na první vzdělání ve svém mateřském jazyce, ale zároveň i to, že žáci nesmí být z jazykových důvodů rozdělováni do různých vzdělávacích zařízení. Pokud je to možné a škola disponuje dostatečným počtem pedagogů se znalostí galicijštiny na odpovídající úrovni, nesmí být žáci z jazykových důvodů rozděleni ani do různých tříd. Galicijština je povinným předmětem na všech úrovních vzdělávacího systému. Galicijská vláda může definovat zvláštní okolnosti, za kterých pro některé žáky nemusí být galicijština povinná, ovšem to se nemůže týkat žáků, kteří se bez přerušení vzdělávají v Galicii. Všechna vzdělávací zařízení se zaručují, že na konci všech vzdělávacích cyklů budou žáci ovládat galicijštinu slovem i písmem na stejné úrovni, jako kastilštinu.

Výsadní postavení mají ovšem univerzity, protože těm v oblasti jazykového rozhodování poskytuje zákon o jazykové normalizaci poměrně velkou autonomii, když stanoví, že

*„Los profesores y los alumnos en el nivel universitario tienen el derecho a emplear, oralmente y por escrito, la lengua oficial de su preferencia.“*⁴⁹

Výjimku tvoří pedagogické vysoké školy, kde je povinným jazykem galicijština, což má umožnit vyučujícím získat dostatečné jazykové kompetence pro výuku v galicijštině.⁵⁰

⁴⁹ Profesori i studenti mají na univerzitní úrovni právo si pro ústní i písemnou komunikaci zvolit jeden z oficiálních jazyk dle své preference.

⁵⁰ Tyto základní předpisy zákona o jazykové normalizaci, týkající se vzdělávání, výrazně zpřesňují a prohlubují dva vládní dekrety, vydané pro oblast vzdělávání. Jedná se o dekret č. 247 z roku 1995 a o dekret 124 vydaný o dvanáct let později v roce 2007. O jejich znění i dopadech blíže informujeme v kapitole věnované vzdělávání.

Ve čtvrté kapitole se zákon o jazykové normalizaci dotýká tématu médií. Stanoví, že galicijština bude běžným jazykem v rozhlase i v televizi i ostatních médiích, která spadají pod správu Xunty, která se zároveň zavazuje poskytnout na vysílání v galicijštině dostatečné množství prostředků. Galicijská autonomní vláda se zavázala zajistit u původně cizojazyčných filmů dabing a titulkování a zároveň maximálně podpořit vlastní původní filmovou produkci v galicijštině, ale také podporovat ostatní kulturní odvětví, jako je divadlo, hudba y literární tvorba v galicijštině.

Kapitola pátá tohoto zákona řeší jazykovou politiku mimo území Galicie, především zajištění dostatečného množství kvalitního jazykového materiálu pro galicijské občany žijící v zahraničí, ale i pro obyvatelé oblastí těsně sousedících s Galicií.

V šesté kapitole se znovu zdůrazňuje zásadní role Xunty de Galicia při procesu jazykové normalizace, a jsou zde jmenovány dvě instituce, které s ní v tomto procesu mají být mimořádně těsně součinné: jedná se o Escuela Gallega de Administración Pública, která má zajistit vzdělávání všech úředníků státního aparátu a veřejných institucí, a také Real Academia Gallega. Ovšem všechny instituce a orgány spadající pod správu Xunty mají na základě tohoto zákona povinnost podporovat a šířit použití galicijštiny v oblasti reklamy, obchodu, kultury, sportu, ale i při činnosti vydavatelství a různých zájmových sdružení. Zákon v této souvislosti umožňuje poskytovat v rámci procesu normalizace galicijštiny finanční úlevy subjektům, které k tomuto procesu přispívají.

3.2.3. Vládní plán pro normalizaci galicijského jazyka

Poslední významnou legislativní úpravu v jazykové oblasti představuje Plan Xeral de Normalización da Lingua Galega⁵¹, jednohlasně schválený galicijským parlamentem v roce 2004. Tato norma, na které spolupracovalo více než 200 odborníků z mnoha sektorů, předkládá více než 400 konkrétních opatření, které mají vést k intenzivnějšímu používání galicijštiny tak, aby obyvatelům Galicie

⁵¹ Vládní plán pro normalizaci galicijského jazyka

bylo umožněno používat svůj jazyk běžně ve všech komunikačních situacích. Jedná se o konkrétní rozpracování jednotlivých bodů uvedených v Zákoně o jazykové normalizaci z roku 1983 a podporu používání galicijštiny v oblastech, jako je zdravotnictví, média, vzdělávání, úřady a také mezi mladými lidmi. Na rozdíl od Zákona o jazykové normalizaci se ovšem nejedná o zákonnou normu, ale o „*un programa de accións relacionadas e orientado a facer realidade os seus preceptos*“ (PLAN XERAL DE NORMALIZACIÓN DA LINGUA GALEGA 2004)⁵².

Tato poměrně rozsáhlá norma (294 stran) je uspořádána jinak, než předchozí zákonná opatření, protože neobsahuje pouze nařízení, ale i velmi podrobnou analýzu stávající situace včetně statistických dat a vyjádření jednotlivých odborníků.

Úvodní kapitoly jsou věnovány právě analýze dosavadního vývoje jazykové politiky a zhodnocení její úspěšnosti. Jmenuje i nejpálčivější problémy současné jazykové politiky – nízkou míru užívání galicijštiny mezi dětmi a mládeží a v oblasti moderních informačních a komunikačních technologií - a také stanoví strategie a cíle jazykové politiky pro následující období. Jedna kapitola je věnována také analýze silných a slabých stránek galicijštiny a následnému zhodnocení její vitality. Cíle Plan Xeral jsou shrnuty do následujících bodů, které se dále odrážejí v dalším obsahu celého textu:

- „• *Garantir a posibilidade de vivir en galego a quen así o desexe, sabendo que conta co amparo da lei e das institucións.*
- *Conseguir para a lingua galega máis funcións sociais e máis espazos de uso, priorizando a súa presenza en sectores estratégicos.*
- *Introducir na sociedade a oferta positiva de atender o cidadán ou o cliente en galego como norma de cortesía dun novo espírito de convivencia lingüística.*

⁵²

Akční plán týkající se a zaměřený na uskutečnění svých cílů.

- *Promover unha visión afable, moderna e útil da lingua galega que esfarele prexuízos, reforce a súa estima e aumente a súa demanda.*
- *Dotar o galego dos recursos lingüísticos e técnicos necesarios que o capaciten para vehicular a vida moderna.*⁵³

Hlavní těžiště této normy je v návrhu konkrétních kroků pro normalizaci galicijského jazyka v jednotlivých oblastech, které jsou dle představy tvůrců ve vzájemném matrixovém uspořádání – na pomyslné horizontální ose se nacházejí jazyková práva, používání nových technologií a implementace jazykového korpusu; na ose vertikální pak jednotlivé společenské oblasti, ve kterých se stát rozhodl v rámci své jazykové politiky působit.

- Státní správa a místní samospráva se souvisejícími sektory včetně justice ad.,
- Vzdělání, rodina a mládež
- Média
- Ekonomika (průmysl a obchod)
- Zdravotnictví
- Sociální služby včetně náboženství, volného času, sportu, turismu inmigrace apod.)
- Propagace jazyka v zahraničí

Pro každou tuto oblast a její dílčí sektory je zpracována analýza silných a slabých stránek a následuje návrh konkrétních opatření.

⁵³ • Zajistit pro všechny, kdo si to přejí, možnost používat galicijštinu ve všech životních situacích s vědomím, že se tak děje dle zákona a s podporou institucí.

• Dosáhnout toho, že galicijština bude mít širší společenské využití a bude se užívat ve více oblastech, s důrazem na její užívání v oblastech strategických.

• Vytvořit ve společnosti pozitivní alternativu věnovat se zákazníkovi či občanovi v obchodě či na úřadě v galicijštině jako normu společenského chování v rámci nového ducha jazykového soužití.

• Podporovat vizi, že galicijština je jazykem společenským, moderním a praktickým, což by pomohlo odbourat předsudky a posilovat její sebevědomí a motivovat k jejímu používání.

• Poskytnout galicijštině dostatečné jazykovědné a technické prostředky, které ji umožní fungování v moderním životě.

Pokud porovnáme Plan Xeral se zákonem o jazykové normalizaci z roku 1983, který upravoval používání galicijštiny pouze ve třech oblastech (státní administrativa, média a vzdělání), vidíme, že se celá koncepce změnila ve dvou zásadních bodech. Jde o:

- Zařazení rozsáhlé a podrobné analýzy současné situace a detailní popis silných a slabých stránek
- Zahrnutí celého spektra používání jazyka, ne pouze oblastí přímo kontrolovaných státem.

Bezesporu se tak děje proto, že Xunta de Galicia a všichni odborníci, kteří na normě spolupracovali, měli možnost vidět výsledky působení předchozích legislativních opatření za posledních dvacet let a poučit se z nich. Statistické průzkumy totiž ukazují, že užívání galicijštiny se intenzivněji rozvíjelo právě v těch oblastech, které přímo spadají pod vliv státní správy a jichž se týkal Zákon o jazykové normalizaci z roku 1983, zatímco v ostatních, pro vitalitu a přirozený rozvoj jazyka zásadně důležitých oblastech, jako je rodina, volný čas a ekonomika, se počet uživatelů neustále snižuje.

3.3. Legislativní normy mimo území Galicie

Mimo území Galicie byla v rámci Španělského království schválena pouze jedna významná legislativní norma vztahující se k ochraně galicijštiny: v ústavě autonomní oblasti Kastilie a León z roku 2007 je zakotveno, že na územích, kde se mluví galicijsky, bude tento jazyk respektován. V Asturii a Extremaduře, kde také žije galicijsky hovořící menšina, žádná konkrétní norma k ochraně galicijštiny neexistuje, ačkoliv Extremadura vyhlásila galicijštinu na svém území kulturním dědictvím.

Na mezinárodní úrovni obsahuje základní vyjádření k oblasti jazykových práv už Listina základních lidských práv a svobod, která říká, že nikdo nesmí být diskriminován z jazykových důvodů, a toto potvrzuje i Úmluva o právech dítěte, která říká, že každé dítě má právo používat svůj vlastní jazyk. Další významnou

legislativní normou ovlivňující konkrétně životaschopnost galicijštiny je Evropská charta regionálních a menšinových jazyků z roku 1992, kterou Španělsko ratifikovalo v roce 2001 a zahrnuje ji do své ústavy. Právě pro regiony, kde nejsou jazyky chráněny konkrétní místní legislativní úpravou, je tato norma zásadně důležitá, protože poskytuje mluvčím minoritních jazyků právní ochranu pro jazykovou oblast.

3.4. Reakce veřejnosti na proces normalizace

Téměř všichni respondenti naší kvalitativní studie, kteří se k tématu jazykové politiky státu vyjadřovali, se shodují na tom, že její vliv je výrazný, ať už se s její konkrétní podobou ztotožňují, či nikoliv a nezávisle na tom, zda tento vliv hodnotí jako pozitivní či dostatečný:

“O uso do galego expandiuse moito a mercede do apoio institucional, en base á lei de normalización lingüística, que agora ten 30 anos.” (IVÁM)⁵⁴

„Se o galego deixa de recibir este tipo de subvencións...o galego e...acábase eso... porque no... non ten tirada o que ten gancho e digamos que... se vai perder.”⁵⁵ (IGLESIAS 2002, s. 257)

“Las imposiciones no me gustan, pero a lo mejor se hubieran impuesto, tampoco están bien, pero bueno, por intentar el bien de la lengua, del gallego, como pasa en otros sitios...Es delicado sobre todo por el tema político.”⁵⁶ (Álex)

A na opačné straně spektra jsou názory, že oba jazyky by se měly nechat svobodně existovat vedle sebe bez umělých zásahů zvenčí:

⁵⁴ Použití galicijštiny se hodně rozšířilo především díky podpoře v institucionální oblasti na základě zákona o jazykové normalizaci, kterému je v současné době 30 let.

⁵⁵ Pokud galicijština přestane dostávat tento typ subvencí...Galicijština ...skončí... protože není zajímavá nebo přitažlivá...řekněme...že se ztratí.

⁵⁶ Nelíbí se mi, když se někomu něco předepisuje, ale je možné, že kdyby to udělali...ono to není dobré, no ale... zkusit to pro dobro jazyka, jako to dělají jinde...Je to složité, protože je to především politické téma.

„Eu creo...é que a sociedade de agora evolucionou hacia o castelán... é que non podes imponse falar galego.“⁵⁷ (IGLESIAS 2002, s. 302)

Z hlediska konkrétního obsahu normy je znát, že ve všeobecném povědomí respondentů byl v praxi mnohem lépe naplněn obsah Zákona o jazykové normalizaci, který důsledně upravoval použití galicijštiny v rámci státní správy, médií a vzdělávání než obsah Planu Xeral, který si dal za cíl podpořit užívání galicijštiny i v ostatních oblastech běžného života. Respondenti shodně vnímají intenzivnějším zastoupení galicijštiny v institucích, ale zároveň zmiňují její nízkou podporu v jiných oblastech:

„Considero que la política ha hecho un flaco favor a la difusión del idioma, pues lo que ha hecho es intentar imponerlo como algo pintoresco en los sitios oficiales, pero nada a favor de la naturaleza del propio idioma, es decir, quitarle sus complejos, fortalecer el acento (como hacen los catalanes, por ejemplo) y una fuerte campaña de prestigio del idioma como parte del pueblo, no como algo impuesto que queda bien como etiqueta.“⁵⁸ (JORGE)

“O uso do galego expandiuse moito a mercede do apoio institucional, en base á lei de normalización lingüística, que agora ten 30 anos. A cuestión é saber se podemos falar de éxito do proceso de normalización. Porque por outra parte, nese mesmo período experimentouse un retroceso no que se refere ao emprego individual e familiar da nosa lingua. Vexo que hai avances por unha parte, pero hai retroceso pola outra.”⁵⁹ (IVÁM)

⁵⁷ Já myslím... že společnost se teď vyvinula směrem ke kastilštině... a nemůžeš prostě nikomu vnucovat aby mluvil galicijsky.

⁵⁸ Myslím, že politika moc neprospěla rozšíření jazyka, protože oni jen předepsali použití její pitoreskní formy na oficiálních místech, ale neudělali nic v zájmu přirozené formy jazyka, například že by ho zbavili komplexů, posílili používání přirozeného přízvuku (tak, jak to dělají například Katalánci) a vytvořili nějaké silné kampaně na zvýšení prestiže jazyka, jako součásti národa a ne jako něco povinného, co někdo používá schválně ve svůj prospěch jako nálepku.

⁵⁹ Použití galicijštiny se hodně rozšířilo především díky podpoře v institucionální oblasti na základě zákona o jazykové normalizaci, kterému je v současné době 30 let. Otázkou je, jestli můžeme mluvit o úspěchu normalizačního procesu či nikoliv, protože v tom samém období došlo k poklesu použití galicijštiny jako individuálního komunikačního prostředku a v rodině. Takže na straně jedné došlo k nárůstu a na straně druhé k poklesu.

“También a veces se ve a algún político hablando por la tele en gallego y se nota a veces cuando es un gallego forzado o cuando no lo es. Está más introducido en las instituciones, no sé si por interés, si porque así recaudan más fondos de donde sea...”⁶⁰
(MIGUEL)

Z těchto odpovědí našich respondentů (z roku 2012, tzn. 8 let po odhlasování Plánu Xeral) jednoznačně vyplývá, že i přes jeho velmi propracovaný obsah a metodiku a ambiciózní cíle opatření uvedená v tomto dokumentu zjevně nebyla uvedena do praxe. V posledních letech tento proces brzdí především vyšší zájem veřejnosti i úřadů o jiná témata, než jazykovou politiku, ale i například spory a dohady některých institucí o znění či výklad některých konkrétních bodů a také spory právní.

Důsledné jazykové politice příliš neprospívá ani střídání vlád (za posledních 10 let se vzájemně prostřídala spíše levicová vláda nacionálně socialistická BNG-PSOE⁶¹ a vláda pravicová PP⁶²), kdy se mění jak prioritita jazykové politiky v rámci programu a tak odpovědné osoby.

„Pienso que tuvimos ahí unos años en que intentaron apoyar bastante el uso de la lengua con mucho merchandising, creo que intentando copiar ejemplos como el catalán, el vasco, mal copiados en muchos casos, pero bueno, yo creo que lo intentaron. Debido a los cambios políticos que hay aquí o que hubo aquí, porque el PP⁶³ siempre estuvo ahí como cabeza visible, el gallego siempre estuvo en un segundo plano, nunca se le dio el empujón real que debería habersele dado“.⁶⁴ (ÁLEX)

⁶⁰ Občas je v televizi vidět nějaký politik, jak mluví galicijsky a je znát, kdy mluví galicijsky z povinnosti a kdy ne. (Galicijština) je víc zastoupená v institucích...těžko říct, jestli je to ze zájmu a nebo proto, že tak odněkud dostávají větší příspěvky.

⁶¹ Bloque Nacional Gallego a Partido Socialista Obrero Español

⁶² Partido Popular

⁶³ Je zajímavé, že většina respondentů zmiňuje PP jako stranu s liknavějším přístupem k jazykové politice, ačkoliv Plan Xeral vznikl právě v období vlády Partido Popular.

⁶⁴ Myslím, že v minulých letech se dost snažili podporovat užívání jazyka pomocí různých opatření, snažili se kopírovat příklad Katalánska nebo Baskicka, v řadě příkladů dost špatně, no ale myslím, že se snažili. Ale kvůli politickým změnám, které tu jsou nebo které tu byly, když to tady viditelně vedla PP, galicijština vždycky byla až druhořadé téma, nikdy se jí nedostalo skutečně zásadní podpory, kterou měla dostat.

V současné době vládne v Galicii pravicově zaměřená lidová strana (Partido Popular), u které - podle vnímání respondentů - nepatří jazykové téma právě k prioritním bodům. Fakt, že byla po jednom volebním období vlády BNG a PSOE do čela Galicijské vlády opět zvolena tato strana svým způsobem odráží i preference voličů – jazykové téma v současné době ustupuje před řešením palčivějších otázek.

„Ben ves cal é a realidade política. Olla unha cousa curiosa. Cambiaron algúns principios polos que se loitaba nos anos 70, algo que nos parecía natural: que o galego fose falado por mais xente, usado en cada vez máis facetas da vida diaria. E agora estás vendo cal é o programa do último goberno do PP: o que pasou coas galescolas, por exemplo. Pareceche normal que na última década desde dentro da Galiza se chegase a falar de agresión do galego, de ameaza ao español? Hai 20 ou 30 anos isto sería impensable!”⁶⁵ (IVÁM)

Pokud bylo cílem normalizačního procesu – tak jak je definuje Zákon o jazykové normalizaci a Plan Xeral (viz výše) - umožnit současným galicijsky mluvícím obyvatelům použití galicijštiny ve všech jazykových oblastech, lze říci, že byl úspěšný, neboť ten, kdo má apriori zájem galicijštinu používat důsledně ve všech mluvních situacích, na objektivní problémy většinou nenarazí a to ani v městském prostředí:

„Pues ahora está presente (el gallego) al cien por cien. Lo utilizo a diario... No es cuestión de razones. Utilizas el gallego porque te gusta, te sientes identificado, vives en Galicia, te gusta que sepan que eres gallego.“⁶⁶ (MIGUEL)

Ovšem z komentářů politiků i z ohlasu respondentů vyplývá, že vnímají normalizační proces i jako nástroj pro šíření galicijštiny a zvyšování počtu jejích

⁶⁵ Však víš, jaká je politická realita. Je to zajímavé... Změnily se některé principy, za které se bojovalo v 70. letech – něco, co nám připadalo samozřejmé: že galicijsky bude mluvit víc lidí a ve více oblastech svého běžného života. A teď vidíš, jaký je program poslední vlády PP, co se například stalo s galescolas. Zdá se ti normální, že během posledních deseti let se začalo v Galicii mluvit o galicijské agresii, o ohrožení španělštiny? To by bylo před 20. – 30. lety nemožné.

⁶⁶ Teď je přítomná (galicijština) v mém životě na sto procent. Používám ji denně. Není to otázka důvodů. Používáš galicijštinu, protože se ti líbí, cítíš se s ní identifikovaný, žiješ v Galicii a chceš, aby ostatní věděli, že jsi Galicijec.

mluvčích, tím, že je bude motivovat či přímo nutit, aby zvyšovali své kompetence v galicijštině a poté v komunikačních situacích volili tento jazyk. Ovšem v těchto případech (pokud se nejedná o zaměstnance státní, správy či médií, jejich povinnost znát a používat galicijštinu je daná přímo zákonem) tento proces příliš úspěšný nebyl:

“Entón, Galiza non é exactamente un país normal: no que se refire á lingua, hai aspectos que nos desagradan, como é constatar que o galego perde terreo, perde falantes.... E a pesar de que con ela chegou tamén o recoñecemento e o apoio institucional á lingua, a realidade a pé de rúa é que os galegofalantes vimos sendo cada vez menos.”⁶⁷ (IVÁM)

„Opino que los políticos se lavan las manos simplemente con apoyos de forma a esta lengua para quedar bien, pero a los que nunca lo hemos hablado nos resulta poco atractivo.”⁶⁸ (JORGE)

“Lo que veo yo en mi entorno es que poca gente habla gallego de la que conozco, da la impresión de que cada vez se pierde un poquito más. No en cuanto a apoyos, instituciones, publicidad... se ven carteles, publicidad, anuncios... pero después hay que practicarlo, extenderlo, comunicarse en gallego, hablar en gallego. Pero no se hace.”⁶⁹ (MIGUEL)

“Pues yo creo que vamos a seguir la tendencia que seguimos hasta ahora. Igual que vamos a seguir con la misma política que

⁶⁷ Takže Galicie zrovna není normální země: co se týká jazyka, existují aspekty, které se nám nelíbí, jako například, že galicijština ztrácí půdu, ztrácí mluvčí. A to přes to, že se jí dostalo uznání a institucionální podpory, současná realita je taková, že nás, kteří mluvíme galicijsky, je stále méně.

⁶⁸ Myslím, že politici si prostě tak trochu myjí ruce a poskytují formální podporu, aby vypadali dobře, ale pro nás, kteří jsme nikdy (galicijsky) nemluvili to není moc přitažlivé.

⁶⁹ Já vidím ve svém okolí, že mezi mými známými moc lidí galicijsky nemluví, mám dojem, že se galicijština vytrácí stále víc a víc. Ne co se týká podpory, institucí, reklamy... jsou vidět plakáty, reklamy a inzeráty, ale pak je potřeba mluvit, šířit galicijštinu a mluvit galicijsky a to se neděje.

*hubo hasta ahora, vamos a seguir la tendencia de ir a menos, totalmente seguro.*⁷⁰ (Álex)

3.5. Hodnocení vlivu institucionální podpory na vitalitu galicijštiny.

Hodnocení institucionální podpory podle Manuálu Unesco je jednoznačné – podpora galicijštiny ze strany státu a oficiálních institucí je maximální:

*“Equal support (5): All of a country’s languages are valued as assets. All languages are protected by law, and the government encourages the maintenance of all languages by implementing explicit policies.”*⁷¹ (UNESCO, 2003)

Ovšem je třeba brát v úvahu, že současná opatření procesu jazykové normalizace nemají z hlediska současné a budoucí vitality galicijštiny požadovaný efekt, neboť se i přes propagační kampaně, zvyšování jazykových kompetencí a rozšíření spektra komunikačních situací, ve kterých lze galicijštinu bez problémů použít, se počet aktivních mluvčích stále snižuje.

⁷⁰ Já si myslím, že to bude mít stejnou tendenci jako dosud. Pokud budeme mít stejnou politiku, jako jsme měli, bude zcela jistě (v užívání galicijštiny) i nadále klesající tendence.

⁷¹ Rovnocenná podpora (5): Všechny jazyky dané země jsou vnímány jako rovnoprávné. Všechny jsou chráněny zákonem a vláda motivuje jejich zachování prostřednictvím konkrétních zákonů.

4. Spisovná galicijština a proces kodifikace

4.1. Názorové směry a proudy

Evoluční historie kodifikované normy pro galicijštinu je poměrně krátká, ale složitá. Vzhledem ke geografické i jazykové blízkosti s Portugalskem a zároveň k silnému vlivu kastilštiny se vždy střetávaly názory, do jaké míry má být galicijská kodifikovaná norma ovlivněná jedním či druhým jazykem.

Během 20. století se snažili prosadit svou vizi v této oblasti jednotliví filologové a intelektuálové. Kolem těchto jednotlivců se postupně vytvořily skupiny jejich stoupců, takže se nakonec vyprofilovaly a vzájemně vymezily jednotlivé názorové proudy s různým nazíráním na podobu obsahu kodifikované normy. Diskusí se kromě jednotlivých odborníků účastnili i důležité organizace:

- **Real Academia Galega** (dále RAG), založená v roce 1906 s cílem pečovat o galicijskou kulturu a jazyk.⁷²
- **Instituto da Língua Galega** (dále ILG), založený při univerzitě v Santiagu de Compostela v roce 1971 s cílem urychlit proces jazykové normalizace⁷³
- **Asociación Sócio-Pedagóxica Galega** (dále AS-PG), založená v roce 1976 s cílem podpořit kvalitní výuku a kulturu v Galicii⁷⁴
- **Associaçom Galega da Língua** (dále AGAL), založená v roce 1981 s cílem podpořit normalizaci galicijštiny, u které vnímá jako velmi důležité její společné kořeny s portugalštinou.⁷⁵
- **Comissão para a integração da língua de Galiza no Acordo Ortográfico Luso-Brasileiro** (dále CILGAOLB), založená v roce 1986 s cílem prosadit jako spisovný jazyk v Galicii portugalštinu.

Od 70. let 20. století se v Galicii velmi ostře a po dlouhou dobu střetávaly následující názorové proudy.

⁷² Galicijská královská akademie. Další informace dostupné z [online]

<http://www.realacademiagalega.org/>

⁷³ Institut galicijského jazyka. Další informace dostupné z [online] <http://ilg.usc.es/>

⁷⁴ Galicijská společensko pedagogická asociace. Další informace dostupné z [online]

<http://www.as-pg.com/WhoWeAreActivities.do>

⁷⁵ Galicijská jazyková asociace. Další informace dostupné z <http://www.agal-gz.org/corporativo/>

- 1) **Autonomní** – se dvěma mírně odlišnými názorovými frakcemi
 a) **Oficiální** - „En Galicia, en galego“.

Galicijština jako svébytný jazyk.⁷⁶ Ortografický standard se přiklání k adaptaci prvků z kastilštiny. Přijímaný většinou odborné i laické veřejnosti a reprezentovaný RAG a ILG.

- b) **Minimální reintegrace** - „Na Galiza, en galego“.

Přijímá několik málo – především pravopisných – jevů z portugalštiny.
 Zastoupený např. AS-PG

- 2) **Reintegracionistická**
 Reintegrace - „Na Galiza, em galego“.

Na jedné straně sice přijímá názor, že galicijština je svébytným jazykem, ale zároveň v pravopisné rovině prosazuje její co největší přiblížení k portugalštině (použití g a j, lh a nh; sufixu -çom...).
 Reprezentovaný např. sdružením AGAL

- 3) **Výhradní užití portugalštiny**

Úplné přijetí současné portugalštiny jako jazykového standardu: - „Na Galiza, em português“.

Menšinový proud prosazující portugalštinu jako nejvhodnější jazykový standard pro Galicii. Portugalština by zde měla být přijata jako oficiální jazyk bez výjimek.

⁷⁶ Autonomní nebo také nezávislý směr (independista) sice teoreticky zdůrazňuje nezávislost a autonomii galicijštiny, ovšem při detailní analýze navrhované pravopisné a morfologické formy zjistíme, že ve své podstatě vychází z kastilštiny.

SMĚR		AUTONOMNÍ		REINTEGRA- CIONISMUS	VÝHRADNÍ PORTUGALŠTINA
Názorové frakce		Oficiální	Minimální reintegrace		
Instituce		RAG	AS-PG	AGAL	CILGAOLB
Chápání jazyka		Galicijština, svébytný národní jazyk		Galego, dialekt galego- portugalštiny alheio,manhá, praça, luzes, haver, gente, janeiro, passeio, umha	Portugalština, jediný jazyk lusofonní oblasti
Grafémy		alleo, mañá, praza, luzes, haber, xente, xaneiro, paseo, unha		janeiro, passeio, umha	alheio, manhá, praça, luzes, haver, gente, janeiro, passeio, uma
Pravopis		Přizvuky	cambio cámbio	cámbio	cámbio
Pomlčka		pódese facer	pode-se facer	pode-se fazer	pode-se fazer
		amable, amábel	amábel	amável	amável
Morfologie		Sufixy	librería nación espacio	livraria naçom espaço	livraria nação espaço

Tabulka 12: Přehled názorových směrů na podobu jazykového standardu

4.2. Historický vývoj

4.2.1. Vývoj v období do 70. let 20. století

První institucionální pokus zachytit písemně jazykovou normu galicijštiny vzešel v roce 1933 ze Seminario de Estudos Galegos⁷⁷, který publikoval dílo „*Algunhas normas pra a unificación do idioma galego*“. O tři roky později následoval druhý pokus – *Engádega ás normas pra a unificación do idioma galego* (1936). Tyto první návrhy Semináře pro galicijská studia vycházely z hovorového úzu a

⁷⁷ Seminář pro galicijská studia

ačkoliv jejich hlavním cílem bylo sjednocení stávajících variant, činily tak pouze pro některé oblasti morfologie a pravopisu a v ostatních oblastech ponechávaly poměrně velkou volnost. Tato norma měla být pouze provizorním řešením. Ve třicátých letech totiž panoval všeobecný předpoklad, že až se Galicie stane regionem s autonomní správou, bude jazyková oblast jednou z prvních, kterou nová samospráva bude řešit. Vzhledem k historickým okolnostem (občanská válka a nástup diktatury) se tak ovšem nestalo a tento první návrh kodifikované úpravy se stal pouze vzorem pro zjednodušená morfologická a pravopisná pravidla pro psaní textů v galicijštině, vydávaných především v nakladatelství Editorial Galaxia.

Vzhledem ke stoupajícímu individuálnímu zájmu o galicijský jazyk a poklesu analfabetismu rostla od druhé poloviny dvacátého století i potřeba vytvoření komplexnější gramatické kodifikované normy. Na to v roce 1960 zareagovala RAG, která měla mezi svými hlavními cíli také péči o jazyk. V roce 1970 vydala první pravopisnou normu. O rok později k ní přidala i normu morfologickou a vydala je v souborném vydání "*Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego*"⁷⁸.

Tato norma není rozsáhlá, ve srovnání s výše zmíněnou normou vydanou Seminářem pro galicijská studia však pokrývá širší oblast a je propracovanější. Přesto se k celé řadě pravopisných a morfologických problémů a aspektů nevyjadřuje. Ve stejném roce vydal ILG, vytvořený v rámci Univerzity v Santiagu de Compostela, první tři řady učebnic galicijštiny: *Gallego 1* (1971), *Gallego 2* (1972) a *Gallego 3* (1974). Tyto učebnice už přinášely komplexnější morfologická, ortografická, fonetická i syntaktická pravidla a zabývaly se i slovní zásobou; tím vším výrazně přispěly k vytvoření jednotného modelu kodifikované normy.

V sedmdesátých letech potřeba vytvoření komplexní a systematické kodifikované jazykové normy ještě vzrostla, a to především proto, že galicijština začala být používána daleko více i v psané formě (užívalo ji více lidí ve více oblastech

⁷⁸ Pravopisná a morfologická norma galicijštiny

života, takže vznikala potřeba stylového a žánrového rozrůznění). Navíc v té době některá hnutí zintenzívnila svou snahu o uznání galicijštiny jako druhého oficiálního jazyka. Tyto snahy na jedné straně nacházely u části laické i odborné veřejnosti podporu, ale u jiné narážely na odpor, takže vznikla velmi turbulentní situace, ve které se střetávalo mnoho názorových proudů.

V opozici k nejsilnějšímu, autonomnímu směru reprezentovanému RAG a ILG, který později nejvýrazněji ovlivnil současnou podobu kodifikovaného standardu, měl velkou váhu i druhý, reintegracionistický (např. AGAL), který v různé míře prosazoval návrat galicijské normy ke společným kořenům s portugalským jazykem.

A v roce 1973 vydal portugalský lingvista Manuel Rodrigues Lapa publikaci "*A recuperación literaria do galego*", kterou mnoho jeho následovníků považuje za základní text pro prosazování portugalského jazyka jako jediného jazyka vzdělaných vrstev v Galicii.

V polovině sedmdesátých let začal ILG organizovat semináře pro odbornou veřejnost zahrnující filology, spisovatele a intelektuály s cílem sjednotit různé do té doby existující normy. Na základě těchto setkání vznikla v roce 1977 publikace "*Bases prá unificación das normas lingüísticas do galego*"⁷⁹, která je považována za základ moderní kodifikované pravopisné a morfologické normy galicijštiny. O dva roky později v roce 1979 ovšem vydává vlastní návrh kodifikace i sdružení AS-PG „*Orientacións para a escrita do noso idioma*"⁸⁰. Tato publikace sice obsahově vychází z Bases, ale v některých zásadních bodech se v ní předkládaná varianta standardu liší.

4.2.2. Vývoj od počátku 80. let

Koncem sedmdesátých let je zahájena povinná výuka galicijštiny na školách, takže do lingvistické a filozofické debaty vstupuje Xunta de Galicia, která vytváří komisi pro definitivní vyřešení otázky kodifikované jazykové normy. Do této komise byli jmenováni zástupci RAG, ILG a vyučující z katedry galicijského

⁷⁹ Zásady pro sjednocení jazykových norem galicijštiny

⁸⁰ Základní pravidla pro psaní v našem jazyce

jazyka a literatury Univerzity v Santiagu de Compostela. Už tedy samotný výběr jejích členů galicijskou vládou svědčí o tom, že politicky preferovaný byl jednoznačně směr autonomní.

V roce 1980 navrhla tato komise pravopisnou normu „*Normas ortográficas do idioma galego*“⁸¹, která ovšem nikdy nevstoupila v platnost. Jakmile totiž byla galicijština v roce 1981 ústavou uznána jako oficiální jazyk, bylo jasné, že je třeba připravit zcela komplexní, detailní a systematickou jazykovou kodifikovanou normu pro potřeby veřejnosti, státní administrativy a výuky. Proto Real Academia Galega a Instituto da Lingua Galega jmenovaly další komisi, kterou tímto úkolem pověřily.

3. července 1982 bylo na společném zasedání obou těchto institucí schváleno vydání *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego (ILG 1982)*, které bylo v listopadu téhož roku schváleno Xuntou de Galicia. Tato publikace je tedy první oficiální kodifikovanou normou galicijštiny, která má akademickou, vědeckou a státní podporu.

Na jejím základě o něco později vydává Instituto da Lingua Galega pravopisný slovník, ve kterém představuje pravopis běžných galicijských slov. 15. června 1983 je schválen zákon o jazykové normalizaci, ve kterém je zakotvena možnost úpravy a aktualizace kodifikované normy.

Ačkoliv tedy byla ze strany Xunty dána jednoznačně přednost autonomnímu názorovému proudu a jeho návrh kodifikace byl uzákoněn jako oficiální, spory mezi autonomním a reintegracionistickým názorovým proudem neustaly.

V roce 1983 vydala Asociaçom Galega da Língua „*Estudo crítico das Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego*“⁸² (AGAL, 1983), jež se stala reprezentativním standardem proportugalského reintegracionismu. Existuje celá řada odborných publikací i beletrie, které jsou napsané a vydané s použitím tohoto morfologického a pravopisného standardu.

⁸¹ Pravopisné normy galicijského jazyka

⁸² Kritická studie pravopisné a morfologické normy galicijského jazyka.

V roce 1986 zažádala Comissão para a integração da língua de Galiza no Acordo Ortográfico Luso-Brasileiro o úplné začlenění galego-português do lusofonní oblasti. Přes veškeré snažení však reintegracionismus ani proportugalský směr nezískávají podporu širší veřejnosti a ani nadále se jim nedostává sluchu na vládní úrovni. Jediným oficiálně uznávaným směrem zůstává směr autonomní, který se v oblasti pravopisu přiklání více ke kastilštině než k portugalštině.

Ale ani mezi zastánci autonomního směru nepanuje úplná spokojenost s podobou stávající normy. V roce 1989 bylo poprvé využito možnosti změnit oficiální kodifikovanou normu – vyšla totiž další pravidla pravopisu, která ukázala nutnost revize některých pravidel popsanych v *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego* (ILG 1982). Následně opravdu došlo k revizi, která byla v roce 1995 schválena RAG.

V roce 1999 vyvolala novou veřejnou diskuzi o podobě kodifikovaného standardu některá prohlášení uznávaného galicijsky píšícího spisovatele Carlose Casarese. Na základě jeho intervence navrhla v roce 2001 komise vytvořená členy Asociación Socio-Pedagógica Galega za účasti zástupců Instituto da Lingua Galega a jazykových kateder univerzit v Santiagu de Compostela, La Coruně a Vigu některé další úpravy a předložila je RAG. Ta ovšem tyto změny odmítla. Přesto byla o rok později vytvořena společná komise RAG, ILG a zástupců univerzit, která částečně vycházela z návrhu na změny z roku 2001 a nakonec došla ke společnému konsensu, který byl oficiálně schválen v roce 2003.

Poté, co v prvních revizích kodifikované normy nedošlo k širšímu zohlednění názorů reintegracionistů, byl tento názorový proud výrazně oslaben a veřejná diskuse na toto téma postupně utichá. Nicméně např. AGAL oficiální normu nerespektuje, nadále vydává texty dle vlastního pravopisného a morfologického standardu a na svých webových stránkách důsledně používá vlastní reintegracionistickou normu.

Obrázek 8: Úvodní webová stránka sdružení AGAL – texty jsou psané dle vlastní reintegracionistické normy.⁸³

4.3. Reakce veřejnosti na nový kodifikovaný standard

Vzhledem k velké pozornosti, kterou tomuto tématu věnovala v klíčové době od 70. let do začátku druhého tisíciletí média, mohla dramatickou situaci kolem vytváření kodifikovaného normy - situaci plnou konfliktů a diskuzí mezi jednotlivými názorovými proudy - velmi zblízka sledovat i široká veřejnost. Právě veřejnost však průběh tohoto procesu i výslednou podobu normy přijímá rezervovaně, a to především z těchto důvodů:

- **Nízká míra identifikace spisovné galicijštiny s tradiční galicijštinou**

“Non é o galego noso, entendes? Nin é o galego que nós falamos toda a vida.”⁸⁴ (IGLESIAS 2002, s. 199, str. 87)

Mezi běžnými uživateli galicijštiny i mezi kastilsky hovořícími obyvateli panuje názor, že nově kodifikované spisovná galicijština je příliš vzdálená běžně používané hovorové podobě jazyka. Oficiální pravidla jsou považována za vzdálená úzu a míra identifikace běžně užívané tradiční galicijštiny s novým kodifikovaným a oficiálně Xuntou schváleným standardem je nízká. Obě varianty jsou dokonce občas stavěny do vzájemného protikladu.

“No uso el gallego salvo en contadas ocasiones y me resulta difícil porque no soy capaz de hablarlo correctamente o porque no me

⁸³ Dostupné z [online] http://www.agal-gz.org/corporativo/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=3&Itemid=14 30.10.2013

⁸⁴ „To není naše galicijština, rozumíš? To není ta galicijština, kterou mluvíme celý život.“

gusta utilizar neologismos ni el gallego normativo. Me parece demasiado falso, como una lengua inventada. Estoy en contra del gallego nuevo, y a favor del gallego de siempre, el cual no he tenido la fortuna de aprender y al que defendería a capa y espada.” (JORGE)

Nízká míra identifikace obyvatel Galicie s touto „novou“ galicijštinou se výrazně odráží na jejich celkovém vztahu k jazyku i na jeho používání ve všech komunikačních situacích, jak je ukázáno v dalších kapitolách této práce.

- **Fakt, že kodifikovaný standard řeší pouze pravopis, morfologii a částečně lexikum a opomíjí fonetiku.**

Xunta de Galicia se při vytváření plánu jazykové normalizace zaměřila především na rozšíření užívání galicijštiny ve třech oblastech:

- Vzdělávání
- Instituce – Státní správa
- Média

A právě v těchto třech oblastech je oficiálně kodifikovaná spisovná galicijština logicky užívaná nejvíce. Jak při vzdělávání, tak ve státní správě a v médiích, spadajících pod autonomní samosprávu, je užívání galicijštiny povinné, což znamená, že tento jazyk si musela osvojit celá řada původně kastilsky hovořících osob. Vzhledem k tomu a také ke skutečnosti, že pravopis a morfologie nového standardu vycházejí spíše z kastilštiny, tito noví uživatelé automaticky tíhnou k tomu, že pokastilšťují i výslovnost.

V oblasti vzdělávání tato situace není tolik zřetelná, neboť mateřským jazykem mnoha vyučujících (především mladších) je galicijština. Pokud zároveň pracují v prostředí, které je pro galicijštinu příznivé a umožňuje její užívání i mimo školu (venkov), jsou učitelé schopni dobře skloubit výuku ve spisovném jazyce s tradiční výslovností přirozenou pro danou geografickou oblast.

„...Nos falaba o gallego de libro á hora de dictar porque era o que poñía o libro que despois falaba o gallego coma nós...e mesmo falabas con eles e eles contigo fálabanche o gallego que falas ti non que fala o libro⁸⁵“ (IGLESIAS 2002, s. 203)

Ve městech je situace jiná. Pokud učitel není rodilý mluvčí a nepůsobí v jazykově podpůrném prostředí, může vyučování v normativní galicijštině působit z hlediska vylepšení jejího pozitivního obrazu mezi veřejností a následného širšího použití spíše kontraproduktivně:

... Pero esos niños aprenden el gallego como una lengua extranjera, con las palabras nuevas, así que me parece que dentro de unos años existirán aquí dos gallegos. El natural, de siempre, y el nuevo, de la escuela. “⁸⁶. (ROCÍO)

V oblasti institucionální a v médiích je situace jiná: vzhledem k tomu, že jak instituce, tak média sídlí téměř výhradně ve velkých městech, je původním jazykem většiny jejich pracovníků kastilština, a jak už jsme uvedli výše, tito mluvčí se sice snaží mluvit správně dle kodifikované normy a respektovat morfologická pravidla, ovšem v ústním projevu tíhnou k použití kastilského přízvuku. To u posluchačů vede k tomu, že nedokážou identifikovat tento jazyk jako „ten svůj“, jako tradiční galicijštinu.

Právě fonetická forma, a především intonace je přitom pro většinu obyvatel zásadním jazykovým specifíkem Galicie, neboť odlišuje galicijsky i kastilsky hovořící obyvatele tohoto regionu od obyvatel ostatních oblastí Španělska:

“Además, en los medios de comunicación ...no es extraño contemplar a las personas inventando términos “que les parecen” correctos, utilizando verbos compuestos o pasando directamente del propio acento de la tierra, que es una de las singularidades

⁸⁵ Mluvil na nás tou knižní galicijštinou, když diktoval, protože to bylo to, co bylo v knížce napsané, ale potom mluvil stejnou galicijštinou, jako my...když jsi s nimi mluvil, mluvili s tebou stejnou galicijštinou, jako ty a ne tou, co byla v knížce“.

⁸⁶ A děti se učí galicijštinu ve škole jako cizí jazyk a učí se jí už s novými slovy, takže myslím, že brzy tu budou existovat dvě galicijštiny: ta přirozená z dřívějšíka a ta nová za školy.

*que nos marcan más, aún a los que hablamos en español dentro de nuestras fronteras”.*⁸⁷ (JORGE)

„Mais chócame porque sí... tan normativo, tan académico... non sei... “

*„Hasta parece que sona feo“*⁸⁸ (IGLESIAS 2002, s. 106)

*„A xente que fala ese galego primeiro fala castelán me imaxino i lle enseñan ese galego sin matiz ningún.“*⁸⁹ (IGLESIAS 2002, s. 208)

Může to být logický důsledek faktu, že mnoho osob, které opustily Galicii a dosáhly úspěchu mimo její hranice, se od typického galicijského silného akcentu distancovalo, a tím rovněž upevnilo komplex méněcennosti v ostatních obyvatelích Galicie:

*„Creo que uno de los puntos clave radica en ese sentimiento de complejos frente a lo de fuera. El acento de las personas que triunfan fuera de nuestras fronteras se transforma, en el mejor de los casos, en una entonación impersonal, y en el más frecuente, en una asunción del acento foráneo.“*⁹⁰ (JORGE)

- **Opakované změny kodifikovaného standardu**

V uživatelích samozřejmě nevyvolává důvěru a ochotu novou kodifikovanou normu přijmout ani fakt, že se za poslední roky několikrát změnil:

*“Son otras normas, están cambiando cada dos por tres entiendes?
Es lo que yo veo, que no.... que se hace difícil”*

⁸⁷ Kromě toho není nic neobvyklého slyšet médiích lidí jak si vymýšlejí formy, které se jim „zdají správné“ ať už používají složené slovesné tvary nebo mluví bez zdejšího typického přízvuku, což je rozhodně zvláštnost, která výrazně odlišuje nás všechny, a to i nás, kteří používáme kastilštinu.

⁸⁸ „Je to takový nijaký, jako galicijština ze slovníku, že jo?“
„Jo, vždycky mě to zaskočí, je to tak normativní... tak akademický... já nevím“
„Až se to zdá skoro ošklivý“

⁸⁹ „Ti lidé, kteří mluví touhle galicijštinou, mluví nejdřív kastilsky a myslím, že je potom učí tuhle fádňi galicijštinu.“

⁹⁰ „Myslím, že jedním z důvodů pro to je komplex méněcennosti vůči všemu zvenčí. Přízvuk lidí, kteří dosáhnou úspěchů mimo Galicii, se mění, v lepším případě na neosobní intonaci a mnohem častěji převzetím cizího přízvuku.“

“Ese es el otro problema del gallego, es decir castellano hay uno todo el mundo ecepta que hay uno... bueno, yo quiero decir que sí existe una norma aceptada por todo el mundo...en el gallego da la sensación de que no... y encima es cambiante.”⁹¹ (IGLESIAS 2002, s. 225)

- **Jazyková “nevěrohodnost” velké skupiny veřejně vystupujících uživatelů nově kodifikované spisovné galicijštiny**

Dalším problémem, který komplikuje širší přijetí současné spisovné galicijštiny, je již zmíněná skupina jejích nejčastějších uživatelů, „neofalantes“ z řad zástupců institucí, politiků a pracovníků médií, kteří jsou právě díky svému vystupování ve sdělovacích prostředcích a jejich intenzivnímu působení na veřejnost vnímáni jako reprezentace všech uživatelů kodifikovaného spisovného jazyka a vlastně i normy samotné. A ne vždy jsou tyto osoby přijímány pozitivně, jako ideový vzor. Někteří respondenti zmiňovali použití normované galicijštiny u těchto osob dokonce jako projev nadřazenosti či pokrytectví:

*„Os políticos ...eu como...televisión...falan o galego pa presumir“
⁹²(IGLESIAS 2002, s. 212)*

Někteří starší respondenti tento stav vnímají tak, že daný mluvčí sice projevuje své nacionální „progalicijské“ smýšlení, ale zároveň se distancuje od tradiční galicijštiny, která měla v širším povědomí negativní konotaci. A to vede zpětně k prohlubování negativního vnímání této „nové, standardní“ varianty.⁹³ Tento jev je - jak potvrzují CLÉMENT a NOELS (1996) - u jazyků v kontaktu poměrně běžný:

⁹¹ “Jsou to jiné normy, mění je každou chvíli, rozumíš?To je to co já vidím a ne.... a kvůli tomu je to pro mě těžké” .

“Další problém galicijštiny je v tom, že řekněme třeba kastiština je jedna a každý to tak bere... chci říct, že je jedna norma respektovaná každým, ale v galicijštině ten dojem nemám... a ještě se navíc pořád mění.”

⁹² Politici, stejně jako (hlasatelé) v televizi, mluví galicijsky, aby se mohli povyšovat.

⁹³ Zásadní význam právě fonetické formy vyplývá z opakovaně zmiňovaného televizního seriálu *Mareas vivas*, který respondenti hodnotili vesměs kladně. V tomto seriálu byly použity téměř výhradně standardizované lexikální a morfosyntaktické prvky, ovšem herci mluvili s poměrně silným přízvukem typickým pro jednu konkrétní oblast Costa do Morte. Přesto tuto jazykovou variantu vnímala pozitivně naprostá většina respondentů a hodnotili ji jako „skutečnou“ reprezentaci galicijštiny a dávali ji do přímého protikladu s galicijštinou, kterou slychají ze zpráv.

„Un cambio de código en favor del exogrupo que se acompañara, en cambio, de un fuerte acento característico de la lengua del endogrupo puede ser interpretado como una voluntad expresa de mantener la distancia“.⁹⁴

ovšem pro normalizaci užívání minoritního jazyka není pozitivní.

- **Zavádění neologismů**

Snahou tvůrců pravopisných příruček a slovníků spisovné galicijštiny bylo mimo jiné očistit galicijštinu od tradičně užívaných kastilských výrazů a nahradit je novými, galicijskými. Ovšem tato snaha naráží na odmítavý postoj širší veřejnosti - k běžné skepsi vůči neologismům se přidává i fakt, že většinou jsou tyto nové výrazy šířeny prostřednictvím médií, mluvčími, jejichž běžným komunikačním jazykem je kastilština a tudíž často galicijsky často mluví s kastilskou výslovností, což jejich neautentičnost ještě zvyšuje. To, spolu s neadekvátností z hlediska hovorové normy většinu mluvčích odrazuje od jejich používání.

„Por otro lado, comprendo que se tienda a unificar el vocabulario para convertirlo en un lenguaje culto, pero algunos de los términos del mismo son verdaderamente ridículos: “azofaifa”, “asemade”, etcétera.“⁹⁵ (JORGE)

„...El gallego se está convirtiendo en un idioma artificial, sostenido por una academia de la lengua que, por un lado, inventa o recoge términos con los que no se identifica el común de los hablantes, pero por otro no está frenando la avalancha de neologismos anglosajones que lo invaden cada día.“⁹⁶ (JORGE)

„Bueno, así es como hablo yo, una mezcla medio rara. A veces meto unas palabras en español. Yo hablo según me sale... Yo no sé

⁹⁴ Změna kódu ve prospěch minoritního jazyka je doprovázená silným přízvukem jazyka majoritního, což může být vnímáno jako záměrné vyjádření odstupů.

⁹⁵ Na jednu stranu rozumím tomu, že je tu snaha o sjednocení lexika, aby se zvýšila úroveň jazyka, ale některá z těch nových slov jsou prostě směšná.

⁹⁶ Galicijština se stává umělým jazykem, který podporuje jazyková akademie, která na jedné straně sbírá a zavádí neologismy, se kterými se neidentifikuje většina mluvčích, ale na straně druhé nedokáže zabránit přílivu anglických neologismů, které jazyk neustále napadají.

cómo hacen para normalizarlas y meterlas. No sé si existieron antes o se inventaron para decir que vamos a ampliar la lengua⁹⁷“.(MIGUEL)

„ Por ejemplo, los padres de una compañera mía hablan entre sí en gallego y me comentaron que el gallego nuevo les parece raro. Ahora ya no me acuerdo de los ejemplos concretos que me comentaron, pero decían que toda la vida han llamado una cosa con una palabra que era parecida en castellano, y de repente oyen que la cosa se debería llamar de otra manera. Y les parece extraño. Me comentaron que algunas de las palabras nuevas no las habían oído nunca nunca en su vida. A mí no me parece una manera correcta como ayudar al gallego, porque al final no lo reconoce nadie.“⁹⁸. (ROCÍO)

- **Diskuze a konflikty mezi jednotlivými názorovými proudy v oblasti jazykového standardu**

Jak již bylo popsáno na začátku této kapitoly, situace kolem tvorby jazykového kodifikovaného standardu byla velice komplikovaná a diskuse mezi zastánci autonomní a reintegracionistické větve často vyostřené. Tento konflikt se samozřejmě odráží i v důvěryhodnosti normy v očích veřejnosti. Kromě toho i nadále existuje skupina jazykovědců a intelektuálů, kteří pro své publikace a při své práci nepoužívají oficiální standard, ale reintegracionistickou (či dokonce jinou) normu.

⁹⁷ No, takhle tedy mluvím já, je to taková napůl zvláštní směsice. Občas používám kastilská slova. Mluvím, jak mi to přijde na jazyk. Já nevím, jak vybírají slova k zařazení do jazyka. Nevím, jestli ta slova existovala už dříve, nebo jestli je prostě vymysleli a řekli si, že prostě takhle rozšíří jazyk.

⁹⁸ Například rodiče mojí kolegyně, kteří mezi sebou mluví galicijsky, mi říkali, že jim ten nový jazyk připadá divnej. Teď mi teda nenapadá žádný konkrétní příklad, kterej mi dávali, ale prostě že celý život označovali nějakou věc slovem, který bylo podobný kastilštině. A teď najednou slyší, že se té věci má galicijsky říkat jinak. A připadá jim to divný. Říkaj, že některý slova nikdy nikdy nikdy v životě neslyšeli. Mě to nepřijde jako šťastnej způsob jak galicijštině pomoci, protože ve finále ji nikdo nepoznává.

„Y yo creo, que son las cosas por las que cuesta tanto que se implante el gallego proque como hay tantas tonterías tanta discusión“⁹⁹ (IGLESIAS 2002, s. 226)

„En la universidad se dan clases en gallego lusista en gallego no sé qué en gallego co sé cuantos, cada uno emplea lo que le da la gana y si te enteras bien, y si no te enteras búscate la vida“¹⁰⁰ (IGLESIAS 2002, s. 227)

4.4. Hodnocení vlivu současného kodifikovaného standardu na vitalitu galicijštiny

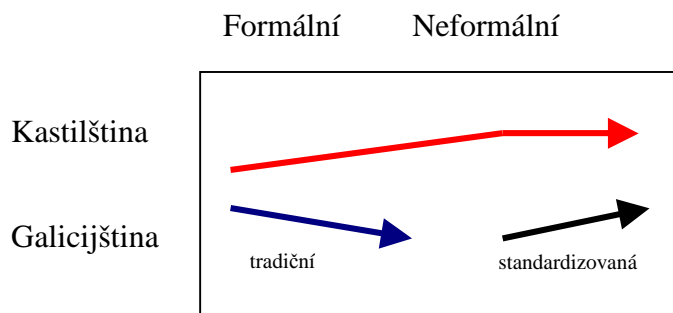
Shrneme-li všechny výše uvedené výhrady, je jednoznačně zřejmé, že sice existuje komplexní, obsáhlá a aktualizovaná kodifikovaná norma definující spisovnou galicijštinu, ovšem většinou populace – a to jak užívateli galicijštiny, tak kastilštiny – není pozitivně přijímána, a jak je ukázáno v dalších kapitolách, je často zmiňována jako příčina zbrzdění procesu normalizace. Tato spisovná jazyková varianta je většinou obyvatel vnímána jako výhradně formální, nevhodná pro běžné použití a naprosto nesouvisející s tradiční galicijštinou. Zůstávají proto pro ni vyhrazeny pouze ty oblasti, ve kterých má vliv regionální správa – vzdělávání, instituce a veřejnoprávní média.

V důsledku toho dochází k zajímavému posunu v diglosivní situaci, kdy se paralelně s kastilštinou, která se v současnosti stala jazykem neutrálním, používaným ve formálních i neformálních situacích, ve formálních situacích používá kodifikovaná varianta galicijštiny a v neformálních situacích varianta tradiční. Využívání odlišného registru jednoho jazyka pro různé situace by nebylo nic neobvyklého, kdyby ovšem neexistoval ze strany tradičních mluvčích vůči nové, kodifikované formě tak výrazně odmítavý postoj: tato spisovná varianta není přijímána, je vnímána ne jako součást existujícího jazyka, ale jako

⁹⁹ *A já si myslím, že to je důvod, proč je tak složité zavést galicijštinu, protože je kolem spousta blbostí a spousta hádek.*

¹⁰⁰ *„Na univerzitě vyučují portugalskou galicijštinu a co já vím ještě jakou, každý používá, co se mu zachce ty se buď chytíš, nebo máš smůlu.“*

zcela „nový, umělý“ jazyk. Dalším aspektem, který tuto situaci ještě ozvláštňuje, je odlišný vývoj v užívání – zatímco se používání spisovné varianty za poslední léta ve formálních komunikačních situacích rozšířilo (médiá, instituce), tradiční galicijština v neformálních komunikačních situacích je i nadále na ústupu.

Obrázek 9: Současná diglosivní situace v Galicii

Z tohoto důvodu je sice z hlediska navrženého hodnocení vitality teoreticky možné zařadit galicijštinu do skupiny 5 – Superlative

*„There are comprehensive grammars and dictionaries, extensive texts; constant flow of language materials. Abundant annotated high-quality audio and video recordings exist.“*¹⁰¹ (UNESCO 2003),

ovšem zároveň je nutné zvážit, nakolik je proces kodifikace a samotná výsledná kodifikovaná norma pro současné a budoucí použití galicijštiny a posílení její vitality opravdu přínosem.

101

Existují srozumitelné gramatiky a slovníky, obsáhlé texty a vznikají aktuální jazykové materiály. Existuje mnoho kvalitních video a audio nahrávek.

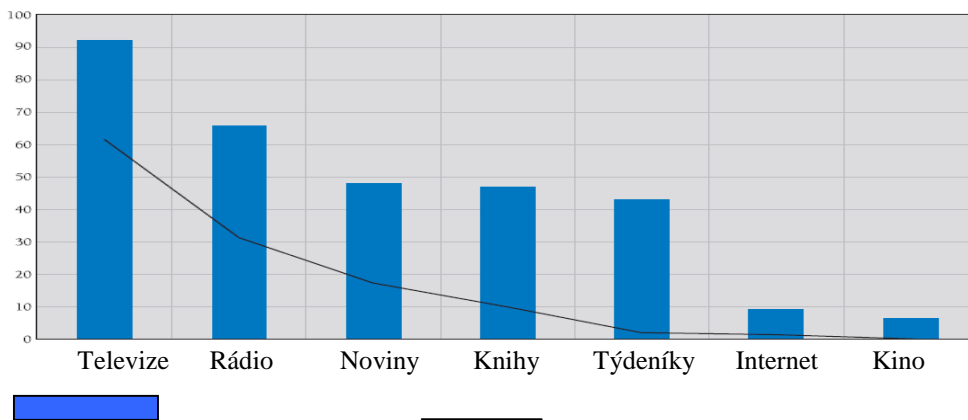
5. Média

5.1. Všeobecný úvod

Na tom, že média hrají v současné době v jazykové oblasti velmi důležitou roli, se shodují mnozí špičkoví experti v oblasti sociolingvistiky:

“...New media, including Internet, usually serve only to expand the scope and power of the dominant language at the expense of endangered languages... The use of the dominant language in the new domain has mesmerizing power...” (UNESCO 2003)¹⁰²

Intenzita vlivu jednotlivých typů médií na vitalitu a budoucnost jazyka samozřejmě není stejná. Každé z médií má svůj specifický charakter, který přímo ovlivňuje množství i věkovou strukturu jeho konzumentů. Následující graf sestavený na základě výsledků studie realizované v roce 2003 ukazuje, že médiem s nejvyšším počtem konzumentů byla televize, ve které se také galicijština vyskytuje nejvíce, zatímco na internetu je zastoupená velmi sporadicky a například filmy dabované do galicijštiny se nevyskytují téměř vůbec.

Sledovanost daného média Zastoupenost galicijštiny v tomto médiu ¹⁰³

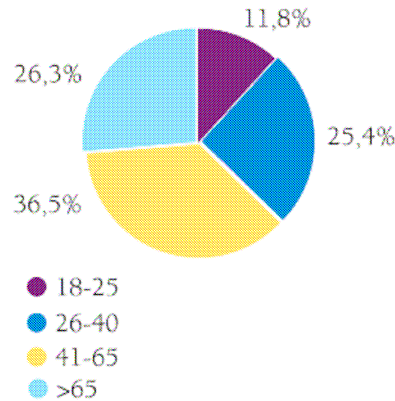
Obrázek 10: **Zastoupení galicijštiny v médiích a počet jejich pravidelných uživatelů (LORENZO et al., 2008)**

¹⁰² Nová média, včetně masových médií a internetu, obvykle slouží k tomu, že rozšiřují oblast použití a posilují dominantní jazyk na úkor ohroženého jazyka. S tím, jak se postupně se vytrácejí i tradiční tematické oblasti, ve kterých byl používán ohrožený jazyk, používání dominantního jazyka v nových oblastech používání má nesmírnou sílu.“

¹⁰³ 2003 - Televize: počet diváků za den; rádio: posluchači/den; noviny: čtenáři/den; knihy: čtenáři/měsíc, týdeníky: čtenáři/týden, internet: uživatelé/den, kino: návštěva/měsíc 50% respondentů z věkové skupiny 41-65 let; mládež mladší 18 let není zastoupena.

5.2. Televize

Televize je bezesporu všeobecně nejužívanějším médiem napříč celou společností a to napříč věkovým spektrem:

Obrázek 11: Věková struktura pravidelných diváků televize v Galicii (LORENZO et al. 2008)

V Galicii vysílá kromě španělských celostátních veřejnoprávních a komerčních stanic regionální autonomní společnost Compañía de Radio e Televisión de Galicia (CRTVG), kterou v roce 1984 založila Xunta de Galicia. Zahájení vlastního rozhlasového a televizního vysílání pro Galicii a v galicijštině mělo být zásadním a určujícím prostředkem pro zajištění přítomnosti galicijštiny v médiích a také pro její rozšíření po celém území Galicie – i mimo venkov. Xunta de Galicia předpokládala, že vytvořením rozhlasového a televizního vysílání v galicijštině bude vzorem i pro soukromé stanice, které poté rozšíří používání galicijštiny i v rámci svého vysílání. To se částečně zdařilo například u regionálních rozhlasových stanic, v rámci televizního vysílání ovšem velké celostátní rozhlasové stanice (státní i soukromé) zařazují programy v galicijštině jen výjimečně.

Televisión de Galicia (TVG) nabízí divákům své programy pravidelně od 4. června 1985. Tato televize vysílá na celém území Galicie a kromě toho disponuje dvěma mezinárodními kanály - Galicia Televisión Europa a Galicia Televisión América, které vysílají do celé Evropa/Ameriky prostřednictvím satelitního vysílání přes družici Hispasat. Od roku 2010 TVG provozuje 24 hodin denně také samostatný zpravodajský kanál a dále sportovní kanál, kde nabízí divákům

komentované přímé přenosy důležitých sportovních akcí. TVG je jedinou televizní stanicí s vysíláním v galicijštině.¹⁰⁴

Z kvantitativních výzkumů i ohlasů respondentů obou studií vyplývá, že televize je jednoznačně médiem s největším vlivem na širokou veřejnost v jazykové oblasti a to jak z hlediska svého obsahu, tak z hlediska formy.

5.2.1. Obsah televizního vysílání

K obsahu televizního vysílání TVG se většina respondentů staví spíše kriticky. Někteří z nich jí nedůvěřují a priori a předem ji vyřazují z uvažovaného spektra možností pro sledování:

*"También está presente en la Televisión de Galicia, cuya calidad es tan baja que sólo la recorro con el mando por inercia."¹⁰⁵
(JORGE)*

Toto jednoznačné odmítnutí souvisí s obsahem, který není pro mladšího a městského diváka příliš přitažlivý:

„Es un poco de pueblerinos la televisión“

„Sí, tendría que enriquecerse un poquito más poner algo más no sé cosas más modernas más didáctico más....“ (IGLESIAS 2002, s., 99)

Más o menos...e... programas para niños también, hombre lo del Xabarín¹⁰⁶ ...no, pero que es lo único que tiene así la televisión de Galicia así el Xabarín pa los niños y tal...sin embargo yo que sé que pusieran más programas jóvenes que hoy en día hay bastante juventud pues que pongan pero no un viernes por la noche te

¹⁰⁴ Celostátní veřejnoprávní televize TVE vysílá v pracovní dny půlhodinové regionální zpravodajství v galicijštině.

¹⁰⁵ Také existuje galicijská televize, jejíž kvalita je ovšem tak špatná, že o ni zavádím, jen když automaticky přepínám kanály na dálkovém ovládání.

¹⁰⁶ Xabarín Club, vysíláný od roku 1994, je divácky velmi úspěšný program pro děti, ve kterém byly vysílány úspěšné zahraniční animované seriály s galicijským dabingem a byly představovány současné hudební galicijské hudební skupiny různých stylů. Tento program zmiňuje nezávisle několik respondentů.

ponen a lugar ahí todo tal para los viejos únicamente para la gente mayor entonces que pongan algo más para la juventud...“
(IGLESIAS 2002, s. 97)

„Es que tú cambias para la gallega y todo lo que ves son programas para la gente adulta no ves un programa como pueden ser en la segunde de... de preguntas o... de juegos no o de... yo que sé...“¹⁰⁷ (IGLESIAS 2002, s. 97)

Právě zaměřenost na určitý sociální profil (starší generaci / venkov) podle názoru mnoha respondentů pouze prohlubuje a upevňuje předsudky vůči galicijštině jako jazyku starší generace žijící na venkově.

Na jazykovou oblast ovšem nemá vliv pouze omezená programová nabídka TVG samotné. Důležité je totiž i to, že nabídky konkurenčních televizních soukromých stanic jsou naopak přitažlivé a tím se jednak prohlubuje – byť v tomto případě pasivní - používání kastilštiny, ale zároveň se i upevňuje stereotyp galicijština = starší, nudný x kastilština = moderní, přitažlivý.

“É verdade que a TVG xa aparecera estando eu en primaria. Pero nos anos 90, estudando eu secundaria, apareceron as canles privadas, con unha programación máis moderna, con seriais americanos, películas... Canais que emitían en español, con un formato televisivo máis desenfadado, que atraía moito á xuventude: programas musicais, tele series americanas dobradas, etc...”¹⁰⁸ (IVÁM)

¹⁰⁷ „Televize je spíš tak trochu pro venkovany“

„No, měla by se trochu zlepšit, měli by dávat něco víc... já nevím... moderního, nebo poučného... víc... No a taky pro děti. To s tím Xabalí, to je dobrý, ale... je to to jediný, co v galicijský televizi jde a je to pro děti a tak...měli by dát víc pořadů pro mládež, teď je dost mladejch, tak ať pro ně něco dávaj, a ne v pátek večer vysílat pořady pro důchodce...Ať toho dávaj víc pro mladý...“

„Přepneš na galicijskou televizi a vidíš jenom pořady pro dospělý, nevidíš nic jako třeba na dvojce, nějaký soutěže, nebo rozhovory nebo hry... já nevím...“

¹⁰⁸ „Je pravda, že TVG se objevila, už když jsem chodil na první stupeň. Ale v 90. letech potom začaly vysílat soukromé kanály, které nabízely modernější program, americké seriály a filmy... Tyhle stanice vysílaly ve španělštině a nabízely přijatelnější formát, který hodně přitahoval mládež: hudební programy, dabované americké seriály apod.“

Jako další problematický rys vnímají někteří dotazovaní i výrazné zastoupení prvků typických pro jiné než galicijské kultury:

„...En nuestro canal propio de televisión se nos invade con Andalucía, o cuando celebramos las fiestas de nuestra ciudad con coplas, flamenco o salsas.“¹⁰⁹ (JORGE)

Ze studií sledovanosti vyplývá, že divácky přitažlivé jsou především sportovní přenosy a některé politické debaty. Toto je přehled nejsledovanějších pořadů v roce 2008:

1	Tengo una pregunta... Mariano Rajoy	TVE1	16,8 %
2	Fotbal Champions Liverpool-Barcelona	Antena 3	16,6
3	Formule 1 GP Mónaco	Tele 5	15,8
4	Formule 1 GP Brasil	Tele 5	15,7
5	Post. Formule 1 GP Mónaco	Tele 5	15,4
6	Předvolební speciál	TVG	15,3
7	Fotbal UEFA Prorr. Espanyol-Sevilla	Antena 3	15,3
8	Formule 1 GP España	Tele 5	15,2
9	Post. Formule 1 GP Brasil	Tele 5	15,1
10	Formule 1 GP Bělgica	Tele 5	14,4
25	Libro de Familia Xustos por pecadores	TVG	12,3
50	Galicia Noticias	TVG	10,5

Tabulka 13: Přehled nejsledovanějších pořadů v roce 2008 (PEREZ 2010)

Nejsledovanějším pořadem TVG byl předvolební speciál, který se umístil na 6. místě. Jako další pořad TVG v tomto seznamu nalezneme seriál Libro da familia, na 25. místě, zatímco zpravodajství TVG je až na místě padesátém.

Jak vyplývá z těchto statistik, galicijština je sice jazyk používaný v televizním vysílání 24 hodin denně a má k dispozici vlastní vysílací kanál, ovšem jeho sledovanost – především mezi mladými lidmi a obyvateli měst - je poměrně nízká, což k posilování vitality Galicijštiny příliš nepřispívá.

¹⁰⁹ Na našem vlastním televizním kanálu nás zahrnují Andalusii a svátky v našem městě slavíme kastilskými popěvkami, flamenkem nebo salsou.

5.2.2. Jazyk v televizním vysílání

Jak už jsme uváděli v kapitole týkající se spisovné galicijštiny, tato jazyková varianta se ve všeobecném povědomí spojuje převážně se třemi oblastmi použití:

- státní správa a instituce
- média
- školství

Především v prvních dvou oblastech se jedná o variantu, kterou téměř výhradně používají noví mluvčí („neofalantes“). U velké části politiků, úředníků a moderátorů, kteří veřejně vystupují v médiích, je znát, že galicijština je pro ně druhým jazykem:

„El gallego que se habla en este canal no es gallego de verdad... Muchos de los presentadores de la TVG hablan español habitualmente y se les nota traduciendo mientras comentan.“¹¹⁰
(JORGE)

a spisovná varianta je v jejich podání pro diváky a posluchače nepřirozená a těžko přijatelná:

„O que falo eu gústame máis que o que a veces escoito na tele e digo eu... o sea e máis chócame“¹¹¹ (IGLESIAS 2002, s. 207)

Velká část pracovníků médií – a to včetně těch veřejnoprávních, galicijských - používá totiž jako svůj běžný, hlavní komunikační jazyk kastilštinu. Jejich znalost galicijštiny se omezuje pouze na rejstřík nutný pro výkon jejich profese a její užívání téměř výhradně na toto prostředí.

„Conozco xente que traballa en televisoón de Galicia y ce NUNCA na súa vida falou gallego... nunca e que hoxe pois está... falando

¹¹⁰ Galicijština, kterou mluví na téhle stanici není skutečná galicijština. Hodně reportérů v televizi obvykle mluví španělsky a je znát, že do galicijštiny průběžně překládají během svého komentáře.

¹¹¹ To, jak mluvím já se mi líbí víc, než to co občas slyším v televizi... co víc, šokuje mě to.

*fala no momento no que sale en antena que despois tampouco o fala.*¹¹² (IGLESIAS 2002, s. 209)

Omezená jazyková kompetence a silný vliv kastilštiny je vnímán uživateli tradiční galicijštiny, ale i obyvateli s dominantním užíváním kastilštiny, především v oblasti fonetické:

*„...ahora por exemplo ves la tele y parece que están hablando gallego que no es el gallego coloquial con el que yo hablo es un gallego...mmm.. no sé no tienen acento son como...robots que están allí hablando un gallego que NO ES EL GALLEGO.*¹¹³ (IGLESIAS 2002, s. 210)

*„Falan en gallego pero non teñen pronunciación.*¹¹⁴ (IGLESIAS 2002, s. 210)

*„O galego este así como está na TVG non o hai en ningún lado (...) ou hai seseo, ou hai gheada... ou hai algún... sabes? Algunha modalidade pero así... puro puro non se fala en ningún lado*¹¹⁵ (IGLESIAS 2002, s. 207)

*“A CRTVG, como instrumento vital para a lingua, debería funcionar de espello daquilo que o pobo fala”.*¹¹⁶ (IVÁM)

Omezený rejstřík je ale vnímán i v oblasti lexikální, i když zde se kritika logicky objevovala především ze strany osob, u nichž je galicijština dominantně užívaným jazykem:

„É mais insípido é máis galego de dicionario, no?”

¹¹² Znáám lidi, co pracují v galicijské televizi a NIKDY v životě nemluvili galicijsky... nikdy a dneska tedy mluví... mluví v okamžiku, kdy je ve vysílání, ale potom už zase ne.

¹¹³ Teď například se díváš na televizi a zdá se, že mluví galicijsky, ale není to hovorová galicijština, kterou mluví já... je to galicijština...mmm... mají přízvuk jako roboti, mluví galicijštinou, co není galicijština.

¹¹⁴ Mluví galicijsky, ale nemají výslovnost.

¹¹⁵ Taková galicijština, jakou slyšíš na TVG nikde neexistuje, buď má seseo, nebo gheadu nebo má nějakou... nějakou zvláštnost, ale takhle čistě čistě se nikde nemluví.

¹¹⁶ „CRTVG je pro jazyk životně důležitým nástrojem a měla by fungovat jako zrcadlo toho, jak lidé mluví.“

„Mais chócame porque sí... tan normativo, tan académico... non sei...“¹¹⁷ (IGLESIAS 2002, s. 152)

Respondenti svým hodnocením jazykového projevu moderátorů odkazují na skutečnost, že spisovná galicijština, tak jak je prezentovaná v médiích, neodráží žádnou z dialektálních fonetických variant galicijštiny, a proto nejsou schopní se s ní identifikovat. Jak potvrzuje XOSÉ REGUEIRA (1994) „ačkoliv slova jsou galicijská, lze říci, že posluchači tento jazyk jako galicijštinu nevnímají.“ Jedná se o pošpanělštěnou fonetickou variantu, u které - vzhledem k všeobecnému respektu k médiím – diváci automaticky předpokládají, že je jim předkládána jako nová spisovná varianta.

„Me refíero ó estándar, eh? É decir ó que o que ten na televisión de galicia“¹¹⁸ (IGLESIAS 2002, s. 212)

Toto vnímání podtrhuje i fakt, že spisovnou variantu používá i další skupina nových mluvčích – zástupci politické reprezentace a institucí.

Galicijština ve formě, kterou většinou prezentují média, je tedy sama o sobě širokou veřejností odmítána, a navíc ještě podporuje určité zažitě negativní stereotypy, předsudky vůči tradiční galicijštině. IGLESIAS (2002) tuto situaci ve své studii tuto situaci komentuje následovně:

„Na actualidade a televisión convértese nun dos axentes máis eficaces no labor de transmitir unha lingua común, así como no de levar a cabo o proceso de normativización ou planificación do corpus en xeral. Sen embargo, en Galicia... non está cumprindo esta función, senón que máis ben exerce o efecto contrario, dado que a variedade empregada maioritariamente neste medio produce rexeitamento nos falantes, que son en definitiva os últimos destinatarios do proceso.“¹¹⁹ (IGLESIAS 2002, s. 218)

¹¹⁷ Je to takové neslané nemastné. Jako galicijština ze slovníku. Občas mě to úplně zarazí, je to tak akademické, tak normativní, tak... já nevím.

¹¹⁸ Myslím tím spisovnou galicijštinu, víš? Tedy to, co používají v galicijské televizi“.

¹¹⁹ V současnosti se televize stala jedním z nejefektivnějších nástrojů při zprostředkování běžného jazyka stejně jako při završení procesu vytváření normy a všeobecného plánování korpusu. Nicméně... v Galicii tento svůj úkol neplní vzhledem k tomu, že jazyková varianta

Galicijská televize tedy z pohledu odborníků i laiků nesplnila správně svou zásadní úlohu v procesu jazykové normalizace, neboť místo toho, aby kultivovala a rozšiřovala kompetence stávajících i nových mluvčích, přispívala k pozitivnímu obrazu galicijštiny a motivovala tak k jejímu širšímu užití, ve většině národa vzbuzuje spíše odmítavý postoj a širokou veřejnost od užívání standardizované galicijštiny odrazuje¹²⁰.

Fakt, že standardizovanou galicijštinu naprostá většina obyvatel spojuje s formou prezentovanou v televizi, a tu odmítá, potvrzují téměř všichni respondenti v obou studiích, kteří se k tématu médií spontánně vyjádřili.

Ovšem je zajímavé sledovat, jak se tato situace odráží na způsobu užívání galicijštiny rodilými mluvčími, kteří sice „o galego da tele“ odmítají, ale na druhou stranu ve formálních situacích svou běžnou výslovnost tomuto novému standardu přesto intuitivně přizpůsobují.

„A miña lingua é con gheada con seseo con.. todo da costa entón sempre forzo a lingua según con quen estea a situación“

„Por exemplo chegas á universidade e claro... podes ter rasgos co a gheada e todo iso e non.. intentas ocu.. no ocultalo pero falas un galego máis... non sei, como más estandarizado no?“ (IGLESIAS 2002, s. 215)

Příčinou tohoto chování může mít nízké jazykové sebevědomí všeobecně přítomné v galicijském prostředí – mnoho mluvčích především ze starších generací se v konfrontaci s jinou jazykovou variantou automaticky domnívá, že „jejich“ galicijština není ta správná:

“Cando meus pais miran na TVG a alguén do Baixo Miño falando din: “caramba, ese si que é galego, e non o noso”. O mesmo cando os pais de Gustavo miran a TVG e de súpeto aparece

většinou používaná v tomto médiu vyvolává v uživatelích, která jsou konečnými adresáty tohoto procesu, odmítavý postoj.

¹²⁰ O skutečné podobě standardu a cílech normalizace pojednává kapitola Vládní a institucionální jazyková politika.

falando alguén da Mariña din: “eses si que falan ben o galego, e non o que falamos nós”¹²¹. (IVÁM)

Z hlediska budoucího vývoje lze ale v této oblasti předpokládat určitý posun vzhledem k rostoucímu sebevědomí mladších generací. Také je třeba brát v úvahu fakt, že velkou roli v jazykovém chování – a tedy i přijetí či odmítnutí určité jazykové varianty - sehrávají návyky daného jedince.

„A min non me gusta...eu...ver unha película de vaqueros... e os vaqueros diesparando e falando en galego ...me doblo. Si eu desde pequena viro o vaqueiro cabalo falando galego estaba acostumbrada...pero eu empecei a velo o outro día e non non non...”¹²² (IGLESIAS 2002, s. 129)

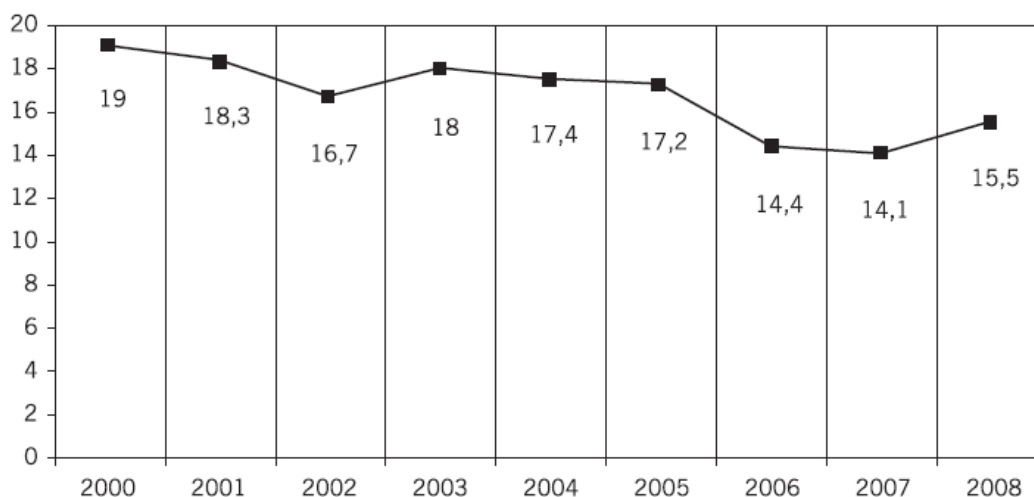
Proto lze předpokládat, že časem se současný jednoznačně negativní postoj k jazykové formě prezentované v médiích zmírní.

V roce 2005 došlo ke změně vlády a koalice BNG a PSOE (národně-socialistická) se rozhodla výrazně změnit fungování TVG včetně programového spektra – TVG se měla více zaměřit na původní tvorbu, zvýšit zastoupení kulturních pořadů a pořadů pro děti. Cílem bylo získat větší počet diváků z městských oblastí a také diváky mladšího věku. Kromě změny programu TVG s cílem oslovit i mladší diváky prošla výraznou změnou image – začala používat nové logo, grafiku a vizuální uspořádání zpravodajských místností.

Ovšem jak je vidět z přehledu sledovanosti, tato snaha nepřinesla kýžený efekt

¹²¹ Když se moji rodiče dívají na TVG a slyší mluvit někoho z Baixo Miño říkají: “sakryš, tohle je opravdická galicijština, ne ta naše”. A to samé se děje, když se rodiče mého kamaráda dívají na TVG a najednou se objeví někdo z oblasti Mariña, říkají: “tíhle mluví správně galicijsky, ne jak mluvíme my.”

¹²² Mě se to nelíbí... když třeba vidím kovbojku a kovbojové tam po sobě střílí a mluví přitom galicijsky, můžu se přetřhnout smíchy. Kdybych to viděla už od dětství... jak ten honák koní mluví galicijsky, možná bych na to byla zvyklá, ale já... Tuhle jsem se na to začala dívat a ne, ne, ne...”

Obrázek 12: Vývoj sledovanosti TVG od roku 2000 do roku 2008 (PEREZ, 2010)

Ačkoliv ve všeobecném srovnání sledovanosti nevyhází TVG špatně (v roce 2008 o 23 % nižší sledovanost než nejsledovanější stanice Tele 5), analýza věkové struktury diváků jednoznačně potvrzuje výsledky obou kvalitativních studií, a sice že sledovanost TVG mezi dětmi a mládeží a v městských oblastech je extrémně nízká:

Věk	2005	2006	2007	2008	Průměr
Od 4 do 9 let	3,7	3,6	2,5	1,8	2,9
Od 10 do 12 let	2,1	2,0	1,5	1,4	1,7
Od 13 do 15 let	2,0	1,4	1,0	1,1	1,3
Od 16 do 19 let	2,4	1,7	1,6	1,1	1,7
Od 20 do 24 let	3,3	3,4	2,8	2,8	3,1
Od 25 do 29 let	4,5	3,9	2,9	3,8	3,8
Od 30 do 34 let	4,3	4,1	4,8	3,6	4,2
Od 35 do 44 let	12,0	12,8	12,6	11,7	12,4
Od 45 do 54 let	15,0	15,2	15,4	15,8	15,5
Od 55 do 64 let	15,8	17,1	17,3	18,6	17,2
Od 65 let a více	34,9	43,7	37,6	38,4	38,7

Velikost obce	2005	2006	2007	2008	Průměr
Méně než 10 tis. obyv.	41,5	42,8	43,7	43,4	31,0
Od 10 do 50 tis. obyv.	29,3	29,7	26,1	25,5	32,2
Od 50 do 200 tis. obyv.	17,7	17,2	19,5	19,5	17,7
Více než 200 tis. obyv.	11,4	10,3	10,7	11,6	19,2

Tabulka 14: Rozložení diváckých skupin TVG dle věku a velikosti obce (IGE 2008)¹²³

Tyto údaje Galicijského statistického úřadu jednoznačně potvrzují, že mezi diváky TVG mnohonásobně převládají starší věkové skupiny a obyvatelé menších měst a obcí.

Podíváme-li se na všeobecné divácké preference, většina diváků většinou či výhradně upřednostňuje vysílání v kastilštině. Téměř 80 % dětí sleduje televizní vysílání výhradně či více v kastilštině, což je téměř o polovinu více než u nejstarší věkové skupiny. V té jsou preference mezi vysílání v galicijštině a kastilštině ještě rozloženy rovnoměrně. Ovšem mezi dětmi sleduje pouze galicijskou televizi pouze 8 % dotazovaných, kdežto vysílání výhradně v kastilštině 45 %. Je tedy zřejmé, že mezi dvěma generacemi došlo k naprosto zásadnímu posunu v preferencích.

Věk	Vždy v galicijštině	Více v galicijštině	Více v kastilštině	Vždy v kastilštině
Od 5 do 14 let	7,95	12,39	34,36	45,30
Od 15 do 29 let	10,69	14,07	37,42	37,82
Od 30 do 49 let	12,20	16,60	35,48	35,72
Od 50 do 64 let	15,22	24,10	35,30	25,38
Od 65 a více	19,14	29,94	29,41	21,51

Tabulka 15: Přehled diváků televize dle věku a preferenčního jazyka

Paulino PÉREZ (2010, s.85) tuto situaci hodnotí následovně:

„Entre as carencias máis salientables que botamos en falta na grella da TVG nestes últimos anos, destacamos especialmente tres. En primeiro lugar, unha falta de interese da audiencia urbana

¹²³

Dostupné z [online]

<http://www.ige.eu/igebdt/selector.jsp?COD=2191&paxina=001&c=0202005> (28.9.2013)

polos contidos que se veñen emitindo e a incapacidade continuada de corrixir esta tendencia. En segundo lugar, a falta de programación específica para a xente moza, que non atopa reflexo das súas inquedanzas na programación que ofrece a televisión galega. E, por último, unha continuada perda de audiencia entre o público infantil, que non ten unha programación específica nas súas horas de ver televisión. Este último aspecto resúltanos de especial importancia pois os nenos non atopan referentes na programación da galega e que falen en galego e pasan polo tanto a outras canles de fala castelá.”¹²⁴

5.2.3. Další formy vlivu televize na jazykovou problematiku

Jak vyplývá z předchozího citátu, TVG může mít paradoxně také nepřímý vliv na šíření kastilštiny i v původně výhradně galicijsky hovořících oblastech, protože u menších dětí bývají soukromé televizní stanice prvním – a přitažlivým – kontaktem s kastilštinou:

“Tanto na casa como na aldea, sendo eu pequeno, a única lingua usada era o galego. Había contacto co español, claro. Empecei a ver televisión en español.”¹²⁵ (IVÁM)

Média a nové technologie nejsou ale jen nositeli jazyka, ale představují také oblast, kde vzniká hodně nových slov. Tato slova přicházejí ke galicijskému uživateli v současné době většinou buď v kastilské, nebo dokonce přímo v anglické podobě - a galicijština je přes veškerou snahu o rozšiřování a modernizaci slovní zásoby i nadále vnímána jako jazyk vhodný spíše pro tradiční tematické okruhy.

¹²⁴ Mezi největší nedostatky, které lze nelézt v programovém spektru TVG patří tyto tři: za prvé – nedostatečný zájem městských diváků o současný obsah vysílání a kontinuální neschopnost tuto tendenci změnit. Za druhé, chybějící programy pro mladé lidi, kteří v nabídce TVG nenalézají odraz svých zájmů. A jako poslední, neustálý úbytek dětských diváků, pro které neexistuje žádný vhodný program v době, kdy se dívají na televizi. Tento poslední aspekt se zdá být zvláště důležitý, protože pokud právě děti nenajdou zajímavý program v galicijštině, přepínají na ostatní kanály, kde se mluví kastilsky.

¹²⁵ Když jsem byl malý, tak jak doma, tak mezi lidmi ve vsi jsme používali jenom galicijštinu. Jasně, měli jsme kontakt se španělštinou. Začal jsem se dívat na španělskou televizi

„Se estamos falando de cousas de hoxe pois por exemplo de television, de radio, de móbiles de todo eso e hai moitísimas máis palabras casteláns que si estamos falando de sachar a leira...“¹²⁶
(IGLESIAS 2002, s. 122)

Někteří z dotazovaných ve studii Any IGLESIAS také hovořili o velkém nevyužitém potenciálu reklamy v médiích, zaměřených na podporu užívání galicijštiny.

„Lo que decías tú de que los jóvenes hablan poco gallego o sea los adolescentes en general... jo, en realidad son muy sensibles a la publicidad... porque no hacen campañas para promocionar el gallego entre ellos por poner... es un ejemplo pero yo... yo creo que sí son sectores muy sensibles a este tipo de cosas“¹²⁷
(IGLESIAS 2002, s. 112)

V oblasti propagace již hraje RTVG určitou roli, protože díky státním subvencím do reklamy tvořené a vysílané v galicijštině zprostředkovaně pomáhala představit divákům a posluchačům řadu regionálních firem (například velmi pozitivně hodnocené reklamy nákupního řetězce Gadis)¹²⁸ a byla informační platformou pro řadu kampaní. Ovšem podle názoru respondentů není potenciál pro ovlivnění jazykového chování místních obyvatel zdaleka vyčerpán.

Zajímavé je srovnání kina a televize. Zdánlivě se jedná vzhledem ke audiovizuální formě o podobné médium. Ovšem kino má z hlediska vlivu na jazykovou oblast spíše globalizační charakter. Filmy bývají téměř výhradně dabovány v kastilštině nebo - obzvlášť u nezávislých filmů - v původním znění s titulky. Z hlediska sledovanosti a míry vlivu se jedná spíše o médium s okrajovým významem.

¹²⁶ Když mluvíme o moderních věcech na příklad o televizi, rádiu, mobilech a tak... je o hodně víc slov v kastilštině než když bychom se bavili třeba o obdělávání půdy.

¹²⁷ To jak jsi říkal, že mladí mluví málo galicijsky a dospívající mládež všeobecně také.... Hm, ve skutečnosti jsou velmi citliví na reklamu... tak proč neudělají nějakou kampaň, kde by propagovali galicijštinu právě mezi nimi... mohli by dávat... je to jen příklad, ale myslím, že je to skupina, která je na tyhle věci citlivá.“

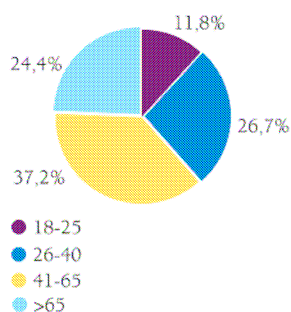
¹²⁸ Tyto televizní spoty vyzdvihovaly s vlídným humorem specifické rysy galicijské kultury a gastronomie s heslem „Vivamos como galegos!“- „Žijme jako galicijci“

5.3. Rozhlas

Galicijština nebyla v počátku rozhlasového vysílání v tomto médiu zastoupena téměř vůbec, až na ojedinělé výjimky, jako bylo Radio Popular de Lugo a Radio Popular de Vigo.

Je zajímavé, že první rozhlasové vysílání v galicijštině se uskutečnilo už za Frankova režimu, ale v produkci londýnského BBC. V této době bylo možné vysílat v galicijštině pouze ze zahraničí. Změna politické situace a přechod k demokratickému systému výrazně přispěly i k zavedení galicijštiny jako oficiálního komunikačního jazyka ve státních médiích. Zprvu dochází k vysílání pouze jednotlivých pořadů v galicijštině a to jak v rozhlase, tak v televizi – a to i na celostátních stanicích. Ve srovnání se zastoupením vysílání ostatních minoritních jazyků (především katalánštiny) se ovšem pořady v galicijštině objevovaly spíše sporadicky. První galicijská rozhlasová stanice Radio Galega (RG) začala se svým zkušebním vysíláním 24. února 1985 a své řádné vysílání zahájila 29. března téhož roku. Radio Galega provozuje dvě stanice, jednak je to obecně zaměřené Radio Galega a dále Radio Galega Música, které se – jak už vyplývá z názvu - zaměřuje především na hudební vysílání. 25. června 1996 zahájilo Radio Galega také své internetové vysílání.

Co se týká sledovanosti, pohybuje se u obecného programu RG kolem 170.000 posluchačů (6 % z celkového počtu obyvatel) a u programu RGM kolem 17.000 (0,6 %).¹²⁹

Obrázek 13: Věková struktura pravidelných posluchačů rozhlasu (LORENZO et al 2008)

¹²⁹ Pro porovnání: nejposlouchanější rozhlasová stanice Radio SER má v průměru 330.000 posluchačů.

Jak ukazuje tento graf, i mezi posluchači rozhlasu převažují osoby z nejstarší věkové skupiny, ale rozložení do věkových skupin je pravidelné a svým poměrem odpovídá věkovému složení dotazované skupiny.

Věk	Vždy v galicijštině	Více v galicijštině	Více v kastilštině	Vždy v kastilštině
Od 5 do 14 let	7,81	11,62	31,01	49,57
Od 15 do 29 let	10,82	13,50	32,78	42,91
Od 30 do 49 let	12,50	15,66	31,76	40,08
Od 50 do 64 let	15,51	21,79	31,51	31,19
Od 65 a více	18,32	26,77	27,35	27,57

Tabulka 16: Přehled posluchačů rozhlasu dle věku a preferenčního jazyka

Rozhlas je dle počtu osob, které ho pravidelně poslouchají, druhým nejsledovanějším médiem. Nicméně jako faktor relevantní pro jazykovou oblast ho neuvedl žádný z respondentů ani v jedné z kvalitativních studií.

To může být způsobeno mimo jiné i obsahem rozhlasového vysílání, které se stejně jako TVG přizpůsobuje především starší generaci - jak potvrzuje i Xosé Ramón POUSA (2010), expert na komunikaci z university v Santiagu:

„A radio continúa a dar mostras de vitalidade aínda que perdese a gran parte do público xuvenil e se produza un alarmante envellecemento da audiencia. O certo é que os mozos están cada vez menos interesados nos xéneros convencionais, dominantes nunha radio insulsa, aburrida e mimética, que se resiste a modificar as liñas da súa programación.“¹³⁰

Podle Pousy je jedním z hlavních problémů současného galicijského rozhlasu jeho velká koncepční roztržitost a existence mnoha regionálních rozhlasových stanic, na jejichž kvalitu a obsah vysílání nemá stát žádný vliv a které dávají příliš

¹³⁰ Rádio je i nadále vitálním médiem, ačkoliv ztrácí velkou část mladých posluchačů a dochází k znepokojujícímu stárnutí skupiny posluchačů. Je pravda, že mladí lidé se stále méně zajímají o konvenční žánry, které právě nezáživné, nudné a mimetické rozhlasové vysílání není připraveno v rámci své programové strategie změnit.

velký prostor reklamám a komerčnímu vysílání a tím také ztrácejí posluchače. Dalším problémem jsou škrty ve státním rozpočtu, v jejichž důsledku výrazně pokleslo množství kvalitní původní rozhlasové tvorby v galicijštině.

Rozhlas je tedy sice druhým nejsledovanějším médiem v Galicii, ale z hlediska hodnocení její současné a budoucí vitality dle hodnocení expertů nehraje tak výraznou roli jako televize a především nová média.

5.4. Tisk

5.4.1. Periodika

První noviny začaly v Galicii vycházet v atmosféře společenského uvolnění a pokroku, která se v počátku 19. století rozšířila po celém Španělsku. První galicijská periodika měla většinou poměrně krátký život a byla psána výhradně v kastilštině. V první polovině 19. století do nich přispívali významní myslitelé, spisovatelé a příznivci galicijštiny a postupně se objevovaly i první příspěvky v tomto jazyce. V druhé polovině 19. století počet příspěvků psaných v galicijštině stoupá, ačkoliv nikdy nedosáhne stejného zastoupení, jako kastilština. V oblasti komunikací je až do 20. století používána téměř výhradně kastilština. Situace se začala měnit až v druhé polovině 20. století a především po pádu Frankova režimu.

Periodikum	%
La Voz de Galicia	53,3
Faro de Vigo	20,4
La Región	14,8
El Progreso	12,1
El País	10,6
El Correo Gallego	7,1
El Mundo	5,8

Tabulka 17: Nejčtenější periodika v Galicii (LORENZO et al., str. 65)¹³¹

Jak vyplývá z tohoto přehledu, nejčtenější tiskovinou v Galicii je La Voz de Galicia, následovaná s velkým odstupem Faro de Vigo, La Región a El Progreso. Nejčtenějším celostátním deníkem je El País, který čte pravidelně 10 % Galicijců.

¹³¹ Údaje z roku 2008 - pravidelní čtenáři daných novin

Galicie byla po dlouhou dobu regionem s největším počtem deníků na osobu, na 2,7 milionů obyvatel tu existovalo až do léta roku 2013 12 deníků, ovšem vzhledem k velkým finančním problémům jich během posledních let několik zaniklo. Vesměs se jednalo o periodika psaná v galicijštině - ať už tištěná, jako např. týdeník *A nossa Terra* s více než stoletou tradicí, nebo elektronický zpravodajský portál *Vieiros*.¹³²

Obrázek 14: Webový portál internetového periodika *Vieiros* informující o jeho zániku¹³³

Respondenti tuto současnou nízkou zastoupenost periodik psaných v galicijštině vnímají:

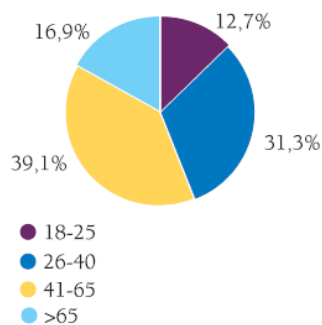
„ O que hai é moi pouca publicación en galego... publicacións por exemplo revistas e periódicos en galego hai moi poucos“¹³⁴
(IGLESIAS 2002, s. 133)

Ale v současné situaci jednak chybí politická vůle se tímto stavem zabývat, a jednak - jak již bylo uvedeno výše - nejsou k dispozici ekonomické prostředky na udržování galicijsky píšících periodik. Neutěšená ekonomická situace vydavatelství je způsobena jednak odlivem státních subvencí a jednak nízkým zájmem soukromých firem o investici do reklamy. A za tou stojí jako prvotní příčina malá poptávka ze strany čtenářů a jejich ekonomicky nezajímavá struktura.

¹³² Galicijsky píšící žurnalisté ze zaniklých periodik se v roce 2013 sdružili v platformě „Praza pública“ kterou chtějí financovat z předplatného a z dobrovolných příspěvků dárců. Jedná se o digitální zpravodajský portál dostupný z <http://praza.com/>, poskytující moderní zpravodajský formát v galicijštině.

¹³³ [online] Dostupné z <http://www.vieiros.com/> (20.10.2013)

¹³⁴ Ono se toho totiž v galicijštině vydává jen málo... publikací jako jsou časopisy nebo noviny je opravdu málo.

Obrázek 15: Věková struktura čtenářů novin (LORENZO, 2008)

Jak vyplývá z grafu, zprávy prostřednictvím tisku je totiž zvyklá získávat především střední a starší generace. Ovšem tato potenciální cílová skupina nebyla v galicijštině vzdělávaná, a ačkoliv ji běžně používá při ústní komunikaci v rodině či neformálním prostředí, často chybí schopnost galicijsky číst a psát a tyto osoby lépe rozumějí formálně psanému textu v kastilštině.

„Si o periodico... é sempre en galego non podo comprar o periódico porque non me entero“... e porque falamos o... o galego que a min é o que me ensinaron, pero eu non estudiei galego eu non sei eh non sei ler gallego leo unha folla ou leo tal pero poñerme a leer as noticias fago coma o outro cómome os mortos.“¹³⁵ (IGLESIAS 2002, s. 128)

Mladší generace je v současné době většinou zvyklá získávat zprávy jiným způsobem, než prostřednictvím tisku – a to z internetu či televize.

„... en realidá...en realidá son os vellos os que len os periódicos...“¹³⁶ (IGLESIAS 2002, s. 135)

¹³⁵ Noviny... pokud jsou celé v galicijštině, nekoupím je, protože jim nerozumím. Protože my mluvíme...mě naučili mluvit galicijsky, ale nikdy jsem se to neučil ve škole, takže když mám v galicijštině číst... přečtu si tak jednu stránku a tak, ale abych si třeba četl celé zprávy... no na to se můžu...

¹³⁶ Ve skutečnosti...ve skutečnosti jsou to staří, kteří čtou noviny“

Věk	Vždy v galicijštině	Více v galicijštině	Více v kastilštině	Vždy v kastilštině
Od 5 do 14 let	6,64	12,30	29,12	51,93
Od 15 do 29 let	10,15	11,17	31,42	47,25
Od 30 do 49 let	9,25	9,94	29,39	51,41
Od 50 do 64 let	8,47	9,19	27,71	54,63
Od 65 a více	7,94	7,45	25,69	58,92

Tabulka 18: Přehled čtenářů tisku dle věku a preferenčního jazyka¹³⁷

Jak vyplývá z tohoto přehledu, sice existuje určitá skupina čtenářů novin v galicijštině, a to dokonce i mezi mladými lidmi, ale kastilština je v této oblasti jednoznačně dominantní a to ve stejném rozsahu napříč celým věkovým spektrem. A vzhledem k tomu, že v současné době žurnalistika v galicijštině skomírá, je jasné, že kastilština bude v tomto médiu v příštích letech naprosto převládat.

5.4.2. Knihy

Dostupnost literatury v galicijštině se za poslední desetiletí díky výrazné podpoře ze strany státu zvýšila. Silně podporovaná je především původní galicijská literární tvorba a mladí autoři. Tento fakt ovšem vede k tomu, že se občas na knižním trhu v galicijštině objeví i titul s nižší literární kvalitou jen díky jazyku, ve kterém je napsaný, a naopak komerčně úspěšné zahraniční bestsellery jsou rychleji, snáze a ve větší šíři dostupné v kastilštině. Z tohoto důvodu se opět nepřímou potvrzuje podvědomá konotace kastilštiny jako jazyka s vyšší kulturní úrovní a lepšími možnostmi.

Kvalitní literatura v galicijštině by samozřejmě mohla velmi pozitivně působit na rozšiřování slovní zásoby i přijetí standardizované normy, ovšem jak vyplývá ze statistik, četba nepatří u mládeže mezi nejoblíbenější způsob trávení volného času.¹³⁸

¹³⁷ Údaje Instituto gallego de estadística, censo 2008. [online] Dostupné z <http://www.ige.eu/nutch/searchige.jsp?lang=gl&query=gallego&hitsPerSite=0>

¹³⁸ Tvůrci studie Xuventude Galega 2010 s podobným výsledkem patrně již počítali, takže četbu ani nezařazovali mezi nabídku 10 nejoblíbenějších způsobů trávení volného času. Z oblasti

Ve studii Xuventude (XUNTA DE GALICIA 2010) byla jedna z otázek věnovaná i čtenářskému chování a preferencím. Otázka „*Kolik knih jsi přečetl za posledních 12 měsíců kromě učebnic?*“ přinesla v souhrnu následující výsledek:

Věk	Kastilština		Galicijština	
	2010	2007	2010	2007
15-19	5,32	5,07	1,63	1,75
20-24	4,66	3,7	0,81	0,58
25-29	4,18	3,44	0,48	0,31
Celkem	4,65	3,92	0,90	0,74

Tabulka 19: Počet přečtených knih v kastilštině a v galicijštině v letech 2007 a 2010 (XUNTA DE GALICIA 2010)

Z tohoto přehledu vyplývá, že zájem o literaturu mezi mládeží není všeobecně příliš vysoký. Mladí Galicijci přečtou v průměru 5 knih ročně v kastilštině a necelou jednu v galicijštině. Průměr o něco zvyšuje nejmladší věková skupina, která čte o něco více než průměr v obou jazycích.

Z této skutečnosti vyplývá, že přes subvence a péči, které této sféře věnují instituce i vláda, není zájem ze strany mladých lidí o galicijsky psané knihy velký.

5.5. Nová média - Internet

Prakticky všechny studie publikované v poslední době se shodují na tom, že Španělsko a potažmo Galicie prochází v oblasti médií obdobím dynamických změn. Nová média a především internet zaznamenaly za posledních deset let výraznou expanzi a lze předpokládat, že tento trend bude pokračovat.

Čas, který obyvatelé Galicie stráví u internetu, se neustále zvyšuje na úkor ostatních médií, a to i tak oblíbených, jako je televize. Studie SOFRES (2004) uvádí, že běžný občan Španělského království stráví 2,34 hodin denně u televize a 2,42 hodin u internetu. Připojení k internetu v současné době - na rozdíl od ještě

médií bylo to této kategorie zařazeno kino (50% mladých ho navštěvuje pravidelně), hudba (50% pravidelných posluchačů) a internet (90 % pravidelných uživatelů).

nedávno minulých období - probíhá v rámci domácností a jednotlivci nejsou odkázáni pouze na připojení v internetových kavárnách či v práci. Pokrytí připojení k internetu jak prostřednictvím ADSL, kabelového připojení nebo připojení přes satelit je v Galicii umožněno už téměř 100% domácností.

Xunta si uvědomuje rostoucí význam internetu i pro jazykovou oblast, především jako komunikační médium mládeže, a proto založila organizaci AMTEGA (Agentura pro modernizaci technologií v Galicii), jejíž hlavním úkolem je:

“... Definición, o desenvolvemento e a execución dos instrumentos da política da Xunta de Galicia no eido das tecnoloxías da información e a comunicación e a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico”¹³⁹

Přímo v textu ustanovujícího dokumentu této agentury jsou uvedeny její dva hlavní cíle: vedle zvýšení efektivity se jedná o úsporu nákladů vynakládaných na IT v rámci celé státní správy. AMTEGA výrazně přispěla k rozšíření galicijštiny jako komunikačního nástroje mezi institucemi a veřejností v internetovém prostředí. Pravdou je, že naprostá většina úřadů a ostatních institucí má v současné době velmi kvalitně zpracované webové stránky v galicijštině a často umožňuje komunikaci prostřednictvím elektronického podání – také v galicijštině.

V roce 2010 si nechala Xunta zpracovat velmi rozsáhlou studii týkající se chování, postojů a preferencí mládeže "Xuventude 2010" (TATO 2010). Jednou ze zkoumaných oblastí bylo i používání internetu pro různé účely.

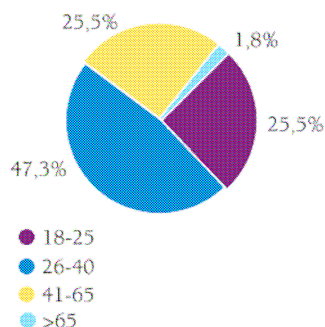
¹³⁹ „Definice, vývoj a vytvoření nástrojů politiky Xunty de Galicie v oblasti informačních technologií a komunikace a technologická inovace a rozvoj.“ [online] Dostupné z <http://imit.xunta.es/portal/amtega/> (30.10.2013)

Aktivita na internetu						2010		2007	
	2010					AKUMUL.		AKUMUL.	
	Několikrát denně	Několikrát týdně	Několikrát měsíčně	zřídka	nikdy	Spíše často	spíše zřídka	spíše často	spíše zřídka
Email	59,40%	25,20%	5,50%	4,90%	3,20%	84,60%	5,50%	64,60%	10,40%
Hledání informací	48,80%	31,30%	8,80%	5,30%	3,80%	80,10%	8,80%	52,00%	22,70%
Hledání práce	11,30%	11,80%	10,30%	18,0%	46,0%	23,10%	10,30%	13,50%	10,50%
Čtení zpravodajství	36,30%	24,30%	10,30%	10,3%	16,1%	60,60%	10,30%	14,60%	26,4%
Vztahy (soc.sítě, chaty...)	55,00%	22,00%	6,40%	5,80%	8,70%	77,00%	6,40%	40,80%	10,50%
Stahování hudby, filmů...	31,20%	28,30%	16,80%	9,30%	2,20%	59,50%	16,80%	38,10%	16,30%
Online vzdělávání	4,10%	4,40%	7,80%	19,1%	62,5%	8,50%	7,80%	3,10%	3,40%

Tabulka 20: Přehled použití internetu pro různé účely (XUNTA DE GALICIA 2010). Odpověď na otázku Jak často používáš následující služby na internetu?

Jak vyplývá z těchto dat, použití internetu zaznamenalo v posledních letech velmi výrazný rozvoj. Jeho využití vzrostlo od roku 2007 do roku 2010 ve všech dotazovaných oblastech v průměru o 25,9 %. Každý den kontroluje svou elektronickou poštu o 20 % více osob než před třemi lety, každodenní čtení zpráv na internetu stoupl dokonce o 60 %, a vyhledávání informací o 28 %. Jedná se o vývoj, který se týká právě především mládeže, a proto je lze považovat pro budoucnost jazykového chování velice důležitý.

Na jiném místě této studie se uvádí, že v elektronické komunikaci používá galicijštinu pouze 26 % procent mladých lidí (kdežto v rodinném prostředí 44 % respondentů!).

Obrázek 16: Věková struktura pravidelných uživatelů internetu (LORENZO, 2008)

Velmi zajímavé je v této souvislosti srovnání věkového spektra uživatelů internetu s nejužívanějším médiem, televizí. Zatím ve skupině respondentů, kteří sledují televizi denně je věková skupina 18-25 let zastoupena 11,8 %, mezi každodenními uživateli internetu je tato věková skupina zastoupena dvojnásobně. Toto platí i pro respondenty ve skupině mezi 26 – 40 lety. Internet je tedy jednoznačně médiem mladších uživatelů.

Z hlediska prevalence galicijštiny má z technologického hlediska internet velkou výhodu. Pro případné zájemce existuje software pro automatické překlady psaného textu a díky tomu je pro uživatele možné zobrazit v galicijštině mnoho webových stránek, které jsou původně editovány v kastilštině. Všechna velká periodika mají svou webovou verzi a v jejím rámci také část zpravodajství v galicijštině. Otázkou je, nakolik jsou tyto technologické možnosti využívány běžnými uživateli.

V roce 2012 provedl Fernando Ramallo z Univerzity Vigo na základě pověření Xunty de Galicia průzkum mezi studenty gymnázií a vysokých škol, ve kterém zkoumal chování, názory a preference mladých lidí z jazykového hlediska na internetu.¹⁴⁰ Tato studie potvrdila, že internet hraje v jejich životě nepostradatelnou roli a že jeho prostřednictvím realizují různé činnosti, ať už je to

¹⁴⁰ Vzorek dotazovaných zahrnoval 1295 osob, z toho 54 % používalo spíše kastilštinu, 25 % galicijštinu a 21 % oba jazyky.

korespondence, vyhledávání zpráv, komunikace s přáteli. Tato studie také ukázala, že 50 % z dotazovaných mladých lidí má sice ke galicijštině pozitivní vztah, ale např. na sociálních sítích tento jazyk téměř nepoužívá, přičemž původní sociální sítě v galicijštině se setkávají s minimálním zájmem.

Vzhledem k velmi dynamickému vývoji tohoto média (prokázaný prudký nárůst užívání mezi mladými lidmi mezi rokem 2007 a 2010) (XUNTA 2010) lze předpokládat, že jeho význam poroste i nadále. Internet navíc účinně nahrazuje i ostatní média - mladí lidé ho využívají pro získávání zpráv a informací, poslech hudby, sledování filmů i pro komunikaci - přes sociální sítě i pomocí programů typu Skype. Internet je na jednu stranu médium silně globalizační - a to platí i pro jazykovou oblast - na stranu druhou poskytuje případným zájemcům velké množství informací včetně jazykové oblasti, umožňuje překlady a vzdělávání a usnadňuje komunikaci na dálku. V případech, kdy mladí odcházejí pracovat do zahraničí, je pro ně možnost snadného spojení s rodinou na dálku i příležitostí k častějšímu použití galicijštiny.

5.6. Zhodnocení vlivu médií na vitalitu galicijštiny

U každého typu médií je z jazykového hlediska situace odlišná, ovšem jednoznačně pozitivní vliv pro budoucnost galicijštiny nemá – přes veškerou snahu oficiálních institucí – žádné z nich. Periodik publikujících v galicijštině je málo a nesetkávají se s velkým zájmem ze strany mladých lidí, ale ani těch starších, kteří nemají vzdělání v galicijštině a je pro ně snazší číst v kastilštině. Rozhlas v galicijštině upřednostňují spíše starší věkové skupiny, zatímco mladí preferují vysílání v kastilštině. TVG sice nabízí široké programové spektrum v galicijštině, ale svým obsahem nedokázala zaujmout městské a mladší diváky. Navíc jazyková forma, která je v televizi používána se setkává jak u galicijsky tak u kastilsky hovořících obyvatel spíše s nepříjetím, a nové uživatele nemotivuje.

„O galego nos medios de comunicación é un tema per se. O panorama mediático en galego está actualmente moribundo.”¹⁴¹
(IVÁM)

Prezence galicijštiny na internetu je výrazná v rámci komunikačních rozhraní státní správy a oficiálních institucí, ovšem při ostatních činnostech (vyhledávání informací, sledování filmů, poslech hudby, společenské sítě apod.) jednoznačně převládá kastilština či angličtina.

Jak vyplývá z citátu metodiky UNESCO (2003) v úvodu této kapitoly, vliv médií je v současné době „nesmírný“. Především vzhledem k současnému nárůstu užívání internetu - média s nejnižším zastoupením galicijštiny - mezi mladými lidmi a jejich spíše odmítavý postoj k televiznímu vysílání v galicijštině hodnotíme tento faktor stupněm 2-3: omezený / receptivní.

¹⁴¹ Galicijština v médiích je téma samo o sobě. Mediální panorama v galicijštině je opravdu tristní.

6. Absolutní a relativní počet mluvčích

6.1. Všeobecný úvod

Na oficiálních webových stránkách Xunty de Galicia, věnovaných základním informacím o galicijštině, se v kapitole o jejím historickém vývoji uvádí:

"A consolidación do galego non tivo lugar ata o século XX. A recuperación do galego como lingua histórica, cultural - literaria confirmouse cara a finais do século XX, coa consecución do seu status de lingua oficial xunto co castelán en Galicia, a fixación dunha norma ortográfica - morfolóxica, a súa introdución no ámbito escolar, etc. É a lingua dos medios de comunicación públicos de Galicia - actualmente ten presenza cotiá nos espazos comerciais - de ocio."¹⁴²

A o několik odstavců dále je uvedena tato tabulka:

Studie	Rozumí	Mluví	Čte	Píše
2001	99,16%	91,04%	68,65%	57,64%
1991	96,96%	91,39%	49,30%	34,85%

Tabulka 21: Jazykové kompetence dle údajů Xunty de Galicia ¹⁴³

Z výše citovaných skutečností by bez znalostí širších souvislostí jednoznačně vyplývalo, že současnost i budoucnost galicijštiny je jednoznačně optimistická, neboť se jedná o jazyk plně normalizovaný, u něhož od roku 1991 do roku 2001 vzrostl počet osob, které galicijštině rozumí, na 99% z celkového počtu obyvatel, a počet osob, které galicijsky mluví, je stabilně přes 90%.

Ovšem při hlubší analýze zjistíme, že situace je ve skutečnosti jiná. Po pádu Frankova režimu se spolu s jinými zásadními politickými a společenskými

¹⁴² "Ke konsolidaci galicijštiny došlo až ke konci 20. století. galicijština se znovu stala historickým jazykem plnícím také svou kulturně-literární funkci a spolu s kastilštinou se v Galicii stala oficiálním jazykem, vznikla její pravopisná a morfologická norma, pronikla do školství atd. galicijština je přítomná v galicijských veřejných sdělovacích prostředcích a běžně se používá i v komerční sféře a při volnočasových aktivitách"

[online] Dostupné z http://www.xunta.es/linguagalega/orixe_e_breve_historia (25.5.2013)

změnami skutečně změnil i oficiální přístup ke galicijštině, a to především ze strany státních a regionálních institucí.

Jak již bylo uvedeno v kapitole o institucionální podpoře galicijštiny byla v roce 1978 vydána španělská ústava, která umožnila jednotlivým autonomním oblastem rozhodnout, zda svůj vlastní jazyk pro svou oblast určí za oficiální. V Galicii se tak stalo ústavou z roku 1981, která v článku 5 uznává galicijštinu jako vlastní jazyk této autonomní oblasti a spolu s kastilštinou ji definuje také jako jazyk oficiální. V roce 1983 byl vydán Zákon o jazykové normalizaci. V souvislosti s touto změnou začíná galicijština plnit funkce, které byly až doposud vyhrazeny pouze kastilštině: ve vzdělávání na všech úrovních a ve státní administrativě a zároveň se také zvyšuje její přítomnost v médiích - především televizi. Výrazná oficiální, institucionální a mediální podpora galicijštiny v první fázi naplňování teoretických premis jazykové normalizace, patrná především bezprostředně po pádu Frankova režimu, vede také k postupnému zlepšování obecného společenského hodnocení galicijštiny.

Jazyková situace se v 80. a 90. letech stala častým veřejně diskutovaným tématem a společenské a institucionální změny měly samozřejmě vliv i na individuální vztah k jazyku, jazykové kompetence a chování místních obyvatel. Galicijština na jedné straně oficiálně ztratila stigma méněcenného jazyka, ale na straně druhé stále více ustupuje ze své doposud tradiční a pro svou budoucnost naprosto zásadní funkce jazyka pro komunikaci v rodině a mezi přáteli, a to především u mladých lidí.

Následující detailní analýza výsledků nových celoplošných výzkumů, sledování současných společenských vývojových trendů, které vitalitu jazyka přímo ovlivňují i komentáře našich respondentů sebevědomý optimismus oficiálních míst ohledně úspěchu normalizačního procesu a budoucnosti galicijštiny značně relativizují. Přes veškerou institucionální snahu totiž v současné době dochází ke snižování počtu mluvčích aktivně užívajících galicijštinu (viz tabulky dále) a všeobecné demografické tendence k této situaci zásadně přispívají.

6.2. Základní demografické faktory ovlivňující změny v počtu uživatelů galicijštiny

Analyzujeme-li skupiny uživatelů galicijštiny na základě běžných sociologických faktorů (místo bydliště, věk, vzdělání a pohlaví), zjistíme, že významnou relevanci mají pouze první tři rysy, zatímco pohlaví zde není určujícím rysem.

6.2.1. Místo bydliště

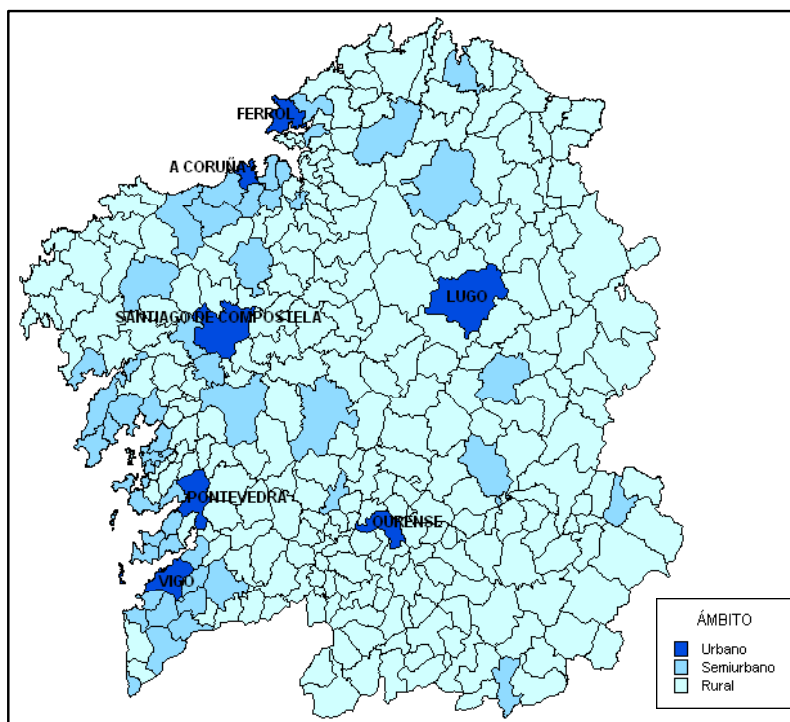
Z jazykového hlediska existují svým způsobem dvě odlišné Galicie, venkovská a městská (IGLESIAS 2002). Zatímco na venkově je galicijština silně zastoupená ve všech komunikačních oblastech, ve městech se používá téměř výhradně kastilština.¹⁴³ Geograficky zabírají oblasti s malými obcemi s menším počtem obyvatel (do 10 tisíc) naprostou většinu galicijského území, ovšem rozložení počtu obyvatel není proporční. Jak lze vyčíst z následující tabulky, žije v malých obcích pouze 17% obyvatel, zatímco v sedmdesátých letech to bylo ještě 74%.

Počet obyvatel	Rok		
	2010	2011	2012
Méně než 2.000	125.021	125.194	131.446
Od 2.001 do 5.000	345.115	334.563	332.282
Od 5.001 do 10.000	400.961	395.382	366.623
Od 10.001 do 20.000	499.370	509.859	520.369
Od 20.001 do 50.000	427.264	430.576	430.871
Od 50.001 do 100.000	348.078	348.577	348.809
Od 100.001 do 500.000	651.844	651.271	651.098

Tabulka 22: Místo bydliště dle velikosti obce (IGE 2013)

¹⁴³ Údaje Instituto gallego de estadística 2013. [online] Dostupné z <http://www.ige.eu/nutch/searchige.jsp?lang=gl&query=gallego&hitsPerSite=0>

Dochází ke stále větší koncentraci osob ve velkých městech a jejich bezprostředním sousedství: V roce 1981 žilo v La Coruně a nejbližším okolí 309 360 obyvatel, zatímco v roce 2012 už 398.025 a ve druhém největším galicijském městě, Vigo, a jeho nejbližším okolí žilo v roce 1981 365 907 obyvatel, zatímco v roce 2012 už 426 213. (IGE 2013)

Obrázek 17: Mapa rozdělení galicijských obcí dle velikostí (LÓPEZ 2005)

6.2.2. Věková struktura obyvatel

Níže uvedená tabulka popisuje vývoj věkové struktury obyvatel. Zatímco u mladších věkových skupin do 60 let se během posledních let počet osob nemění, ve skupině osob starších 64 let dochází ke stabilnímu nárůstu:

Podle údajů Instituto Galego de Estadística byl průměrný věk v roce 1998 – 41 let a v roce 2012 bude potom průměrný věk 45 let.

	Méně než 16	16-64 let	Více než 64
2001	350.310	1.813.834	568.783
2002	344.799	1.812.913	579.657
2003	342.867	1.822.250	585.977
2004	339.986	1.824.541	586.458
2005	338.509	1.836.552	587.137
2006	337.135	1.835.893	594.496
2007	337.329	1.836.921	598.283
2008	338.550	1.842.757	602.862
2009	341.673	1.842.595	611.821
2010	343.132	1.834.813	619.708
2011	345.355	1.820.590	629.477
2012	347.361	1.798.258	635.879

Tabulka 23: Vývoj věkové struktury obyvatel v letech 2001 – 2012 (IGE 2013)

Podobnou tendenci předpokládají statistici i pro následujících deset let – zatímco ve skupině do dvaceti let předpokládají mírný úbytek, naopak u skupiny nejstarších obyvatel bude docházet k dalšímu růstu.

Galicie	2012	2013	2014	2015	2017	2019	2021
0-19	433 698	432 953	432 534	432 305	431 951	429 786	424 144
20-64	1 687 011	1 673 244	1 659 398	1 645 582	1 616 266	1 587 334	1 558 040
65 a více	610 608	617 575	623 996	629 844	641 887	653 621	667 584

Tabulka 24: Předpokládaný vývoj věkové struktury obyvatel v letech 2012-2021 (IGE 2013)

6.2.3. Vzdělanostní struktura

Jak bude ukázáno v následujících detailních analýzách, vzdělání obyvatel má vliv jak na jazykové kompetence, tak na chování v jazykové oblasti. Níže uvádíme velmi detailní přehled jednotlivých stupňů vzdělání občanů Galicie dle věku. Velmi zajímavé jsou údaje o skupinách osob analfabetních, bez vzdělání a pouze se základním vzděláním – jak ukazuje tabulka, ve skupině osob nad 45 let tato nízká vzdělanostní úroveň jednoznačně převládá.

Jak vyplývá ze statistik je v současné době faktor vzdělání úzce spojený s věkem – mezi mladšími a staršími věkovými skupinami je ve výši vzdělání výrazný rozdíl. Demografický faktor vzdělání bude mít patrně v budoucnosti nižší relevanci, neboť galicijština je nyní vyučována již na základních školách a základní vzdělání je dostupné téměř všem obyvatelům.

Stupeň vzdělání	15 - 19 let	20 - 24 let	25 - 29 let	30 - 34 let	35 - 39 let	40 - 44 let	45 a více let
Analfabetico	643	645	824	840	977	1 190	67 731
Sin estudios	4 630	5 769	8 302	14 648	24 109	38 041	557 885
Primer grado	37 028	35 605	45 563	69 737	77 604	81 219	334 760
Segundo grado	177 768	150 828	111 394	78 715	50 859	37 817	85 825
Primer ciclo (EGB)	124 406	70 816	60 447	41 627	28 179	22 293	46 996
Segundo ciclo	52 964	78 100	48 848	34 747	20 359	12 774	28 284
Profesional I	13 676	15 330	10 772	6 641	3 274	2 530	4 375
Profesional II	1 198	11 787	10 678	6 229	3 243	2 376	4 533
BUP y COU	38 090	50 983	27 398	21 877	13 842	7 868	19 376
Otras	398	1 912	2 099	2 341	2 321	2 750	10 545
Tercer grado		13 578	25 024	23 486	17 230	12 809	32 721
Primer ciclo		9 690	10 590	10 992	8 164	6 516	16 371
Arq. - Ing. tecnico		936	1 563	1 469	1 351	1 617	3 125
Diplomado		8 754	9 027	9 523	6 813	4 899	13 246
Segundo ciclo		3 450	13 069	10 346	6 919	4 333	10 045
Arquitectos							
Ing.superiores		61	597	534	446	459	684
Licenciado		3 389	12 472	9 812	6 473	3 874	9 361
Tercer ciclo		80	726	1 392	1 171	859	2 053
Doctorado			271	480	417	341	1 074
Postgradual		80	455	912	754	518	979
Otras titulaciones		358	639	756	976	1 101	4 252

Tabulka 25: Dosažené vzdělání dle věku (IEE 1991)¹⁴⁴

¹⁴⁴

Vzhledem k výrazným odlišnostem s českým vzdělávacím systémem nepřekládáme

6.2.4. Změny v počtu a struktuře obyvatel - migrace a natalita

Údaje převzaté z rozsáhlých průzkumů galicijského statistického úřadu jsou velmi výmluvné:

- v roce 2009 byl průměrný počet dětí na ženu 1,1¹⁴⁵
- v roce 2010 odešlo z Galicie téměř třikrát více osob než v roce 1990¹⁴⁶
- v roce 2010 byl téměř dvojnásobek žijících osob ve věkové kategorii nad 65 let, než v kategorii do 16 let¹⁴⁷
- v roce 2010 přišlo do Galicie více osob ze zahraničí a jiných regionů, než z ní odešlo.

Všechny tyto tendence jsou příčinou současného, ale hlavně budoucího úbytku absolutního množství mluvčích aktivně užívajících galicijštinu.

Vzhledem k tomu, že byla galicijština tradičně jazykem užívaným především v rodinném prostředí, má nízká porodnost pro budoucnost jazyka zásadní význam. Trend poklesu porodnosti je v Galicii dlouhodobý, preference jediného potomka v rodině převládá už posledních dvacet let.¹⁴⁸ V konečném důsledku to znamená, že pouze v důsledku tohoto faktu se absolutní počet potenciálních mluvčích v galicijštině během jedné generace sníží na polovinu.

Na absolutní počet mluvčích působí negativně i migrace obyvatel – jednak odchod Galicijců do jiných regionů Španělska a do zahraničí, ale zároveň i imigrace cizinců. Jak vyplývá z níže uvedené tabulky, od devadesátých let strmě vzrostl počet osob v obou těchto skupinách - a v obou případech to opět znamená ztrátu počtu aktivních mluvčích.¹⁴⁹

¹⁴⁵ http://www.ige.eu/igebdt/esq.jsp?pagina=002005&ruta=datos-basicos/datos_basicos.jsp&idioma=es

¹⁴⁶ <http://www.ige.eu/igebdt/selector.jsp?COD=1254>

¹⁴⁷ [online] Dostupné z

[http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?pagina=001&c=0205011&ruta=verPpalesResultados.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=1557&TI=1&R=2\[all\]&C=1\[all\]&F=T\[1:0\];9912:12&S=&CC=Porcentaxe%20de%20mulleres=3/1*n100|Mulleres%20por%20100%20homes=3/2*n100](http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?pagina=001&c=0205011&ruta=verPpalesResultados.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=1557&TI=1&R=2[all]&C=1[all]&F=T[1:0];9912:12&S=&CC=Porcentaxe%20de%20mulleres=3/1*n100|Mulleres%20por%20100%20homes=3/2*n100)

¹⁴⁸ [online] Dostupné z

[http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=227&R=9915\[12\];0\[all\]&C=1\[0\]&F=&S=](http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=227&R=9915[12];0[all]&C=1[0]&F=&S=)

¹⁴⁹ [online] Dostupné z <http://www.ige.eu/igebdt/selector.jsp?COD=1254>

Rok	Emigrace	Imigrace
1992	33.292	40.207
2002	75.097	85.438
2012	90.481	91.727

Tabulka 26: Vývoj emigrace a imigrace za posledních 20 let (IGE 2013)

Podíváme-li se na věkovou strukturu skupin osob odcházejících do emigrace, zjistíme, že největší zastoupení mají osoby z věkové skupiny 25-34 let, což je věk, ve kterém se obvykle zakládají rodiny. Nedochozí tak pouze k samotnému úbytku části již současných mluvčích, ale zároveň se tím opět ochuzuje i počet potenciálních mluvčích v budoucích generacích.

skupina	Počet emigrantů	Počet obyvatel	%
Celkem	95 388	2 707 299	4%
<16 let	13 634	321 363	4%
16-24	10 577	263 270	4%
25-34	29 056	416 940	7%
35-44	18 557	435 657	4%
45-54	8 674	394 378	2%
55-64	5 245	346 337	2%
65 a více	9 645	529 354	2%

Tabulka 27: Emigrace dle věkových skupin a podíl na celkovém počtu obyvatel v roce 2010 (IGE 2013)¹⁵⁰

V případě imigrace rozlišujeme z jazykového hlediska tři skupiny:

- nově příchozí z jiných regionů Španělska (mluví kastilštinou)
- skupina přistěhovalců z Jižní Ameriky (mluví kastilštinou)
- skupina přistěhovalců z jiných zemí (převážně s minimální či žádnou jazykovou výbavou).

První dvě skupiny nemají problém s dorozuměním se v kastilštině a u třetí skupiny je prvotním zájmem oficiálních institucí naučit je alespoň základy univerzálně použitelného jazyka – tedy kastilštiny.

Ve studii Institutu politických a sociálních studií, zabývající se procesem integrace imigrantů ze zahraničí, se v kapitole věnované vzdělávání uvádí:

*“...la lengua es el principal elemento vehicular para la integración, por ello es imprescindible que dediquemos importantes esfuerzos para que los inmigrantes extracomunitarios que no hablen **Castellano** puedan hacerlo en el menor tiempo posible”.*¹⁵⁰ (FIEPS 2008, s. 13)

Tato studie je oficiálním dokumentem Xunty de Galicia, a jak z něj naprosto jednoznačně vyplývá, nejen, že se s nějakou systematickou výukou galicijštiny pro nově příchozí osoby ze zahraničí nejen nepočítá, ale v celém dokumentu o ní dokonce není ani zmínka.¹⁵¹

Vliv na budoucnost galicijského jazyka má samozřejmě i budoucí generace imigrantů, a to už jen svým absolutním počtem. V Galici žilo v roce 2010 celkem 4 % osob s jinou než galicijskou národností¹⁵². Z celkového počtu nově narozených dětí je ovšem již 8 % jiné národnosti. Předpokládáme-li u skupiny imigrantů logickou preferenci kastilštiny, pro budoucí generace to znamená výrazně rychlejší přírůstek jejich uživatelů než rodilých mluvčích v galicijštině.

¹⁵⁰ „...jazyk je naprosto zásadním nástrojem integrace, a proto je nezbytné, abychom se co nejvíce snažili o to, aby se imigranti ze zahraničí, kteří nemluví kastilsky, tento jazyk naučili co nejrychleji.“

¹⁵¹ „Existuje samozřejmě například lokální nabídka kursů, zaměřená například na školní mládež, která má galicijštinu jako povinný předmět ve škole a má s ní problémy nebo jako jeden z nástrojů zlepšení šancí na trhu práce.“

¹⁵² [online] Dostupné z [http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=54&R=9915\[12\];0\[12\]&C=1\[0\];2\[all\]&F=&S=](http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=54&R=9915[12];0[12]&C=1[0];2[all]&F=&S=)

ROK	Celkem	Španělská	Jiná	%
2000	19 418	18 889	529	3
2001	19 361	18 759	602	3
2002	19 327	18 529	798	4
2003	20 423	19 441	982	5
2004	20 621	19 534	1 087	5
2005	21 097	19 868	1 229	6
2006	21 392	20 142	1 250	6
2007	21 752	20 281	1 471	7
2008	23 175	21 381	1 794	8
2009	22 537	20 706	1 831	8
2010	21 950	20 158	1 787	8

Tabulka 28: Počet nově narozených dětí dle národnosti matky (IGE 2013)¹⁵⁰

6.3. Počet uživatelů galicijštiny

6.3.1. Obecné jazykové preference

Jazyk, kterým hovoří	2003	2008
Téměř vždy galicijsky	42,98	29,96
Více galicijsky než kast.	18,22	26,44
Více v kastilštině než v g.	18,73	22,45
Téměř vždy v kastilštině	19,56	20,05
Jiné jazyky	0,5	1,1

Tabulka 29: Jazykové preference v letech 2003 a 2008 v % (IGE 2013).

Následující data nám poskytují základní kvantitativní přehled o jazykovém chování obyvatel Galicie. Jak již bylo uvedeno dříve, ve starších výzkumech o sobě téměř 90 % obyvatel uvádělo, že je schopných výborně či dobře hovořit galicijsky, ovšem v praxi tento jazyk v roce 2003 používalo „téměř vždy“ pouze ca. 43 % respondentů a častěji než kastilštinu dalších 18 %. To v konečném důsledku znamená, že 30 % osob s výbornou či dobrou znalostí galicijštiny tento jazyk používá jen málo či vůbec. V roce 2008 aktivní užívání galicijštiny ještě více kleslo. „Téměř vždy“ hovořilo galicijsky pouze 30 % obyvatel, což je za pět let opravdu výrazný pokles. Výhradních uživatelů kastilštiny je 20 % a největší zastoupení mají skupiny respondentů užívajících oba dva jazyky.

Zajímavý a výmluvný je také údaj o používání jiných jazyků, který sice tvoří pouze jedno procento z celkového vzorku, ale v porovnání let 2003 a 2008 zaznamenal 100%-ní nárůst, svědčí o imigraci jako o nezanedbatelném faktoru ovlivňujícím jazykovou oblast, se kterým je třeba počítat především do budoucna.

Dle údajů IGE¹⁵³ byl v roce 2003 počet obyvatel v Galicii 2.751.094 a v roce 2008 pak 2.784.169. To znamená, že v absolutních počtech by byl počet aktivních uživatelů galicijštiny následující¹⁵⁴:

Jazyk, kterým hovoří	2003	2008
Vždy v galicijštině	1.112.670	779.297
Více v galicijštině	471.781	687.618
Více v kastilštině	484.881	583.880
Vždy v kastilštině	506.322	521.606

Tabulka 30: Absolutní počet uživatelů galicijštiny (zpracováno dle údajů IGE)⁵⁴

Při určení budoucího vývoje v jazykové oblasti je nutné brát v úvahu všeobecný demografický vývoj a jeho jednotlivé faktory, které budou mít na celkový počet aktivních uživatelů galicijštiny vliv:

- Věk obyvatel
- Vzdelání
- Místo bydliště

6.3.2. Dle věku

Údaje podle věku	2003	2008
Galicie	%	%
Vždy v galicijštině		
Od 5 do 14 let	27,1	15,26
Od 15 do 29 let	28,49	18,59
Od 30 do 49 let	36,63	22,06

¹⁵³ [online] Dostupné z [http://www.ige.eu/igebdt/esqv_gnp.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=4660&R=1\[all\]&C=0\[all\]&F=&S=&gnp=1](http://www.ige.eu/igebdt/esqv_gnp.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=4660&R=1[all]&C=0[all]&F=&S=&gnp=1) (20.06.2013)

¹⁵⁴ [online] Dostupné z [http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=2950&R=0\[0:1:2:3\]&C=1\[1\];2\[all\]&F=&S=998:12&SCF=](http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=2950&R=0[0:1:2:3]&C=1[1];2[all]&F=&S=998:12&SCF=) (20.06.2013)

Od 50 do 64 let	51,16	34,26
Od 65 let	66,11	52,9
Celkem	43,2	30,29
Více v galicijštině než v kastilštině		
Od 5 do 14 let	13,23	20,87
Od 15 do 29 let	17,25	24,37
Od 30 do 49 let	20,17	26,59
Od 50 do 64 let	21,91	32,67
Od 65 let	15,76	25,6
Celkem	18,32	26,73
Více v kastilštině než v galicijštině		
Od 5 do 14 let	25,5	34,28
Od 15 do 29 let	28,72	31,58
Od 30 do 49 let	21,39	26,87
Od 50 do 64 let	13,42	17,3
Od 65 let	7,6	10,52
Celkem	18,83	22,7
Vždy v kastilštině		
Od 5 do 14 let	34,17	29,59
Od 15 do 29 let	25,55	25,47
Od 30 do 49 let	21,81	24,48
Od 50 do 64 let	13,51	15,77
Od 65 let	10,53	10,98
Celkem	19,66	20,28

Tabulka 31: Jazykové preference podle věku (IGE 2008) ⁵⁴

U monolingvního užívání galicijštiny je na časové ose jednoznačně patrný postupný pokles počtu uživatelů.

Zatímco u generace seniorů tvoří skupina dotazovaných hovořících výhradně galicijsky 66 % z celkového počtu respondentů, u generace jejich vnoučat je to pouze 27 % - méně než polovina! Ve srovnání s touto tendencí se počet obyvatel monolingvních v kastilštině v mezigeneračním srovnání nejmladší a nejstarší skupiny sice zvyšuje (11% a 30 % v r. 2008), ale ne zcela proporčně. Jak vyplývá z tabulky, největší měrou narůstá u mladších generací počet bilingvních obyvatel s převahou užívání kastilštiny. Zatímco u nejstarší generace patřilo do této skupiny v roce 2008 11 % obyvatel, u skupiny nejmladší už je to téměř 35 % respondentů.

Z porovnání rozdílů mezi jednotlivými generacemi a v rámci posunu na časové ose jasně vyplývá, že mezi všemi existujícími vývojovými tendencemi v užívání jazyka výrazně převládá přechod k bilingvistu a to především s převahou kastilštiny. U všech věkových skupin ve srovnání let 2003 a 2008 relativně roste i počet bilingvních uživatelů s převahou galicijštiny (i když zde poměr klesá spolu s věkem respondentů).

Psaní	2003	2008
Galicijština	14,52	14,97
Kastilština	84,75	82,94
obojí	0,16	1,06
Jiné jazyky	0,56	1,1

Tabulka 32: Jazykové preference podle věku - užívání písemné formy galicijštiny (IGE 2008)⁵⁴

Galicijština byla vzhledem nízké gramotnosti obyvatel venkovských oblastí v minulosti tradičně jazykem používaným především v mluvené řeči. Výše uvedený přehled dat tuto skutečnost jednoznačně potvrzuje - kastilština má jako psaný jazyk jednoznačnou převahu, ale na druhou stranu četnost jejího výhradního používání od roku 2003 mírně klesla. Pomalu se začíná projevovat povinná výuka galicijštiny na základních školách i na dalších vzdělávacích stupních, stejně jako další normalizační opatření, jako například podpora jejího užívání ve státní správě a podobně.

Používání psané galicijštiny je samozřejmě závislé na její znalosti, proto ji logicky používají především mladší generace (kompetence i užívání ve škole) a skupiny vzdělanější.

6.3.3. Dle vzdělání

Následující tabulka dokládá, že vzdělání je v současné době jedním z relevantních indikátorů určujících jazykové chování v Galicii. Zatímco u skupiny bez vzdělání hovoří v roce 2008 pouze galicijsky 63 % a pouze kastilsky jen 5 % respondentů, u skupiny s vysokoškolským vzděláním hovoří pouze galicijsky 11,61 % a pouze kastilsky 32,48 dotázaných. S rostoucím vzděláním ovšem narůstá nejen výhradní

používání kastilštiny, ale zároveň výrazně roste i bilingvní jazykové chování. Skupina používající oba jazyky s převahou užívání kastilštiny je u vysokoškolsky vzdělaných osob v roce 2008 dokonce nepočtenější.

Vzdělání	2003	2008
Bez vzdělání, základní vzdělání apod.		
Vždy v galicijštině	77,77	63,8
Více v galicijštině než v kastilštině	13,37	25,49
Více v kastilštině než v galicijštině	4,46	5,74
Vždy v kastilštině	4,4	4,97
Vyšší odborné		
Vždy v galicijštině	49,77	34,96
Více v galicijštině než v kastilštině	21,81	32,14
Více v kastilštině než v galicijštině	14,17	17,84
Vždy v kastilštině	14,25	15,06
Středoškolské		
Vždy v galicijštině	22,01	15,91
Více v galicijštině než v kastilštině	16,95	23,44
Více v kastilštině než v galicijštině	30,67	31,26
Vždy v kastilštině	30,38	29,38
Vysokoškolské		
Vždy v galicijštině	17,32	11,61
Více v galicijštině než v kastilštině	17,66	21,24
Více v kastilštině než v galicijštině	32,06	34,66
Vždy v kastilštině	32,95	32,48

Tabulka 33: Jazykové preference podle dosaženého vzdělání (IGE 2008) ⁵⁴

Nárůst počtu bilingvních respondentů je patrný ve všech skupinách, a to nejvýrazněji u typu bilingvního jazykového chování s převahou galicijštiny.

Počet monolingvních uživatelů galicijštiny při srovnání let 2003 a 2008 u všech vzdělanostních skupin ovšem klesá.

Z těchto dat tedy vyplývá, že na rozdíl od minulosti, kdy s vyšším vzděláním docházelo k přechodu pouze ke kastilštině, je současným nejvýraznějším trendem napříč všemi vzdělanostními skupinami přechod k bilingvismu.

6.3.4. Dle místa bydliště

Naprosto reprezentativní pro tento faktor jsou citace dvou respondentů - první pochází z malé obce v provincii Lugo:

“Procedo dunha familia na que se fala so galego. O ambiente local é o dunha aldea pertencente a un municipio pequeno, Xove, cun total de 3500 habitantes, onde o centro non chega aos 1000 habitantes, e o resto vive en aldeas ao redor. Está na costa de Lugo, non é ningún centro comarcal, senón que para moitos servizos dependemos doutros núcleos urbanos maiores. A situación realmente cambiou cando cheguei ao instituto. A etapa de primaria fíxena na escola municipal, onde a maior parte falábamos galego. A secundaria fíxena en Viveiro, que está a 8 quilómetros da miña casa, moi cerquiña, pero é un núcleo urbano máis grande: entre Viveiro, Celeiro e Covas deben ter uns 14000 habitantes. Viveiro ten un perfil máis de vila, totalmente contrario ao de Xove. Aí encontreime con que máis da metade dos alumnos da clase falaban español.¹⁵⁵” (IVÁM)

A druhý z La Coruni:

„El gallego durante mi infancia en la ciudad se oía sólo a la gente de pueblo que venía a trabajar en ella... Realmente el gallego no está presente en mi vida. Lo escucho de vez en cuando, de manera esporádica, y la grandísima mayoría, yo diría que un 95% de la

¹⁵⁵ „Takže... já pocházím z rodiny, kde všichni mluví galicijsky. Co se týká prostředí jsem z malé osady, která patřila k městečku, celkem tak tři a půl tisíce obyvatel. Jak říkám, bylo to městečko a kolem pár vesniček. Leží na pobřeží. Nejednalo se o žádné okresní město, takže co se týká většiny služeb a tak, byly jsme závislí na větších městech v okolí. S tím taky souvisí fakt, že většina lidí mluvila galicijsky.... Na druhý stupeň už jsem dojížděl do Viveira, což už je trochu větší město, dneska má i s přidruženými obcemi asi 14000 obyvatel. A Viveiro už má spíš fakt charakter města, je to úplně něco jiného než naše vesnice, Xove. To byla opravdu změna. Tady už většina třídy mluvila španělsky. Viveiros už bylo správné středisko a sídlila v něm celá řada institucí. Byla tam police...byli tam doktoři, advokáti, lékaři a tak...a v tomhle kontextu je samozřejmě, že počet španělsky mluvících osob byl větší. Děti všech těchhle osob samozřejmě mluvili španělsky.“

*gente con la que trato, habla en español, tanto en las relaciones laborales, como amistades, como conocidos.*¹⁵⁶ (JORGE)

Místo bydliště má tedy pro jazykové chování mluvčích naprosto zásadní význam:

Velikost obce	2003 v %	2008 v %
Méně než 10.000		
Vždy v galicijštině	71,7	54,5
Více v galicijštině než v kastilštině	15,9	28,8
Více v kastilštině než v galicijštině	7,0	10,6
Vždy v kastilštině	5,4	6,0
Od 10.000 do 20.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	47,5	28,8
Více v galicijštině než v kastilštině	19,1	32,6
Více v kastilštině než v galicijštině	19,4	19,7
Vždy v kastilštině	14,1	18,9
Od 20.000 do 50.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	39,4	23,7
Více v galicijštině než v kastilštině	20,7	28,4
Více v kastilštině než v galicijštině	21,3	27,9
Vždy v kastilštině	18,7	20,0
Více než 50.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	15,3	11,2
Více v galicijštině než v kastilštině	19,4	21,3
Více v kastilštině než v galicijštině	28,9	33,2
Vždy v kastilštině	36,5	34,3

Tabulka 34: Jazykové preference podle velikosti obce

Kromě koncentrace obyvatel do větších měst a vyliďňování venkova se ovšem mění i jazykové chování těch, kteří na venkově zůstávají. Jak vyplývá z tabulky, v roce 2003 používalo 71 % obyvatel malých obcí do 10.000 obyvatel téměř výhradně galicijštinu, ovšem od roku 2003 do roku 2008 došlo v této skupině

¹⁵⁶ Když jsem byl malý, tak byla galicijština ve městě slyšet jen od lidí, kteří sem dojížděli za prací...Galicijština se v podstatě v mém životě nevyskytuje. Čas od času ji někde zaslechnu, spíš sporadicky, ale naprostá většina lidí, se kterými jsem ve styku, řekl bych tak 95%, mluví španělsky, a to jak v práci, mezi přáteli a známými.

k poklesu o 20 %¹⁵⁷ (IGE 2008). Stejný trend existuje i u obyvatel větších měst. Napříč všemi skupinami pak roste bilingvní chování. Na venkově a v menších městech s převahou galicijštiny, ve velkých městech s převahou kastilštiny.

Kategorie velikosti bydliště se ukázala méně relevantní při posuzování jazykových kompetencí, o to výrazněji ale působí rozdíl mezi kompetencemi a skutečným užíváním v různém typu prostředí:

Bydliště dle počtu obyv.	Kompetence		Užívání			
		2003	2008		2003	2008
do 10.000 obyvatel	Téměř vše	26%	22%	Téměř vždy galicijština	24%	18%
	Docela dobře	6%	10%	Více galicijština	5%	10%
	Málo či nic	1%	1%	Více kastilština	2%	3%
				Téměř vždy kastilština	2%	2%
Od 10.000 do 50.000 o.						
	Téměř vše	23%	17%	Téměř vždy galicijština	14%	8%
	Docela dobře	6%	12%	Více galicijština	6%	10%
	Málo či nic	3%	3%	Více kastilština	6%	7%
Více než 50.000 obyvatel						
				Téměř vždy kastilština	5%	6%
	Téměř vše	19%	16%	Téměř vždy galicijština	5%	4%
	Docela dobře	10%	13%	Více galicijština	7%	8%
	Málo či nic	7%	7%	Více kastilština	10%	12%
				Téměř vždy kastilština	13%	12%

Tabulka 35: Jazykové chování a kompetence dle velikosti obce (IGE 2008)

Jak lze vyčíst z tabulky, zatímco ve venkovském prostředí jsou jazykové kompetence a frekvence užívání v rovnováze, v prostředí městském už počet aktivních uživatelů klesá (30 % jazyk umí a 20 % ho aktivně používá) a obyvatelé velkých měst galicijsky sice hovořit umí (30 %), ale téměř tento jazyk nepoužívají. (pouze 5 % hovoří g. „téměř vždy“ a dalších 7 % častěji než

¹⁵⁷ Z celkového počtu osob migrujících za posledních deset let v rámci Galicie, odchází více než čtvrtina do měst nad 50.000 obyvatel. [online] Dostupné z <http://www.ige.eu/igebdt/selector.jsp?COD=576&paxina=001&c=0201003>

kastilsky). Na druhou stranu je patrné, že galicijština v některých specifických funkcích proniká i do městského prostředí, neboť zde dochází k mírnému poklesu převahy kastilštiny a jejího výhradního používání.

6.4. Hodnocení vitality galicijštiny z hlediska absolutního a relativního množství mluvčích

Z kvantifikovatelných parametrů jsou při posuzování vitality jazyka nejdůležitějšími faktory 1. mezigenerační přenos, 2. absolutní množství mluvčích, 3. relativní množství mluvčích v rámci společnosti, (FISHMAN 1991, GILES 1977; UNESCO 2003).

Předložená data ukazují, že v současné době má galicijština sice poměrně velké absolutní množství mluvčích, to se ale neustále snižuje a do budoucna je třeba vzhledem k demografickému vývoji počítat ještě s prudším poklesem. V důsledku velmi nízké porodnosti a stárnutí populace, velkého počtu mladých lidí odcházejících z Galicie a naopak velkého množství přistěhovalců lze předpokládat, že se během jedné generace sníží absolutní počet mluvčích získávajících své kompetence v rodině na méně než polovinu. Současně se bude zvyšovat absolutní i relativní množství mluvčích v kastilštině (částečně bilingvních), což bude vést k dalšímu tlaku ke snížení užívání galicijštiny.

Z hlediska relativního počtu mluvčích (55% uživatelů hovoří výhradně či více galicijsky než kastilsky) by bylo aktuálně možné zařadit galicijštinu do skupiny 3 „*definitively endangered – A majority speak the language*“¹⁵⁸.“ (UNESCO 2003). Pokud ovšem bude demografický vývoj pokračovat jako dosud, během příštích dvou generací bude galicijština jednoznačně hodnotitelná faktorem 2 „*severely endangered – A minority speak the language*“.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Definitivně ohrožený (většina obyvatel mluví daným jazykem).

¹⁵⁹ Výrazně ohrožený – tímto jazykem mluví menšina.

7. Mezigenerační přenos

7.1. Všeobecný úvod

Nejvýznamnější sociolingvisté zabývající se tématem ohrožených jazyků (GILES 1977, FISHMAN 1991, BREZINGER 2001), se shodují, že nejdůležitějším faktorem (ačkoliv samozřejmě ne jediným) pro zachování vitality daného jazyka je v rámci výchovy nových mluvčích jeho mezigenerační přenos. Je to logické, neboť základní jazykové kompetence i vztah k jazyku jsou obvykle získávány během prvních let života prostřednictvím rodičovské a – vzhledem k současnému společenskému vývoji - i první institucionální výchovy.

Z hlediska budoucí vitality jazyka má zásadní význam především postoj a chování věkové skupiny čerstvých a budoucích rodičů a mladších věkových skupin.

Jak hovoří se svými dětmi	2003 v %	2008 v%
Od 16 do 49 let		
Vždy v galicijštině	41,2	36,3
Více v galicijštině než v kastilštině	9,01	8,46
Více v kastilštině než v galicijštině	15,46	14,83
Vždy v kastilštině	33,81	40,41
Celkem	100	100

Tabulka 36: Údaje o osobách podle jazyka, ve kterém hovoří se svými dětmi – mladší respondenti (IGE 2008).

Jako reprezentativní jsme vybrali pouze mladší věkovou skupinu rodičů, u kterých se předpokládá, že teprve spoluvytvářejí jazykové návyky svých dětí. Z výše uvedených dat vyplývá, že zatímco v roce 2003 hovořilo se svými dětmi v galicijštině celkem téměř 41 % rodičů (o 7 % více než v kastilštině), o pět let později se situace mění a pouze v galicijštině své děti vychovává již jen 36 % rodičů (o 4 % méně než v kastilštině). Celkem tedy došlo mezi roky 2003 a 2008 ke snížení počtu dětí vychovávaných pouze v galicijštině o 5 % a zároveň ubyl i počet dětí vychovávaných bilingvně s převahou galicijštiny. Naopak pouze v kastilštině vychovává své děti v roce 2008 o 6 % rodičů více než v roce 2003.

Je zajímavé, že zatímco celkově se bilingvní užívání jazyka zvyšuje, právě v oblasti mezigeneračního přenosu se tendence opačná, bilingvní výchova mírně ustupuje ve prospěch monolingvní (u obou jazyků) s převahou výchovy v kastilštině.

Jak hovoří se svými dětmi/ věk	2003	2008
	v %	v%
Od 50 do 64 let	2003	2008
Vždy v galicijštině	53,74	48,8
Více v galicijštině než v kastilštině	9,75	11,08
Více v kastilštině než v galicijštině	12,29	13
Vždy v kastilštině	24,22	27,12
Od 65 let		
Vždy v galicijštině	69,35	66,22
Více v galicijštině než v kastilštině	7,37	7,62
Více v kastilštině než v galicijštině	6,65	8,01
Vždy v kastilštině	16,62	18,15

Tabulka 37: Údaje o osobách podle jazyka, ve kterém hovoří se svými dětmi – starší respondenti (IGE 2008)

Porovnáme-li vývoj mezi jednotlivými generacemi zjistíme, že v rámci každé z nich dochází k výraznému poklesu osob, které se svými dětmi hovoří pouze v galicijštině. Zatímco v roce 2003 uvedlo tuto skutečnost téměř 60 % respondentů starších 65 let, u skupiny od 50 do 65 let to bylo 54 % a u nejmladší skupiny pouze 41 %. K dalšímu poklesu monolingvní výchovy v GJ dochází i v porovnání jednotlivých skupin v roce 2008: 66 % - 49 % a 36 %.

S klesajícím věkem respondentů se tedy s postupem času neustále zvyšuje množství rodin, ve kterých jsou děti vychovávány pouze v kastilštině či bilingvně s převahou kastilštiny.

U mezigeneračního přenosu je věk logicky daný obdobím výchovy nové generace, ale chování v této oblasti se mění dle dosaženého vzdělání a místa bydliště.

Jak hovoří se svými dětmi	2003	2008
/ vzdělání	%	%
Bez vzdělání, základní vzdělání apod.		
Vždy v galicijštině	63,34	60,7
Více v galicijštině než v kastilštině	9,3	9,5
Více v kastilštině než v galicijštině	9,87	10,34
Vždy v kastilštině	17,49	19,45
Středoškolské		
Vždy v galicijštině	26,72	26,83
Více v galicijštině než v kastilštině	7,31	8,66
Více v kastilštině než v galicijštině	18,33	15,37
Vždy v kastilštině	47,64	49,13
Vysokoškolské		
Vždy v galicijštině	19,24	19,22
Více v galicijštině než v kastilštině	6,22	6,86
Více v kastilštině než v galicijštině	17,79	17,14
Vždy v kastilštině	56,75	56,78
Celkem		
Vždy v galicijštině	53,83	49,63
Více v galicijštině než v kastilštině	8,7	8,96
Více v kastilštině než v galicijštině	11,79	12,09
Vždy v kastilštině	25,69	29,32

Tabulka 38: Údaje o osobách podle jazyka, ve kterém hovoří se svými dětmi podle úrovně dosaženého vzdělání (IGE 2008)

Z údajů v tabulce vyplývá, že u skupiny obyvatel s nejnižším sledovaným vzděláním (žádné, základní, nedokončené), existuje ze všech vzdělanostních skupin největší preference monolingvní výchovy v galicijštině – 63 %, ale i v rámci této skupiny dochází mezi lety 2003 a 2008 k poklesu o cca. 3 %. Navíc je třeba brát v úvahu fakt, že v rámci vývoje vzdělanostního profilu galicijské společnosti má tato skupina s rostoucím vzděláním naprosté většiny obyvatel stále menší zastoupení.

U skupiny středoškoláků používá ve výchově výhradně galicijštinu 27 % obyvatel, u skupiny vysokoškoláků pak pouze 19 %. Při diachronním pohledu ovšem respondentů se středoškolským a vysokoškolským vzděláním, kteří vychovávají své děti pouze v galicijštině, mezi lety 2003 a 2008 nebylo.

Z těchto údajů jednoznačně vyplývá, že čím vyšší je dosažené vzdělání daného respondenta, tím méně používá galicijštinu jako jazyk pro komunikaci se svými dětmi. Nejdynamičtěji se vyvíjí chování skupiny s nejnižším vzděláním, přístup středoškoláků a vysokoškoláků v oblasti jazykové výchovy se příliš nemění.

Jak hovoří se svými dětmi	2003	2008
/ velikost obce	%	%
Méně než 10.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	80,97	77,35
Více v galicijštině než v kastilštině	5,97	6,8
Více v kastilštině než v galicijštině	5,14	5,18
Vždy v kastilštině	7,92	10,67
Od 10.000 do 20.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	58,19	50,27
Více v galicijštině než v kastilštině	9,15	9,97
Více v kastilštině než v galicijštině	13,91	11,29
Vždy v kastilštině	18,75	28,47
Od 20.000 do 50.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	52,17	41,95
Více v galicijštině než v kastilštině	10,27	10,91
Více v kastilštině než v galicijštině	11,94	14,97
Vždy v kastilštině	25,62	32,17
Více než 50.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	24,06	25,22
Více v galicijštině než v kastilštině	10,72	9,77
Více v kastilštině než v galicijštině	17,4	18,08
Vždy v kastilštině	47,82	46,93

Tabulka 39: Údaje o osobách podle jazyka, ve kterém hovoří se svými dětmi - podle velikosti obce (IGE 2008)

Pro budoucnost galicijštiny je relevantní i rozdělení uživatelů podle velikosti místa bydliště. Tento faktor souvisí s celkovým demografickým vývojem a je ve vzájemné interakci s faktorem věku a vzdělání uživatelů: mladí a vzdělaní lidé odcházejí do měst a ve venkovských oblastech zůstávají převážně starší osoby s nižším vzděláním.

Z údajů v tabulce vyplývá jednoznačná převaha užívání galicijštiny jako komunikačního nástroje v rodinách ve venkovských oblastech. Z celkového

množství uživatelů pouze či převážně galicijštiny jich je celkem 87 % z obcí s počtem obyvatel menším než 10.000 obyvatel. Naopak ve větších městech nad 50.000 obyvatel používá pouze/převážně galicijštinu jen 35 % obyvatel. Zajímavé je, že u skupiny obyvatel větších měst (od 20.000) dochází k mírnému nárůstu počtu osob, které při komunikaci v rodině využívají oba jazyky (s převahou kastilštiny).¹⁶⁰

7.1.1. Kontinuita mezigeneračního přenosu

Mateřský jazyk / Jak hovoří se svými dětmi	2003 %	2008 %
Galicijština		
Vždy v galicijštině	77,34	76,73
Více v galicijštině než v kastilštině	8,53	9,24
Více v kastilštině než v galicijštině	7,5	6,94
Vždy v kastilštině	6,63	7,09
Celkem	100	100
Kastilština		
Vždy v galicijštině	8,87	3,19
Více v galicijštině než v kastilštině	5,32	3,87
Více v kastilštině než v galicijštině	14,68	13,27
Vždy v kastilštině	71,12	79,67
Celkem	100	100
Oba jazyky		
Vždy v galicijštině	29,53	29,63
Více v galicijštině než v kastilštině	15,3	14,34
Více v kastilštině než v galicijštině	26,44	25,17
Vždy v kastilštině	28,73	30,87
Celkem	100	100

Tabulka 40: Údaje o osobách podle jazyka, ve kterém hovoří se svými dětmi (IGE 2008)

Výše uvedená tabulka nám představuje kontinuitu mezigeneračního jazykového přenosu u všech typů jazykových skupin.

¹⁶⁰ V příloze 2 uvádíme přehled domácností, ve kterých spolu všichni jejich členové hovoří galicijsky – opět jednoznačně převládají menší města.

Z celkového počtu uživatelů ve skupině osob, s nimiž jejich rodiče hovořili výhradně galicijsky, dále používá ve výchově svých dětí v roce 2003 i v roce 2008 výhradně tento jazyk 77 % respondentů. Zbývající část mluvčích přešla zhruba stejnou měrou k oběma typům bilingvní výchovy či výchovy v kastilštině. Zajímavé je, že u skupiny dotazovaných, se kterými hovořili jejich rodiče pouze kastilsky, došlo k poměrně odlišnému vývoji: pouze kastilsky hovoří se svými dětmi 71 % dotázaných, pouze galicijsky 9 % a spíše galicijsky 5 %. A téměř 15 % rodičů používá bilingvní výchovu s převahou kastilštiny, což je dvojnásobek, než u předchozí skupiny respondentů. Z této skutečnosti překvapivě vyplývá, že u mluvčích vychovávaných v kastilštině existuje výrazně vyšší tendence k bilingvní výchově (ovšem s převahou kastilštiny), než tomu je u skupiny osob původně vychovávaných v galicijštině.

Podobně je tomu i u skupiny dotazovaných vyrůstajících původně v bilingvním rodinném prostředí. Podíl monolingvní výchovy v kastilštině a galicijštině a bilingvní výchovy s převahou kastilštiny je zhruba stejný (ca. 26-30 %), nejmenší je skupina s bilingvní výchovou s převahou galicijštiny (15 %).

Je zajímavé, že při rozdělení respondentů dle původního jazykového prostředí v rodině, nedochází v porovnání let 2003 a 2008 k téměř žádné odlišnosti ve vývoji, charakter změn v rámci obou skupin je téměř identický.

Při analýze těchto dat je třeba brát v úvahu, že odrážejí vývoj všech skupin respondentů, které již v současnosti mají děti, tedy i střední generace a seniorů a že mezi těmito jednotlivými skupinami existují v mezigeneračním jazykovém přenosu poměrně výrazné rozdíly (viz výše).

7.1.2. Mezigenerační změny v jazykových kompetencích

Pro mezigenerační přenos je relevantní nejen jazykové kompetence získat, ale i schopnost si je udržet, popřípadě rozvinout. V tabulce vidíme, že u jazykových kompetencí dochází v průběhu času ke změnám.

Ze skupiny osob, které se jako dítě učili mluvit galicijsky lépe mluví galicijsky i v dospělosti 77 % respondentů, u kastilštiny je to 80 %.

Nejdynamičtěji se vyvíjela skupina s bilingvní výchovou, ze které přešlo velké množství respondentů do skupin s převahou jednoho jazyka, především kastilštiny.

Ve skupině s jinou výchozí jazykovou situací (např. smíšená manželství s cizinci, imigranti apod.) naprostá většina osob zlepšila své kompetence v kastilštině.

Jakým jazykem se jako dítě učili mluvit	Jakým jazykem nyní hovoří lépe		
	Galicijština	Kastilština	Oba
Galicijština	76,74	6,03	17,23
Kastilština	3,53	80,18	16,29
Oba	23,25	34,25	42,5
Jiná situace	18,93	64,52	16,54

Tabulka 41: Jazykové kompetence dle jazyka, kterým se učili mluvit jako dítě (IGE 2008)

V této souvislosti je důležitý i motiv přechodu od mateřského jazyka k jinému, podle kterého bude možné odhadnout i budoucí trendy v chování dnešní mladé generace.

Změna/ důvod	Údaje v %	
	2003	2008
Směrem ke galicijštině (výhradní či častější užívání)		
Z osobních důvodů	57,41	51,53
Z pracovních důvodů	16,34	27,95
Z důvodu změny bydliště	15,03	11,2
Vlivem přátel	15	16,38
Vlivem výuky	6,65	7,97
Směrem ke kastilštině (výhradní či častější užívání)		
Z osobních důvodů	31,31	33,82
Z pracovních důvodů	20,38	26,94
Z důvodu změny bydliště	24,46	20,99
Vlivem přátel	13,62	20,66
Vlivem výuky	15,69	9,58

Tabulka 42: Osoby, které změnil jazyk kterým obvykle hovoří (IGE 2008)

U osob, které přešly od častějšího užívání kastilštiny ke galicijštině naprosto jednoznačně převládají osobní důvody a motivace, kdežto u opačného směru roste význam i ostatních indikátorů. Nejvýraznějším je změna bydliště (již několikrát zmiňované vysídlování galicijského venkova a koncentrace obyvatel do měst),

dále pracovní důvody a nemalou roli hrají i přátelé a škola. Znamená to, že osoby, které se rozhodnou užívat spíše galicijštinu, tak většinou činí na základě vnitřní, osobní motivace, kdežto u přechodu ke kastilštině převládají motivace vnější¹⁶¹. Je zajímavé, že v roce 2008 se výrazně zvýšilo množství osob, které přešly ke kastilštině v důsledku vlivu přátel. Toto je charakteristické především pro mladou generaci, u které je sociální tlak velice silný a která mu nejsnáze podléhá.

7.2. Hodnocení vlivu mezigeneračního přenosu na vitalitu galicijštiny.

Pouze dvě třetiny současných rodičů vychovávaných v galicijštině tento jazyk používá i při výchově svých dětí. Jazykové kompetence nejmladší generace se ovšem zvyšují díky školní docházce, všeobecně se zlepšila především schopnost čtení a psaní. Zároveň ale klesá kvalita schopnosti mluvit, stále více respondentů (především z nejmladší generace) hodnotí svou znalost jazyka jako průměrnou.

Výhradní užívání galicijštiny se mezi generací prarodičů, rodičů a dětí snižuje u každé generace téměř o třetinu, většina obyvatel je bilingvních, ale galicijština stále více hraje roli doplňkového jazyka k dominantní kastilštině.

Současné zařazení galicijštiny by tedy z hlediska mezigeneračního přenosu bylo ve skupině rizikových jazyků, hodnoceno stupněm 4 (UNESCO 2002):

„Unsafe (4): Most but not all children or families of a particular community speak their language as their first language, but it may be restricted to specific social domains...“¹⁶²

S postupným přechodem ke stupni 3:

“Definitely endangered (3): The language is no longer being learned as the mother tongue by children in the home.”¹⁶³

¹⁶¹ Jednotlivé motivační faktory podrobněji analyzuje kapitola Trendy v současných jazykových oblastech.

¹⁶² Mírně ohrožený: Většina, ale ne všechny děti či rodiče dané komunity mluví tímto jazykem jako svým hlavním, ale použití tohoto jazyka může být omezeno na specifické sociální komunikační prostředí.“

¹⁶³ Definitivně ohrožený: Jazyk už se v rodinách dětí neučí jako mateřský jazyk.

8. Individuální jazykové kompetence, postoje a chování

8.1. Všeobecný úvod

Legislativní normy, institucionální podpora, existence kodifikovaného standardu a působení médií spoluvytváří prostředí, které je pro menšinový jazyk více či méně podpůrné. Ovšem tím, co přímo definuje vitalitu jazyka jsou konkrétní postoje a chování mluvčích, neboť jsou to právě oni, kteří svým užíváním jazyk oživují. Při hodnocení vitality menšinových jazyků je tedy třeba brát v úvahu individuální faktory, které ovlivňují jedince v jeho postojích vůči jazyku a jeho užívání v konkrétních mluvnických situacích. Kromě demografických faktorů, jejichž vliv jsem analyzovali již v předchozí kapitole (věk, vzdělání, místo bydliště, rodinné jazykové zázemí atd.), je třeba se v této souvislosti zaměřit i na individuální jazykové kompetence, coby základní předpoklad pro používání jazyka a na postoje, hodnoty a ideové směřování toho kterého mluvčího.

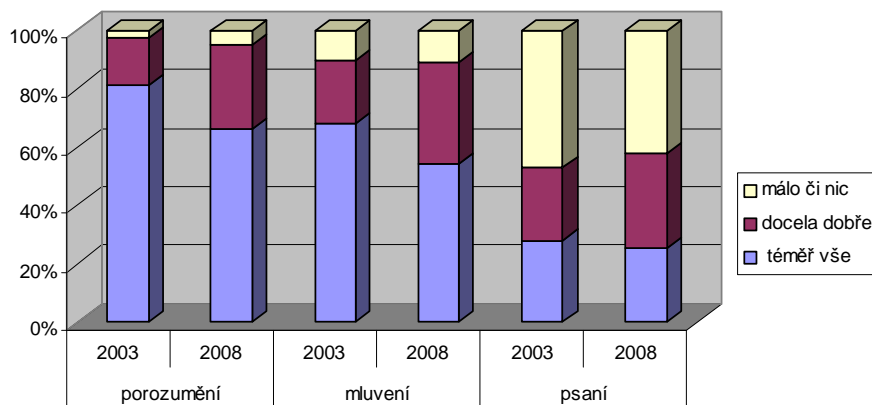
8.2. Jazykové kompetence

V minulosti byl typický aktivní uživatel galicijštiny definován především jako osoba s nižším vzděláním, pocházející z venkova a s nižším postavením na společenském žebříčku (PORTAS 1997). Jak logicky vyplývá ze společenských změn (povinná a snadno dostupná školní docházka a studium, migrace obyvatel z venkovských oblastí do měst, celkový vzestup životní úrovně a stárnutí obyvatel), v současné době se tento obraz uživatelů galicijštiny velmi dynamicky mění.

Po staletí patřila k základním jazykovým kompetencím naprosté většiny obyvatel Galicie schopnost porozumět a domluvit se svým jazykem; psaní a čtení oproti tomu ovládala jen malá skupina vzdělavců. V současné době se tato situace mění.

Kompetence	porozumění		mluvení		psaní	
	2003	2008	2003	2008	2003	2008
1. téměř vše	81,08	66,02	67,94	54,13	28,08	25,25
2. docela dobře	16,13	28,77	21,63	35,02	24,86	32,59
3. málo či nic	2,79	5,21	10,43	10,85	47,07	42,16

Tabulka 43: Jazykové kompetence v galicijštině v letech 2003 a 2008 (IGE 2008)

Obrázek 18: Vývoj jazykových kompetencí v galicijštině v letech 2003 a 2008 (IGE 2008)

Galicijština by vzhledem ke své blízké příbuznosti s portugalštinou a kastilštinou měla být poměrně dobře srozumitelná i osobám žijícím mimo Galicii. Galicijštinu jako svůj mateřský jazyk označilo v roce 2003 52,0 % obyvatel Galicie a dalších 16,3 % uvedlo jako svůj mateřský jazyk kastilštinu i galicijštinu. Celkem se tedy ke galicijštině coby mateřskému jazyku hlásí 68,3 % obyvatel, ovšem jak vyplývá z výše uvedené tabulky, počet osob, které rozumí pouze „málo či nic“, představoval ve stejném roce jen 3 %. Znamená to tedy, že dobrou až výbornou pasivní znalost galicijštiny má naprostá většina zdejších obyvatel, tedy i těch, kteří mají jiný mateřský jazyk.

Od roku 2003 do roku 2008 však došlo k výraznému kvalitativnímu posunu schopnosti porozumět – ve skupině „téměř vše“ došlo k 15-ti % poklesu, především směrem k „docela dobře“, ale 3%-ní nárůst zaznamenala i skupina s malou či žádnou schopností porozumět.

V oblasti aktivních kompetencí – mluvení a psaní – je sice výchozí situace jiná, ale i zde dochází k posunu ze skupin s vysokými jazykovými kompetencemi ke skupinám s kompetencemi nižšími. Počet osob, které jsou schopné v galicijštině

vyjádřit téměř vše se téměř shoduje s počtem rodilých mluvčích. Od roku 2003 do roku 2008 ovšem počet osob v této skupině klesl o 13,5 %, o které se navýšila skupina hovořící „docela dobře“. Ve skupině respondentů, kteří hovoří galicijsky málo či vůbec, nedošlo k žádné výrazné změně.

Z celkového počtu rodilých mluvčích definuje svou schopnost písemného projevu v galicijštině jako výbornou („téměř vše“) pouze polovina (ca 26 %) a jako dobrou 32 % respondentů. Ve srovnání s verbálními kompetencemi je schopnost respondentů napsat v galicijštině „téměř vše“ pouze poloviční. „Docela dobře“ mluvit i psát umí zhruba stejný počet osob. Nejpočetnější je ovšem u této schopnosti skupina, která uvádí, že umí psát galicijsky pouze málo či vůbec. Zatímco u mluveného projevu se do této skupiny zařadilo pouze ca. 10% respondentů, u písemného je to přes 40 %! Je ovšem zajímavé, že pouze u této kompetence došlo k úbytku respondentů ve skupině „málo či nic“.

Výše popsané jednotlivé jevy lze shrnout následujícím způsobem:

- pasivní znalost galicijštiny a schopnost hovořit je velmi rozšířená i mezi obyvateli, kteří nemají GJ jako mateřský jazyk
- kvalita porozumění a schopnosti hovořit od roku 2003 do roku 2008 klesla
- zvýšil se počet obyvatel, kteří galicijštině vůbec nerozumí,
- ale snížil se počet obyvatel, kteří nejsou schopni v galicijštině psát

Jak si ukážeme dále, dynamika i charakteristika v rámci jednotlivých skupin jazykových kompetencí souvisí s výše popsanými sociologickými indikátory – věkem, vzděláním a velikostí obce respondenta

VĚK	Kompetence	mluví		píše	
		2003	2008	2003	2008
Od 5 do 29 let	Téměř vše	19,8	14,3	16,2	12,2
	Docela dobře	6,8	8,4	10,1	10,1
	Málo či nic	3,2	3,2	3,9	3,8
od 30 do 49 let	Téměř vše	19,7	16,6	8,8	9,3
	Docela dobře	6,5	11,0	9,2	12,9
	Málo či nic	3,7	4,2	12,7	10,1
50 let a více	Téměř vše	28,5	23,2	3,1	3,8
	Docela dobře	8,3	15,6	5,6	9,6
	Málo či nic	3,5	3,5	30,5	28,2

Tabulka 44: Jazykové kompetence dle věku respondenta (IGE 2008)

Jak vyplývá z výše uvedené tabulky, schopnost výborného a dobrého verbálního projevu v galicijštině výrazně převládá ve věkové skupině od 50 let a více. Z celkového počtu respondentů je ve věku do 50-ti let schopných hovořit galicijsky celkem pouze ca. 50 % osob a napříč všemi věkovými skupinami dochází k poklesu kvality schopnosti mluveného projevu z výborného na dobrý.

U psaní je situace opačná. Vzhledem k současnému povinnému školnímu vzdělání v galicijštině je v současné době schopné výborně či dobře psát trojnásobné množství respondentů do 29 let než osob ve věku nad 50 let. Při diachronním pohledu zjistíme, že tím, jak postupně stárnou generace, které již procházely povinnou školní docházkou a učily se psát i v galicijštině, mírně narůstá počet osob s dobrou schopností písemného vyjádření i u starších skupin. U nejmladší věkové skupiny ovšem dochází mezi rokem 2003 a 2008 k poklesu kvality i této kompetence, a to téměř stejnou měrou jako je tomu u verbálního projevu.

Vzdělání	Kompetence	Mluví		Píše	
		2003	2008	2003	2008
Základní vzdělání či bez vzdělání	Téměř vše	13,8	9,5	1,4	1,3
	Docela dobře	3,5	6,6	1,4	2,9
	Málo či nic	0,9	0,7	13,9	11,8
Vyšší odborné	Téměř vše	33,9	24,6	10,2	8,5
	Docela dobře	10,3	16,8	12,5	15,0
	Málo či nic	4,2	4,3	27,0	23,0
Středoškolské	Téměř vše	9,6	8,8	6,5	5,9
	Docela dobře	3,5	4,9	4,8	6,1
	Málo či nic	2,1	2,2	4,3	4,3
Vysokoškolské	Téměř vše	11,5	12,0	9,0	9,1
	Docela dobře	4,1	6,4	5,1	7,7
	Málo či nic	2,6	3,2	4,6	5,1

Tabulka 45: Jazykové kompetence v galicijštině dle vzdělání respondenta (IGE 2008)

Data v této tabulce potvrzují, nalik je v současné době vzdělání důležitým indikátorem pro jazykové kompetence obyvatel Galicie. Rozdělíme-li respondenty do dvou základních skupin podle dosažené kvalifikace, zjistíme, že v roce 2003 mělo ca. 60 % respondentů, kteří mluví galicijsky výborně či dobře, žádné či pouze nižší vzdělání, zatímco středoškolsky či vysokoškolsky vzdělaných mluvčích bylo pouze 30 % z celkového množství respondentů. Od roku 2003 do roku 2008 ovšem došlo u skupiny s vyšším vzděláním k mírnému nárůstu schopnosti hovořit, a to především ve skupině „docela dobře“.

U písemného projevu je zřejmá logická závislost této kompetence na vzdělání, neboť na rozdíl od mluvení, je zde schopnost dobře či výborně psát u skupiny vzdělanějších osob ve srovnání se skupinou těch méně vzdělaných dvojnásobná a při diachronním pohledu se dále zlepšuje¹⁶⁴. Lze proto důvodně předpokládat, že s měnící se vzdělanostní strukturou v Galicii bude relevance tohoto faktoru klesat.

¹⁶⁴ Zarážející ovšem je, jak vysoké procento osob (27 / 23%) s vyšším odborným vzděláním, které většinou absolvovaly základní školu s povinnou výukou galicijštiny - včetně psaní - uvádí, že není schopná písemného projevu.

Bydliště dle počtu obyv.	Míra kompetence	Mluví		Píše	
		2003	2008	2003	2008
do 10.000 obyvatel	Téměř vše	25,9	21,7	9,0	7,9
(33%)	Docela dobře	5,9	9,9	7,0	10,4
	Málo či nic	1,4	1,3	16,9	14,3
OD 10.000 do 50.000 o.					
(31%)	Téměř vše	23,0	16,8	9,8	8,6
	Docela dobře	5,9	11,8	8,1	11,1
	Málo či nic	2,5	3,0	13,5	12,0
Více než 50.000 obyvatel					
(35%)	Téměř vše	19,0	15,6	9,3	8,8
	Docela dobře	9,8	13,3	9,8	11,1
	Málo či nic	6,5	6,6	16,7	15,8

Tabulka 46: Jazykové kompetence dle místa bydliště (IGE 2008)

V této kategorii došlo ve srovnání s minulostí k výraznému posunu. Ačkoliv ještě v polovině minulého století byla galicijština téměř výhradně jazykem venkovských oblastí, v současné době je alespoň její základní pasivní znalost poměrně rovnoměrně rozšířená mezi venkov, menší a velká města. To je důsledkem jednak koncentrace obyvatel ve větších městech, kam přicházejí právě z rurálních oblastí, a jednak současným všeobecným rozšířením základního vzdělání v galicijštině. V této kategorii je ovšem značný rozdíl mezi kompetencemi (a i zde spíše pasivní porozumění) a užíváním – viz kapitola o jazykovém chování dle místa bydliště.

Na venkově i ve městech se ovšem snižuje kvalita schopnosti hovořit galicijsky z výborné na dobrou, množství respondentů, kteří neumí galicijsky vůbec zůstalo mezi lety 2003 a 2008 stejné.

U písemného projevu jsou kompetence na venkově i ve městech stejné. S rozvojem vzdělání také ve všech těchto oblastech shodně ubývá osob, které neumí psát vůbec, ale paradoxně také osob, které umí psát výborně.

8.3. Subjektivní vnímání jazykových kompetencí

Jazykové kompetence v GJ lze tedy shrnout následujícím způsobem: dochází ke stále častějšímu přerušení mezigeneračního přenosu a klesá kvalita a hloubka schopnosti přirozeného verbálního projevu v galicijštině, ale na straně druhé se

vzhledem k její celoplošné výuce na základních i středních školách zlepšují schopnosti ve čtení a psaní a rozšiřuje se její pasivní znalost i mimo rodilé mluvčí. Teoreticky mají všichni příslušníci mladších generací přirozený přístup k získání základních jazykových kompetencí ve spisovné galicijštině, ale zároveň klesá kvalita a hloubka jejich schopnosti používat GJ v běžné ústní komunikaci a tím i přirozená tendence k jejímu užívání, což plně potvrzují i odpovědi respondentů:

*„...Si no hablo gallego también mucho es por eso porque para hablarlo y hablarlo mal prefiero hablar castellano porque yo cuando hablo gallego estoy mezclando constantemente en una frase por tres palabras gallegas a lo mejor van cinco castellanas...entonces prefiero hablar castellano.“*¹⁶⁵ (IGLESIAS 2002, s. 94)

*„Yo contesto en castellano... si o sea si fuese capaz de hablar bien en gallego les contesta- ...hombre porque no me cos-... si no me costase pero no es porque con-.. o sea mi lengua oficial son las dos“.*¹⁶⁶ (IGLESIAS 2002, s. 87)

*„No uso el gallego salvo en contadas ocasiones y me resulta difícil porque no soy capaz de hablarlo correctamente y porque no me gusta utilizar neologismos ni el gallego normativo“.*¹⁶⁷ (JORGE)

Ačkoliv z kvantitativních výzkumů vyplývá, že galicijská společnost se stále více přiklání k bilingvistu a jazykové kompetence v galicijštině rostou, znalost obou jazyků zdaleka není na stejné úrovni. Zatímco mluvčí z mladších věkových skupin, jejichž rodným jazykem je galicijština, hovoří kastilštinou plynule a

¹⁶⁵ To, že galicijsky moc nemluví je taky tím, že... protože mluvím špatně a to tedy než bych mluvila špatně, tak to radši použiju kastilštinu protože když mluvím galicijsky, pořád do toho míchám kastilský slova, třeba v jedné větě tři slova galicijský a mezi nimi pět v kastilštině... tak to teda radši mluvím rovnou v kastilštině.“

¹⁶⁶ „Já teda lidem vždycky odpovídám v kastilštině. No teda...kdybych byl schopnej mluvit dobře galicijsky, odpovídal bych-..no jasně, to by nebyl probl-koneckonců oficiální jazyky jsou oba“.

¹⁶⁷ Galicijštinu nepoužívám, kromě několika výjimečných situací a je to pro mě těžké, protože nejsem schopný mluvit galicijsky správně a také proto, že se mi nelíbí neologizmy ani normativní galicijština.

alternují většinou bez problémů, v opačném případě přechod od kastilštiny ke galicijštině nefunguje dobře:

*„Yo no hablo gallego entre otras cosas porque no me siento ...hablando gallego porque no soy bilingüe.. .en el fondo no somos bilingües...”*¹⁶⁸ (IGLESIAS 2002, s. 122)

Přirozená snaha vyjadřovat se správně a plynule je navíc podporována i negativním vnímáním nesprávného používání jazyka, kdy na veřejnosti či v médiích mluví galicijsky osoby, které tento jazyk dostatečně neovládají:

*„ ... la presentadora el otro día ni siquiera sabía como se dice remero, ha dicho remador. Hay muchos presentadores a los que se les nota que el gallego no es la lengua que usan habitualmente.”*¹⁶⁹ (ROCÍO)

Z hlediska obecných jazykových kompetencí zároveň dochází k zajímavému paradoxu, kdy plošné užívání galicijštiny při výuce na základních školách omezuje slovní zásobu a schopnost mladších generací správně se vyjadřovat v kastilštině:

*„Mi compañera tiene una hija ...de 14 años...pues y ellos tienen el en cole las ciencias en gallego. Así que ella sabía como se dice digamos...por ejemplo... meseta y que significa en gallego, pero cuando oía la palabra en castellano, no tenía ni idea de que se trata....”*¹⁷⁰ (ROCÍO)

Popřípadě dochází k míšení obou jazyků:

„Bueno, yo por ejemplo tengo un sobrino (bueno, tres) que les dan clases en gallego y ellos hablan en español y además es que ni se lo piensan, incluso los confunden bastante con las palabras. No

¹⁶⁸ Nemluvím galicijsky mimo jiné i proto, protože se necítím...když mluvím galicijsky...protože nejsem bilingvní... v podstatě opravdu nejsme bilingvní

¹⁶⁹ ...onehdá ta komentátorka (závodů veslic. – pozn.aut.) ani nevěděla, jak se řekne veslař. Říká veslovač. Je tam hodně moderátorů, u kterých je hodně znát, že galicijština není jejich běžně užívaný jazyk....

¹⁷⁰ Moje kolegyně má dceru, té je teď 14. No a ve škole mají přírodopis v galicijštině. Takže ona například věděla, jak se řekne meseta a co to znamená v galicijštině, ale když to slyšela ve španělštině, neměla ani tušení o čem se mluví.

saben lo que es rocha, o a lo mejor saben lo que es rocha pero no saben lo que es roca... ese tipo de cosas. Entonces al final hacen una mezcla muy rara“.¹⁷¹ (JORGE)

8.4. Individuální jazykové chování v závislosti na prostředí

Individuální jazykové chování je ovlivněno celým složitým komplexem vlivů (např. GILES et al 1977; WILLIAMS 2005)

Vliv legislativní a institucionální podpory, médií a kodifikovaného standardu na postoje a chování mluvčích jsme již analyzovali v předchozích kapitolách. Nicméně - jak už bylo opakovaně uvedeno dříve - i přes to, že výše zmiňované podmínky jsou shodné pro celé území Galicie, existuje velký rozdíl v jazykovém chování mluvčích na venkově a ve městech. Tento fakt byl naprosto zřetelný už při kvantitativní analýze a komentáře našich respondentů ho naprosto potvrzují.

Zatímco na venkově je galicijština přirozeným a neutrálním jazykem používaným v současnosti ve všech běžných komunikačních situacích:

„O ambiente local é o dunha aldea pertencente a un municipio pequeno, Xove, cun total de 3500 habitantes, onde o centro non chega aos 1000 habitantes, e o resto vive en aldeas ao redor. Está na costa de Lugo, non é ningún centro comarcal, senón que para moitos servizos dependemos doutros núcleos urbanos maiores. Con ese perfil cabería esperar, e esa é a realidade, que a maior parte da xente alí use o galego habitualmente.“¹⁷² (IVÁM)

¹⁷¹ No, já mám například synovce, teda mám celkem tři... kteří mají vyučování v galicijštině a oni mezi sebou mluví v kastilštině a ani nad tím nijak nepřemýšlejí, dokonce jsou zmatení z některých slov. Třeba vědí, co je to „rocha“ (skála gal.) ale nevědí co je to roca (skála šp.)... a podobně. Nakonec je z toho taková zvláštní směsice.“

¹⁷² *Jedná se o vesnici, která spadá pod malé městečko Xove, celkem tu žije asi 3500 obyvatel, v centru asi tak 1000 a zbytek v okolních vesnicích. Je to na pobřeží u Luga a nejedná se o žádné správní centrum, takže co se týká služeb, jsme závislí na větších městech. S tímhle profilem se dá očekávat, že většina lidí bude mluvit galicijsky, a je tomu opravdu tak.*

„El gallego en dónde se habla? Se habla casi única y exclusivamente en los pueblos y en las ciudades gente mayor“¹⁷³ (IGLESIAS 2002, s. 144)

v městském prostředí stále výrazně převládá v běžné, individuální komunikaci kastilština.

„Realmente el gallego no está presente en mi vida. Lo escucho de vez en cuando, de manera esporádica, y la grandísima mayoría, yo diría que un 95% de la gente con la que trato, habla en español, tanto en las relaciones laborales, como amistades, como conocidos.“¹⁷⁴ (JORGE)

„Cuando llegué (de Euskadi a Galicia – pozn. aut.) no tenía prácticamente ningún contacto con el gallego. Todo el mundo hablaba castellano. Incluso el profe de gallego hablaba conmigo en castellano..“¹⁷⁵ (ROCÍO)

„Como estés en la ciudad (...) por regla general te sale el castellano ya no...ni te lo piensas“¹⁷⁶ (IGLESIAS 2002, s.144)

A galicijština je zde vnímána dokonce svým způsobem jako cizorodá a vzbuzuje pozornost:

„Entras en una sala de juegos entras en un bar de gente joven ... y no oyes una palabra en gallego básicamente porque si hablas en gallego te miran como si fueras un extraterrestre“¹⁷⁷ (IGLESIAS 2002, s.143)

¹⁷³ A kde se mluví galicijsky? Mluví se téměř výhradně na venkově a ve městech starší lidé.

¹⁷⁴ Ve skutečnosti se galicijština v mém životě téměř nevyskytuje. Občas ji slyším, ale spíše sporadicky, ale naprostá většina lidí, řekl bych tak 95% z těch, se kterými mám co do činění, mluví španělsky a to jak v práci, tak mezi kamarády a známými.

¹⁷⁵ Když jsem se přistěhovala (z Baskicka do La Coruni), s galicijštinou jsem se prakticky nesetkala. Všichni mluvili kastilsky. Dokonce i profesor galicijštiny se mnou mluvil kastilsky..

¹⁷⁶ Když jsi ve městě, skoro automaticky ti naskočí kastilština, ani na to nemyslíš.

¹⁷⁷ Vejdeš do baru nebo do herny, kde se schází mládež a neslyšíš ani slovo v galicijštině, hlavně proto, že když mluvíš galicijsky, dívají se na tebe jako na mimozemšťana.

S tím, jak se postupně mění celá galicijská společnost, její věková struktura a stále větší počet obyvatel se stěhuje do měst, mění se i proporce v užívání kastilštiny, tradiční a kodifikované galicijštiny v celé společnosti:

*"Todo está conectado... todo está relacionado co proceso de urbanización do país, de escolarización, e de desaparición, ou cando menos de perda de peso, do mundo agrario e mariñeiro. E está constatado que moitos galegos, fillos de galegofalantes, teñen aparcado o galego, non digo en todas, pero si en parte das súas actividades cotiás."*¹⁷⁸ (IVÁM)

Vzhledem k velké migraci obyvatel do měst a k rozvoji příměstských satelitních obytných zón (ani město ani venkov), má zásadní význam chování galicijsky hovořících obyvatel a to jak při jejich příchodu z venkova do měst, tak i jejich reakce na nové městské obyvatele v jejich obci (v případě rozšiřování městské výstavby v malých obcích). Při přechodu z venkovského do městského prostředí většina původně galicijsky hovořících osob plynule přechází ke kastilštině.

*„... un chaval que están en la aldea, al ir a estudiar a un instituto de la ciudad quizá esté con compañeros que son de ciudad, o no son de su entorno, entonces se ven un poco reprimidos y empiezan a hablar castellano.“*¹⁷⁹ (MIGUEL)

Používání tradiční galicijštiny je pak limitováno na kontakt s původní rodinou (tzn. na venkově):

*„Cos amigos cos que sigo en contacto uso o galego ...coa familia...“*¹⁸⁰ (IVÁM)

„... yo no hablaba gallego, hablaba castellano, pero mi familia, como estaba ubicada en la aldea, en la zona de Veigue hablaban casi todos en gallego. Entre los amigos y en casa hablábamos

¹⁷⁸ „Všechno je to propojené, proces urbanizace země, proces vzdělávání je to přechod z jednoho světa, který byl svět venkova a námořníků k úplně jinému světu... a takže logicky... kvůli téhle společenské dynamice spousta lidí, kteří pocházejí z galicijsky mluvících rodin, "zaparkují" galicijštinu... Nechci říct, že by galicijštinu nepoužívali vůbec, ale prostě ji vynechávají z velkého množství svých každodenních aktivit.“

¹⁷⁹ Nějaký kluk z vesnice, když jde studovat do města na gymnázium, kde jeho noví spolužáci mluví v kastilštině si asi bude připadat celkem divně a začne mluvit kastilštinou.

¹⁸⁰ "S přáteli, se kterými jsem v kontaktu používám galicijštinu... a s rodinou"

castellano, pero al ir a casa de mi abuela casi todo se hablaba en gallego. ”¹⁸¹ (MIGUEL)

8.5. Volba jazyka z hlediska subjektivních faktorů

Ačkoliv v městském prostředí v běžné, neutrální individuální komunikaci stále výrazně převládá kastilština, v některých specifických případech se nově rozšiřuje užívání galicijštiny i na osoby, které původně hovořily kastilštinou.

Jak říká Manuel JARDÓN (1998):

„Se puede decir que en gran parte del medio urbano y culto de Galicia se ha producido una diglosía al revés, opuesta a la que antes había en el campo: lo oficial, lo formal funciona mayoritadamente en gallego, mientras los comercial, lo vital y cotidiano discurre predominantemente en castellano, sobre todo entre la gente joven y entre las mujeres.“¹⁸²

V městském prostředí je tedy pro většinu obyvatel neutrálním jazykem kastilština, zatímco galicijština je volena v některých z následujících případů:

- emocionálně vypjaté situace
- zdůraznění národní identity
- projev politického názoru
- veřejné vystupování (instituce, média)

Jak totiž vyplývá z vyjádření některých respondentů, galicijštinu volí jako velmi expresivní jazyk v případě potřeby vyjádření silných emocí:

¹⁸¹ Nemluvil jsem galicijsky, jenom kastilsky, ale skoro každý z mojí rodiny, která žila na venkově blízko Veigue mluvil galicijsky. S přáteli jsme doma mluvili v kastilštině, ale když jsme jeli na návštěvu k babičce, skoro veškerá konverzace probíhala v galicijštině.

¹⁸² Lze říci, že ve velké části intelektuálního a městského prostředí vznikla diglosie na ruby, opak k diglosii, která dříve existovala na venkově: oficiální a formální komunikace probíhá v galicijštině, zatímco obchodní, spontánní a každodenní komunikace probíhá většinou v kastilštině, především mezi mladými lidmi a ženami.

„...*(Agora hablamos) en castellano excepto algún pique o algún enfado en que también soltamos también alguna frasecilla en gallego.*”¹⁸³ (ÁLEX)

Použití galicijštiny v městském prostředí také slouží jako reprezentativní projev politického názoru, zajímavým odrazem této tendence jsou například nápisy na zdech.

Politické proklamace a výzvy odborů se většinou objevují v galicijštině,

zatímco vyznání lásky a osobní hesla bývají obvykle psána v kastilštině.

Obrázek 19: Nápisy na zdi v La Coruně (2012)

¹⁸³ Dneska mluvíme kastilsky, kromě momentů, kdy se škádlíme nebo hádáme; to občas řekneme nějakou větičku v galicijštině.

Galicijština také slouží jako vnější viditelný aspekt národní identity, kterou chce daný mluvčí dát výrazně najevo:

„En la juventud decidí pegar un cambio radical que fue cuando estuve en el instituto, sobre los 17 años, un día me dio por ahí y empecé a hablar gallego. En mi casa nos fuimos a vivir a Sada (núcleo más grande de población) y mis padres empezaron a hablar más castellano, no era como en la infancia que estábamos juntos en la aldea donde se habla mucho el gallego y al venir a Sada, mis padres hablaron en castellano. ...Pues no sé, un día decidí darle más importancia a nuestra tierra, quería que se viera más representada de alguna manera. Y decidí en el instituto empezar a hablar gallego hasta el día de hoy.”¹⁸⁴ (MIGUEL)

“...Ahora gente de clase media-alta lo está empezando a utilizar sobre todo en plan de fardeo, en plan político y en plan de llamar la atención, es un medio para chulearse hoy en día, cosa que antes no existía.”¹⁸⁵ (ÁLEX)

V některých případech se tak děje vědomě, s jasným cílem zapůsobit na příjemce a poukázat na svoji identitu:

„Utilizas el gallego porque te gusta, te sientes identificado, vives en Galicia, te gusta que sepan que eres gallego. Yo más que nada lo hablo porque me gusta que sepan que soy de aquí.”¹⁸⁶ (MIGUEL)

¹⁸⁴ Když jsem byl mladý, rozhodl jsem se provést radikální změnu, bylo to zhruba, když mi bylo 17 a byl jsem na gymnáziu, jednoho dne jsem si prostě postavil hlavu a začal jsem mluvit galicijsky. S rodinou jsme se odstěhovali do Sady, což bylo trochu větší městečko a moji rodiče začali mluvit kastilsky ještě více, než dříve. Nebylo to jako v mém dětství, kdy jsme žili všichni společně na venkově, kde se mluvilo hodně galicijsky. Když jsme se přestěhovali do Sady, moji rodiče začali mluvit víc kastilsky.... A já nevím... já jsem se prostě rozhodl, že by pro mě moje země měla být důležitá a chtěl jsem, aby tenhle názor byl nějak vidět. A tak jsem se na gymnáziu rozhodl mluvit galicijsky a mluvím tak dodnes.

¹⁸⁵ “...Dnes ji (galicijštinu) používá vyšší střední třída, aby se ukázala, nebo jako demonstraci svého politického názoru, nebo prostě jen aby byli zajímaví, v podstatě se vytahují, což dřív neexistovalo.

¹⁸⁶ Používáš galicijštinu, protože se ti líbí, cítíš se identifikovaný, bydlíš v Galicii a jsi rád, když je vidět, že jsi Galicijec. Já mluvím galicijsky především proto, aby bylo znát, že jsem odtud.

Ale i v případech, kdy toto nemusí být primárním cílem mluvčího, další účastníci komunikace mohou používání galicijštiny vnímat právě tímto způsobem – což jen potvrzuje výraznou ideově-politickou konotaci, které má používání galicijštiny v městském prostředí.:

„ Y luego una compañera mía, que siempre habla con todo el mundo castellano, con sus amigas, en el trabajo.... puede ser que con sus padres hable en gallego... pero por el resto, solo castellano. Y también escribe los e-mails en gallego. Y mi teoría es que lo hacen para quedar bien, porque está de moda..”¹⁸⁷(ROCÍO)

Používání galicijštiny coby projevu individuálního politického názoru se samozřejmě neprojevuje pouze v individuální komunikaci, ale ještě výrazněji při veřejných vystoupeních:

„Es sorprendente que en las manifestaciones de Galicia, siempre se empleen pancartas en gallego aunque los que estén detrás de dicha pancarta hablen todos en español.“¹⁸⁸ (JORGE)

Jedním z důvodů pro tuto výraznou změnu v diglosivním uspořádání mezi galicijštinou a kastilštinou je fakt, že díky rozšířené podpoře ze strany státních institucí a působení nacionálně a intelektuálně zaměřených skupin se galicijština stala jedním ze symbolů národní identity a jedním ze znaků příslušnosti jednotlivce k těmto ideovým směrům a určitým módním trendem, což na jedné straně umožňuje její rozšíření mezi jedinci s podobným smýšlením. Je ovšem třeba brát v úvahu, že ze stejného důvodu je její užívání u jinak politicky smýšlejících obyvatel limitováno.

„... antes te podía contestar que eran ocasiones (cuando se usaba gallego - pozn.aut.) para llamar la atención, enfados, de burlas... sin embargo hoy en día yo creo que tanto puede haber un bando como otro. Te puedes encontrar ese ejemplo como el de personas

¹⁸⁷ A potom jedna moje kolegyně, která se všema svými kamarádama mluví kastilsky, a v práci taky... teda možná s rodičema mluví galicijsky... ale jinak ne, a ta taky vždycky píše maily v galicijštině. No a moje teorie je, že to dělá, aby byla „in“.

¹⁸⁸ Je překvapivé, že při manifestacích v Galicii se vždy používají transparenty v galicijštině, i když ti, kteří je nesou mluví mezi sebou kastilsky.

que quieren dar a conocer que tienen un gallego normativo, esta gente nacionalista que dice “yo aquí con mi gallego normativo estoy aquí arriba”, así que te puedes encontrar con los dos casos: utilizarlo en plan burlesco como utilizarlo en plan fardón, chulo, reivindicativo, sí.”¹⁸⁹ (JORGE)

Příčinu změny v přístupu uživatelů lze také hledat v postupné změně statusu galicijštiny, který se od začátku jazykové normalizace změnil v důsledku společenské transformace. Sice i nadále zůstává faktem, že galicijština je jazykem používaným v přirozené komunikaci především na venkově, ale postupně se mění konotace tohoto slova. Zatímco v minulosti byl člověk z venkova vnímán jako „paleto“ (buran) „de poca educación“ (nevzdělanec) „de poca cultura“ (barbar), díky rozvoji agroturistiky, všeobecně dostupnému vzdělání a akcentuaci místních tradičních hodnot a kultury má v současnosti mnohem pozitivnější význam.

„Antes es que eramos... incultos porque antes el que hablaba gallego era un paleto... ahora no, ahora gracias a dios ya no es así.”¹⁹⁰ (IGLESIAS 2002, s. 146)

„Eso foi por a xeración despois da os nosos pais é decir a nosa xeración xa empezou a ter estudos xa empezaron a...ter formación...a universidade no sé qué e nós somos tan cultos coma un tío de Madrid e... falo en galego e por que vou deixar de falar? Son máis tonto ou que...vas a Santiago encontras a un médico falando en galego e dis ti...Non é tan malo realmente, entendes?”¹⁹¹ (IGLESIAS 2002, s. 188)

¹⁸⁹ Dříve bych řekl, že to byly situace, kdy chtěl někdo budit pozornost, kdy se rozčlil, nebo si z někoho chtěl dělat legraci, ale dneska bych řekl, že to může být jedna i druhá skupina. Můžeš se setkat s příkladem, kdy někdo chce, aby se vědělo, že má normativní galicijštinu, tihle nacionalisté, kteří říkají „já se svojí normativní galicijštinou jsem tady nahoře“, takže se můžeš setkat s oběma případy...použití jako výsměch, stejně jako když se chce někdo vychloubat nebo se chce ukázat.

¹⁹⁰ Dříve jsme bylinevzdělaní, kdo mluvil galicijsky byl buran...dneska už ne, díky bohu tomu tak dnes už není...

¹⁹¹ To je protože ta generace, která přišla po našich rodičích, takže naše generace, už je vzdělanější... už má vzdělání a někdo i vystudoval vysokou školu... nevím... prostě už máme to samé vzdělání jako nějaký chlápek z Madridu... A jestli mluví galicijsky, proč bych toho měl nechat? Jsem snad hloupější nebo co... teď jedeš do Santiaga a potkáš tak třeba doktora, který s tebou mluví galicijsky....a ten ti řekne... na tom přece není nic špatného... chápeš?

Je ovšem překvapivé, jak pomalu tento posun ve vnímání galicijštiny postupuje. Negativní vnímání tradiční galicijštiny muselo být opravdu velmi hluboce zakořeněné, když ani po více než třiceti letech procesu jazykové normalizace, oficiální podpory galicijštiny a nárůstu její prestiže mezi intelektuály a obecně proklamované změně postoje společnosti i jednotlivců vůči ní je galicijština v městském prostředí mimo institucionální sféru stále intuitivně vnímána jako jazyk s určitým sociálním stigmatem. Ještě překvapivější je, že se tento postoj vyskytuje i u velmi mladé generace, která již vyrůstala v období plné jazykové normalizace.¹⁹²

Jak potvrzuje Ana IGLESIAS (2002, s.142):

“En principio, o prexuízo desapareceu – dado que xa non se cualifica de vergüenza falar galego fóra da da casa, pero o comportamento mantense “¹⁹³.

Kromě politické i ideové orientace mluvčího je dalším individuálním faktorem ovlivňujícím volbu jazyka předpokládaný preferenční jazyk dalšího účastníka konverzace. V rámci rodiny, kde se mezi sebou všichni mluvčí znají, se používá mateřský jazyk, ale v cizím prostředí mluvčí častěji volí neutrální kastilštinu, protože předpokládají její všeobecnou znalost u všech mluvčích:

„No se... es que depende claro con quien lo vayas a hablar porque por ejemplo a mí en casa ya te digo que lo hablo y no me cuesta pero fuera claro si... si alguien me habla castellano como estoy con gente que habla castellano...me siento ridícula hablándoles gallego y yo... y ellos me hablen en castellano entonces por eso no

¹⁹² Tento rozštěp v diglosivní situaci v Galicii velmi příznačně dokládá situace z roku 2011, kdy se jedné z velmi sledovaných reality show na celostátní španělské televizní stanici se zúčastnila i mladá žena z Galicie – Marta. Ta v jednom ze soukromých rozhovorů s jinou účastnicí velmi otevřeně vyjádřila svůj osobní negativní postoj ke galicijštině a intuitivní subjektivní diskreditaci potenciálního partnera, pokud se na ni při seznámení obrátí v galicijštině. Popsala také jazykové chování mnoha svých vrstevníků, kteří se galicijštině kromě povinných předmětů ve škole spíše vyhýbají. Po zveřejnění tohoto jejího vystoupení se zvedla silná vlna velmi emotivních a kritických reakcí z řad obyvatel a reagovala i ostatní média. Část populace ve svých komentářích na sociálních sítích a v médiích dala Martě za pravdu a ocenila její upřímnost, druhá část ji odsoudila a vyjádřila svůj důrazný nesouhlas a argumentace na obou stranách byla poměrně vyhrcoaná.

¹⁹³ V podstatě předsudky zmizely – vzhledem k tomu, že už není ostuda mluvit galicijsky mimo domov, ale chování to nezměnilo.

lo uso tampoco...Es cuestión de comunicarte.....es que toda la gente casi todo el mundo habla en castellano.“¹⁹⁴ (IGLESIAS 2002, s. 90)

8.6. Národní identita, jazyk a jazykové chování

Někteří autoři (GILES 1977, KARAN 2010) uvádějí jako jeden ze zásadních faktorů ovlivňujících jazykové chování národní identitu. Míra vlivu národní identity na jazykové chování zjištěná v naší studii je ovšem poměrně různá. Představíme li si na jednom extrému pomyslné názorové osy tvrzení, že jazyk je nezbytnou a nedílnou součástí národní identity a na opačném extrému tvrzení, že jazyk se na tvorbě galicijské národní identity nepodílí, nalezneme mezi našimi respondenty zastoupení téměř v rámci celé této škály, s převahou názorů, že jazyk sice je důležitou součástí národní identity, ale nikoliv jedinou ani .nejdůležitější. Z hlediska posouzení vitality galicijštiny má význam především odraz těchto názorů na konkrétním jazykovém chování. Abychom ilustrovali vzájemnou propojenost identity, jazykového chování (současná vitalita GJ) a mezigeneračního přenosu (budoucí vitalita GJ), uvádíme u každého z respondentů zároveň i citaci ohledně jeho užívání galicijštiny a jazyk, ve kterém chce vychovávat své děti:

MIGUEL

Identita:

*„Para tener una identidad gallega, creo que lo que tenemos que hacer es defender nuestra lengua, hablarla, que se conozca...“*¹⁹⁵

Užívání:

¹⁹⁴ A ono taky samozřejmě záleží na tom, s kým mluvíš, protože například doma mluvím galicijsky a je to úplně normální, ale jinak...jinde je to trochu divný... když na mě někdo mluví kastilsky, tak mu taky odpovídám kastilsky...jinak by se člověk cejtíl divně...není to tím, že byk to pro mě bylo těžký, ale člověk tak nějak ví, že všichni mluví kastilsky... a člověk se chce přece dorozumět... panebože zní to divně když na tebe někdo mluví kastilsky a ta na něj mluví galicijsky...A navíc kastilsky umí všichni

¹⁹⁵ Abychom měli galicijskou identitu, to, co musíme udělat je hájit náš jazyk a mluvit jím, aby byl známý.

„ Lo (el gallego - pozn. aut.) utilizo a diario, pienso en gallego...Está presente 100%“¹⁹⁶

Mezigenerační přenos:

*“Hay que educarlos en los dos idiomas oficiales que hay en la comunidad. Después ellos cuando sean mayores que decidan. Yo les voy a hablar en gallego, lo que pasa es que después ellos elegirán si siguen hablando en gallego.”*¹⁹⁷

Tento respondent tedy uvádí galicijštinu jako nezbytnou podmínku pro zachování národní identity, tento jazyk běžně používá a vychovává v něm – spolu s kastilštinou - i své děti.

IVÁM

Identita

*“A lingua é sen dúbida un dos aspectos que define un pobo, pero non é unha condición sine quae non.”*¹⁹⁸

Užívání

*“Cos amigos cos que sigo en contacto uso o galego...E na miña familia non se fala español. Neste caso o galego é o vínculo familiar.”*¹⁹⁹

Mezigenerační přenos

“Bilingüe. Os nenos teñen dereito a saber de onde procede o pai, de onde proceden os avós, os meus fillos van ter o meu referente

¹⁹⁶ Používám ji (galicijštinu) denně, myslím v galicijštině...Je v mém životě přítomná na 100%.

¹⁹⁷ Děti se musí vychovávat v obou jazycích. Až budou velké, rozhodnou se samy. Já na ně budu mluvit Galicijsky, ale oni se potom rozhodnou, jestli budou pokračovat.

¹⁹⁸ Jazyk je nepochybně jeden z faktorů, které definují národ, ale není to podmínka sine quae non.

¹⁹⁹ S přáteli, se kterými jsem v kontaktu používám galicijštinu... A v mé rodině se nemluví španělsky. Z tohoto hlediska je galicijština spojením s rodinou.

do galego, pero vanse criar nun entorno onde esa lingua non existe.”²⁰⁰

Tento respondent tedy považuje jazyk za jeden z aspektů, který definuje národ, ale ne jako aspekt jediný. Galicijštinu používá při neformální komunikaci s rodinou a přáteli, své děti bude vychovávat bilingvně.

ÁLEX

Identita

“Es muy importante (lengua para la identidad - pozn. aut.) porque Galicia con lengua propia es más reconocible... Para mí la lengua es primordial, el gallego si desapareciera sería una pena, es algo propio que tenemos que nos distingue...”²⁰¹

Chování

“(El gallego uso) para tratar con mis compañeros... A nivel familiar, en la actualidad casi nulo.”²⁰²

Mezigenerační přenos

“Claramente la primera lengua será el castellano y está claro que mi hijo o mis hijos, yo egoístamente prefiero que estudien un idioma extranjero que el gallego. Eso está claro, pero bueno, si a mi hijo se le da por practicar el gallego, yo encantado, pero para mí ésas son las prioridades.”²⁰³

²⁰⁰ Bilingvní (výchova). Děti mají právo vědět, odkud pochází jejich otec, odkud pochází jejich prarodiče. Moje děti budou mít mě jako zástupce galicijštiny, ale budeme je vychovávat v prostředí, kde se tento jazyk nevyskytuje.

²⁰¹ Je velmi důležitý (jazyk pro identitu) protože Galicie s vlastním jazykem je lépe odlišitelná. Pro mě má jazyk zásadní význam, kdyby zmizel, byla by to škoda, je to něco našeho, něco co nás odlišuje...

²⁰² (Galicijštinu) používám při komunikaci s kolegy v práci. Doma v rodině momentálně téměř vůbec.

²⁰³ Samozřejmě prvním jazykem bude kastilština a je jasné, že si egoisticky přeju, aby moje dítě nebo moje děti raději studovaly cizí jazyk než galicijštinu. To je jasné, ale dobře, jestli moje dítě bude chtít mluvit galicijsky, budu rád, ale priority jsou pro mě jinde.“

Pro tohoto respondenta je sice galicijština pro národní identitu zásadní, nicméně galicijštinu používá pouze při neformálních kontaktech s kolegy a své děti bude vychovávat v kastilštině.

JORGE

Identita:

“Lógicamente, el gallego está relacionado directamente con la identidad gallega. Creo que en la medida en que uno se está perdiendo, el resto también. Por perder el idioma, perdemos identidad, pero también la perdemos cuando nos quitamos nuestro acento o cuando nos desarrollamos siguiendo las pautas exactas de otros sitios donde el idioma es más fuerte.”²⁰⁴

Chování:

Realmente el gallego no está presente en mi vida. Lo escucho de vez en cuando, de manera esporádica, y la grandísima mayoría, yo diría que un 95% de la gente con la que trato, habla en español, tanto en las relaciones laborales, como amistades, como conocidos.²⁰⁵

Mezigenerační přenos

“¿Cómo educaría un padre a un hijo con respecto a cualquier cosa? De tal manera en que se pueda defender el día de mañana sin problemas. Es fácil deducir que en español.”²⁰⁶

Dle názoru tohoto respondenta je jazyk přímo spojený s identitou, ale není její jedinou součástí. Používá téměř výhradně kastilštinu a své děti také bude vychovávat v kastilštině.

²⁰⁴ Galicijština je logicky přímo spojená s galicijskou identitou. Myslím, že tím, že tím, jak se ztrácí jedno, ztrácí se i to ostatní. Tím, že ztrácíme jazyk, ztrácíme i identitu, ale také ji ztrácíme, když se zbavujeme našeho přízvuku, nebo když pro sebe přejímáme vzorce chování z oblastí, kde je silný jiný jazyk.

²⁰⁵ Galicijština se v podstatě v mém životě nevyskytuje. Čas od času ji někde zaslechnu, spíš sporadicky, ale naprostá většina lidí, se kterými jsem ve styku, řekl bych tak 95%, mluví španělsky, a to jak v práci, mezi přáteli a známými.

²⁰⁶ Jak všeobecně vychovává své děti každý rodič? Prostě tak, aby to měli v životě co nejsnazší. A snadno lze odvodit, že to bude ve španělštině.

ROCÍO

Identita

“Bueno... la lengua también forma una parte. Y el paisaje, el mar y la lluvia.... Pero... La lluvia y el paisaje verde es para mí más significativo que la lengua.”²⁰⁷

Chování

“Para mí, el gallego es de verdad un tema bastante indiferente, siempre me he movido aquí en un ambiente en el que se usaba el castellano.”²⁰⁸

Mezigenerační přenos

“No veo porqué (educar en gallego). No tengo nada encontra el gallego...Pero... ¿Comprendes?... no me parece muy útil.”²⁰⁹

Tento respondent tedy sice vidí spojitost mezi jazykem a identitou, ale jazyk pro něj není v případě Galicie pro identitu určující. Hovoří kastilsky, děti bude vychovávat také v kastilštině.

Z předchozích citací vyplývá, že respondenti sice většinou považují jazyk za součást národní identity, ale nikoliv nezbytnou. Ke stejnému závěru došla na základě odpovědí svých respondentů i IGLESIAS (2002):

„A resposta máis inmediata a esta cuestión (importancia da lingua na construción dunha identidade galega) – dada polos propios informantes - é que non se trata dun elemento esencial“.²¹⁰

Ukazuje se tedy že samotná identita je sice pro jazykové chování faktorem důležitým, ale že například výchozí jazykové kompetence, prostředí a utilitární

²⁰⁷ No...jazyk je také součástí (identity). A krajina, moře a déšť... Ale...Ten déšť a ta zelená krajina je pro mě důležitější než ten jazyk.

²⁰⁸ Mě se galicijština opravdu nijak netýká, vždycky jsem se tu pohybovala v prostředí, kde se používala kastilština.

²⁰⁹ Nemám proč (vychovávat své dítě v galicijštině). Nic proti ní nemám... ale ...chápeš, nepřipadá mi moc praktická.

²¹⁰ Bezprostřední odpovědi na tuto otázku (význam jazyka pro galicijskou identitu) dle našich respondentů je, že se nejedná o zásadní prvek.

hledisko mají u většiny respondentů při jejich jazykovém chování větší motivační význam, než právě identita.

8.7. Inkoherentnost postojů a chování

Většina obyvatel napříč celým sociálním a věkovým spektrem má ke galicijštině pozitivní postoj, je pro její zachování a ideu procesu jazykové normalizace názorově podporuje.

„La verdad es que es un bien cultural, es nuestro. Para mí es como un bien que tenemos nosotros que hay que potenciar o por lo menos cuidar!”²¹¹ (ÁLEX)

Ovšem – jak již ukázala předchozí kapitola - často se tak děje pouze v teoretické či ideové rovině, aniž by se to odráželo v praktickém intenzivnějším užívání jazyka. V galicijské společnosti je tedy - kromě výrazně odlišného přístupu k tradiční a spisovné galicijštině - velmi specifickým jevem rozdíl v teoretických postojích jednotlivce (actitud) a jeho konkrétním jazykovém chování (conductas).

To ve své studii potvrzuje i Ana IGLESIAS (2002, s.109), jejíž respondenti *„perciben intuitivamente o que se ten demostrado nos estudios cuantitativos realizado ata o momento a falta de relación entre actitudes e conductas.”²¹²* a ke stejnému výsledku jsme došli i v rámci našeho výzkumu.

Tento rozpor se projevuje nejen v individuálním používání galicijštiny v různých jazykových situacích,

„Pienso que hay un poco de todo y que todo el mundo la respeta, a la lengua como tal, pero hay gente que se decide a hablarla y que forma parte de su vida y hay gente que la respeta, que admite que

²¹¹ Pravda je, že je to kulturní dědictví, je naše. Pro mě je to jako náš majetek, a musíme dbát, aby rostl, a ne se o něj alespoň dobře starat.

²¹² Intuitivně vnímají to, co potvrdily i kvantitativní výzkumy předcházející této studii – a to chybějící vztah mezi názory a chováním

*le hablen en gallego sin problema, pero no lo va a utilizar.*²¹³
(MIGUEL)

ale i při jazykové výchově v rodině, kde má rozdíl mezi názory a chováním naprosto zásadní dopad na mezigenerační přenos:

“Para mí la lengua es primordial, el gallego si desapareciera sería una pena, es algo propio que tenemos que nos distingue y todo lo que nos distinga, mejor.....”

“¿ Y cómo educas a tus hijos respecto a la lengua?”

“Claramente la primera lengua será el castellano y está claro que mi hijo o mis hijos, yo egoístamente prefiero que estudien un idioma extranjero que el gallego. Eso está claro, pero bueno, si a mi hijo se le da por practicar el gallego, yo encantado, pero para mí ésas son las prioridades”²¹⁴ (ÁLEX)

Inkoherentnost mezi postoji a chováním se projevuje u generace rodičů, ale i u jejich dětí:

„ME: es un defensor de Galicia y de la lengua y todo sin embargo él habla castellano...”

M: por eso, yo también hablo por los míos porque yo tengo a dos

ME: él tiene la bandera de galicia allí y el el... le encanta pues todo lo que sea relacionado con Galicia y además dice hay que esto porque es de aquí y conservarlo y tal y él habla castellano

D: y mis hijos igual.”²¹⁵ (IGLESIAS 2002, s. 109)

²¹³ Myslím, že je to od všeho trochu, všichni ji (galicijštinu) respektují jako jazyk, ale jsou lidé, kteří se rozhodnou ji používat a tvoří součást jejich života a jsou lidé, kteří ji respektují, kteří bez problémů přijímají, když s nimi někdo mluví galicijsky, ale nepoužívají ji.

²¹⁴ Pro mě je jazyk zásadní, kdyby galicijština zmizela, byla by to škoda, je to něco typicky našeho, co nás odlišuje a čím víc odlišností máme, tím lépe... A jak vychovááš děti vzhledem k jazyku? Samozřejmě prvním jazykem bude kastilština a je jasné, že egoisticky si přeju, aby moje dítě nebo moje děti raději studovaly cizí jazyk než galicijštinu. To je jasné, ale dobře, jestli moje dítě bude chtít mluvit galicijsky, budu rád, ale priority jsou pro mě jinde.“

²¹⁵ ME: on (syn mluvčí) je teda velkej zastánce galicie a našeho jazyka a tak, ale sám mluví kastilsky....

Důvodem pro tuto inkoherentnost mezi postoji a chováním může být **nedostatečná jazyková kompetence,**

„...se lo decía el otro día tú tanto defender Galicia tanto tu patria tu patria pero no hablas en gallego y me dijo lo mismo – porque no sabe, no sabe seguirlo y entonces pues el pobre habla el castellano entonces...²¹⁶.(IGLESIAS 2002, s. 109)

a u mladších generací se jedná především o **vliv prostředí**, ve kterém se pohybují a které je pro používání galicijštiny obvykle spíše limitující.

„...o uso do galego como lingua coloquial cotiá – sobre todo entre a xente nova – semella ter lugar unicamente na casa, pero non cos amigos, no traballo ou noutro tipo de relacións interpersonáis.“²¹⁷ (IGLESIAS 2002, s.143)

Tento závěr potvrzuje i studie Informe Xuventude 2010 zpracované Xuntou de Galicia, podle které mezi mladými lidmi převládá používání galicijštiny hlavně v rodinném prostředí (44%); zatímco když se chtějí s někým zajímavým seznámit používá galicijštinu jen ve 32% případů a v elektronické komunikaci pouze ve 26%.²¹⁸ Typ komunikační situace tedy má tedy pro většinu mluvčích zásadní motivační význam pro volbu galicijštiny či kastilštiny.

Tyto teoretické závěry také potvrzují jednotliví respondenti. Ti z mluvčích, pro které je jazyk pouze komunikačním prostředkem bez ideové konotace, preferují kastilštinu, protože je pro ně prostě "praktičtější", neboť je **komunikačně univerzálním jazykem:**

M: no právě, to samé můžu říct o mých dvou dětech

ME: Má v pokoji galicijskou vlajku a je nadšenější ze všeho co je jako galicijský a co je odtud, a říká, že je potřeba to chránit, ale mluví kastilsky“

D: „moje děti to samý“.

²¹⁶ Nedávno jsem mu to říkala, ty pořád bráníš galicii a pořád říkáš moje vlast, moje vlast, ale galicijsky nemluvíš a on mi říkal to samé – nemluví protože neumí, ani úplně nerozumí a tak mluví kastilsky.

²¹⁷ Používání galicijštiny jako běžného hovorového jazyka – především mezi mladými lidmi – je obvykle limitováno pouze na domácí prostředí, ale ne pro komunikaci mezi přáteli, v práci nebo v ostatních mezilidských vztazích.

²¹⁸ Tyto hodnoty sice vypadají poměrně optimisticky, ale je nutné brát v úvahu, že Xunta distribuovala dotazníky rovnoměrně na jednotlivé okresy, ale ne vždy proporcionálně podle počtu obyvatel (město/venkov) a dle jejich vlastní poznámky studie je „Non proporcional para o conxunto de Galicia e proporcional para cada provincia“.

„Yo no me siento motivada para hablar en gallego porque yo hablo castellano todo el mundo me entiende y en realidad mi entorno habla el castellano eso es lo cierto... si yo tuviese un motivo...“²¹⁹ (IGLESIAS 2002, s. 254)

A dokonce i ti, pro které je galicijština rodným jazykem, vnímají, že její používání ve srovnání s kastilštinou **nemá** žádnou praktickou **přidanou hodnotu**.

„Cómo tampouco che fai falta o galego para vivir aquí é decir si fora o galego a lingua única ou falabas galego ou ... a ver que pasaba... ó haber as dúas linguas falas en castelán e tampouco tes problemas“.²²⁰ (IGLESIAS 2002, s. 254)

Z toho vyplývá, že ta část mladé generace, která není politicky angažovaná nebo nemá nacionálně zaměřené smýšlení mimo své rodinné prostředí prostě *„no tiene ningún motivo para hablarlo“²²¹* (IGLESIAS 2002, s.254). Důležitost praktického využití jazyka coby motivačního faktoru v jazykovém chování se odráží i v názorech některých respondentů, kteří upřednostňují před galicijštinou nejen kastilštinu, ale i jiné cizí jazyky:

"Claramente la primera lengua será el castellano y está claro que mi hijo o mis hijos, yo egoístamente prefiero que estudien un idioma extranjero que el gallego.“²²² ÁLEX

Jedním z hlavních důvodů může být i to, že v případě galicijštiny se sice zlepšil její status v obecné ideové rovině, ale její sociálně-ekonomická využitelnost ovlivňující prestiž a v konečném důsledku i motivaci pro užívání v celém spektru komunikačních situací zůstává i nadále poměrně nízká.

²¹⁹ Nemám motivaci mluvit galicijsky, protože když mluvím kastilsky, rozumí mi všichni a ve skutečnosti všichni v mém prostředí mluví kastilsky...kdybych měla nějakou motivaci...

²²⁰ Ale protože v podstatě galicijštinu pro život tady nijak nepotřebuješ... chci tím říct, kdyby galicijština byla jediný jazyk, buď bys mluvil, nebo... co by se asi stalo....ale protože tady jsou k dispozici dva jazyky, mluvíš kastilsky, protože s tím nemáš žádný problém.

²²¹ Nemá (mládež) žádnou motivaci, aby mluvila galicijsky.

²²² Samozřejmě prvním jazykem bude kastilština a je jasné, že egoisticky dávám přednost tomu, aby moje dítě nebo moje děti studovali spíš cizí jazyk, než galicijštinu.

8.8. Hodnocení vitality galicijštiny z hlediska individuálních kompetencí, postojů a jazykového chování uživatelů

Jak vyplývá z předchozího textu, vztah obyvatel Galicie – ať už kastilsky či galicijsky hovořících - k jejich národnímu jazyku je na teoretické rovině pozitivní, vidí v něm národní kulturní bohatství a většina je pro jeho zachování. Z tohoto důvodu by bylo možné dle metodiky UNESCO (2002) zařadit tento faktor do skupiny 4: „*Most members support language maintenance*“²²³.

Ovšem tento pozitivní postoj se ve velké míře nepromítá do chování, které je u části populace vůči jazyku lhostejné nebo vědomě (například při volbě jazyka pro komunikaci se svými dětmi) upřednostňují kastilštinu. Proto považujeme u tohoto faktoru za správnější zařazení galicijštiny do skupiny 3: „*Many members support language maintenance; others are indifferent or may even support language loss*“²²⁴.

²²³ Většina členů společnosti podporuje zachování jazyka

²²⁴ Velká část členů společnosti podporuje zachování jazyka, ostatní jsou lhostejní či dokonce přispívají k jeho zániku.

9. Trendy v současných jazykových komunikačních oblastech

„Where, with whom, and the range of topics for which a language is used“²²⁵ (UNESCO 2002)

Máme-li popsat trendy v užívání galicijštiny, dostáváme se od úzkého pohledu definovaného optikou statistických výsledků k pohledu mnohem komplexnějšímu. Galicijština je jazyk, který se v současné době v různé míře používá ve všech běžných komunikačních prostředích, kromě mezinárodního:

- v rodině
- při společenském styku
- v pracovním prostředí
- v rámci vzdělávání / kultury
- v institucích

9.1. Rodina

Pro zachování jazyka je všeobecně považováno za nejdůležitější rodinné jazykové prostředí (FISHMAN 1991). V rodině jedinec přirozeným způsobem získává primární jazykové kompetence, rodina je také dlouhodobě významným prostředím pro praktické použití jazyka, ale zároveň také formuje postoje svých jednotlivých členů. Navíc má ze všech funkčních jazykových oblastí největší význam pro další reprodukci (přenos jazykových kompetencí na následující generaci).

Podle WILLIAMSE (2005) má výrazný vliv na jazykové chování uvnitř rodiny její jazyková endogamie a to jednak mezi oběma rodiči, ale také mezi generacemi

²²⁵

Kde, s kým a pro jaké spektrum témat je jazyk používán.

rodičů a prarodičů, neboť v případech, kdy dojde k přerušení mezigeneračního přenosu, představuje právě kontakt se širší rodinou a prarodiči příležitost zachování jazykových kompetencí:

„Entre los amigos y en casa hablábamos castellano, pero al ir a casa de mi abuela casi todo se hablaba en gallego“²²⁶ (MIGUEL)

Ve smíšených manželstvích nebo případech, kdy děti vyrůstají mimo Galicii pak představuje zachování širších rodinných vazeb zároveň i základní motivační faktor pro reprodukci jazyka následující generaci:

“Os nenos teñen dereitoten dereito a saber de onde procede o pai, de onde proceden os avós,e na miña familia non se fala español. Neste caso o galego é o vínculo familiar.”²²⁷ (IVÁM)

Rodina tedy může v rámci mezigeneračního přenosu buď zajistit kontinuální reprodukci minoritního jazyka, tedy jeho plynulý přirozený přenos z jedné generace na druhou,:

"Procedo dunha familia na que se fala so galego"²²⁸. (IVÁM)

nebo v opačném případě to může být právě rodinné prostředí, kde dochází k přerušení kontinuity jazykové reprodukce - nová generace není vychovávána v mateřském jazyce rodičů a poté ho nepoužívá.

„A ver, lo que recuerdo es en casa los diálogos que tenían mi madre y mi abuela continuos en gallego. Cuando había cabreos de por medio, gallego acentuado.... A mí... el gallego nunca se me dio

²²⁶ Mezi kamarády a doma jsem mluvili kastilsky, ale když jsme byli u babičky, téměř vždycky se mluvilo galicijsky.

²²⁷ „...moje děti mají právo vědět, odkud pochází jejich otec, odkud pocházejí prarodiče... a v mojí rodině se nemluví španělsky, takže se určitě budou učit galicijštinu.“

²²⁸ „Takže... já pocházím z rodiny, kde se mluví **jenom** galicijsky“

bien, siempre era una materia que se me quedaba ahí colgada. “
²²⁹ (ÁLEX)

Jak vyplývá z výzkumu, vliv rodinného prostředí pro jazykovou reprodukci není bezvýhradný a může nastat situace, kdy přestože nová generace byla původně vychovávána v galicijštině od používání tohoto jazyka vlivem prostředí později upustí:

„Pono o caso da mina filla NOS falamos sempre en gallego i ELA falou sempre en gallego ...sale con outras amigas o millor na mesma escola ...falaban en castelán ela falaba en castelán PERO NA CASA sempre se faou galego.“ ²³⁰ (IGLESIAS 2002, s. 109)

Stejně tak může nastat i situace opačná, kdy se jedinec rozhodne pro aktivní užívání galicijštiny i přes to, že kontinuita mezigeneračního přenosu byla v určitém bodě přerušena:

„Durante mi infancia yo no hablaba gallego, hablaba castellano, pero mi familia, como estaba ubicada en la aldea, en la zona de Veigue hablaban casi todos en gallego...// En la juventud decidí pegar un cambio radical que fue cuando estuve en el instituto, sobre los 17 años, un día me dio por ahí y empecé a hablar gallego.“ ²³¹ (MIGUEL)

Ale jak vyplývá z výše uvedeného komentáře, i v tomto případě měl respondent v dětství přirozený kontakt s galicijštinou v rámci své rodiny, a ačkoliv se jednalo o generaci prarodičů, měl možnost přímého kontaktu s nimi i s prostředím, kde se galicijština používala jako přirozený komunikační nástroj.

²²⁹ No jo, pamatuju si na nekonečné rozhovory, které vedla moje matka s babičkou v galicijštině. Když se rozčílily, zesílil i přízvuk. Ale já... Mě galicijština nikdy moc nešla, vždycky to byl předmět, ve kterém jsem měl dost rezervy...

²³⁰ Uvedu příklad mojí dcery, mluvili jsme s ní vždycky galicijsky a ona také mluvila vždycky galicijsky.... Ale pak jde ven s kamarádkami, nebo třeba i ve škole... mluví kastilsky a ona také mluví kastilsky...ale doma, doma se vždycky mluvilo galicijsky.

²³¹ V dětství jsem nemluvil galicijsky, jenom kastilsky, ale skoro každý z mojí rodiny, která žila na venkově blízko Veigue mluvil galicijsky.... Když jsem byl mladý, rozhodl jsem se provést radikální změnu, bylo to zhruba když mi bylo 17 a byl jsem na gymnáziu, jednoho dne jsem si prostě postavil hlavu a začal jsem mluvit galicijsky.

V případech, kdy tomu tak není a neexistuje návaznost na rodinné kořeny ani určité přirozené jazykové zázemí, je přechod od kastilštiny ke galicijštině i při pozitivním vztahu jedince ke galicijštině komplikovaný.

„Dijo voy a hablar gallego estuvo cuatro años y de repente dejó de hablar gallego o sea porque sabes tampoco es como la gente que desde pequeña habló gallego...es gente que lo decide y esa gente que lo ha decidido no lo lleva tan dentro como o sea de repente puede decidir dejarlo (...) o sea no es tan fácil mantenerse.”²³²(IGLESIAS 2002, s. 70)

„No uso el gallego salvo en contadas ocasiones y me resulta difícil porque no soy capaz de hablarlo correctamente o porque no me gusta utilizar neologismos ni el gallego normativo. ... Estoy en contra del gallego nuevo, y a favor del gallego de siempre, el cual no he tenido la fortuna de aprender y al que defendería a capa y espada.”²³³ (JORGE)

V rodinách, kde rodiče - podobně jako citovaný respondent - galicijsky nemluví, zprostředkovávají naopak kontakt s galicijštinou často děti rodičům (např. v rámci pomoci s domácími úkoly), a to v její spisovné variantě („gallego normativo“).

„Yo puedo hablar unas palabras, pero no puedo darle una serie de coloquio con ella (su hija) ya te digo lo único que puedo hacer es echarle una mano en los deberes que a veces no lo entiendo... tengo que coger el diccionario al lado y estar con ella es como si estoy aprendiendo con ella.”²³⁴ (IGLESIAS 2002, s. 100)

Z několika výše uvedených příkladů vyplývá, že existence rodinného jazykového zázemí v galicijštině je sice podmínkou pro jazykovou reprodukci, ale nikoliv její

²³² Řekl si, že bude mluvit galicijsky a vydržel to 4 roky a najednou toho nechal, takže ono to není jako u lidí, kteří mluvili galicijsky odmalička, nemají to tolik zažité a klidně se zase můžou rozhodnout toho nechat (...) není tak snadné to vydržet.

²³³ Galicijštinu v podstatě nepoužívám kromě několika ojedinělých příležitostí a je to pro mě těžké, protože nejsem schopný mluvit správně a také proto, že se mi nelíbí používání neologismů ani normativní galicijštiny. Připadá mi falešná, jako umělý jazyk. Jsem proti nové galicijštině, ale líbí se mi ta stará, kterou jsem se bohužel neměl příležitost naučit a kterou bych určitě bránil mečem i štítem.

²³⁴ Umím říct pár slov, ale nebyla bych schopná v galicijštině jí (dceři) něco vysvětlovat, ale řeknu ti, že když ji někdy pomáhám s úkoly a občas tomu ani nerozumím a musím si vzít do ruky slovník a být vedle ní a tak se vlastně učíme spolu.

zárukou. Rodina se ve společnosti nevyskytuje jako izolovaná entita, ale její vliv na jazykové chování jejích členů do velké míry závisí na okolním prostředí.

*“Estamos acostumbrados al uso de la reproducción lingüística como el principal argumento para evaluar la situación social de las minorías lingüísticas. Sin embargo, por lo general, la reproducción intergeneracional en la familia es más una consecuencia y no tanto una causa. El difícil objetivo de mejorar la transmisión intergeneracional debe plantearse desde el reconocimiento de que es preciso construir el prestigio de la lengua fuera del ambiente familiar para fortalecer las recompensas que la sociedad pueda ofrecer a las familias que se expresan en lengua minoritaria; pero también para incorporar en la vida adulta a nuevos hablantes conscientes del valor que entraña hablar la lengua local.”*²³⁵ (RAMALLO 2012)

Rodina tedy sice zůstává základním a nejdůležitějším jazykovým prostředím, ale velmi citlivě reaguje na veškeré společenské změny. Fernando Ramallo ve výše uvedeném komentáři uvádí dva velmi důležité motivační faktory pro mezigenerační přenos, a těmi jsou prestiž jazyka a "kompenzace", tzn. jakousi sumu výhod, kterou společnost poskytuje rodinám, ve kterých jsou děti vychovávány v minoritním jazyce. Již v předchozí kapitole jsem ukázali, že respondenti, kteří nebudou vychovávat své děti v galicijštině, uváděli jako důvod právě praktické hledisko. Na teoretické a veřejné rovině má galicijština stejnou prestiž, jako kastilština, ale hluboko v celospolečenském podvědomí vůči ní na intuitivní rovině stále přetrvává despekt. Kompenzací, poskytované společností při mezigeneračním přenosu, může být celá řada. Od podpory jeslí a mateřských škol vyučujících v minoritním jazyce, snadno dostupných materiálů a literatury či kvalitních pořadů v médiích až po – v současné době velmi aktuální - lepší výhled na získání zaměstnání. Ochota a schopnost společnosti tyto výhody poskytovat velmi závisí na její celkové hodnotové orientaci a momentálních ekonomických

²³⁵ Jsme zvyklí se dívat na jazykovou reprodukci jako na zásadní kritérium, podle kterého hodnotíme situaci minoritních jazyků, ale mezigenerační přenos v rodině je spíše důsledkem, než příčinou. Komplikovaného cíle zlepšit mezigenerační přenos lze dosáhnout tak, že se zvýší prestiž jazyka mimo rodinné prostředí a posílí se kompenzace, které společnost nabídne rodinám užívajícím minoritní jazyk, ale také jeho novým uživatelům.

možnostech. V současné době je ovšem zřejmé, že vzhledem k velmi obtížné ekonomické situaci je pozornost společnosti a v důsledku toho i rodin primárně upřena k jiným tématům, než je jazyk. Navíc jednotliví členové rodiny tráví stále více času mimo domov a proto získávají na důležitosti i ostatní sociální kontakty - ve škole, mezi přáteli a v práci.

9.2. Sociální kontakty

Společenství, ve kterém se daný jedinec pohybuje, může mít na jeho jazykové chování naprosto zásadní vliv - a to především v mladém věku. Mimorodinné sociální kontakty poskytují asi nejširší spektrum komunikačních situací a vysokou měrou ovlivňují chování mluvčích. Ovšem i v rámci této funkční oblasti hrají důležitou roli jednotlivé sociální faktory – věk, místo bydliště a vzdělání - které svým způsobem spoluurčují šíři a charakter společenských kontaktů.

V raném dětství má na výběr jazyka obvykle silnější vliv rodina než přátelé, a jak opakovaně ukázal náš výzkum, v případě alespoň základního porozumění není společný jazyk podmínkou, ale ani překážkou pro sociální interakci:

„O meu mellor amigo alí falaba español: sentábamos os dous xuntos e un falaba todo o tempo español e o outro veña galego.“²³⁶
(IVÁM)

„Fui a un instituto que tenía un apartado (internado) para estudiantes que dormían allí. Éstos solían ser de pueblos lejanos de la provincia y hablaban en gallego puro, con el que habían nacido. No teníamos ningún problema con la comunicación, no por comprensión, sino por hablarnos con fluidez cada uno en el idioma habitual. Allí dentro, no era una barrera a la hora de crear amistades.“²³⁷ (JORGE)

²³⁶ Například můj nejlepší kamarád se kterým jsem chodil do třídy a seděl v lavici mluvil španělsky. Takže on na mě mluvil jenom španělsky a já na něj jenom galicijsky.

²³⁷ Chodil jsem na gymnázium, které mělo internát pro studenty, kteří tam přespávali. Ti byli obvykle ze vzdálených vesnic a mluvili čistou galicijštinou, kterou uměli od narození. Neměli

V období adolescence se situace mění a s tím, jak se jedinec postupně osamostatňuje a vymaňuje z vlivu původní rodiny, roste i vliv mimo rodinných sociálních vazeb na utváření jeho postojů, zájmů a jejich projekce do chování a preferencí - a to i v oblasti jazyků:

„De feito, non durante os dous primeiros anos, pero si durante os dous últimos, víase máis dividido o grupo. É cando os rapaces empezamos a ter un pouco máis de conciencia sobre o tema. De súpeto, non é algo natural que alguén fale galego ou español, empezamos a preguntarnos o por que. Lembro que xusto nesta última etapa uns rapaces botaron a andar unha revista escolar, na que incluso cheguei a escribir un pequeno artigo, e esta revista estaba so en galego. Claro: esta experiencia xa era advertida como un grupo: os que falaban español non participaban nesta revista.“²³⁸ (IVÁM)

Roli zde hraje nejen snaha o vymezení se vůči původní rodině a přirozená snaha o sdružování se jedinců s podobným ideovým zaměřením, ale i tlak prostředí, ve kterém se mladí lidé scházejí.

„Entras en una sala de juegos entras en un bar de gente joven ... y no oyes una palabra en gallego básicamente porque si hablas en gallego te miran como si fueras un extraterrestre“²³⁹ (IGLESIAS 2002, s. 143)

Jak vyplývá ze studie Xuventude 2010 (TATO et al 2010), převládá mezi mladými lidmi používání galicijštiny hlavně v rodinném prostředí: 44%; zatímco když se chtějí s někým zajímavým seznámit používá galicijštinu jen 32% a v elektronické komunikaci pouze 26%.

jsme žádný problém s komunikací, ne protože bychom si nerozuměli, prostě jsme každý mluvili ve svém obvyklém jazyce. Tam jazyk nebyl žádná bariera při navazování přátelství.

²³⁸ „Na začátku (studia na gymnáziu) ani tak ne, ale na konci už jsme byli víc rozdělení. Najednou pro nás přestalo být přirozené, že někdo mluví španělsky a někdo galicijsky a začali jsme se prát proč. Vzpomínám si, že právě někdy na gymnáziu pár spolužáků založilo časopis ...v galicijštině... a myslím, že já jsem tam taky napsal nějaký ten článek.... A samozřejmě, to vedlo k tomu, že vzniklo něco jako zvláštní skupinka. Nebylo to tedy tak, že by jsme se chtěli oddělit od lidí, kteří mluvili španělsky, ale prostě tihle kluci s námi nedělali ten časopis.“

²³⁹ *Vejdeš do baru do herny, kde se schází mládež a neslyšíš ani slovo v galicijštině, hlavně proto, že když mluvíš galicijsky, dívají se na tebe jako na mimozemšťana.*

Komunikační situace	Galicijština	Kastilština	Jiný jazyk	Záleží na situaci	nevím
Když mluvíš doma	44,80%	46,30%	0,30%	7,80%	0,80%
V obchodě, když jdeš nakupovat	34,00%	56,30%	0,10%	8,80%	0,80%
Když zvedneš telefon	33,60%	57,20%	0,10%	8,30%	0,80%
Když píšeš mail, sms nebo chat	28,20%	57,10%	0,40%	13,40%	0,90%
Když se ptáš neznámé osoby na cestu	26,60%	63,70%	0,20%	8,70%	0,90%
Když oslovuješ městskou policii	34,30%	59,30%	0,10%	5,20%	1,10%
Když jsi s přáteli	37,30%	47,50%	0,20%	14,10%	0,90%
Když se chceš s někým seznámit	32,20%	56,50%	0,20%	10,20%	1,00%
Se svojí dívkou / chlapcem	35,20%	54,30%	0,60%	6,00%	3,90%
V intimních chvílích	33,80%	55,40%	0,30%	7,80%	2,60%
Když si děláš soukromé poznámky	35,10%	56,90%	0,30%	7,10%	0,70%

Tabulka 47: Použití galicijštiny v různých komunikačních situacích.

Tyto hodnoty sice vypadají poměrně optimisticky, ale jak už jsme zmínili dříve, Xunta dotazníky nedistribuovala proporcionálně podle počtu obyvatel (město/venkov), ale tak aby byl zastoupen každý okres. Dle jejich vlastní poznámky je studie „*Non proporcional para o conxunto de Galicia e proporcional para cada provincia.*“²⁴⁰

Nejčastěji se kastilština používá jako kontaktní jazyk v případě, kdy je oslovována neznámá osoba (63%), což svědčí o tom, že je u velké většiny dotazovaných považována za neutrální a univerzální komunikační prostředek. Při komunikaci prostřednictvím elektronických médií či po telefonu také výrazně převažuje kastilština. Asi nejzajímavěji se jeví rozdíl mezi používáním kastilštiny při komunikaci v rodině a při psaní osobních poznámek. Vycházíme-li z předpokladu, že osobní poznámky člověk píše v jazyce jemu nejbližším, dochází u mladých lidí k odklonu od galicijštiny nejen při komunikaci s přáteli nebo běžném kontaktu s vnějším prostředím, ale zároveň přestává být ve stejné míře i jejich individuálním vnitřním jazykem.

U velké části mladých lidí, kteří se pohybují mezi městským a venkovským prostředím, existuje ustálené rozdělení užívání jazyka podle geografických a

²⁴⁰

Není proporcionální podle počtu obyvatel, ale je proporcionální v rámci teritoria.

funkčních oblastí – doma v původním prostředí mluví galicijsky, a mezi přáteli automaticky přecházejí ke kastilštině.

„Bueno, en teoría sé que algunos de mis amigos probablemente hablaban gallego en su casa con los padres, pero fuera de casa ya no: todos mis amigos hablaban castellano.“²⁴¹ (ROCÍO)

Ve věku dospívání, kdy jedinec velmi intenzivně přejímá vzorce chování svých vrstevníků, je těžké se z tohoto většinového trendu vymanit.

„Para estes individuos cambiar do galego ó castelán fóra do ámbito familiar é un hábito que lles resulta moi difícil modificar, máis aínda porque se atopan cunha presenza moi reducida do galego en tódalas redes sociais distintas da familiar.“²⁴² (IGLESIAS 2002)

Jednotliví respondenti v obou kvalitativních studiích potvrzují, že limitující podmínkou pro používání galicijštiny v různých mluvních situacích je jejich nedostatečná jazyková kompetence, ovšem na druhou stranu uznávají, že pokud se dostanou do podpůrného a motivujícího prostředí, jejich vyjadřovací schopnost v galicijštině se výrazně zlepší:

„Tengo una casa casa allí cerca de...a las afueras de Pontevedra en Cotobaz y allí todo el mundo habla en gallego...todo el mundo... y cuando acaba el verano, yo me siento que hablo mucho más en gallego, eh? Que aquí no...después vuelves (a Vigo) y otra vez a la misma rutina“²⁴³ (IGLESIAS 2002, s. 160).

Tímto prostředím může být nejen venkov, kde je galicijština hlavním komunikačním nástrojem ve většině mluvních situací, ale i město – pokud se jedinec pohybuje v určitých nacionálně-intelektuálních kruzích. Jak říká KABATEK (2000, s. 102):

²⁴¹ No teoreticky vím, že někteří moji kamarádi nejspíš mluvili se svými rodiči doma galicijsky, ale oni sami už ne, všichni moji kamarádi mluvili kastilsky.

²⁴² Pro tyto jedince je velmi těžké změnit svůj zvyk přecházet z galicijštiny do kastilštiny, jakmile opustí své rodinné prostředí, obzvlášť proto, že kromě rodinného prostředí se v sociálních vztazích mimo rodinu s galicijštinou téměř nesetkají.

²⁴³ Mám dům blízko... v okolí Pontevedry, v Cotobaz, a tam mluví galicijsky všichni...a na konci léta mám pocit, že taky mluvím mnohem víc galicijsky. Tady ne...potom se vrátíš (do Viga) a zapadneš do stejné rutiny jako předtím.

„O contacto persoal con amigos que por a súa parte, tamén cambiaron ó galego ou que xa falaban antes ou o cambio de lugar – sobre todo o traslado a Santiago e o contacto con certos círculos sobre todo universitarios“²⁴⁴

O čemž svědčí i komentáře respondentů:

“Por outra parte os colegas na pensión en Compostela agrupámonos ao redor dun perfil ideolóxico bastante similar, éramos todos da mesma idea: de asistir a todo tipo de actividades relacionadas co galego”²⁴⁵ (IVÁM)

Stejně jako u komunikace v rodinném prostředí, i do společenské komunikace se samozřejmě prolíná geografické hledisko, jak jsme již ukázali dříve. Naše pozornost byla zaměřená především na společenské kontakty v městském prostředí, kam se většina mladých lidí dostává v období dospívání v rámci studií a přípravy na svůj profesní život. Ale na venkově se přirozeně hovoří galicijsky nejen v rodině, ale odehrává se v ní kompletní společenský život:

„Pero na aldea como todo o mundo fala en galego bueno pues (...) te metas na aldea na vida de aldea“²⁴⁶ (IGLESIAS 2002, s. 184)

a proto je venkovské prostředí pro pokračování v používání galicijštiny i mimo původní rodinu výrazně podpůrnější. Ovšem na venkově je schopná nalézt obživu jen omezená část populace, a proto mladí lidé odchází za prací do měst a své původní sociální prostředí mění. Jazykové chování u mladých lidí po období studií tedy sice ovlivňuje sociální prostředí, ve kterém se vyskytují, ale volbu sociálního prostředí určuje především jejich ekonomická situace. Jak již ukázaly výsledky kvantitativní studie prezentované v kapitole o demografické situaci, téměř 28% osob, jejichž mateřským jazykem je galicijština a zároveň žijí ve

²⁴⁴ Osobní kontakt s přáteli, kteří také začali mluvit galicijsky nebo kteří už mluvili předtím nebo změna bydliště – například příchod do Santiaga a kontakt s určitými kruhy, především univerzitními.

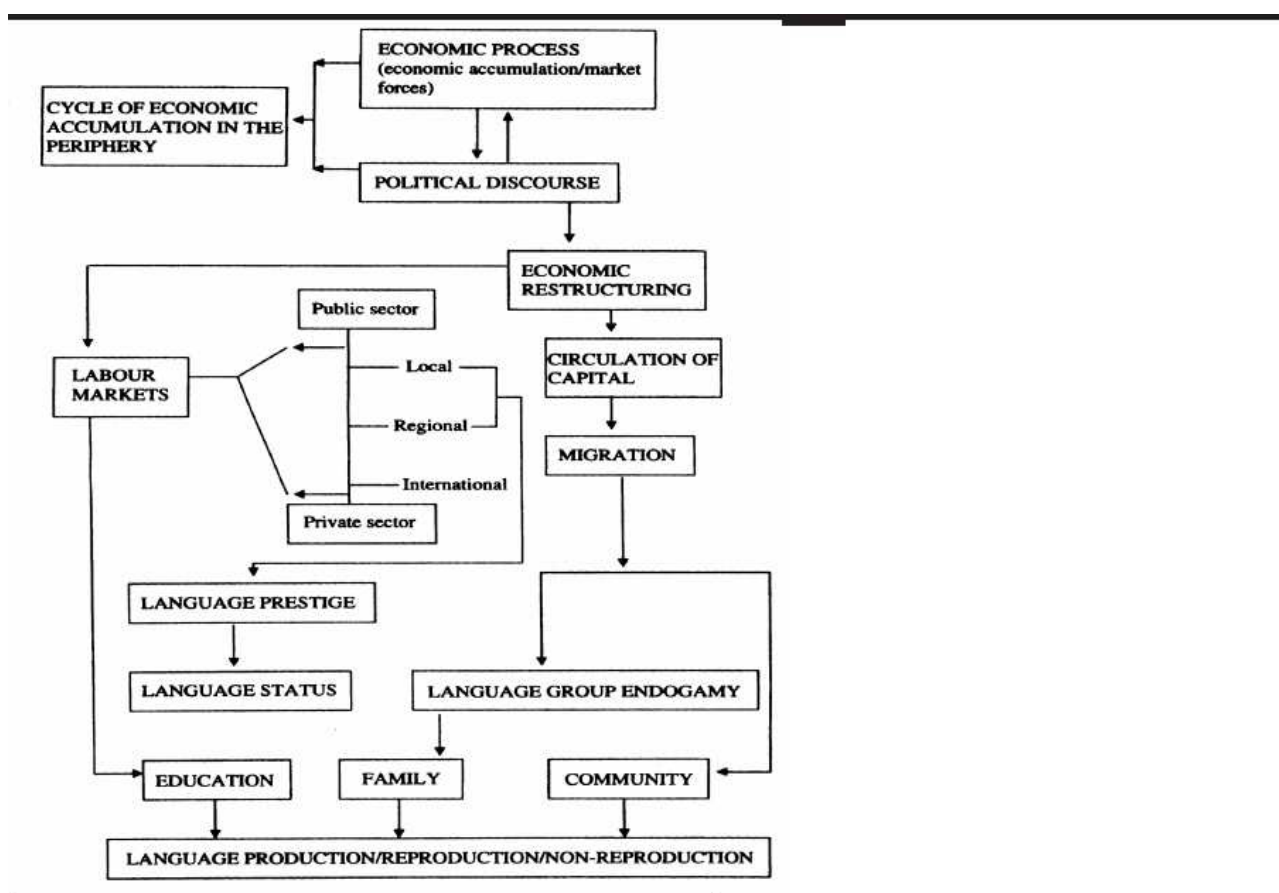
²⁴⁵ Na druhou stranu i se spolužáky na kolejích v Compostele jsme se sdružovali podle společného ideologického profilu, měli jsme všichni stejný názor: účastnit se všech možných akcí, které nějak souvisely s galicijštinou.

²⁴⁶ Ale na venkově, tam všichni mluví galicijsky takže... na venkově se prostě zapojíš do venkovského života

měště s počtem obyvatel nad 50.000, si jako jazyk, ve kterém vychovávají své děti, zvolilo kastilštinu.

9.3. Práce

Podle Williamsovy teorie (2009) ovlivňují budoucnost jazyka tři vzájemně propojené činitele: rodina, vzdělávací systém a sociální prostředí, na které působí celá řada dílčích vnějších faktorů. Při detailnějším pohledu zjistíme, že většina těchto faktorů se týká sociálně - ekonomické situace ve společnosti. Podle této teorie je jednou z hlavních motivací pro produkci a reprodukci minoritního jazyka jeho prestiž, a ta je určena především možností jeho praktického využití v dané sociální a ekonomické struktuře, konkrétně především jeho využitelnost na trhu práce, a to ve veřejném i soukromém sektoru.

Obrázek 20: Grafické znázornění faktorů ovlivňujících mezigenerační jazykový přenos dle Williamse (2009 s. 85-98)

A podobný názor zastávají i naši respondenti:

„A partir de aí é cando se valora un idioma cando tú cho... cando ves que hai... que ten uso e tal e sabes que é necesario... que é útil.” ²⁴⁷ (IGLESIAS 2002, s. 239)

Pracovní prostředí plní roli zásadního motivačního faktoru, coby zdroj ekonomických prostředků a sociální prestiže, ale zároveň má i zásadní důležitost jako habitat, ve kterém tráví většina dospělých lidí převažující část dne a je tak významným sociálním komunikačním prostředím.

*„Pues ahora la verdad es que a nivel laboral más presente que nunca porque realmente a nivel laboral siempre lo he utilizado con todas las personas que he trabajado, para tratar con mis compañeros, sobre todo con mis compañeros, no con jefes o managers, con esos ya utilizas el castellano, pero con compañeros, sobre todos esos que te superan en edad, el noventa por ciento de las ocasiones siempre en gallego.”*²⁴⁸ (ÁLEX)

Tento respondent uvádí skutečnost, kterou potvrzují i statistická data – ve stejném pracovním prostředí probíhá v galicijštině komunikace s kolegy mnohem častěji, než s nadřízenými. To souvisí s prestiží jazyka. I zde se znovu projevuje fakt, uváděný již dříve - ačkoliv v širokém povědomí galicijština již není sociálně méněcenným jazykem, v navyklých vzorcích chování se to projevuje s odstupem. Jak potvrzují data, rozdíl ve volbě komunikačního jazyka s kolegy a nadřízenými se od roku 2003 do roku 2008 snížil. S tím, jak postupně starší generace odcházejí do důchodu, galicijština jako komunikační jazyk v pracovním prostředí ustupuje.

²⁴⁷ A jazyk se právě hodnotí podle toho... když vidíš, že je... že se dá nějak využít, že je nutné ho znát.... Že má praktické využití.

²⁴⁸ Ted' ji (galicijštinu) používám víc než kdy jindy právě v práci, protože jsme mezi kolegy vždycky mluvili galicijsky mezi kolegy ano, ale se šéfy a s manažery ne, s těmi se mluvilo kastilsky. Ale s kolegy ano, 90 % kontaktů, které jsem měl, především se staršími kolegy, bylo v galicijštině.

Komunikace s kolegy	2003 (v %)	2008 (v %)
Vždy v galicijštině	47	37
Více v galicijštině, než kastilštině	13	16
Více v kastilštině než galicijštině	16	19
Vždy v kastilštině	24	29

Komunikace s nadřízenými	2003 (v%)	2008 (v%)
Vždy v galicijštině	37,2	30,99
Více v galicijštině, než kastilštině	11,79	14,13
Více v kastilštině než galicijštině	13,74	19,22
Vždy v kastilštině	37,27	35,67

Porovnání komunikace	s kolegy (v %)	s nadřízenými (v%)
Vždy či více v galicijštině	52	45,12
Vždy či více v kastilštině	48	54,89

Tabulka 48: Komunikace v pracovním prostředí (IGE 2008)

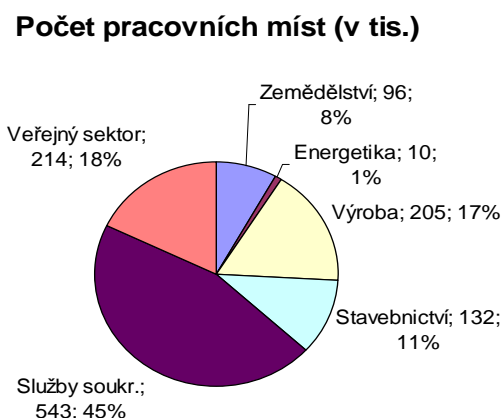
Využitelnost galicijštiny na trhu práce je velmi odlišná ve veřejném a v soukromém sektoru a je také silně regionálně/ lokálně vázaná. Galicijština se nejčastěji používá v zemědělství (typické pro venkov) a nejméně často ve službách (typické pro město). Zároveň je zřejmé, že ekonomicky výhodnější zdroje obživy souvisejí právě s kastilštinou.

Při používání jazyka v pracovní oblasti je samozřejmě nutné odlišit, zda se ten který jazyk používá jako interní komunikační jazyk mezi kolegy během výkonu práce nebo zda se užívá při komunikaci s klienty a jako oficiální firemní jazyk. Volba kastilštiny či galicijštiny jako běžného komunikačního prostředku znázorňuje následující tabulka:

Jazyk komunikace	Zemědělství	Průmysl	Stavebnictví	Služby	Celkem
Vždy v galicijštině	79,55	42,38	51,93	26,82	36,84
Více v galicijštině, než kastilštině	8,07	18,17	18,1	15,27	15,64
Více v kastilštině než galicijštině	4,48	16,26	13,38	22,8	19,02
Vždy v kastilštině	7,9	23,19	16,59	35,11	28,5
Celkem	100	100	100	100	100

Tabulka 49: Jazyky podle odvětví (GUISAN, AGUAYO 2009)

Z grafu zachycujícího počet pracovních míst podle jednotlivých sektorů v roce 2008 vyplývá, že veřejný sektor, ve kterém se předpokládá znalost galicijštiny, tvoří 18% z celkového počtu pracovních míst. Výrazně převládají pracovní příležitosti v soukromém sektoru (73% - soukromé služby, stavebnictví a výroba), kde je naopak galicijština požadována minimálně.

Obrázek 21: Přehled pracovních míst dle jednotlivých ekonomických sektorů (GUISAN, AGUAYO 2009)

Při volbě komunikačního jazyka s klienty je z diachronního hlediska zřejmý posun k bilingvistu. Snižuje se počet osob, kteří komunikují výhradně v galicijštině a stále častěji je jako komunikační prostředek volena kastilštinu. Je třeba brát v úvahu, že do tohoto přehledu není zahrnutý pouze sektor služeb, ale všechny odvětví, včetně zemědělství, stavebnictví i veřejného sektoru.

*"Incluso las personas que hablan gallego entre ellas, por ejemplo en una tienda, me atienden en español."*²⁴⁹ (JORGE)

CELKEM	2003 (v %)	2008 (v %)
Vždy v galicijštině	51,79	45,76
Více v galicijštině, než kastilštině	13,67	16,86
Více v kastilštině než galicijštině	12,49	14,25
Vždy v kastilštině	22,06	23,14
Celkem	100	100

Tabulka 50: Osoby podle jazyka, ve kterém mluví se svými klienty

²⁴⁹ Dokonce i lidé, kteří mezi sebou mluví galicijsky, například v obchodě, se na mě obracejí v kastilštině.

Velký vliv na volbu jazyka při kontaktu s klienty má v oblasti obchodu a služeb věk účastníků konverzace. Zde jsou rozdíly opravdu zásadní. Velký mezigenerační skok je patrný mezi generací rodičů (30-49 let) a prarodičů (50-64 let), kdy došlo v používání galicijštiny téměř 20% propadu. Mezi generací rodičů a dětí (16-29) už není pokles tak zřetelný, ale na časové ose i v rámci stejné věkové skupiny dochází k úbytku.

DLE VĚKU	2003 (v %)	2008 (v%)
Od 16 do 29 let		
Vždy v galicijštině	18,16	16,71
Více v galicijštině, než kastilštině	16,3	13,93
Více v kastilštině než galicijštině	32,85	31,17
Vždy v kastilštině	32,69	38,19
Celkem	100	100
Od 30 do 49 let		
Vždy v galicijštině	25,56	23,32
Více v galicijštině, než kastilštině	16,69	17,44
Více v kastilštině než galicijštině	19,16	21,5
Vždy v kastilštině	38,59	37,74
Celkem	100	100
Od 50 do 64 let		
Vždy v galicijštině	45,5	40,43
Více v galicijštině, než kastilštině	16,25	18,74
Více v kastilštině než galicijštině	13,41	15,69
Vždy v kastilštině	24,83	25,14
Celkem	100	100
Od 65 a starší		
Vždy v galicijštině	68,35	59,12
Více v galicijštině, než kastilštině	11,39	16,51
Více v kastilštině než galicijštině	6,29	8,7
Vždy v kastilštině	13,98	15,67

Tabulka 51: Osoby podle věku a jazyka, ve kterém se obrací na své klienty

V bankovním sektoru je situace srovnatelná s obchodem a službami – pokles užívání výhradně galicijštiny ve prospěch bilingvismu a velmi mírný nárůst užívání kastilštiny.

POUŽÍVANÝ JAZYK	2003 v %	2008 v %
Vždy v galicijštině	44,67	35,26
Více v galicijštině, než kastilštině	12,06	15,02
Více v kastilštině než galicijštině	11,77	16,42
Vždy v kastilštině	31,50	33,30

Tabulka 52: Jazyk, kterým hovoří s personálem banky (IGE 2008)

Další specifickou oblastí služeb je zdravotnictví. Zde došlo bezesporu za posledních 30 let k velké změně.

„Os médicos falaban en español. Pero aquí teño que dicir que os nosos médicos non eran galegos. O médico que eu tive durante toda a infancia, o doutor de la Fuente, era asturiano, o doutor Perociar, que continúa alí toda a vida, era cubano. Tivemos tamén varias pediatras: Pilar, que creo que era extremeña, e máis tarde chegou Adriana, que era Arxentina. Lembro entón que durante toda esta etapa os médicos falaban español.“²⁵⁰ (IVÁM)

S tím, jak se zdokonalil vzdělávací systém a galicijské univerzity začaly profesně připravovat místní kvalifikované lékaře, galicijština se více používala i v této oblasti. Toto je vnímáno jako velmi pozitivní krok především z praktického hlediska, s ohledem na možnost dorozumění se příslušníků starší generace. Ti jsou jednak logicky skupinou obyvatel, která lékařskou péči vyhledává nejčastěji, a zároveň je jejich znalost kastilštiny asi nejnižší. Ale svůj význam má i hledisko ideové:

„Eso foi por a xeración despois da dos nosos pais é dicir a nosa xeración xa empezou a ter estudos xa empezaron a...ter formación...a universidade no sé qué oe nós somos tan cultos coma un tío de Madrid e... falo en galego e por que vou deixar de falar? Son máis tonto ou que...vas a Santiago encontras a un

²⁵⁰ *Doktoři mluvili španělsky. Ale musím říct, že naši lékaři nebyli z Galicie. Můj pediatr, doktor de la Fuente, byl z Asturie, a doktor Perociar, který u nás zůstal žít natrvalo, byl kubánek. Měli jsme ještě několik dalších pediatriů: Pilar, ta byla myslím z Extremadury, potom Adriana, ta byla z Argentiny. Pamatuji se, že během celé této etapy lékaři mluvili španělsky.*

*médico falando en galego e dis ti....non é tan malo realmente, entendes?*²⁵¹ (IGLESIAS 2002, s. 188)

Jak vyplývá ze statistiky, možnost hovořit se svým lékařem galicijsky opravdu využívá právě starší generace a se snižujícím se věkem se počet nemocných preferujících galicijštinu také snižuje. Porovnáme-li vývoj na časové ose, i zde je stejně jako u ostatních oborů je znát příklon spíše k bilingvní komunikaci s převahou kastilštiny.

Věk/ preferovaný jazyk	2003 v %	2008 v %
Od 16 do 29 let		
Vždy v galicijštině	28,86	23,91
Více v galicijštině, než kastilštině	11,66	12,82
Více v kastilštině než galicijštině	16,1	20,87
Vždy v kastilštině	43,39	42,39
Od 30 do 49 let		
Vždy v galicijštině	33,33	26,19
Více v galicijštině, než kastilštině	13,07	14,4
Více v kastilštině než galicijštině	15,11	19,25
Vždy v kastilštině	38,49	40,16
Od 50 do 64 let		
Vždy v galicijštině	43,52	35,81
Více v galicijštině, než kastilštině	16,52	17,92
Více v kastilštině než galicijštině	13,01	16,96
Vždy v kastilštině	26,96	29,31
Od 65 nebo více let		
Vždy v galicijštině	55,92	49,44
Více v galicijštině, než kastilštině	15,51	17,64
Více v kastilštině než galicijštině	8,53	11,4
Vždy v kastilštině	20,04	21,53

Tabulka 53: Jazyk, kterým hovoří se svým lékařem (IGE 2008)

Velmi specifickou oblastí je státní správa a instituce. Při kontaktu s nimi má občan ze zákona nárok, aby se na něj úředníci obraceli v jím preferovaném

²⁵¹ *To je protože ta generace, která přišla po našich rodičích, takže naše generace, už je vzdělanější... už má vzdělání a někdo i vystudoval vysokou školu... nevím... prostě už máme to samé vzdělání jako nějaký chlápek z Madridu... A jestli mluvím galicijsky, proč bych toho měl nechat? Jsem snad hloupější nebo co... teď jedeš do Santiaga a potkáš tak třeba doktora, který s tebou mluví galicijsky....a ten ti řekne...že na tom přece není nic špatného... Chápeš?*

jazyce. Významný pokrok v této oblasti zaznamenala především justice, ve které bylo používání galicijštiny v 80. letech téměř na nule a v současné době je naprosto běžné. Schopnost komunikovat v obou jazycích je povinná pro všechny státní zaměstnance v Galicii - a proto je jedním z kritérií pro výběr kandidátů do různých profesí státní správy i jejich znalost galicijštiny.²⁵²

„é útil (o galego) porque ademais agora cho exigen en todo oposiciones... entón tenche que ser útil á... forza aunque non quieras.“

„ahora a maioría estudian o gallego porque llo exigen... para certas cousas que si non tampouco o estudian... o usas como arma de traballo nada mais.“²⁵³ (IGLESIAS 2002, s. 238)

Povinná znalost galicijštiny pro výkon naprosté většiny profesí hrazených ze státního rozpočtu je samozřejmě velmi silným motivačním faktorem pro získání a zlepšení jazykových kompetencí, tak, aby zájemce o dané pracovní místo u zkoušek co nejlépe obstál a dané místo získal.

Galicijština je vyžadována i u neúřednických profesí v rámci regionální správy, jako jsou například hasiči, záchranáři, vědečtí pracovníci a podobně. Tento fakt má ovšem v některých případech i praktické negativní důsledky – je totiž nereálné získat vysoce kvalifikované profesionály (např. lékaře do veřejných nemocnic, učitele na univerzitách či vědce) z jiných španělských regionů, pokud by měla být znalost galicijštiny nutnou podmínkou pro jejich přijetí.²⁵⁴ Z tohoto důvodu se váha přikládání znalosti galicijštiny v rámci výběrových řízení postupem času snižuje. A to mimo jiné i pod tlakem faktu, že podle španělské ústavy mají všichni

²⁵² Ve Španělsku musí zájemci o výkon jakékoliv státem placené profese (školství, zdravotnictví, státní správa, policie atd.) při přijímacím řízení povinně skládat zkoušky, tzv. „oposiciones“. Nároky na obsah zkoušek do velké míry spoluurčuje vyhláškami vláda autonomních oblastí. V Baskicku, Katalánsku a Galicii je povinnou součástí těchto zkoušek i zkouška z jazyka.

²⁵³ Je praktická (galicijština), protože teď ji požadují u všech zkoušek pro výkon státní správy, takže je dobré ji znát a musíš se ji naučit i když nechceš“ „Teď studuje většina lidí galicijštinu, protože to po nich chtějí v některých profesích... jinak by se ji neučili. Používají jí jako výhodu na pracovním trhu, nic víc“

²⁵⁴ Např. v roce 1989 došlo k paradoxnímu případu, kdy se v rámci výběrových řízení vyhlášených Ministerstvem zdravotnictví na místa zdravotního personálu na různých úrovních se hodnotila znalost galicijštiny 12 body, zatímco např. doktorská práce pouze 3 body a červený diplom za magisterské studium pouze 1 bodem.

uchazeči o pracovní místo právo na rovné šance nezávisle na regionu původu a mateřský jazyk a podle zákona nesmí docházet k žádné formě diskriminace. Současné nerovné šance vzhledem k povinné znalosti autonomního jazyka jsou vnímány negativně jednak ze strany obyvatel ostatních španělských regionů, ale i ze strany kastilsky hovořících obyvatel jednotlivých autonomních oblastí.

„Cuando un gallego, catalán o vasco oposita en cualquier oposición al nivel estatal o comunidad autónoma que no tenga idioma propia está en igualdad de oportunidades que cualquier español

- Ahora cuando un español andaluz, extremeño, madrileño, etc... oposita en Galicia, Cataluña o País Vasco NO ESTÁ EN IGUALDAD DE OPORTUNIDADES cuando oposita en una comunidad dónde hay un examen de 2º idioma (catalán, vasco o gallego)

*Está en proyecto la LEY DE IGUALDAD DE TRATO Y NO DISCRIMINACIONES. No sé si esta discriminación estará denunciada, y si no lo es sería un olvido INACEPTABLE. RESPECTO TODAS LAS IDENTIDADES CULTURALES PERO NO LA DISCRIMINACIÓN*²⁵⁵

Některé instituce tedy již v poslední době nepovažují znalost jazyka za bezpodmínečně nutnou podmínku pro výkon dané profese, popřípadě ji v rámci např. bodovaného výběrového řízení zařazují jako méně relevantní položku.²⁵⁶

²⁵⁵ [online] Dostupné z VALOREME, <http://foros.dcursos.com/index.php?topic=110.0> (10.08.2013)

„Když se Galicijec, Katalánc nebo Bask uchází o nějaké místo hrazené státem nebo autonomní oblastí, která nemá svůj vlastní jazyk, má stejnou šanci být přijat jako kterýkoliv jiný obyvatel Španělska.

- Ale když se někdo z Andalusie, Extremadury nebo Madridu uchází o místo v Galicii, Katalánsku nebo Baskicku NEMÁ STEJNÉ ŠANCE, protože musí skládat zkoušku z druhého jazyka (katalánštiny, baskičtiny nebo galicijštiny).

Existuje protidiskriminační zákon. Nevím, jestli už někdo tenhle fakt zažaloval, ale i kdyby ne, nejedná se o omluvitelný fakt. Respektuji všechny kulturní entity, ale diskriminaci ne.

²⁵⁶ Protože oblast státní správy je přímo ovlivňovaná politickou situací i důležitostí znalosti galicijštiny při přijímacího řízení se mění. V roce 2008 národně zaměřená strana BNG podala návrh zákona, podle kterého by neznalost galicijštiny měla být ve zdravotnictví vyřazující podmínkou a zároveň by bylo zavedeno povinné doplňující jazykové vzdělání pro stávající personál. Tento zákon ovšem ve své době neprošel a v současnosti není jazykové téma v centru zájmu.

Znalost galicijštiny je tedy předností pouze v rámci profesí v regionální státní správě, zdravotnictví, školství apod., které tvoří menší část trhu práce. Vzhledem k vysoké míře nezaměstnanosti navíc dochází k migraci obyvatel za prací do jiných španělských regionů a do zahraničí, kde je pak nejen využitelnost, ale i kontakt s galicijštinou výrazně redukován:

*"... para min Galiza non está a un tiro de pedra. Desde que vin para Chequia perdín o contacto con algunhas desas persoas"²⁵⁷
(IVÁM)*

Zatímco ve státním sektoru má galicijština své pevné místo, v soukromé sféře je situace zcela jiná. Pro soukromé firmy je v naprosté většině případů znalost galicijštiny irelevantní, a až na výjimky nepředstavuje na trhu práce výhodu. To samozřejmě prestiž jazyka nezvyšuje.

*„Tendrían que actuar sobre determinados ámbitos sociales que ahora mismo no están actuando sobre los jóvenes puf o sea así...fuera de escuela nada o **en las empresas nada**“²⁵⁸ (IGLESIAS 2002, s. 112)*

„Los papeles en las empresas, los papeles de los bancos creo que están en castellano...todos están en castellano... increíble bancos que son de aquí“²⁵⁹ (IGLESIAS 2002, s. 240)

Ovšem i mezi firmami existují výjimky, především velké společnosti s celoregionální působností, nebo firmy, jejichž klientelu tvoří z velké části y obyvatelé venkovských regionů:

„...Telefónica como sabe que hay pues algo, que los gallegos quieren seguir hablando gallego ahora mandan las cartas... las

²⁵⁷ "Pro mě Galicie není coby kamenem dohodil, od té doby co jsem přišel do Čech jsem ztratil kontakt s některými lidmi."

²⁵⁸ "Museli by se věnovat určitým částem společnosti, které teď zanedbávají, protože teď se moc nevěnují mládeži, uff.. prostě mimo školu nic a v podnicích také nic."

²⁵⁹ "Dokumenty v podnicích a v bankách myslím, že jsou v kastilštině... všechno v kastilštině... neuvěřitelné.. i zdejší banky! "

*manda en los dos idiomas puedes tener tu buzón de voz en gallego...*²⁶⁰ (IGLESIAS 2002, s. 241)

Jak už jsme zmínili, je podle Williamsovy (1987) teorie pro zachování vitality jazyka velmi důležitá jeho prestiž. Už několikrát jsme ovšem narazili na skutečnost, že ačkoliv má galicijština teoreticky status zcela rovnocenného jazyka a naprostá většina respondentů to ve svých názorech potvrzuje, v jazykovém chování se projevují odlišně.

Dalším příkladem pro tento jev je chování obchodních společností v oblasti reklamy. Jak říká Manuel JARDÓN (1994):

*„...una manera indirecta pero muy segura para saber cual es la actitud de la población hacia lo dos idiomas es examinar qué idioma utiliza preferentemente el comercio, pues que los comerciantes buscan claramente aquello, que atrae al consumidor“*²⁶¹

Stát se snaží soukromé firmy k používání galicijštiny motivovat. Na jedné straně například poskytuje různé subvence na používání galicijštiny pro interní firemní komunikaci (oběžníky, nápisy a značení ve firmě) a na straně druhé podmiňuje získání regionálních grantů použitím galicijštiny jako komunikačního jazyka se státní správou, kdy žadatel pro získání finančních prostředků musí povinně podat žádost a všechny související podklady v galicijštině.²⁶²

Vzhledem k současné ekonomické krizi jsou ovšem finanční prostředky směřovány jinam a podpora galicijštiny v soukromé ekonomické sféře klesá. Jak potvrzuje ředitel RTG, Alfonso Sánchez Izquierdo²⁶³, za poslední dva roky

²⁶⁰ "Telefónicaprotože ví, že na tom něco je, že Galicijci chtějí mluvit galicijsky.... ted' posílá korespondenci v obou jazycích a můžeš mít svou hlasovou schránku nastavenou v galicijštině."

²⁶¹ "...nepřímý, ale velmi spolehlivý způsob jak zjistit, jaké je chování obyvatel v jazykové oblasti, je prozkoumat reklamu, protože obchodníci logicky jednoznačně hledají to, co přitahuje spotřebitele."

²⁶² Například roce 2008 v rámci subvencí na prodej regionálních zemědělských produktů dostali podnikatelé od Consellería de Medio Rural až o 5.000 EUR navíc, pokud jejich reklamní materiály byly v galicijštině.

²⁶³ [online] Dostupné z <http://www.europapress.es/galicia/noticia-cae-publicidad-emitida-gallego-television-galicia-razones-tesis-desaparicion-cajas-20120222135428.html> (24.09.2013)

zásadně klesl počet reklamních spotů hrazených regionálními institucemi a bankami, v roce 2010 se jednalo o 51,21% z vysílacího času věnovaného reklamě a v roce 2011 už to bylo pouze 41,3%. V rozhlase (Radio Galega) je situace odlišná, zde se vysílají reklamní spoty výhradně v galicijštině.

Tištěná reklama také velmi přesně zrcadlí rozdíl mezi soukromým a státním sektorem: po otevření elektronické formy nejčtenějšího deníku La Voz de Galicia²⁶⁴ se jako první automaticky otevře jazyková verze psaná ve španělštině, čtenáři mají možnost si zde zvolit i jazykovou mutaci v galicijštině, ale evidentně se jedná až o sekundární předpokládanou volbu. Na titulní straně se dne 7.2. 2013 vyskytovalo celkem 9 oken určených reklamním spotům. Pět z devíti spotů (potravin, pojištění, slevový server, webový porovnávač cen apod.) jsou v kastilštině, jeden (na vzdělávací program) je v kastilštině v kombinaci s angličtinou. Tři jsou v galicijštině – pozvánka na slavnost v Taboadě od místní radnice, pozvánka na setkání podnikatelů v rámci inovačního fóra jménem regionálního podpůrného fondu a reklama na film, jehož produkce byla spolufinancována Xuntou de Galicia. Z tohoto poměru tedy jasně vyplývá, že zatímco soukromí obchodníci dávají naprosto jednoznačně přednost kastilštině (případně v kombinaci s angličtinou), galicijština je využívána pouze oficiálními institucemi.

Jazykové politika do velké míry podmiňuje i pracovní možnosti v oblasti umění, především literatury, filmu, divadla, ale i hudby.

„Actualmente, el que quiera expresarse en castellano en libros y en radio y television tiene todos los caminos cortados, mientras sucedrá lo contrario si lo hace en gallego, ya que hay subvenciones y premios por parte de la Xunta, de las Diputaciones y los Ayuntamientos. Hay que tener ya nombre o una manifiesta categoría científica o literaria para publicar en medios de Ambito

²⁶⁴[online] Dostupné z <http://www.lavozdeg Galicia.es/> (07.02.2013)

estatal, para publicar en gallego en Galicia, poco más se requiere que el hecho de escribir. ²⁶⁵ (JARDÓN 1998)

Umělci této příznivé situace využívají a přizpůsobují se jí a galicijština jako umělecký výrazový prostředek je využívána poměrně hodně, především v hudbě a to i španělsky hovořícími umělci.

„Muchos de los presentadores de la tvg hablan español habitualmente y se les nota traduciendo mientras comentan. Eso también pasa entre los artistas que se dedican a la música tradicional gallega, tipo Carlos Núñez, Luar na Lubre o Berrogüetto, que son los más conocidos, y los básicamente creados en las ciudades. ²⁶⁶“(JORGE)

Galicijština tedy představuje pro své uživatele výhodu na trhu práce ve státním sektoru a umění, zatímco v soukromém sektoru nikoliv - pouze s výjimkou specialistů, kteří soukromým firmám pomáhají díky subvencím v jazykové oblasti získat prostředky pro firmu ze státní správy. Jiné je to v komunikaci uvnitř firem, kdy je v neformální komunikaci galicijština stále používaná a to především mezi staršími kolegy zejména v typicky venkovských odvětvích.

9.4. Školství

Vzdělávací systém je tvořen 4 hlavními účastníky

- Státem
- Školami
- Děťmi
- Rodiči

²⁶⁵ Ten, kdo se chce v současnosti vyjadřovat v rozhlase, televizi či knihách v kastilštině, má dost komplikovanou cestu, ale pokud používá galicijštinu, je to přesně naopak, protože existují různé subvence a ceny, které nabízí y vyhlašuje Xunta i regionální i místní samosprávy. Člověk už musí mít určité jméno, ať už jako vědec nebo jako spisovatel, aby mohl publikovat na státní úrovni v kastilštině. Ale pro možnost publikovat galicijšsky v galicijštině často stačí prostě psát.

²⁶⁶ "Mnoho moderátorů TVG mluví obvykle španělsky a je znát, že když mluví v televizi, překládají ze španělštiny. To se týká i umělců, kteří se věnují tradiční galicijské hudbě, Carlos Núñez, Luar na Lubre nebo Berrogüetto, to jsou ti nejznámější a ti také v podstatě vyrůstali ve městě.

9.4.1. Stát

Stát vytváří základní legislativní podmínky, je zřizovatelem velké většiny škol a výrazně ovlivňuje i rodinnou politiku.

Stát také upravuje používání a výuku galicijštiny na školách prostřednictvím zákonů a dekretů. Tím základním, z něž vycházejí všechny ostatní, tvoří všeobecný zákon 3/1983, z 15. června (podrobnosti o něm uvedeme v kapitole věnované normalizačnímu procesu). Na tento zákon navázaly dekryty věnované speciálně oblasti vzdělávání

- dekret 247/1995²⁶⁷ upravující mimo jiné rozsah použití galicijštiny v rámci vyučování
- dekret 124/2007²⁶⁸, který navazuje na předchozí a rozšiřuje ho.

V první kapitole dekretu 247/1995 se stanoví, že veškerá oficiální dokumentace a komunikace všech institucí spadajících pod galicijské ministerstvo školství bude probíhat v galicijštině, druhá kapitola je již kompletně věnovaná distribuci vyučovacích hodin mezi kastilštinu a galicijštinu. Vzhledem k zásadní důležitosti této části zákona citujeme tuto kapitolu celou:

„1.-En las enseñanzas de régimen general y de educación de las personas adultas, contempladas en la Ley orgánica 1/1990, de 3 de octubre, de ordenación general del sistema educativo, se asignará globalmente el mismo número de horas a la enseñanza de la lengua gallega y la lengua castellana.

2.-En las clases de lengua gallega y literatura y lengua castellana y literatura, se usará respectIVÁMente el gallego y el castellano, tanto por parte del profesorado como por parte del alumnado.

Artículo 4º

²⁶⁷ DECRETO 247/1995, de 14 de septiembre, por el que se desarrolla la Ley 3/1983, de normalización lingüística, para su aplicación a la docencia en lengua gallega a aquellas enseñanzas de régimen general impartidas en los diferentes niveles no universitarios. [online] Dostupné z http://www.xunta.es/dog/Publicados/1995/19950915/Anuncio8452_es.html (25.02.2013)

²⁶⁸ DECRETO 124/2007, de 28 de junio, por el que se regula el uso y la promoción del gallego en el sistema educativo. [online] Dostupné z http://www.xunta.es/dog/Publicados/2007/20070629/Anuncio22C56_es.html

1.-En la etapa de educación infantil y en el primer ciclo de la educación primaria los profesores y profesoras usarán en la clase la lengua materna predominante entre alumnos y alumnas, tendrán en cuenta la lengua ambiental y cuidarán que adquieran de forma oral y escrita el conocimiento de la otra lengua oficial de Galicia, dentro de los límites propios de la correspondiente etapa o ciclo.

2.-Se atenderá de forma individualizada a aquellos alumnos y alumnas del grupo que no tenga conocimiento suficiente de la lengua materna predominante, según se señala en el punto anterior.

3.-En el segundo y el tercer ciclos de educación primaria se impartirán en gallego dos áreas de conocimiento, cuando menos, siendo una de ellas el área de conocimiento del medio natural, social y cultural.

Artículo 5º

1.-En la educación secundaria obligatoria se impartirán en gallego el área de ciencias sociales (geografía e historia) y el área de ciencias de la naturaleza.

2.-De las materias optativas se impartirán en gallego las ciencias medioambientales y de la salud y, en su caso, la optativa ofertada por el centro.

Artículo 6º

1.-En el primer curso de bachillerato se impartirá en lengua gallega como materia común la filosofía y como materias específicas de la modalidad las siguientes: tecnología industrial I (bachillerato de tecnología); biología y geología (bachillerato de ciencias de la naturaleza y de la salud); historia del mundo contemporáneo (bachillerato de humanidades y ciencias sociales); dibujo técnico (bachillerato de artes).

2.-En el segundo curso de bachillerato el alumnado recibirá la enseñanza en gallego de historia, como materia común, y las siguientes materias específicas de la modalidad: dibujo técnico, tecnología industrial (bachillerato de tecnología); ciencias de la tierra y medioambientales, dibujo técnico (bachillerato de ciencias de la naturaleza y de la salud); geografía, historia del arte, historia de la filosofía (bachillerato de humanidades y ciencias sociales); historia del arte (bachillerato de artes).

3.-Asimismo serán impartidas en gallego las siguientes materias optativas: ética y filosofía del derecho, introducción a las ciencias políticas y sociología e historia y geografía de Galicia.

4.-En la formación profesional específica de grado medio y superior el alumnado recibirá enseñanza en gallego en las áreas de conocimiento teórico-práctico que faciliten su integración socio-laboral.

Artículo 7º

Según lo dispuesto en el artículo 13.3º de la Ley de normalización lingüística, los alumnos y alumnas

no podrán ser separados en centros ni aulas diferentes por razón de la lengua“.²⁶⁹

²⁶⁹

1.- V programech všeobecného vzdělávání a programech pro dospělé se s ohledem na obsah zákona 1/1990, ze 3 října, který všeobecně upravuje vzdělávací systém, bude probíhat polovina vyučovacího času v galicijském jazyce a polovina v kastilštině.

2.-V hodinách galicijského jazyka a literatury a v hodinách kastilského jazyka a literatury bude vždy používána odpovídajícím způsobem buď galicijština nebo kastilština a to jak vyučujícími, tak žáky a studenty.

Článek 4º

1.-V rámci vzdělávání předškolních dětí a v prvním ročníku prvního stupně základní škol bude vyučujícími používán ten jazyk, který ve skupině dětí převažuje jako mateřský jazyk většiny z nich, přičemž bude brán ohled také na jazyk prostředí, ve kterém se skupina dětí pohybuje. Vyučující se také budou snažit o to, aby děti získali znalost písemné i ústní formy druhého oficiálního jazyka v Galicii, a to ve formě přiměřené jejich ročníku a vzdělávacímu stupni.

2.-Pokud některý ze žáků nebude mít dostatečnou znalost jazyka, který je dominantním mateřským jazykem dané skupiny dětí, jak je popsáno v předchozím odstavci, bude mu poskytnuta individuální péče.

Další články tohoto zákona konkretizují jeho zavádění do praxe, definují požadavky na další zvyšování kvalifikace pedagogických pracovníků v galicijštině a dohled inspekčních orgánů nad dodržováním tohoto zákona. Jeho plné zavedení do praxe by znamenalo, že téměř všechny hlavní předměty, tzn. přírodní a společenské vědy na prvním i druhém stupni budou vyučovány v galicijštině, nicméně jak uvidíme níže, tento zákon se v praxi často nedodrжуje.

9.4.2. Základní a střední školy

Rok po uzákonění tohoto předpisu zaslali zástupci rad pro normalizaci ze 190 galicijských škol otevřený dopis Radě pro vzdělávání, ve kterém informovali o zásadním nedostatku lidských i hmotných zdrojů pro uvedení nároků tohoto zákona do praxe. Někteří vyučující přímo písemně odmítli vyučovat své předměty v galicijštině, nejčastěji protože se pro to necítí dostatečně kompetentní a požadují odpovídající doplnění svého vzdělání.

3.-Ve druhém a třetím cyklu prvního stupně se bude vyučovat galicijština ve dvou předmětech, přičemž minimálně jeden z nich bude z oblasti přírodních, sociálních či kulturních věd.

Článek 5°

1.-V rámci výuky na druhém stupni se budou v galicijštině vyučovat sociální vědy (zeměpis a dějepis) a také předměty spadající do oblasti přírodních věd.

2.-Z volitelných předmětů budou v galicijštině vyučovány předměty se vztahem k životnímu prostředí, zdraví a další předměty specifické pro to které vzdělávací zařízení.

Článek 6°

1.-V prvním ročníku středních škol bude v galicijštině vyučována filozofie a další specifické předměty v závislosti na zaměření dané školy: průmyslové technologie: průmyslové technologie (u technických středních škol); biologie a zeměpis (střední školy se zaměřením na přírodní vědy a zdraví); dějiny současného světa (střední školy s humanitním a sociálním zaměřením); technické kreslení (umělecké střední školy).

2.-V druhém ročníku středních škol se bude v galicijštině vyučovat dějepis, coby společný předmět, a dále odborné předměty dle zaměření školy: technické kreslení a průmyslová technologie (u technických středních škol); zeměpis a ekologie (střední školy se zaměřením na přírodní vědy a zdraví); zeměpis, dějiny umění a filozofie (střední školy s humanitním a sociálním zaměřením); a dějiny umění umělecké střední školy).

3.-Dále se budou v galicijštině vyučovat následující volitelné předměty: etiky a filosofie práva, úvod do politických věd a sociologie a dějepis a zeměpis Galicie.

4.-U odborných profesních škol bez maturity dostanou studenti středních a vyšších ročníků takové teoretické i praktické vzdělání, které jim umožní co nejlepší společenské a pracovní začlenění do společnosti.

Článek 7°

Dle nařízení 13.3° Zákona o jazykové normalizaci nesmí být žáci a studenti z jazykových důvodů rozděleni do různých škol ani tříd.

Jedním ze základních problémů vyučovacího systému byla tedy až do začátku nového tisíciletí zcela neodpovídající kvalifikace vyučujících, celá generace učitelů a žáků nesla negativní důsledky předchozího systému i po změně režimu. Byli zvyklí používat jazyk v závislosti na dosavadních návycích a nebyli zcela bilingvní.

*" A miña etapa de primaria son os anos 80, despois da ditadura. É certo que entón comezan a chegar ás escolas os primeiros profesores formados en galego. Lembro que a maior parte dos profesores que me ensinaban a min foran formados durante os anos 60 e 70 e empregaban habitualmente o español. "*²⁷⁰(IVÁM)

*„ Cuando llegué (de Euskadi a La Coruña - pozn. aut) no tenía prácticamente ningún contacto con el gallego. Todo el mundo hablaba castellano. Incluso el profe de gallego hablaba conmigo en castellano. "*²⁷¹(ROCÍO)

S příchodem nových vyučujících, kteří vystudovali galicijské univerzity a často pocházejí z venkovského prostředí, kde se galicijština používá jako přirozený komunikační jazyk, se situace ve výuce galicijštiny a v galicijštině mění a její kvalita roste.

*„Incluso diría que en secundaria recibimos máis clases en galego que en primaria. E non me refiro so á materia de lingua, eran tamén ciencias sociais, filosofía... Dependía do profesor. Non me dou conta de onde eran, eran galegos, iso si. Lembro que era un perfil máis novo, xente de vinte ou trinta e pico anos, que levaba pouco tempo exercendo. Estes si que nos ensinaban en galego. "*²⁷²(IVÁM)

²⁷⁰ Já jsem začal chodit do školy v osmdesátých letech... takže v téhle době je pravda, že v téhle době postupně vycházeli z univerzit první profesori se vzděláním v galicijštině, ale ve skutečnosti většina těch učitelů, kteří učili mě, vyšli ze školy před osmdesátým rokem, v šedesátých nebo sedmdesátých letech a obvykle učili ve španělštině.(IVAM)

²⁷¹ Když jsem se přistěhovala (z Baskicka do La Coruni), s galicijštinou jsem se prakticky nesetkala. Všichni mluvili kastilštinou. Dokonce i profesor galicijštiny se mnou mluvil kastilštinou..

²⁷² Skoro bych řekl, že na gymnáziu jsme ve škole měli víc galicijštiny, než předtím. Nemyslím tím tedy konkrétně jenom hodiny galicijštiny, ale i ostatní hodiny, vzpomínám si, že filosofii, společenské vědy a tak jsme měli v galicijštině. Záviselo to tak trochu na profesorovi.

Přesto, že se kvalifikace vyučujících výrazně zlepšuje, deník El País (FLOTATS 2008)²⁷³ upozornil na studii vypracovanou institucí, ve které Mesa pola Normalización zkoumala v roce 2008 situaci ve 170 školách. Bylo zjištěno, že nařízení zákona o 50% podílu výuky v galicijštině zcela plní pouze 43 % z nich. Existují ovšem školy (např. Gymnázium Peleteiro v Santiagu de Compostela), kde se galicijština i nadále používá pouze při výuce galicijštiny. Školy, které nařízení zákona nerespektují, argumentují nedostatkem kvalifikovaných vyučujících, nedostatkem doplňujících didaktických materiálů (učebnice jsou v galicijštině, ale pro děti často zajímavější interaktivní materiály jsou k dispozici pouze v omezeném množství), a v některých případech i neochotou jednotlivých profesorů galicijštinu při výuce používat či dokonce negativním postojem rodičů. Došlo tedy k tomu, že vyučování galicijštiny se rozšířilo v souladu se zákonem hlavně ve venkovských oblastech, kde děti přirozeně komunikovali v tomto jazyce i mimo školu, ale ve větších městech, kde převládá používání kastilštiny, školy na předepsané změny reagovaly pouze částečně. Navíc velkým problémem zůstávala izolovanost použití galicijštiny na školní prostředí. Protože v citovaném zákoně nejsou uvedeny žádné konkrétní sankce či pokuty, Xunta má poměrně malou možnost jeho plnění vymáhat, případně neplnění postihovat.

V roce 2007 byl tedy vydán další dekret (124/2007), který obsahově navazuje na dekret z roku 1995 a rozšiřuje ho. Jeho obsah mimo jiné také reaguje na poměrně palčivý problém zmíněný výše – ve městských oblastech se znalost galicijštiny mezi dětmi a studenty limituje na obsah školského učiva a jeho aktivní použití na školu (např. při zkoušení), ale nedochází k jejímu širšímu použití v běžných mluvních situacích. Tento dekret také rozšiřuje povinné použití galicijštiny i na vyučování matematiky a občanské nauky. Pro každé vzdělávací zařízení definuje povinnost vypracovat jazykový strategický plán, ve kterém určí dominantní jazyk a popíše svou strategii pro naplnění požadavků výše uvedeného dekretu.

Jak vyplývá ze statistiky, od roku 2003 do roku 2008 opravdu došlo k výraznému nárůstu množství vyučovacích hodin v galicijštině - téměř o 20%.

K výraznějšímu posunu ovšem došlo v rámci základního školství, na gymnáziích a vysokých školách stále ještě převládá vyučování v kastilštině:

Vyučování	2003	2008
Od 5 do 16 let		
Vždy v galicijštině	11,46	18,23
Více v galicijštině, než kastilštině	37,46	53,64
Více v kastilštině než galicijštině	41,02	24,35
Vždy v kastilštině	10,06	3,79
Celkem	100	100
Od 17 let		
Vždy v galicijštině	3,8	7,7
Více v galicijštině, než kastilštině	21,33	34,59
Více v kastilštině než galicijštině	52,57	47,04
Vždy v kastilštině	22,3	10,66

Tabulka 54: Vyučovací jazyk - podle věku žáků

9.4.3. Rodiče a děti

V této souvislosti je zajímavé, jak na rozšíření výuky v galicijštině v jeho počátku reagovali rodiče (AGLI 1997):

*„...para hacer una estimación de aceptación de la enseñanza obligatoria en gallego, la Federación Provincial de Asociaciones de Padres de Alumnos de La Coruña (FAPA) ha realizado durante 1988 una encuesta entre sus colegios federados con el resultado global de un 93,2 de padres, que prefieren para sus hijos una enseñanza totalmente en castellano, al margen de la propia asignatura de lengua Gallega. Esta encuesta fue contestada por un total de 10.848 padres de 20 colegios de La Coruña y su provincia.“*²⁷⁴

²⁷⁴

„... aby bylo možné odhadnout míru přijetí rozšířeného vyučování v galicijštině, Regionální federace sdružení rodičů v La Coruně (FAPA) provedlo v roce 1998 průzkum mezi školami sdruženými v této asociaci. Tento průzkum ukázal, že 93,2 % rodičů pro své děti upřednostňuje vyučování zcela v kastilštině, kromě vyučování galicijštiny jako dalšího jazyka. Do tohoto výzkumu bylo zahrnuto celkem 10.848 rodičů z 20 základních škol v La Coruni a přilehlém regionu.“

I zde, stejně jako u všech ostatních popisovaných trendů, samozřejmě platí zásadní odlišnost mezi venkovským a městským prostředím:

Vyučování	2003	2008
Méně než 10.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	18,36	21,81
Více v galicijštině, než kastilštině	40,81	48,47
Více v kastilštině než galicijštině	31,93	25,14
Vždy v kastilštině	8,9	4,58
Od 10.000 do 20.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	5,94	12,93
Více v galicijštině, než kastilštině	38,49	53,65
Více v kastilštině než galicijštině	42,14	28,88
Vždy v kastilštině	13,43	4,53
Od 20.000 do 50.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	7,05	22,63
Více v galicijštině, než kastilštině	33,69	43,87
Více v kastilštině než galicijštině	42,78	26,27
Vždy v kastilštině	16,48	7,23
Od 50.000 obyvatel		
Vždy v galicijštině	3,4	6,74
Více v galicijštině, než kastilštině	19,29	43,06
Více v kastilštině než galicijštině	57,71	42,18
Vždy v kastilštině	19,6	8,01

Tabulka 55: Jazyk ve kterém se vyučuje - podle velikosti obce

Dvojjazyčné vyučování ovšem sebou nese problém v limitované slovní zásobě pro jazyk, ve kterém není ten který předmět vyučován. Vzhledem k tomu, že matematika, přírodní a společenské vědy jsou vyučovány pouze v galicijštině, mladí lidé mají často problém s odbornými či specifickými výrazy v kastilštině:

„ Mi compañera tiene una hija... de 14 años.. y ellos tienen en el cole las ciencias en gallego. Así que ella sabía cómo se dice... por ejemplo... meseta, y qué significa en gallego, pero cuando oía la

*palabra en castellano, no tenía ni idea de qué se trataba....*²⁷⁵.“
(ROCÍO)

Dříve často docházelo v důsledku výhradního užívání kastilštiny při výuce k ovlivňování jazykového chování rodiny, jako reakce na snahu o pomoc se „správným“ vyjadřováním:

*„...yo creo que por ejemplo en nuestra generación ...a nuestros padres se vieron un poco obligados a hablarnos en castellano porque a mí me pasa como en tu caso que en casa sí se hablaba gallego, pero claro cuando yo empecé a hablar ir al colegio en colegio me hablaban castellano entonces yo hablaba fatal porque claro metías frases o palabras entonces optaron por hablarme castellano.“*²⁷⁶ (IGLESIAS 2002, s. 96)

V současné době tomu tak není. Vzhledem k dvojjazyčnému vzdělávání jsou rodiny i společnost ochotnější přijmout také dvojjazyčnou komunikaci – což potvrzují i výsledky statistik napříč celým spektrem.

Čistě teoreticky je tedy systém školního vzdělávání nastaven tak, aby zvyšoval kompetence mluvčích, ale problémem spočívá v návaznosti na její následné využití v praktickém životě, mimo školu a to především v oblasti zaměstnanosti:

„...hombre en los colegios, pero eso...sales del colegio y fuera ya no hay nada”

*„... yo lo veo lento eso que va un poco por educación es donde más lo veo en lo que es... en los colegios y eso pero en lo demás”*²⁷⁷... (IGLESIAS 2002, s. 96)

²⁷⁵ Moje kolegyně má dceru, té je teď 14. No a ve škole mají přírodopis v galicijštině. Takže ona například věděla, jak se řekne meseta a co to znamená v galicijštině, ale když to slyšela ve španělštině, neměla ani tušení o čem se mluví.

²⁷⁶ ...já teda aspoň u mojí generace vidím, že naši rodiče tak nějak chápali jako svou povinnost mluvit s náma v kastilštině, protože když jsem přišla do školy a ve škole na mě všichni mluvili jenom kastilsky, já mluvila kastilsky strašně. Naši teda kvůli tomu začali se mnou taky mluvit kastilsky.

²⁷⁷ „No jo, ve škole jo, ale vyjdeš ze školy a pak už nic ..“

„Jde to pomalu (normalizace galicijštiny), docela ještě tak ve vzdělávání...ve škole a tak, ale jinak ...“

„ La gente joven, a pesar de que les impusieron en las escuelas el gallego, incluso utilizando algunas actividades de algunas asignaturas en gallego, no lo utilizan, reniegan prácticamente. Tú los ves que llegan a casa y para ellos es como aprender el inglés, es algo forzoso que hay que hacer y se acabó.“²⁷⁸ (Álex)

Navíc je úspěch tohoto systému velmi pochybný, neboť mladí lidé se necítí mít dostatečné kompetence především právě pro běžnou komunikaci

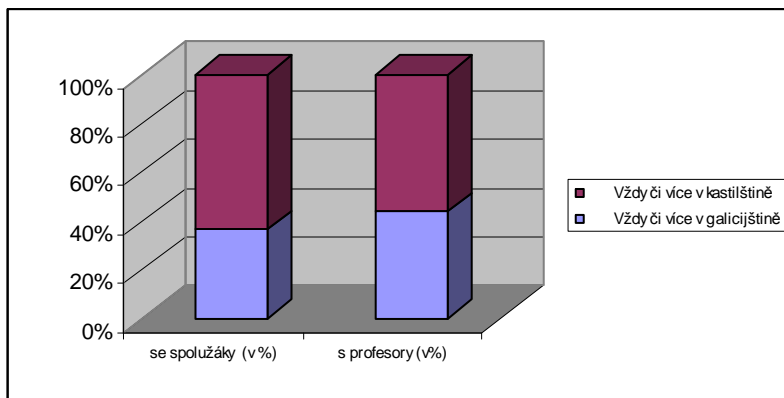
„...se lo decía el otro día tú tanto defender Galicia tanto tu patria tu patria pero no hablas en gallego y me dijo lo mismo – porque no sabe, no sabe seguirlo y entonces pues el pobre habla el castellano entonces...“²⁷⁹.(IGLESIAS 2002, s. 109)

Jazykové kompetence získané v rámci vzdělávacího systému tedy evidentně nejsou dostatečné. Jedná o institucionalizovaný způsob komunikace, který mluvčím neumožňuje se plynule vyjadřovat v jiném komunikačním prostředí, tzn. mimo školu. Při školní výuce se tradičně většinou používá forma monologu a to jak při přednášení učiva vyučujícím, tak při zkoušení. Navíc se používá spíše formální jazyk se slovní zásobou odlišnou od běžných komunikačních situací.

To potvrzuje i fakt, že zatímco při komunikaci s profesory kastilština převládá pouze mírně (50% hlavních předmětů by mělo být vyučováno v galicijštině), v komunikaci mezi spolužáky kastilština dominuje výrazněji.

²⁷⁸ „Mladí lidé, přesto, že měli ve škole povinně galicijštinu a používali ji dokonce i v rámci jiných aktivit a předmětů, ji prostě nepoužívají, prakticky to odmítají. Ty je vidíš, že přijdou domů a je to pro ně jako se učit angličtinu, něco vynuceného, co se prostě musí, ale tím to končí.“

²⁷⁹ Nedávno jsem mu to říkala, ty pořád bráníš Galicii a pořád říkáš moje vlast, moje vlast, ale galicijsky nemluvíš a on mi říkal to samé – nemluví protože neumí, ani úplně nerozumí a tak mluví kastilsky.

Jazyk kterým hovoří	se spolužáky (v %)	s profesory (v%)
Vždy či více v galicijštině	37	43,79
Vždy či více v kastilštině	63	56,21

Obrázek 22: Graf a tabulka – použití galicijštiny ve škole, r. 2008 (IGE 2008)

9.4.4. Vysoké školy

Trochu jiná je situace na univerzitách, kde není vyučovací jazyk tak přísně regulován ze strany státu jako u nižších typů škol.

Mezi třemi galicijskými univerzitami (Santiago de Compostela, La Coruña, Vigo) má specifické postavení univerzita v Santiagu. Jednak je univerzitou nejstarší a jednak je institucí, která zásadním způsobem ovlivnila podobu současné spisovné galicijštiny a také celý proces jazykové normalizace. V roce 1984 byla na této univerzitě zřízena překladatelská služba, jejímž hlavním cílem bylo zavedení galicijštiny jako hlavního administrativního jazyka univerzity. V roce 1988 byla založena služba pro jazykovou normalizaci („Servicio de Normalización Lingüística“), která ve svých počátcích organizovala kurzy galicijštiny pro studenty a profesory a zajišťovala publikační činnost v galicijštině. Podílela se i na vytvoření komise zodpovědné za tvorbu odborné terminologie, ze které se potom vycházelo při tvorbě slovníků a nomenklatur pro jednotlivé obory, vyučované na univerzitě i mimo ní. Dále spolupracovala na propagačních

kampaních a překladech do / z galicijštiny pro orgány státní správy a Evropské unie.

Na univerzitě Vigo byla služba pro jazykovou normalizaci založena podle vzoru compostelské univerzity o něco později. Kromě překladatelské, lektorské a propagační činnosti se tento orgán také zabýval zpracováním sociolingvistických studií.

Na univerzitě v La Coruni byl v roce 1991 založen Kabinet pro podporu užívání galicijského jazyka, který se kromě překladatelské a lektorské činnosti podílel na několika propagačních kampaních společně s univerzitami ve Vigo a Santiagu.

Galicijština se ale vyučuje i na univerzitách mimo Galicii. Do svého vzdělávacího programu ji zahrnula Universidad Central de Barcelona v rámci magisterského studijního programu „Gallego-Portugués“. Na univerzitě Deustu vznikla na filosofické fakultě „Cátedra de Estudios Galegos“ a v roce 1993 byla podepsána dohoda mezi Xuntou de Galicia a univerzitou Salamance, která do svého studijního programu zahrnula magisterské a doktorské studium Filologie galicijského jazyka a literatury. Je tedy jednoznačně zřejmé, že ze strany státu i vedoucích orgánů univerzit existuje silná podpora pro používání galicijštiny jak v administrativě vysokého školství, tak při jeho výuce i mimo ní.

Jak vyplývá z prezentovaných výsledků (viz výše: Tabulka 55 - Vyučovací jazyk - podle věku žáků), od roku 2003 do roku 2008 sice došlo u studentů starších 17 let, tzn. včetně univerzitních, k nárůstu počtu vyučovacích hodin v galicijštině, jako vyučovací jazyk ale přesto převládá kastilština.

Navíc lze předpokládat, že situace se velmi liší podle místa školy a studovaného oboru. Na univerzitě v Santiagu, kde je velmi silně zastoupena skupina nacionálně smýšlejících intelektuálů, dochází k šíření těchto myšlenek mezi studenty a také s tím související aktivní použití galicijštiny ve škole i mimo ní:

„Despois todo cambiou cando cheguei á universidade...eu estudei xornalismo...en Santiago tiña dous grupos: o da facultade e o dos colegas. ...empecei a ter conciencia política, conciencia

lingüística, etc...Por outra parte os colegas na pensión en Compostela agrupámonos ao redor dun perfil ideolóxico bastante similar“.²⁸⁰(IVÁM)

„Conozco mucha gente de los comités que los conocía ya de antes a hablaban castellano y fue entrar en la universidad y meterse en los comités y empezar a hablar gallego.“²⁸¹ (IGLESIAS 2002, s. 147)

9.4.5. Předškolní výchova

Pro nejmladší děti zahájila Xunta roce 2007 nový projekt tzv. Galescolas, což jsou veřejné jesle / mateřské školy, které si kladou za cíl kromě výhradní komunikace s dětmi v galicijštině posilovat u dětí také jejich galicijskou národní identitu - podle vzoru baskických Ikastolas. V roce 2009, při změně vlády, byly ovšem Galescolas připojeny do sítě státních mateřských škol a přejmenovány společně na Galiña Azul, Rede de Escolas Infantís. I tato změna jména svědčí o tom, že se tímto krokem původně prioritní akcentuace národního galicijského prvku z výchovy vytrácí. Statistická data o vyučovacím jazyce v předškolních zařízeních (děti mladší 5 let) nejsou k dispozici, ale lze předpokládat, že v souladu se zákonem většina vyučujících přizpůsobuje jazyk místnímu prostředí, mateřskému jazyku většiny dětí, ale také svým jazykovým kompetencím.

9.5. Úřady a instituce

Jednotlivé funkční komunikační oblasti jsou samozřejmě provázané. Stejně jako má pracovní prostředí významnou socializační funkci, úřady a instituce jsou zároveň i důležitým pracovním prostředím, jak bylo ukázáno v minulé kapitole.

²⁸⁰ Takže všechno se potom zásadně změnilo, když jsem začal chodit na univerzitu, studoval jsem žurnalistiku... v Santiagu...měl jsem dvě takové skupiny...na fakultě a pak spolubydlící.. začal jsem mít politické a jazykové povědomí atd. a co se týká spolubydlících na koleji, tam už jsme se sdružovali podle společného ideologického profilu“

²⁸¹ „Znám spoustu lidí z různých rad, které jsem znal už předtím a mluvili kastilsky, ale jakmile se dostali na univerzitu a do rady, začali mluvit galicijsky“

Galicijština - ve své kodifikované podobě - postupně proniká v městském prostředí do oblastí, které byly dříve výhradní doménou kastilštiny. Jsou to logicky především obory spadající do sféry vlivu autonomní galicijské vlády (státní správa, veřejné instituce a veřejná média),

„Pienso que por lo menos está en las instituciones y está más... no arraigado, pero sí introducido, porque hoy en día en todas las administraciones, todos los documentos están en gallego o en castellano y en gallego y entras en las páginas webs de las instituciones y están en gallego... hay más intención.” ²⁸²
(MIGUEL)

Zákon o jazykové normalizaci, který byl jednomyslně schválen 15/6 1983 galicijským parlamentem zaručuje a upravuje jazyková práva občanů především právě v oblasti státní správy, vzdělání a veřejnoprávních médií. Následovaly různé další normy a dekrety, které měly zaručit co nejefektivnější aplikaci tohoto zákona se zvláštním důrazem na co nejrychlejší vytvoření dokumentace státní správy a místních samospráv v galicijské jazykové mutaci a také na změnu toponym. Protože vztah státní správy a institucí k minoritnímu jazyku má zásadní důležitost i v rámci posouzení jeho vitality, tvoří samostatně posuzovaný faktor a byla mu věnována samostatná kapitola.

9.6. Mezinárodní prostředí

Galicijština samozřejmě není jazykem používaným jako mezinárodní komunikační prostředek, ovšem za posledních dvacet let došlo k výraznému posunu jejího vnímání i v zahraničí. V roce 1994 rozšířila Evropská Unie nabídku studijních programů v zahraničí Sokrates a Erasmus i o nabídku studia galicijštiny. To se odráží například v její přítomnosti jako vzdělávacího programu na zahraničních univerzitách nebo v nabídce kurzů Instituto Cervantes.

²⁸² „Myslím, že aspoň u institucí je galicijštině více... ne úplně zakořeněná, ale používaná ano, protože dnes mají všechny úřady všechny své dokumenty v galicijštině, nebo v galicijštině a kastilštině a když se podíváš na webové stránky úřadů, jsou v galicijštině... Více se snaží“

V roce 2005 Evropská unie odsouhlasila, že se galicijština spolu s katalánštinou a baskičtinou mohou používat na půdě Evropského Parlamentu, v rámci regionálních komisí a v Evropské radě ministrů. Španělská vláda ovšem neuspěla se svou žádostí, aby tyto jazyky dostaly status oficiálních evropských jazyků. EU dále potvrzuje právo každého občana Španělska obrátit se na státní instituce v kterémkoliv z oficiálních jazyků a obdržet odpověď ve stejném jazyce.

9.7. Posouzení vitality galicijštiny z hlediska trendů jejího užívání

v jednotlivých komunikačních oblastech

Kromě mezinárodní komunikace je galicijština zastoupená ve všech jednotlivých komunikačních oblastech, ovšem ne stejnou měrou a ne se stejným vývojovým trendem.

V rámci rodinné komunikace má galicijština tradičně poměrně silné zastoupení, ovšem na základě výroků současných mladých rodičů z řad našich respondentů lze důvodně předpokládat, že nastalý klesající trend, popsany v kapitole s kvantitativní analýzou bude pokračovat. Žádný z respondentů se apriori nevyjádřil vůči galicijštině jako takové negativně, ale většina z nich má k jazykům utilitární přístup a z tohoto hlediska zůstává galicijština třetím jazykem po kastilštině a angličtině. Výjimku tvoří mladí rodiče, jejichž rodina stále žije na venkově a hovoří galicijsky a chtějí dětem zprostředkovat možnost lepší komunikace s prarodiči a prostřednictvím jazyka silnější pocit zakořenění a také rodiče se silným nacionálním cítěním.

Sociální kontakty jsou oblastí, kde je má asi největší vliv geografické hledisko. Zatímco na venkově se většina společenského života a kontaktů odehrává v galicijštině, čím větší je koncentrace obyvatel, tím se snižuje počet lidí používající v neformálních kontaktech galicijštinu a ve velkých městech (La Coruña, Vigo) téměř výhradně převládá kastilština. Především u mladých lidí je komunikační jazyk referenční skupiny důležitým motivačním faktorem a právě zde stále více dominuje kastilština.

Možnost využití galicijštiny v práci se v současné době ukazuje jako velmi důležitý motivační faktor pro její studium. V oblasti soukromého sektoru, který vytváří většinu pracovních míst, ovšem galicijština žádnou výhodu při získání pracovního místa nepředstavuje a používá se především pro komunikaci mezi kolegy. Ve směru k zákazníkům je využívána spíše ojediněle a v případech, kdy se předpokládá, že zákazník tento způsob komunikace upřednostňuje. Jiné je to ve státním sektoru, kde je znalost galicijštiny povinným předpokladem pro přijetí. Ovšem nároky na prokázání kompetencí v galicijštině jsou u většiny profesí poměrně malé a její následné skutečné využití v praxi závisí na geografické oblasti (na venkově více, ve městech méně).

V oblasti vzdělávání se díky zákonným předpisům stala galicijština stejně používaným jazykem jako kastilština. Používá se jako hlavní vyučující jazyk, čímž se rozšiřují jazykové kompetence v oblasti psaní a čtení a také slovní zásoba. Ovšem komunikace v této oblasti je spíše formální a jednosměrná (učitel-žák), spolužáci v komunikaci mezi sebou stále více preferují kastilštinu.

Oblast institucionální je jedinou doménou, kde galicijština svou pozici posílila - je postavena zcela na roveň kastilštině a v rámci úředního styku má občan právo si zvolit, v jakém jazyce chce komunikovat. Oficiální dokumenty ze strany státní správy jsou dvojjazyčné.

Ovšem v celkovém kontextu, kdy ve většině neformálních domén užívání galicijštiny slábne, by byla galicijština v souladu s kritérii metodiky UNESCO (2003) zařazena spíše do skupiny 3 – slábnoucí :

„The non-dominant language loses ground and, at home, parents begin to use the dominant language in their everyday interactions with their children, and children become semi-speakers of their own language (receptive bilinguals). Parents and older members of the community tend to be productively bilingual.“²⁸³

Dle manuálu UNESCO má výjimečnou důležitost oblast vzdělání (faktor 6), takže je vnímána nejen jako komunikační prostředí, ale existence vzdělávacího systému

²⁸³ Nedominantní jazyk ztrácí půdu a v rodinném prostředí rodiče začínají používat dominantní jazyk ve své každodenní komunikaci se svými dětmi a děti se stávají receptivně bilingvními. Rodiče a starší členové komunity jsou produktivně bilingvní ve většinovém jazyce – rozumí a mluví oběma.

a kvalitních vzdělávacích materiálů a publikací v minoritním jazyce je považována za jeden z faktorů přímo ovlivňujících vitalitu daného jazyka.

“Education in the language is essential for language vitality. There are language communities that maintain strong oral traditions, and some do not wish their language to be written. In other communities, literacy in their language is a source of pride. In general, however, literacy is directly linked with social and economic development. Needed are books and materials on all topics for various ages and language abilities”(UNESCO 2003).

Z tohoto hlediska lze vzhledem k současnému dominantnímu postavení galicijštiny ve vzdělávacím systému, existenci kodifikovaného standardu, jejímu zastoupení v institucionální sféře a médiích bezpochyby použít nejvyšší hodnocení – 5:

*“There is an established orthography, literacy tradition with grammars, dictionaries, texts, literature, and everyday media. Writing in the language is used in administration and education”*²⁸⁴.(UNESCO 2003)

²⁸⁴ Existují stabilní podklady a výukové materiály pro výuku pravopisu a dalších kompetencí včetně gramatik, slovníků, textů, literatury a běžných audiovizuálních pomůcek. Psaná forma jazyka je používána ve státní správě a vzdělávání.

10. Závěrečné shrnutí

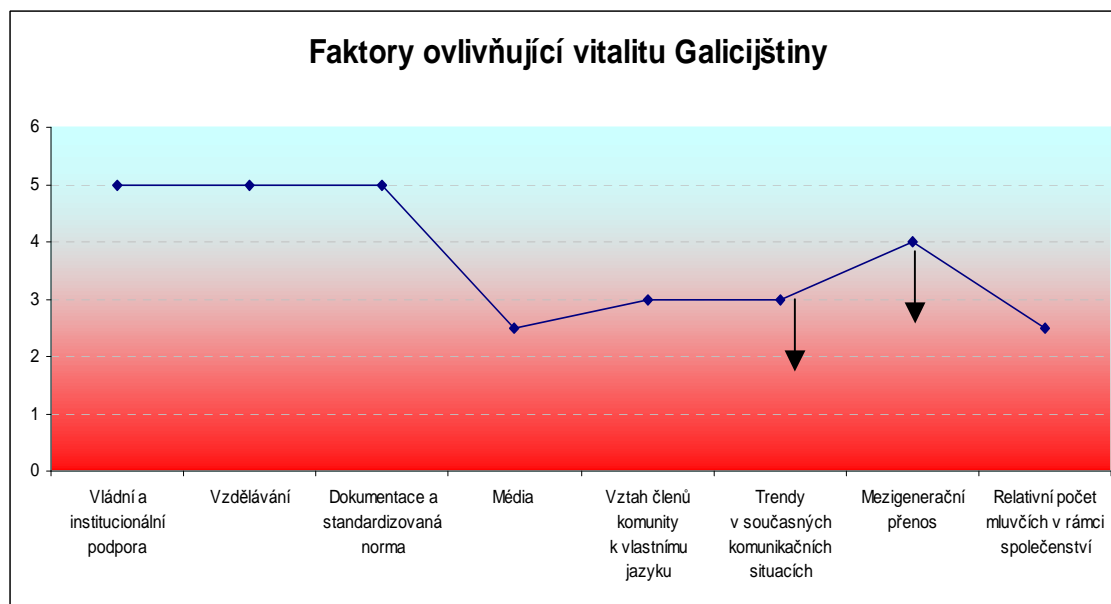
V předchozím textu jsme podrobně analyzovali vitalitu galicijštiny z hlediska všech faktorů uvedených v metodice UNESCO (2003) s následujícími závěry:

Faktor	Hodnocení	
1: Mezigenerační jazykový přenos	4	Jazyk je používán některými dětmi ve všech doménách a všemi dětmi v některých doménách.
2: Absolutní počet mluvčích		V roce 2008 používalo galicijštinu jako hlavní a vedlejší komunikační jazyk 1.400.000 osob
3: Relativní počet mluvčích	2-3	Velmi těsná většina mluví minoritním jazykem, Počet mluvčích s preferencí galicijštiny se snižuje, především mezi mladými lidmi.
4: Trendy v užívání v současných komunikačních situacích	3	Slábnoucí. Kromě formálních komunikačních situací a vyučování se užívání galicijštiny snižuje.
5: Zastoupení v nových komunikačních situacích a v médiích	2-3	Receptivní – omezené. Galicijština je sice zastoupená ve většině médií, ale obsah ani forma nejsou pro většinu populace zajímavé. Jazykem internetu a nových domén jsou angličtina a kastilština.
6: Vzdělávání a vzdělávací materiály	5	Existují stabilní podklady a výukové materiály pro výuku pravopisu a dalších kompetencí včetně gramatik, slovníků, textů, literatury a běžných audiovizuálních pomůcek. Pšaná forma jazyka je používána ve státní správě a vzdělávání.
7: Vládní a institucionální podpora	5	Všechny jazyky jsou chráněny stejně
8: Postoj členů společnosti k jejich vlastním jazykům	3	Většina členů společnosti podporuje zachování jazyka
9: Množství a kvalita jazykových dokumentů	5	Vynikající - existují srozumitelné gramatiky a slovníky, obsáhlé texty a vznikají aktuální jazykové materiály. Existuje mnoho kvalitních video a audio nahrávek.

Tabulka 56: Souhrn hodnocení jednotlivých faktorů dle metodiky UNESCO (2002)

Vliv jednotlivých faktorů na vitalitu galicijštiny nelze vnímat samostatně, ale vždy v celkovém kontextu s ostatními.

K tomu poslouží uspořádání faktorů podle příčinných souvislostí (prostředí a objektivní podmínky → postoje → chování a mezigenerační přenos:

Obrázek 23: Faktory ovlivňující vitalitu galicijštiny

Naši respondenti se k budoucnosti galicijštiny vyjadřují následujícím způsobem :

“Actualmente estou indo á Galiza no nadal e no verán. Aí aprobeito para falar coa xente... e dinme que son demasiado optimista. Eles píntanme unha realidade máis difícil. En xeral hai unha visión de certo pesimismo sobre o futuro do galego. E iso no significa precisamente que se vaia tirar a toalla, creo que se vai seguir facendo cousas en prol da lingua. Pero a tendencia é á españolización. Por outra parte os meus referentes tamén van quedando atrás, porque o mundo no que eu me criei, onde crecín, non ten que ver co mundo dos nenos e adolescentes galegos de hoxe, pois é un mundo moito máis globalizado, moitos aspectos da vida cotiá están tamizados polo español: falemos de música, de

tecnoloxías... os rapaces manéxanse en español unha boa parte do día.”²⁸⁵ (IVÁM)

“Pues yo creo que vamos a seguir la tendencia que seguimos hasta ahora. Igual que vamos a seguir con la misma política que hubo hasta ahora, vamos a seguir la tendencia de ir a menos, totalmente seguro. Sí, porque la gente joven, a pesar de que les impusieron en las escuelas el gallego, incluso utilizando algunas actividades de algunas asignaturas en gallego, no lo utilizan, reniegan prácticamente. Tú los ves que llegan a casa y para ellos es como aprender el inglés, es algo forzoso que hay que hacer y se acabó.”²⁸⁶ (Álex)

“... El futuro del gallego como lo he conocido de pequeño es la desaparición.... salvo en núcleos que... con el tiempo y la edad de las personas, morirá definitivamente. Ahora bien, quedan dos caminos... que esta manera de gestionarlo dé como fruto un nuevo idioma completamente castrapizado, es decir, con una mezcla entre el gallego y el español, que nada tendrá que ver con el gallego de generaciones pasadas; o que desaparezca completamente de aquí a unas cuantas generaciones.”²⁸⁷ (JORGE)

²⁸⁵ Momentálně jezdím do Galicie o Vánocích a v létě. A při té příležitosti mluvím s lidmi...a říkají mi, že jsem moc velký optimista. Oni mi líčí jinou, komplikovanější realitu. Všeobecně existuje ohledně budoucnosti galicijštiny určitý pesimismus. To neznámá, že hodíme flintu do žita, myslím, že se dál budeme snažit něco pro galicijštinu dělat. Ale tendence rozšíření španělštiny. Na druhou stranu i moji známí už jsou trochu mimo. Svět, ve kterém jsem vyrůstal já a vyrůstali oni nemá vůbec nic společného se světem dnešní mládeže, ten je mnohem více globalizovaný a jazykem mnoha oblastí jejich života je španělština, ať už mluvíme o hudbě, technologiích.... mladí prostě větší část svého dne používají španělštinu.

²⁸⁶ Myslím, že bude pokračovat stejná tendence, jako doteď. Pokud budeme pokračovat ve stejné politice, jaká tu byla doteď, tendence bude klesající, docela určitě. Ano, protože mládež, i když ve škole musí mluvit galicijsky a dokonce i při některých aktivitách v některých předmětech musí používat galicijštinu, tak jindy je nepoužívají. Vidíš je, jak přijdou domů a je to pro ně, jako když se učí angličtinu, něco násilného, něco, co prostě musí udělat a tím to končí.“

²⁸⁷ V budoucnosti je galicijština, kterou jsem znal, když jsem byl malý, odsouzená k zániku....Kromě malých osad, které...časem, s přibývajícím věkem jejich mluvčí definitivně zanikne. Zbývají dvě cesty. Při současném přístupu vznikne nový jazyk jako směsice galicijštiny a španělštiny, který nebude mít nic společného s galicijštinou předchozích generací; nebo za pár generací zmizí úplně.

“(Futuro) ¿Del gallego? No lo sé. Realmente no es un tema en el que me pare mucho a pensar. Lo que a mí me preocupa es qué será de nuestro futuro en general.”²⁸⁸ (ROCÍO)

“No lo veo muy claro. Lo que veo yo en mi entorno es que poca gente habla gallego de la que conozco, da la impresión de que cada vez se pierde un poquito más. No en cuanto a apoyos, instituciones, publicidad... se ven carteles, publicidad, anuncios... pero después hay que practicarlo, extenderlo, comunicarse en gallego, hablar en gallego... Pero no se hace.”²⁸⁹ (MIGUEL)

Ze všech získaných údajů vyplývá, že vnější faktory ovlivňované státem mají vysoký index hodnocení – stát galicijštinu podporuje legislativně i prostřednictvím všech svých institucí, pečlivě se stará o její dokumentaci, aktivně se podílel na vzniku kodifikovaného standardu a prosadil zavedení spisovné galicijštiny jako hlavního vzdělávacího jazyka. Čím více ovšem ubývá v jednotlivých faktorech vlivu státu, tím více se snižuje i jejich hodnocení. Obyvatelé Galicie sice mají ke svému jazyku velmi pozitivní postoj, považují ho za své kulturní dědictví, ale ve většině případů se tento jejich postoj nepromítá do chování.

Galicijština se v běžných neformálních komunikačních situacích používá stále méně a ubývá i rodičů, kteří v galicijštině vychovávají své děti. Přitom je to právě užívání jazyka a jeho předávání dalším generacím, které přímo definuje jeho vitalitu.

Galicijština je jazyk, kterým sice v současné době hovoří poměrně velké absolutní množství osob, ale u tohoto faktoru je třeba brát v úvahu současný demografický vývoj - každý rok odejde z Galicie 4% obyvatel a naopak se přistěhuje stejné množství osob, které galicijsky nehovoří. Vidíme, že už jen při zachování tohoto trendu by Galicijština během několika příštích generací téměř vymizela.

²⁸⁸ (Budoucnost) galicijštiny? Nevím. Není to téma, nad kterým bych nějak přemýšlela. Spíš řeším, jaká bude naše budoucnost

²⁸⁹ Nevidím to moc jednoznačně. Ve svém okolí vidím, že z lidí, které znám, mluví galicijsky jen málo a mám dojem, že se stále po troškách ztrácí. Ne co se týká podpory, institucí, reklamy.... Člověk vidí plakáty, reklamy, inzeráty...Ale pak je potřeba galicijštinu používat, šfít, komunikovat v ní, mluvit...Ale to se neděje.“

„A language is in danger when its speakers cease to use it, use it in an increasingly reduced number of communicative domains, and cease to pass it on from one generation to the next.“ UNESCO (2003)

Na základě všech faktů shrnutých v této studii konstatujeme, že galicijština je přes velkou institucionální podporu a podrobnou dokumentaci jazykem ohroženým.

Bibliografie

- ABELLÁN, Manuel. 1987. Censura y literaturas peninsulares. In *Diálogos Hispánicos*. Amsterdam: Rodopi
- ASOCIACIÓN GALLEGA PARA LA LIBERTAD DE IDIOMA. 1997. *La discriminación lingüística en Galicia*. La Coruña: AGLI [online] Dostupné z <http://www.reocities.com/Athens/Academy/1410/trabajo/discrimi.htm>
- ALONSO, Luis E. 1998. *La Mirada cualitativa en sociología*. Caracas: Fundamentos. [online] Dostupné z http://www.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=eJ2x6-0wPn8C&oi=fnd&pg=PA7&dq=alonso+1998+cualitativa&ots=wLhX0078cJ&sig=-g8BpWZSSJ733P6ysCHDyuv5imE&redir_esc=y#v=onepage&q=alonso%201998%20cualitativa&f=false (12.2.2012)
- ASOCIAÇÃO GALEGA DA LÍNGUA .1983. *Estudo Crítico das Normas ortográficas e morfológicas do idioma galego*. Santiago de Compostela: Agal
- BIERBACH, CHRISTINE. 1983. Aproximacions a la significció de les actituds lingüístiques, dos estudis de cas. *Treballs de sociolingüística Catalana* 5, 93-118 Barcelona: Edicions de la Magrana
- BERNARD, H. Russel. 1996. Language Preservation and Publishing. In: *Indigenous Literacies in the Americas*, N. Hornberger, ed., 139–56. Berlin: Mouton de Gruyter.
- CALVET, Louis-Jean. 1998. *Language Wars and linguistic politics*. Oxford: Oxford University Press
- CLEMENT, R. and NOELS, K. 1996. Lenguaje y comunicación intergrupl. In *Estereotipos, discriminación y relaciones entre grupos*. Madrid: McGraw-Hill
- CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA. 1981. [online] Dostupné http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/constitucion.html (22.1.2013)
- DOMINGUEZ SECO, L. AND HERRERO, M. 2001. Domínguez Seco, Luzia, e Mário J. Herrero Valeiro (2001). Monolingüismo e purismo (A ideologização das práticas de fala na Galiza). *Revista Iberoamericana de Discurso y Sociedad*. Barcelona: Gedisa
- DWYER, A.M. 2011. Tools and techniques for endangered-language assessment and revitalization. In *Vitality and Viability of Minority Languages*. October 23-24, New York: Trace Foundation Lecture Series

- EUROPA PRESS. 2012. *Cae la publicidade emitida en gallego en Televisión de Galicia por razones como la crisis o la desaparición de las cajas*. [online] Dostupné z <http://www.europapress.es/galicia/noticia-cae-publicidad-emitida-gallego-television-galicia-razones-crisis-desaparicion-cajas-20120222135428.html> (24.09.2013)
- ESTATUTO DE AUTONOMÍA DE GALICIA. 1981. Ley Orgánica 1/1981, de 6 de abril. Dostupné z [online] http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo1-1981.tp.html (22.1.2013)
- FERGUSON, Charles A..1959. Diglossia. In *Word 15*. 325-340
- FIEPS.2008. *Estudio sobre la integración de la inmigración extracomunitaria en Galicia*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia
- FISHBEIN, M. and AJZEN, I. 1975. *Belief, attitude, intention and behavior. An introduction to theory and research*. Addison –Lesley: Reading MA
- FISHMAN, Josua. 2003. Bilingualism With and Without Diglossia; Diglossia With and Without Bilingualism. In *Sociolinguistics – The Essential Readings*. Hoboken: Blackwell
- FISHMANN, Josua. 2000. *Can Threatened Languages Be Saved?* Philadelphia: Multilingual Matters
- FISHMANN, Josua.1991.*Reversing language Shift: Theory and Practice of Assistance to Threatened Languages*. Clevedon: Multilingual Matters
- FLOTATS, Ana. 2008.Educación inspecciona si se cumple el decreto del gallego en los colegios. *El país*.18.05.2008 [online] Dostupné z http://elpais.com/diario/2008/05/18/galicia/1211105890_850215.html
- GILES, H; BOURHIS, R.Y. ; TAYLOR, D.M. 1977. „Toward a Theory of Language in Ethnic Group Relations.“ In *Language, Ethnicity and Intergroup Relations*, Ed. Giles, H, London: 1977, s. 307-348.
- GRENOBLE, L. A. and WHALEY, L. J.1998. *Endangered Languages: Language Loss and Community Response*. Cambridge: Cambridge University Press
- GUISÁN, M.C.; AGUAYO, E. 2009. *Empleo y producción de Galicia en el período 2001-2008*. Universidad de Santiago de Compostela.
- GUMPERZ, John. 1961. Speech variation and the study of Indian civilization. *American anthropologist 63*, s. 976–988. Arlington: AA press
- GUMPERZ, John. 1964. Linguistic and social interaction in two communities. *American anthropologist, 66*, s. 137–154. Arlington: AA press
- HALE, Ken.1992. Endangered languages. *Language 68/1*. Washington: Linguistic Society of America

- HINTON, Leanne and KEN Hale (eds.) 2001. *The Green Book of Language Revitalization in Practice*. San Diego, CA: Academic Press
- HUSBAND, C., and V. SAIFULLAH KHAN. 1982. The viability of ethnolinguistic vitality: Some creative doubts. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 3 Abingdon: Taylor & Francis
- IGLESIAS ALVAREZ, Ana.2002. *Falar galego – „no veo por qué“*. Vigo: Xerais
- INSTITUTO DA LINGUA GALEGA.1971. *Galego 1*. Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega
- INSTITUTO DA LINGUA GALEGA.1972. *Galego 2*. Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega
- INSTITUTO DA LINGUA GALEGA.1974. *Galego 3*. Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega
- INSTITUTO DA LINGUA GALEGA.1982. *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma Galego*. Vigo: RAGI.S.B.N.: 84-87987-51-6
- INSTITUTO DE ESTADÍSTICA GALLEGO (IGE).2008. Encuesta de condiciones de vida de las familias. Conocimiento y uso del gallego.[online] Dostupné z http://www.ige.eu/web/mostrar_actividade_estadistica.jsp?idioma=es&codigo=0206004
- INSTITUTO DE ESTADÍSTICA GALLEGO (IGE).2008.Gallego.*Censo de población y viviendas*. [online] Dostupné z http://www.ige.eu/web/mostrar_actividade_estadistica.jsp?idioma=es&codigo=0206002
- INSTITUTO ESPAÑOL DE ESTADÍSTICA. 1991. Población de 10 y más años por Comunidades Autónomas, Sexo, Nivel de instrucción y Edad, Censo 1991. [online] Dostupné z <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do>
- JARDON, Manuel.1998. La normalización lingüística, una anomalía democrática. Madrid: Siglo XXI de España
- KABATEK, Johannes.2000. *Os falantes como linguistas. Tradición, innovación e interferencias no galego actual*. Vigo: Xerais
- KARAN, Mark E.2010.Understanding and Forecasting Ethnolinguistic Vitality. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. London: Routledge
- LABOV, Williams.2001.*Principles of Linguistic Change, vol III. Social Factors*. Malden and Oxford: Blackwell

- LEWIS, M. P. and SIMONS, G. 2010. *Assessing Endangerment: Expanding Fishman's GIDS*. In *Revue Roumaine de Linguistique/Romanian Review of Linguistics*, v. 2. Bucarest: l'Académie de la République populaire roumaine
- LEY 3/1983, de 15 de junio, de normalización lingüística .1983. [online] Dostupné z: <http://www.boe.es/ccaa/dog/1983/084/g01893-01899.pdf> (22.1.2013)
- LISKA, A.E.1984. A critical examination of the casual structure of the Fishbein/Ajzen attitude behavior model. *Social psychology Quarterly*. New York: SAGE Publications
- LÓPEZ, Mónica.2005.Construcción de un índice de ruralidad. Santiago de Compostela:Xunta de Galicia
- LORENZO, A. M.; RAMALLO, F; CASARES, H. 2008. *Lingua, sociedade e medios de comunicación en Galicia*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega
- MONTEAGUDO, Henry. 1999. *Historia social da lingua galega. Idioma, sociedade e cultura a travéAs' do tempo*. Vigo: Editorial Galaxia
- MOSELEY, Christopher.2010. *Atlas of the World's Languages in Danger*. Paris: UNESCO Publishing
- NEBRIJA, Antonio. (1492). *Gramática de la lengua castellana* [online] Dostupné z <http://www.antionidenebrija.org/prologo.html>
- PENSADO, osé Luis. 1985. *El gallego, Galicia y los gallegos a traves de los tiempos*. La Coruña: La voz de Galicia
- PÉREZ, Paulino. 2010. A televisión en Galicia: luces e sombras ante o comenzo da TDT. In *A comunicación en Galicia*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega
- XUNTA DE GALICIA. 2004. *Plan Xeral de Normalización da Lingua Galega*. [online] Dostupné z [http://www.xunta.es/linguagalega/arquivos/PNL22x24_textointegro\).pdf](http://www.xunta.es/linguagalega/arquivos/PNL22x24_textointegro).pdf) (25.1.2013)
- PORTAS, Manuel.1997.*Língua e sociedade na Galiza*. A Korun: Bahía Edicións
- POUSA, Xosé Ramón.2010. A radio en Galicia 2006-2008. In *Lingua, sociedade e medios de comunicación en Galicia*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega
- RAMALLO, Fernando.2012. *El gallego en la familia: entre la producción y reproducción*. [online] Dostupné z <https://www.academia.edu/>

- RAMALLO, Fernando.2012. *Mocidade, linguas e redes sociais*. XIV Encontros para a Normalización Lingüística 03/2012 [online] Dostupné z: <http://ftp.culturagalega.org/mediateca/audio.php?id=1283>
- Real Decreto de 21 de noviembre de 1902*. [online] Dostupné z <http://eskup.elpais.com/1376833620-cb86b3c821a053bbe8ca3d93ab2037c2>
- REAL ACADEMÍA GALEGA.1970. Normas ortográficas do idioma galego. Vigo: Editorial Galaxia
- REGUEIRA, Xosé.1994. Modelos fonético e autenticidade lingüística. *Cadernos de Lingua 10*. Vigo: RAG
- SACO Y ARCE, Juan A. 1886. Prologo.In *Heraldo Gallego*, año V., No. 281. Ourense
- ŠATAVA, Leoš. 2001. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha: Argo. s. 95-96
-
- SOFRES AUDIENCIA DE MEDIOS. 2004. *Anuario de audiencias de televisión 2004*. Madrid: Sofres
- TATO, Ovidio Rodeiro et al. 2011. *Xuventude Galega 2010*. Santiago de Compostela:Xunta de Galicia
- TRIANDIS, H.C.1979. Values, attitudes and interpersonal behavior in *Nebraska symposium on Motivation*. Lincoln: University of Nebraska Press
- TSUNODA, Tasanu.2005. *Language Endangerment and Language Revitalization*. Berlin: Mouton De Gruyter
- UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages.2003. *Language Vitality and Endangerment*. Paris: UNESCO
- VALEŠ, Miroslav. 2010. *Observaciones sociolingüísticas del español*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing
- WENGRAF, Tom. 2001. *Qualitative Research Interviewing*. London: Sage Publications
- WILLIAMS, Glyn. 2009. Bilingualism, class dialect, and social reproduction. In *International Journal of the Sociology of Language*. Volume 1987, Issue 66.New York: Joshua A. Fishman
- ZAVADIL, Bohumil. 2010. *Baskičtina. Lingvistická interpretace*. Praha: Karolinum

Seznam tabulek

Tabulka 1:	Faktory ovlivňující vitalitu jazyka zpracováno dle GILESE, BOURHISE, and TAYLORA (1977, str. 307-348).....	12
Tabulka 2:	Fishmanova hodnotící škála ohrožení jazyka	13
Tabulka 3:	Hodnotící škála pro faktor mezigeneračního přenosu	15
Tabulka 4:	Hodnotící škála pro relativní počet mluvčích v rámci populace ...	15
Tabulka 5:	Hodnotící škála pro trendy užívání v současných komunikačních situacích.....	16
Tabulka 6:	Hodnotící škála pro trendy užívání v nových komunikačních situacích a médiích	17
Tabulka 7:	Hodnotící škála pro faktor vzdělávání a vzdělávacích materiálů ..	17
Tabulka 8:	Množství a kvalita jazykové dokumentace	20
Tabulka 9:	Varianty vztahů bilingvismu a diglosie v rámci jazykového společenství	22
Tabulka 10:	Profil diskusních skupin kvalitativní studie IGLESIAS (2002)	27
Tabulka 11:	Změny v použití galicjského jazyka u soukromých dokumentů od 9. do 16. století	41
Tabulka 12:	Přehled názorových směrů na podobu jazykového standardu ...	77
Tabulka 13:	Přehled nejsledovanějších pořadů v roce 2008 (PEREZ 2010).	95
Tabulka 14:	Rozložení diváckých skupin TVG dle věku a velikosti obce (IGE 2008)	102
Tabulka 15:	Přehled diváků televize dle věku a preferenčního jazyka.....	102
Tabulka 16:	Přehled posluchačů rozhlasu dle věku a preferenčního jazyka....	106
Tabulka 17:	Nejčtenější periodika v Galicii (LORENZO et al., str. 65)	107
Tabulka 18:	Přehled čtenářů tisku dle věku a preferenčního jazyka.....	110
Tabulka 19:	Počet přečtených knih v kastilštině a v galicijštině v letech 2007 a 2010 (XUNTA DE GALICIA 2010)	111
Tabulka 20:	Přehled použití internetu pro různé účely (XUNTA DE GALICIA 2010). Odpověď na otázku Jak často používáš následující služby na internetu?.....	113
Tabulka 21:	Jazykové kompetence dle údajů Xunty de Galicia ¹⁴³	117
Tabulka 22:	Místo bydliště dle velikosti obce (IGE 2013).....	119
Tabulka 23:	Vývoj věkové struktury obyvatel v letech 2001 – 2012 (IGE 2013). 121	
Tabulka 24:	Předpokládaný vývoj věkové struktury obyvatel v letech 2012-2021 (IGE 2013)	121
Tabulka 25:	Dosažené vzdělání dle věku (IEE 1991).....	122
Tabulka 26:	Vývoj emigrace a imigrace za posledních 20 let (IGE 2013).....	124
Tabulka 27:	Emigrace dle věkových skupin a podíl na celkovém počtu obyvatel v roce 2010 (IGE 2013) ¹⁵⁰	124
Tabulka 28:	Počet nově narozených dětí dle národnosti matky (IGE 2013) ¹⁵⁰ 126	
Tabulka 29:	Jazykové preference v letech 2003 a 2008 v % (IGE 2013)...	126
Tabulka 30:	Absolutní počet uživatelů galicijštiny (zpracováno dle údajů IGE) ⁵⁴ 127	
Tabulka 31:	Jazykové preference podle věku (IGE 2008) ⁵⁴	128

Tabulka 32:	Jazykové preference podle věku - užívání písemné formy galicijštiny (IGE 2008) ⁵⁴	129
Tabulka 33:	Jazykové preference podle dosaženého vzdělání (IGE 2008) ⁵⁴ 130	
Tabulka 34:	Jazykové preference podle velikosti obce	132
Tabulka 35:	Jazykové chování a kompetence dle velikosti obce (IGE 2008) 133	
Tabulka 36:	Údaje o osobách podle jazyka, ve kterém hovoří se svými dětmi – mladší respondenti (IGE 2008).	135
Tabulka 37:	Údaje o osobách podle jazyka, ve kterém hovoří se svými dětmi – starší respondenti (IGE 2008).....	136
Tabulka 38:	Údaje o osobách podle jazyka, ve kterém hovoří se svými dětmi podle úrovně dosaženého vzdělání (IGE 2008).....	137
Tabulka 39:	Údaje o osobách podle jazyka, ve kterém hovoří se svými dětmi - podle velikosti obce (IGE 2008)	138
Tabulka 40:	Údaje o osobách podle jazyka, ve kterém hovoří se svými dětmi (IGE 2008).....	139
Tabulka 41:	Jazykové kompetence dle jazyka, kterým se učili mluvit jako dítě (IGE 2008).....	141
Tabulka 42:	Osoby, které změnil jazyk kterým obvykle hovoří (IGE 2008)	141
Tabulka 43:	Jazykové kompetence v galicijštině v letech 2003 a 2008 (IGE 2008).....	144
Tabulka 44:	Jazykové kompetence dle věku respondenta (IGE 2008).....	146
Tabulka 45:	Jazykové kompetence v galicijštině dle vzdělání respondenta (IGE 2008).....	147
Tabulka 46:	Jazykové kompetence dle místa bydliště (IGE 2008)	148
Tabulka 47:	Použití galicijštiny v různých komunikačních situacích.	177
Tabulka 48:	Komunikace v pracovním prostředí (IGE 2008).....	182
Tabulka 49:	Jazyky podle odvětví (GUISAN, AGUAYO 2009).....	182
Tabulka 50:	Osoby podle jazyka, ve kterém mluví se svými klienty.....	183
Tabulka 51:	Osoby podle věku a jazyka, ve kterém se obrací na své klienty	184
Tabulka 52:	Jazyk, kterým hovoří s personálem banky (IGE 2008)	185
Tabulka 53:	Jazyk, kterým hovoří se svým lékařem (IGE 2008).....	186
Tabulka 54:	Vyučovací jazyk - podle věku žáků.....	199
Tabulka 55:	Jazyk ve kterém se vyučuje - podle velikosti obce.....	200
Tabulka 56:	Souhrn hodnocení jednotlivých faktorů dle metodiky UNESCO (2002)	210

Seznam obrázků

Obrázek 1:	Integrační model faktorů ovlivňujících jazykové chování	24
Obrázek 2:	Vývoj diglosivní situace od latiny do gallego-portugalštiny	36
Obrázek 3:	Použití galicijštiny v jednotlivých jazykových funkčních oblastech v období středověku (zpracováno dle PORTAS 1993, s. 54).....	38
Obrázek 4 :	Použití galicijštiny v jednotlivých jazykových funkčních oblastech v období středověku (zpracováno dle PORTAS 1993, s. 60-65)	45
Obrázek 5:	Použití galicijštiny v jednotlivých jazykových funkčních oblastech v 19. století (zpracováno dle PORTAS 1993, str. 71-91)	50
Obrázek 6:	Propagační leták proti používání galicijštiny.....	53
Obrázek 7:	Použití galicijštiny v jednotlivých jazykových funkčních oblastech ve 20. století (zpracováno dle PORTAS 1993, str. 132 – 133)	58
Obrázek 8:	Úvodní webová stránka sdružení AGAL – texty jsou psané dle vlastní.....	82
Obrázek 9:	Současná diglosivní situace v Galicii	90
Obrázek 10:	Zastoupení galicijštiny v médiích a počet jejich pravidelných uživatelů (LORENZO et al., 2008).....	91
Obrázek 11:	Věková struktura pravidelných diváků televize v Galicii (LORENZO et al. 2008)	92
Obrázek 12:	Vývoj sledovanosti TVG od roku 2000 do roku 2008 (PEREZ, 2010)	101
Obrázek 13:	Věková struktura pravidelných posluchačů rozhlasu (LORENZO et al 2008)	105
Obrázek 14:	Webový portál internetového periodika Vieiros informující o jeho zániku.....	108
Obrázek 15:	Věková struktura čtenářů novin (LORENZO, 2008).....	109
Obrázek 16:	Věková struktura pravidelných uživatelů internetu (LORENZO, 2008)	114
Obrázek 17:	Mapa rozdělení galicijských obcí dle velikostí (LÓPEZ 2005)	120
Obrázek 18:	Vývoj jazykových kompetencí v galicijštině v letech 2003 a 2008 (IGE 2008)	144
Obrázek 19:	Nápisy na zdi v La Coruně (2012).....	155
Obrázek 20:	Grafické znázornění faktorů ovlivňujících mezigenerační jazykový přenos dle Williamse (2009 s. 85-98)	180
Obrázek 21:	Přehled pracovních míst dle jednotlivých ekonomických sektorů (GUISAN, AGUAYO 2009)	183
Obrázek 22:	Graf a tabulka – použití galicijštiny ve škole, r. 2008 (IGE 2008) 203	
Obrázek 23:	Faktory ovlivňující vitalitu galicijštiny.....	211

Přílohy

- 1 - Rozhovory s respondenty a informovaný souhlas
- 2 - Metodika UNESCO